

Κωνσταντία Ταρουτσέλη

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΟΔΗΓΟΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΜΕ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΣΕ ΓΥΜΝΑΣΙΑ, ΛΥΚΕΙΑ, ΤΕΕ,
ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

2003

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΟΔΗΓΟΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΜΕ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΣΕ ΓΥΜΝΑΣΙΑ, ΛΥΚΕΙΑ, Τ.Ε.Ε.
ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Συγγραφή κειμένων, Σχεδιασμός, Επιμέλεια έκδοσης
Δρ. Κωνσταντία Ταμουτσέλη
Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Δ.Ε.
Δυτικής Θεσσαλονίκης

Έκδοση του Γραφείου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
της Διεύθυνσης Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2003

Τίτλος πρωτοτύπου:

Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Συγγραφέας:

Κωνσταντία Ταμουτσέλη

Επιμέλεια έκδοσης:

Κωνσταντία Ταμουτσέλη, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης,
Δ/νσης Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης
με τη συνεργασία των εκπαιδευτικών:
Μαρίας Γάντζου, Ιωάννας Παρλάντζα, Ιωάννας Τσολακοπούλου.

Εκδότης:

Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Διεύθυνσης Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης,
Κολοκοτρώνη 22, Σταυρούπολη, Θεσσαλονίκη

Χορηγοί έκδοσης:

Υπουργείο Μακεδονίας - Θράκης
Αναπτυξιακή Εταιρεία Βορειοδυτικής Θεσσαλονίκης
Νομαρχία Θεσσαλονίκης
Δήμος Συκεών
Γ' ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης

ISBN No.:

960-88025-0-4

*Το βιβλίο τυπώθηκε το 2003 σε 1.000 αντίτυπα,
από την εταιρεία ψηφιακών εκτυπώσεων και γραφικών τεχνών:
electrick, Καλαποθάκη 20, 546 24 Θεσσαλονίκη.
Τηλ.: 2310 253331
email: electrickdigital@yahoo.gr, info@electrick.gr*

Χαιρετισμός του Διευθυντή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης

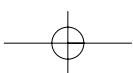
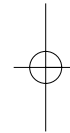
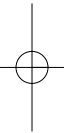
Καθώς στην εποχή μας οι μαθητές κατακλύζονται από σωρεία πληροφοριών που είναι αδύνατο να ελεγχθούν και να επιλεγούν αυτές που θα λειτουργήσουν ευεργετικά για τη χωρίς κλυδωνισμούς ανέλιξη τους και την πρόδό τους, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη το σχολείο να διευρύνει τις δραστηριότητές του για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της εποχής.

Αυτήν την απαίτηση έρχονται να καλύψουν οι δραστηριότητες των καινοτόμων δράσεων του ΥΠ.ΕΠ.Θ για να βοηθήσουν στην απόκτηση ουσιαστικών γνώσεων, η οποία εν πολλοίς κρίνεται από το βαθμό συμμετοχής των μαθητών στη διαδικασία της μάθησης, από την αξιοποίηση της φυσικής περιέργειας και δημιουργικότητας τους, από την ενθάρρυνση ανάληψης πρωτοβουλιών για αυτόνομη μάθηση.

Μέσα από τα πρόσθετα αυτά προγράμματα ενισχύεται η πρόδος της μάθησης και με την αφομοίωση του περιεχομένου της διδασκαλίας αποκτώνται δεξιότητες, αναλαμβάνονται ατομικές ή συλλογικές εργασίες.

Έτσι το σχολείο γίνεται ουσιαστικός χώρος μάθησης σε ένα κλίμα με φιλελεύθερο πνεύμα και με σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών σε προσωπικό επίπεδο.

Γ. Ισαακίδης
Διευθυντής Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ. 7
A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, μια σύντομη αναδρομή	9
2. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Ελληνικό Σχολείο	12
3. Εκπαιδευτικά πακέτα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	14
4. Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης εγκεκριμένα από το ΥΠ.ΕΠ.Θ	15
5. Ενδεικνυόμενοι φορείς συνεργασίας	19
6. Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	21
7. Χρηματοδότηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	23
B. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	24
1. ΕΠΙΛΟΓΗ ΘΕΜΑΤΟΣ	25
1.α. Πρώτη προσέγγιση του θέματος - ανίχνευση πρότερων γνώσεων αντιλήψεων	25
♦ Μέθοδος καταϊγισμού ιδεών	25
♦ Αποσαφήνιση αξιών	25
1.β. Επιλογή θέματος	26
2. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	26
3. ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΥΠΟΘΕΜΑΤΩΝ - ΑΝΑΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ	27
4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ - ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΕΣΩΝ	28
4.1. Μέθοδοι διδασκαλίας Π.Ε. στο πεδίο	28
4.1.α. Επισκόπηση πεδίου	28
4.1.β. Μελέτη πεδίου	29
4.1.γ. Επίλυση προβλήματος	29
4.2. Άλλα μέσα διεξαγωγής του προγράμματος	29
5. ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	29
6. ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	30
7. ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	30
8. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	32
Γ. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 2002-3	35
Δ. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ "Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ"	41

Ε. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

σελ. 48

ΣΤ. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ 2002-2003,
ΚΑΤΑ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1	ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	54
ΕΝΟΤΗΤΑ 2	ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	55
ΕΝΟΤΗΤΑ 3	ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	67
ΕΝΟΤΗΤΑ 4	ΔΑΣΟΣ	85
ΕΝΟΤΗΤΑ 5	ΝΕΡΟ	117
ΕΝΟΤΗΤΑ 6	ΓΕΩΡΓΙΑ - ΔΙΑΤΡΟΦΗ	125
ΕΝΟΤΗΤΑ 7	ΕΝΕΡΓΕΙΑ	147
ΕΝΟΤΗΤΑ 8	ΠΑΡΑΔΟΣΗ	163
ΕΝΟΤΗΤΑ 9	ΔΙΑΦΟΡΑ	171
		185

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είναι προφανές ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα της εποχής μας μεγεθύνονται διαρκώς, όπως επίσης είναι προφανές ότι δεν μπορούν να επιλυθούν από μόνα τους. Η επίλυσή τους απαιτεί δράση και μάλιστα για να είναι η δράση αυτή αποτελεσματική απαιτεί υπεύθυνους πολίτες που έχουν εκπαιδευτεί κατάλληλα. Απαιτεί πολίτες που κατανοούν τις επιπτώσεις των περιβαλλοντικών προβλημάτων, τοπικών και παγκόσμιων, στην ποιότητα της ζωής τους και στην ποιότητα ζωής των επερχόμενων γενεών.

Παγκόσμια και αλληλένδετα είναι όλα τα μεγάλα ζητήματα και προβλήματα, περιβαλλοντικά, οικονομικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά, τα οποία δεν χρειάζονται διαβατήριο για να περάσουν από χώρα σε χώρα. Το περιβάλλον δεν έχει σύνορα. Προβλήματα κοινωνικής ανισότητας και αδικίας, οικολογικών καταστροφών και βίας είναι υπαρκτά τόσο στην χώρα μας όσο και σε παγκόσμια κλίμακα. Η έντονη αστικοποίηση και υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα, οι πυρκαγιές, οι οικολογικές καταστροφές, ο πυρηνικός όλεθρος, η μόλυνση, οι πόλεμοι, σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούν κτήμα και περιουσία μιας και μόνης χώρας, ούτε και καμιά χώρα μπορεί να βρεθεί στο απυρόβλητο.

Για να είναι εφικτή σε παγκόσμιο επίπεδο η αειφορική ανάπτυξη απαιτείται, όπως καθορίζεται και στους στόχους της Ατζέντα 21, **η προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής στη διαχείριση του περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο**. Για την ενεργοποίηση όμως αυτή χρειάζεται αλλαγή της νοοτροπίας των πολιτών, ώστε να αποκτήσουν την ικανότητα και τη θέληση να προσεγγίζουν υπεύθυνα τα προβλήματά τους με γνώμονα την αειφορική ανάπτυξη σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Σε μια προοπτική ανάπτυξης στους πολίτες περιβαλλοντικής παγκόσμιας συνείδησης για την ενεργοποίησή τους στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, καθοριστικός ρόλος αποδίδεται στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Για να μπορέσει όμως η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση να λειτουργήσει σύμφωνα με τη θεωρία και τις αρχές της, ως φορέας εκπαιδευτικών και κοινωνικών αλλαγών, απαιτείται διαρκής ενημέρωση, κατάρτιση, έρευνα και δυναμική δραστηριοποίηση στο χώρο της, ώστε να μη χάσει τους στόχους και το νόημά της.

Το εγχειρίδιο αυτό σχεδιάστηκε με στόχο να αποτελέσει ένα εύχρηστο σύντομο οδηγό, που θα ενθαρρύνει τη δυναμική δραστηριοποίηση των εκπαιδευτικών των σχολείων της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και θα στηρίξει το έργο τους. Στα κεφάλαια Α' και Β' περιλαμβάνεται μια σύντομη αναφορά στην ιστορία, τους στόχους και την μεθοδολογία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ενώ στα κεφάλαια Γ', Δ', και Ε' περιλαμβάνεται μια σύντομη αναφορά στις δραστηριότητες του Γραφείου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και συγχρόνως μια σύντομη

παρουσίαση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που υλοποιήθηκαν σε σχολεία της Διεύθυνσης κατά το σχολικό έτος 2002-03.

Τα Προγράμματα αυτά παρουσιάζονται όχι τόσο ως οδηγοί για την υλοποίηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, όσο, και κυρίως, ως επιβράβευση των μαθητών και εκπαιδευτικών, που με εθελοντική συμμετοχή και παρά τις αντιξοότητες που θέτει το λειτουργικό πλαίσιο του σχολείου, επιμένουν στην εκπόνηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης τα οποία προάγουν υπεύθυνες στάσεις και συμμετοχικές συμπεριφορές των νέων σε θέματα περιβάλλοντος.

Για την προώθηση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα σχολεία της Δ/νσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης θεωρούμε σημαντική τη συμβολή των Δήμων της Δυτικής Θεσσαλονίκης. Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον ανταποκρίθηκαν στην προσπάθεια που επιχειρήθηκε μέσα από τις Περιβαλλοντικές Ομάδες των σχολείων για το άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία και τη συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση σε ένα κοινό πολύ συχνά πεδίο δράσης, με στόχο τη συμμετοχική αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος.

Ιδιαίτερα τονίζω το ενδιαφέρον για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση του Δήμου Νεάπολης, στο πρόσωπο του πρώην δημάρχου κ. Γρηγόρη Χατζησάββα, που δραστηριοποιήθηκε σε κοινό πεδίο δράσης με τη σχολική κοινότητα για την αναβάθμιση του υπαίθριου σχολικού χώρου με συμμετοχικές διαδικασίες.

Με πιλότο τη συνεργασία αυτή και με την αρχική στήριξη του Δήμου Νεάπολης δημιουργήσαμε το Εθνικό Θεματικό Δίκτυο **"Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ"** που βρίσκεται στον 3^ο χρόνο λειτουργίας του.

Το δίκτυο αυτό κατάφερε να κινητοποιήσει πανελλαδικά το ενδιαφέρον της σχολικής κοινότητας για την αντιμετώπιση του σχολικού περιβάλλοντος ως χώρου αγωγής και να μεταφέρει στην πράξη δεδομένα της παιδαγωγικής έρευνας που αφορούν το σχολικό χώρο και τη σχέση του με την εκπαιδευτική διαδικασία. Κατάφερε επίσης να φέρει κοντά μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς, ερευνητές και τοπική αυτοδιοίκηση στην ανάληψη δράσεων για την αναβάθμιση του σχολικού χώρου με συμμετοχικές διαδικασίες.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, μια σύντομη αναδρομή

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με την παγκόσμια σκοπιά με την οποία είναι σήμερα αποδεκτή, έχει συμπληρώσει μια 30ετή παγκόσμια ιστορία. Αναπτύχθηκε κατά τις δεκαετίες '60 -'70 ως μια ανάγκη της Εκπαίδευσης να ανταποκριθεί (να συμπλεύσει με) στο γενικότερο ενδιαφέρον της εποχής για το περιβάλλον, ένα ενδιαφέρον που γεννήθηκε από τη συνειδητοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων που είχε για το περιβάλλον η ανθρώπινη δραστηριότητα. Η Π.Ε. προέκυψε ως αποτέλεσμα της προσπάθειας να συνδεθεί η εκπαίδευση με το περιβάλλον **με στόχο την προστασία του**.

Παραδοσιακά επικεντρώθηκε σε θέματα που αφορούν την μέριμνα για το περιβάλλον, τόσο σε τοπικό, όσο και παγκόσμιο επίπεδο. Στην πορεία της εξέλιξής της, με βάση τα θέματα μελέτης στα οποία δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση, χαρακτηρίστηκε ως "Εκπαίδευση για την Ανάπτυξη" (Development Education) ή "Παγκόσμια Εκπαίδευση" (global education). Μετά την παγκόσμια συνδιάσκεψη του 1992, στην οποία τονίστηκε η αλληλεξάρτηση ανάμεσα στην ευημερία του ανθρώπου και την ευημερία του περιβάλλοντος (ανθρώπου -πλανήτη), με βάση τους στόχους και το περιεχόμενο που της δόθηκε, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση θεωρήθηκε ως "Εκπαίδευση για την Αειφορία" (UNESCO 1997).

Η "Περιβαλλοντική Εκπαίδευση" ή η "Εκπαίδευση για την Αειφορία" αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο εφαρμογής μιας εκπαίδευσης η οποία θα μπορούσε να προωθήσει την αειφόρο ανάπτυξη και να βελτιώσει την ικανότητα του ανθρώπου να αντιμετωπίζει θέματα περιβάλλοντος και ανάπτυξης (Κεφάλαιο 36 της Ατζέντα 21). Θα μπορούσε να συμβάλει στην διαμόρφωση περιβαλλοντικού ήθους, αξιών, στάσεων δεξιοτήτων και συμπεριφοράς που να ανταποκρίνονται στους στόχους μιας βιώσιμης ανάπτυξης και στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών με ενεργό συμμετοχή στα κοινά και στη λήψη αποφάσεων.

Με βάση τους στόχους και το περιεχόμενό της, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ουσιαστικά αποτελεί Αγωγή του Πολίτη και είναι προσανατολισμένη στο μέλλον τόσο σε προσωπικό, όσο και σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Την τελευταία 25ετία δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην κατανόηση της παγκόσμιας αλληλεξάρτησης, μιας αλληλεξάρτησης που αφορά τόσο το χώρο όσο και το χρόνο. Τονίζεται ότι οι αποφάσεις και οι ενέργειες του σήμερα σε θέματα περιβάλλοντος, καθορίζουν και την εικόνα του αύριο. Θα πρέπει, λοιπόν, στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, να δοθεί βαρύτητα συγχρόνως με τη χωρική αλληλεξάρτηση και στη χρονική αλληλεξάρτηση. Έτσι η μελέτη των προβλημάτων του περιβάλλοντος (κοινωνικού, πολιτισμικού, οικονομικού, δομημένου και φυσικού) και η διερεύνηση των τρόπων αντιμετώπισής τους, κάτι

που απετέλεσε το κύριο περιεχόμενο και το στόχο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, χρειάζεται να συνδυαστεί με τη διερεύνηση του είδους του μέλλοντος που επιθυμούν οι νέοι για τον εαυτό τους και την κοινωνία, καθώς και των απαραίτητων δράσεων που απαιτούνται για την κατάκτηση του μέλλοντος αυτού.

Η ανάπτυξη σκέψης προσανατολισμένης στο μέλλον είναι ιδιαίτερα σημαντική, σε περιόδους ραγδαίων εθνικών και παγκόσμιων μεταβολών, όπως είναι η σύγχρονη εποχή, και η εκπαίδευση για τη δημιουργία μιας υπεύθυνης παγκόσμιας συνείδησης αποκτά ιδιαίτερη σπουδαιότητα. Μια τέτοια εκπαίδευση θα πρέπει να προσβλέπει στο να βοηθήσει τους νέους:

- ◆ στον καθορισμό και την ενόραση σεναρίων για το μέλλον, συγκεκριμένων και βιώσιμων.
- ◆ στην αποτελεσματική άσκηση δεξιοτήτων κριτικής σκέψης και δημιουργικής φαντασίας.
- ◆ στην απόκτηση μιας οπτικής προσανατολισμένης περισσότερο στο μέλλον, τόσο σε επίπεδο προσωπικής ζωής, όσο και σε επίπεδο θεώρησης παγκόσμιων γεγονότων.
- ◆ στη συμμετοχή σε λήψη αποφάσεων με σύνεση και ύστερα από πολύπλευρη ενημέρωση.
- ◆ στην υπεύθυνη συμμετοχή σε τοπικές και παγκόσμιες δράσεις για το συμφέρον των σημερινών και των μελλοντικών γενεών.

Ως πρόδρομοι της Π.Ε. μπορούν να θεωρηθούν **Η Μελέτη της Φύσης** και οι **Αγροτικές Σπουδές**, που αναπτύχθηκαν τόσο στην Αμερική όσο και στην Ευρώπη στο τέλος του 19ου αιώνα. Από εκπαιδευτική σκοπιά, πέρα από τις επικρατούσες απόψεις για την αξία της εκπαίδευσης των παιδιών στη φύση, ως πρόσθετο κίνητρο για την ανάπτυξη των κινήσεων αυτών θεωρήθηκε η αντίδραση στον τεμαχισμό της παρεχόμενης γνώσης σύμφωνα με τα πανεπιστημιακά πρότυπα, ιδιαίτερα στις Φυσικές Επιστήμες, καθώς οδηγούσε τους μαθητές/τριες εκτός των τειχών του σχολείου, προκειμένου να διερευνήσουν *το περιβάλλον μέσα από την ενοποιημένη σκέψη*. Με την έμφαση που δόθηκε στις δεκαετίες '40-'50 στη σύνδεση του περιβάλλοντος με το σχολείο για εκπαιδευτικούς σκοπούς, η **Μελέτη της Φύσης** και οι **Αγροτικές Σπουδές** θεωρήθηκαν το κατάλληλο μέσο για τη σύνδεση αυτή. Συγκεκριμένα επιδιώχτηκε να εξελιχτούν οι αγροτικές σπουδές σε αντικείμενο διεπιστημονικού χαρακτήρα για τη διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών στο δημοτικό σχολείο αλλά και μαθημάτων όπως η Βιολογία, η Ιστορία, η Γεωγραφία, τα Μαθηματικά κ.α. στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Το σύνθημα **"Εκπαίδευση έξω από το σχολείο"** της Εκπαιδευτικής Κίνησης χαρακτηρίζει την εκπαιδευτική προσέγγιση που γίνεται έξω από τη σχολική τάξη και που αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα γνωστικών αντικειμένων, όπως η τέχνη, τα μαθηματικά, η μουσική, οι Φυσικές Επιστήμες κ.α. Η Εκπαιδευτική Κίνηση επηρεάστηκε από τις απόψεις της Προοδευτικής Κίνησης των John Dewey και

William Kilpatrick, σχετικά με τη σημασία που έχει η παροχή ευκαιριών στα παιδιά, ώστε να έχουν από πρώτο χέρι εμπειρίες τόσο μέσα στην τάξη όσο και έξω από αυτή, και συνδέθηκε, όπως και στην περίπτωση της **Μελέτης της Φύσης**, με την αντίδραση στον τεμαχισμό της γνώσης, καθώς ένα από τα χαρακτηριστικά της είναι η διεπιστημονική προσέγγιση των θεμάτων.

Οι **Περιβαλλοντικές σπουδές** επίσης προανήγγειλαν και προετοίμασαν την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με το ενοποιημένο αντικείμενο και την πλούσια θεματολογία τους, που ήταν μέρος μιας γενικότερης εκπαιδευτικής κίνησης ενάντια στις από έδρας διδακτικές τεχνικές. Μέσω αυτών τέθηκαν σε εφαρμογή οι ιδέες της **Προοδευτικής Κίνησης**. Οι περιβαλλοντικές σπουδές διατήρησαν, παρά την ευρύτητα των θεμάτων μελέτης τους, έναν έντονο νατουραλιστικό χαρακτήρα, βασισμένο στις κυρίαρχες απόψεις στην Αγγλία για την παιδαγωγική αξία της φύσης και του φυσικού τοπίου.

Η ιδέα της Π.Ε. αναπτύχθηκε σταδιακά στις διάφορες χώρες μέσα από τις μεταξύ τους σχέσεις - ή την αλληλεπίδρασή τους, και καθιερώθηκε ως παγκόσμια κίνηση μέσα από μια σειρά διασκέψεων τη δεκαετία του 1970, οπότε και διαφοροποιείται από τις πρόδρομες κινήσεις, διότι υιοθετεί όχι μόνο το "μέσα στο περιβάλλον και για το περιβάλλον" αλλά και το "**εκπαίδευση για χάρη του περιβάλλοντος**".

Αφετηρία για την "παγκοσμιοποίηση" της Π.Ε. αποτέλεσε η **Διεθνής Διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη το 1972** υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, με θέμα "Περιβάλλον του Ανθρώπου". Στη διάσκεψη αυτή αναγνωρίστηκε η αξία της Π.Ε. και εδραιώθηκε η αντίληψη για την παγκόσμια διάσταση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και των θεμάτων ανάπτυξης. Προβλήματα όπως ο υπερπληθυσμός, η εξάντληση των φυσικών πόρων, ο πλούτος, η φτώχεια, η υπερκατανάλωση, η ρύπανση, η αστικοποίηση, ο αναλφαβητισμός, ο πόλεμος και ο αφοπλισμός είναι συνδεδεμένα με το ευρύτερο περιβαλλοντικό πρόβλημα.

Ένας άλλος σταθμός στην "παγκοσμιοποίηση" της Π.Ε. υπήρξε η **Διακυβερνητική Διάσκεψη του Βελιγραδίου το 1975**, με στόχους την οριοθέτηση και προώθηση της Π.Ε. Στη διάσκεψη αυτή διαμορφώθηκε το υπόστρωμα, όσον αφορά τη φιλοσοφία, τους στόχους και τις καθοδηγητικές αρχές της Π.Ε.

Η επόμενη διάσκεψη - σταθμός για την Π.Ε. ήταν η **Διακυβερνητική Διάσκεψη της Τυφλίδας το 1977**, στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι 68 χωρών. Η διάσκεψη αυτή πέτυχε να επιτευχθεί μια παγκόσμια αναγνώριση της Π.Ε., όπως αυτή είχε προσδιοριστεί στη Διάσκεψη της Στοκχόλμης. Η Π.Ε. εκλαμβάνεται ως εκπαιδευτική διαδικασία που θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση του περιβάλλοντος και την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, μέσα από την κατάλληλη εκπαίδευση των ανθρώπων, ώστε να αποκτήσουν αξίες, στάσεις και δεξιότητες που θα οδηγήσουν στην υιοθέτηση νέων προτύπων συμπεριφοράς.

2. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Ελληνικό Σχολείο

Στην Ελλάδα ο όρος Π.Ε. άρχισε να χρησιμοποιείται από το 1976 και μετά. Η Π.Ε. όμως δεν αναπτύχθηκε ως αυτόνομη οντότητα μέσα από την ανάμιξη νέων ιδεών με προηγούμενες, όπως σε άλλες χώρες. Η ανάπτυξη της Π.Ε. στην Ελλάδα στηρίχτηκε σε αποφάσεις και δραστηριότητες διεθνών οργανισμών και αυτό γιατί στη χώρα μας δεν υπήρξαν οι εκπαιδευτικές ή περιβαλλοντικές συγκυρίες.

Από το 1988 το ΥΠ.ΕΠ.Θ δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την προώθηση της Π.Ε. στην Ελλάδα, με τη διατύπωση θέσεων για την Π.Ε., ιδιαίτερα μετά το ψήφισμα των Υπουργών Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1988, κάτι που στις άλλες χώρες της Ε.Ε. είχε γίνει ήδη από τη δεκαετία του '70.

Δεύτερο σημαντικό βήμα και σταθμό για την ανάπτυξη της Π.Ε. αποτέλεσε ο **νόμος 1982/90** που καθορίζει το θεσμικό πλαίσιο της Π.Ε., σύμφωνα με το οποίο η Π.Ε. εντάσσεται στο αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου, όχι όμως και στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Ορίζονται Υπεύθυνοι/ες εκπαιδευτικοί Π.Ε., με τριετή θητεία σε κάθε Δ/νση Εκπαίδευσης των νομών της χώρας. Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των Υπευθύνων Π.Ε. καθορίζονται με υπουργικές αποφάσεις και σε γενικές γραμμές είναι: η παρακολούθηση και στήριξη των προγραμμάτων και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις διδακτικές προσεγγίσεις που απαιτεί η εφαρμογή της Π.Ε.

Ένας εκπαιδευτικός, σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο, για τη συμμετοχή του σε ένα πρόγραμμα Π.Ε., δικαιούται μείωση του ωραρίου του κατά δύο ώρες ή υπερωριακή απασχόληση δύο ωρών την εβδομάδα για κάθε πρόγραμμα - σε περίπτωση που έχει συμπληρώσει το ωράριό του. Σε κάθε πρόγραμμα μπορούν να συμμετέχουν μέχρι δύο εκπαιδευτικοί, δηλ. ο μέγιστος αριθμός υπερωριών ή μείωσης ωραρίου για κάθε πρόγραμμα και κάθε τμήμα είναι τέσσερις ώρες. Ένας εκπαιδευτικός, με την προϋπόθεση ότι είναι έμπειρος, μπορεί να αναλάβει δύο προγράμματα. Στην περίπτωση αυτή ισχύει μείωση του ωραρίου ή υπερωριακή αποζημίωση για άλλες δυο ώρες. Η υπερωριακή αποζημίωση ενός εκπαιδευτικού δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τέσσερις ώρες στην Π.Ε. Σε κάθε πρόγραμμα Π.Ε. μπορούν να συμμετέχουν 15-30 μαθητές/τριες από ένα αμιγές τμήμα ή διάφορα τμήματα του σχολείου.

Οι Διευθύνσεις Σπουδών του ΥΠ.ΕΠ.Θ με ετήσιες εγκυκλίους ρυθμίζουν με τον τρόπο εφαρμογής της Π.Ε. στα σχολεία, τις διευκολύνσεις των εκπαιδευτικών που συντονίζουν τα σχετικά προγράμματα, τις συνεργασίες με κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς, τα θεματικά δίκτυα (εθνικά και διεθνή), τις περιβαλλοντικές επισκέψεις.

Από τη σχολική χρονιά 1998-99 προωθείται με υπουργική εγκύκλιο η υλοποίηση προγραμμάτων Π.Ε. με θέματα που εξυπηρετούν τους στόχους της αειφορίας, γεγονός που σηματοδοτεί την επίσημη υιοθέτηση από την Π.Ε. της

αιεφορίας στην χώρα μας.

Ουσιαστική συμβολή στη σύνδεση Π.Ε. και αιεφορίας είχαν οι συστάσεις σχετικά με το ρόλο της εκπαίδευσης στην επίτευξη της αιεφορίας, που περιέχονται στο κεφάλαιο 36 της τοπικής Ατζέντας 21 της Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης του Ρίο το 1992.

Οι στόχοι της Π.Ε. για την αιεφορία εστιάζονται κύρια, εκτός από την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση, την αλλαγή αξιών, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη διαμόρφωση κατάλληλης συμπεριφοράς, στην δημιουργία ενεργών πολιτών. Η Π.Ε. για την αιεφορία είναι μια κοινωνικά κριτική Π.Ε. με κύριο χαρακτηριστικό τον προσανατολισμό της στο μέλλον. Είναι μια εκπαίδευση που ενθαρρύνει την άσκηση των μαθητών σε συμμετοχικές διαδικασίες και συλλογικές λήψεις αποφάσεων, μέσα από την κριτική ανάλυση των δεδομένων, κοινωνικών και πολιτικών που δημιουργούν ένα περιβαλλοντικό ζήτημα.

Στην εκπαίδευση αυτή η φύση δεν έχει πλέον αυθύπαρκτη οντότητα ως αντικείμενο μάθησης, πηγή γνώσης και πεδίο μάθησης όπως αυτό θεωρήθηκε δεδομένο στα πλαίσια της μέχρι τώρα εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο. Αντικείμενο της Π.Ε. για την αιεφορία είναι περιβαλλοντικά ζητήματα που μετατοπίζουν το ενδιαφέρον από τη φύση στην κοινωνία των πολιτών, με στόχο την ανάπτυξη συλλογικής κοινωνικής δράσης για την αλλαγή της περιβαλλοντικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Η δράση αυτή βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με τις γνώσεις, τις αξίες και τις ικανότητες που αναπτύσσονται μέσα από την κριτική διερεύνηση. Για το λόγο αυτό η γνώση δεν παρέχεται σε οργανωμένη μορφή από το δάσκαλο και με σχολικά εγχειρίδια ούτε μόνο από τα προσωπικά βιώματα στο περιβάλλον αλλά προκύπτει από τη διαδικασία της συλλογικής κριτικής διερεύνησης συγκεκριμένων ζητημάτων.

Γενικά η Π.Ε. και/ή Εκπαίδευση για την Αιεφορία απαιτεί μια νέα αντίληψη για τη διδασκαλία και μάθηση, στην οποία ο μαθητής/τρια αντιμετωπίζεται ως άτομο που οικοδομεί ενεργητικά τις νέες γνώσεις πάνω στις υφιστάμενες γνωστικές δομές του, οι οποίες κατασκευάζονται μέσα από κοινωνικές και προσωπικές διαδικασίες και τις οποίες μπορεί να επεκτείνει και να αναπροσαρμόσει, εφόσον δεν είναι συμβατές με τις προϋπάρχουσες, μέσα από την διευκόλυνση που του παρέχει ο/η εκπαιδευτικός. Βασικό παράγοντα για την εφαρμογή της εκπαίδευσης για την αιεφορία αποτελούν, σε παιδαγωγικό επίπεδο, οι διεπιστημονικές/διαθεματικές ολιστικές διδακτικές προσεγγίσεις και μεθοδολογίες.

Έτσι η εφαρμογή της Π.Ε. ή Εκπαίδευσης για την Αιεφορία δεν είναι εύκολη υπόθεση στα πλαίσια του σημερινού ελληνικού σχολείου που παραμένει απόλυτα γνωσιοκεντρικό και εξακολουθεί να παρέχει τεχνοκρατική, κατακερματισμένη γνώση. Οι διδάσκοντες, ειδικά στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, έχοντας μια εκπαίδευση που περιορίζεται στην εξέταση επιμέρους θεμάτων και που στηρίζεται στο διαμελισμό της γνώσης και την απομόνωση των γνωστικών

αντικειμένων, αντιμετωπίζουν μεγάλη δυσκολία στο να υιοθετήσουν τις προσεγγίσεις αυτές, που ενθαρρύνουν την ενοποιημένη σκέψη, τις δεξιότητες κριτικής σκέψης και την ανάπτυξη ολιστικού συστήματος αξιών. Επιπλέον, ο παιδοκεντρικός προσανατολισμός της Π.Ε. (ένταξη της γνώσης στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού) και οι διδακτικές προσεγγίσεις που εφαρμόζει - με βασικό χαρακτηριστικό την ενεργητική συμμετοχή του μαθητή/τριας στη διδασκαλία και μάθηση, τη συνεργατική μάθηση και τη διαθεματική προσέγγιση - έρχονται σε αντίθεση με τις βαθιά ριζωμένες στο εκπαιδευτικό μας σύστημα δασκαλοκεντρικές-παραδοσιακές διδακτικές μεθοδολογίες και το ανταγωνιστικό βαθμοθηρικό μαθησιακό περιβάλλον.

Για το λόγο αυτό σε συνδυασμό με την μη ένταξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου και την προϋπόθεση της εθελοντικής συμμετοχής των εκπαιδευτικών και των μαθητών/τριων, η Π.Ε. εφαρμόστηκε μέχρι τώρα στα σχολεία από μια μικρή μερίδα εκπαιδευτικών με εκπαιδευτικές ανησυχίες, παράλληλα με τις περιβαλλοντικές ευαισθησίες, και μετά από συνεχείς επιμορφώσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Όμως, παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες που δημιουργούν οι ως άνω λόγοι, παρατηρείται μια συνεχής αύξηση του αριθμού των εκπαιδευτικών και των μαθητών/τριων που υλοποιούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε σχολεία της Διεύθυνσης Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης. Έτσι ο αριθμός των προγραμμάτων την τελευταία πενταετία έχει υπερδιπλασιαστεί, από 63 περίπου προγράμματα που υλοποιήθηκαν το 1997-98, κατά την τρέχουσα σχολική περίοδο 2002-03 ο αριθμός αυτός ανήλθε σε 134, γεγονός που καταδεικνύει το ενδιαφέρον και την ανησυχία για τα προβλήματα του περιβάλλοντος αλλά και την επιθυμία των νέων για ένα διαφορετικό σχολείο και για ένα καλύτερο μέλλον.

Στη στήριξη του θεσμού της Π.Ε. στα σχολεία των δήμων της Δυτικής Θεσσαλονίκης θεωρούμε ουσιαστική τη συμβολή μερίδας εκπαιδευτικών που χωρίς να φείδονται επιπλέον κόπων, αναλαμβάνουν πρόθυμα πρωτοβουλίες και δράσεις που στηρίζονται στις σύγχρονες απόψεις για τη διδασκαλία και τη μάθηση, καλλιεργούν αμφίδρομη σχέση με την κοινωνία και οδηγούν σε υπεύθυνες στάσεις και συμμετοχικές συμπεριφορές των νέων ώστε να εξελιχθούν σε μελλοντικούς υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες.

3. Εκπαιδευτικά πακέτα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Για τη στήριξη των εκπαιδευτικών που υλοποιούν Προγράμματα στα σχολεία τους υπάρχει στην βιβλιοθήκη του Γραφείου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης ένας σημαντικός αριθμός εκπαιδευτικών πακέτων, τα περισσότερα από τα οποία έχουν χορηγηθεί από το ΥΠ.ΕΠ.Θ. Τα πακέτα αυτά έχουν ποικιλία

Θεμάτων όπως:

1. "Η αυλή του σχολείου"
2. "Το ποτάμι "
3. Ενέργεια, περιβάλλον, ανάπτυξη
4. Περιβαλλοντική εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο
5. Ερευνώντας το Περιβάλλον της Ευρώπης
6. Βιώσιμες πόλεις
7. Ένα κουτί γεμάτο νερό
8. Οικολογικά σχολεία
9. Ανακύκλωση : Μια ιστορία χωρίς τέλος
10. Βιομηχανία και βιώσιμη ανάπτυξη
11. Τα πουλιά στην πόλη
12. Από τις πόλεις του κόσμου, στην πόλη μας, στην γειτονιά μας.
13. Αειφορική διαχείριση του νερού στην πόλη
14. Το ενεργειακό ζήτημα
15. Ταξίδι στη ράχη της χελώνας
16. Μες στα στενά σοκάκια της Αρναίας
17. Το μυλοτόπι της Πολίχνης
18. Ανεμόμυλος

Στα πακέτα περιλαμβάνονται πληροφορίες για τα υπό μελέτη θέματα καθώς και φύλλα εργασίας για τον μαθητή και οδηγίες υλοποίησης των δραστηριοτήτων για τους εκπαιδευτικούς. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δανείζονται τα πακέτα αυτά από το Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ώστε να διευκολύνονται στην υλοποίηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα σχολεία τους.

4. Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης εγκεκριμένα από το ΥΠ.ΕΠ.Θ

Για την οργανωμένη επιστημονική και παιδαγωγική στήριξη των προγραμμάτων Π.Ε. των σχολείων, τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, τη στήριξη στην επιμόρφωση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών, την ανάπτυξη ενός γόνιμου διαλόγου για ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων πάνω στο ίδιο θέμα μεταξύ ειδικών επιστημόνων, εκπαιδευτικών, εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης και μαθητών από την Ελλάδα, καθώς και για την ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών, έχουν δημιουργηθεί πολλά δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με ποικιλία θεμάτων.

Τα σχολεία μπορούν να συμμετέχουν στα παρακάτω δίκτυα που πληρούν τις προϋποθέσεις της 100496/Γ7/18-9-03 σχετικής εγκυκλίου του ΥΠΕΠΘ και τα οποία εγκρίθηκαν σύμφωνα με απόφαση της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Συντονιστικού Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που πραγματοποιήθηκε στις 3-11-03.

Η λειτουργία των δικτύων αυτών εγκρίθηκε για τρία σχολικά έτη (2003-2004,

2004-2005, 2005-2006). Τα σχολεία τα οποία επιθυμούν να ενταχθούν στα εν λόγω δίκτυα μπορούν να στέλνουν σχετική αίτηση στον συντονιστή του Δικτύου μέσω του Υπεύθυνου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της περιοχής τους. Η αίτηση αυτή συνοδεύεται με αντίστοιχο σχέδιο προγράμματος Π.Ε., το οποίο υποβάλλεται για έγκριση στην Επιτροπή Σχολικών Δραστηριοτήτων μέχρι τις 15 Δεκεμβρίου κάθε έτους.

1. "Ήχος και φύση"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Ποροίων

Τηλ.: 23270-23227

Φαξ: 23270-23223

e-mail: kperoroi@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Τ.Κ. 620 55, Κάτω Πορόια Σερρών.

Κεχαγιόγλου Στράτος - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

Τζέγκα Ελισάβετ3

2. "Η Θάλασσα"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Αργυρούπολης

Τηλ.: 210-9959250, -1

Φαξ: 210-9959251

e-mail: acee@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 3, Τ.Κ. 164 51 Αργυρούπολη, Αθήνα.

Φαραγγιτάκης Γιώργος - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

Στεφανόπουλος Νίκος

3. "Ελιά"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Καλαμάτας

Τηλ.: 27210-86147

Φαξ: 27210-86147

e-mail: krekal@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Θουκυδίδου 2, Τ.Κ. 241 00, Καλαμάτα.

Θωμά Κυριακή - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

4. "Παραδοσιακοί οικισμοί και φύση"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Κόνιτσας

Τηλ.: 26550-23825

Φαξ: 26550-23903

e-mail: kpekonits@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Τ.Κ. 441 00, Κόνιτσα.

Τσούβαλη Αικατερίνη - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

5. "Βιώσιμες πόλεις - Ποιότητα ζωής"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Αργυρούπολης

Τηλ.: 210-9959250, -1

Φαξ: 210-9959251

e-mail: acee@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 3, Τ.Κ. 164 51 Αργυρούπολη, Αθήνα.

Φαραγγιτάκης Γιώργος - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

Μανδρίκας Αχιλλέας

6."Το Δάσος"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Μουζακίου

Τηλ.: 24450-43242

Φαξ: 24450-43363

e-mail: kremou@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Τ.Κ. 430 60, Μουζάκι.

Γκορίλας Θωμάς - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

7."Η Ενέργεια στο περιβάλλον του παιδιού"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Μουζακίου

Τηλ.: 24450-43242

Φαξ: 24450-43363

e-mail: kremou@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Τ.Κ. 430 60, Μουζάκι.

Ντάνης Αντώνιος - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

8."Η Αυλή του σχολείου"

Συντονιστικός φορέας:

Διεύθυνση Β/θμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης

Τηλ.: 2310-587545

Φαξ: 2310-587639

e-mail: yperival@dide-v.thess.sch.gr

Ταχ. Δ/ση: Κολοκοτρώνη 22, Τ.Κ. 564 30 Σταυρούπολη, Θεσσαλονίκη.

Ταμουτσέλη Κωνσταντία - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

9."Οι Πηγές του νερού"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Σουφλίου

Τηλ.: 25540-24383

Φαξ: 25540-24383

e-mail: kre-soufli@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Μ. Παπαναστασίου 3, Τ.Κ. 68400 Σουφλί.

Κάβουρας Παναγιώτης - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

Στρατάκης Δημήτρης

10."Προστατευόμενες φυσικές περιοχές στην Ελλάδα: Διαχείριση με στόχο την αειφορία"

Συντονιστικός φορέας:

Διεύθυνση Β/θμιας Εκπαίδευσης Ν. Κεφαλληνίας

Τηλ.: 26710-27468

e-mail: perival@dide.kef.sch.gr

Βασάλα Παρασκευή - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

11. "Τα λιμάνια της Ελλάδας"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Δραπετσώνας

Τηλ.: 210-4618297, -4624627

Φαξ: 210-4612422

Ταχ. Δ/ση: Μονεμβασιάς 1 - Α. Παναγούλη, Τ.Κ. 186 48

Ηλιάδης Νικόλαος - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

Σαββοπούλου Άννα

12. "Θερμαλισμός - Οικολογία - Πολιτισμός"

Συντονιστικός φορέας: Διεύθυνση Β/θμιας Εκπαίδευσης Ανατ. Θεσσαλονίκης

Τηλ.: 2310-566880

Φαξ: 2310-566880

e-mail: grafperi@dide-a.thess.sch.gr

Ταχ. Δ/ση: Σαπφούς 44, Τ.Κ. 546 27 Θεσσαλονίκη

Αγγελίδης Ζήσης - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

Αθανασίου Χρυσούλα

13. "Τα ελληνικά ποτάμια στη φύση, στην παράδοση και στον πολιτισμό"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Θέρμου

Τηλ.: 26440-24032

Φαξ: 26440-24032

e-mail: kre-ther@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Τ.Κ. 300 08 Μέγα Δένδρο Θέρμου

Μαυρέλης Κώστας - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

14. "Βιοποικιλότητα: το εργαστήρι της ζωής"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Καστοριάς

Τηλ.: 24670-23069

Φαξ: 24670-28815

e-mail: krekast1@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Γ. Παλαιολόγου 1, Τ.Κ. 521 00 Καστοριά.

Μαρδίρης Θεόδωρος - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής

Γρηγορίου Μαγδαληνή

15. "Λίμνες"

Συντονιστικός φορέας: ΚΠΕ Καστοριάς

Τηλ.: 24670-23069

Φαξ: 24670-28815

e-mail: krekast1@otenet.gr

Ταχ. Δ/ση: Γ. Παλαιολόγου 1, Τ.Κ. 521 00 Καστοριά.

Μαρδίρης Θεόδωρος - Πρόεδρος Συντονιστικής Επιτροπής,

Ατζέμη Αναστασία

5. Ενδεικνυόμενοι φορείς συνεργασίας:

Για τη στήριξη των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές των σχολείων της Διεύθυνσης μπορούν να ζητούν συνεργασία ή να επισκέπτονται διάφορους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, καθώς και τις σχολές του ΑΠΘ, του ΤΕΙΘ κλπ.

Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικούς από τους φορείς που βρίσκονται στο Νομό Θεσσαλονίκης ή και σε όμορους Νομούς, με τους οποίους μπορούν να συνεργάζονται οι εκπαιδευτικοί.

Κέντρο Πληροφόρησης Παράκτιας Ζώνης Στρυμονικού Κόλπου. Ασπροβάλτα.
τηλ.: 23970 26666, φαξ: Κοινότητας: 23970 24173. Υπεύθυνη: Τουλιοπούλου Ελένη (πριν μπεις στο χωριό - δίπλα σε ένα γυμναστήριο)

Κέντρο Πληροφόρησης Δέλτα Αξιού - Λουδία - Αλιάκμονα, Αλυκής Κίτρους
Χαλαστρά ΤΚ 573 00 Θεσσαλονίκη, τηλ.: 2310 794811, 2310 792293, φαξ: 2310 792293.

Κέντρο Πληροφόρησης Λιμνών Κορώνειας - Βόλθης

Απολλωνία, Θεσσαλονίκη, τηλ.: 23930 41050, -41004

Μουσείο Ύδρευσης Θεσσαλονίκης

26ης Οκτωβρίου 49, 54627 Θεσ/νίκη (περιοχή Σφαγείων),

τηλ & φαξ: 2310 514029

Ξενάγηση στο μουσείο για ομάδες μέχρι 25 ατόμων, κατόπιν συνεννόησης.

Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Πλατεία ΧΑΝΘ, τηλ.: 0310 830538

Πολεμικό Μουσείο / Παράρτημα Θεσσαλονίκης

Γρ. Λαμπράκη 4 (στο πίσω μέρος του Στρατοπέδου "Πεδίο Άρεως" του Γ' Σ.Σ. και απέναντι από το 424 ΓΣΝΕ)

Προγραμματισμός επισκέψεων στο τηλ.: 2310 893731

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων

14ο κλμ. Θεσ/νίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη, τηλ.: 2310 473342, φαξ: 2310 471795

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία (Παράρτημα Θεσσαλονίκης)

Καστριτσίου 8, 54623 Θεσ/νίκη, τηλ.: 2310 244245, φαξ: 2310 256774

Αρκτούρος

Β. Ουγκώ 3, 546 25 Θεσ/νίκη, τηλ.: 2310 555920, φαξ: 2310 553932

Σύνδεσμος ΟΤΑ Μείζονος Θεσσαλονίκης (σκουπίδια, ανακύκλωση)

τηλ.: 2310 264023, φαξ: 2310 264681

4η Εφορία Νεοτέρων Μνημείων Θεσσαλονίκης

τηλ.: 2310 213800, -215298

Μουσείο Αθλητισμού

Διοργάνωση εκθέσεων

Αριστοτέλους 18, 546 23 Θεσσαλονίκη, τηλ./φαξ: 2310 241300

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Λεωφ. Στρατού 2, 540 13 Θεσ/νίκη, τηλ.: 2310 868570, φαξ: 2310 838597

Μουσείο Λευκού Πύργου (για την ιστορία και τέχνη της Θεσσαλονίκης)

Λευκός Πύργος, τηλ.: 2310 267832

Μουσείο Αρχαίων, Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Οργάνων

Κατούνη 12-14, τηλ.: 2310 238391

Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Βασ. Όλγας 68, τηλ.: 2310 830591

Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα

Προξένου Κορομηλά 23, τηλ.: 2310 229778

Μουσείο Design

Μητροπόλεως 43, τηλ.: 2310 263043

Τεχνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Βιομηχανική Περιοχή Σίνδου, Κτίριο αρ. 47, τηλ.: 2310 799773

Μουσείο Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

Αποθήκη Α', Λιμάνι, τηλ.: 2310 508398

Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης

Ανδρέου Γεωργίου 44, τηλ.: 2310 554464

Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης

Μέγαρο Μπίλη, Πλατεία Ιπποδρομίου 8, τηλ.: 2310 264668

Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

Παπαναστασίου 21, τηλ.: 2310 816981

Πολιτιστικό Κέντρο Β. Ελλάδος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Βασ. Όλγας 108, τηλ.: 2310 843404, -295149

Τελλόγλειο Ίδρυμα

ΑΠΘ, τηλ.: 2310 280009

Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης

Βασ. Όλγας 162, τηλ.: 2310 425531

Πινακοθήκη Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών

Νικολάου Γερμανού 1, τηλ.: 2310 238601

"Τέχνη", Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρία

Μέγαρο ΧΑΝΘ, τηλ.: 2310 222130

Κέντρο Ιστορικών Μελετών Εβραϊσμού

Βασ. Ηρακλείου 24, τηλ.: 2310 272840

Μουσείο Εβραϊκής Παρουσίας Θεσσαλονίκης

Αγ. Μηνά 13, τηλ.: 2310 272840, -270265

Αμερικανική Γεωργική Σχολή

τηλ.: 2310 492752

Μουσείο Αλιευτικών Σκαφών και Εργαλείων

Βιθυνίας 2, 632 00, Ν. Μουδανιά Χαλκιδικής

τηλ & φαξ: 23730 26166

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

Ινστιτούτο Αστικής και Αγροτικής Ανάπτυξης

Ομάδα Περιβάλλοντος www.ekke.gr/lagchoic.htm

email: ktsaki@ekke.gr

τηλ.: 210 7780118, -7489131 (εσωτ.505) κ. Τσακίρη, κ. Σακελλαρόπουλο,

φαξ: 210 7489143

Λευκός Πύργος

Μουσείο για την Ιστορία και την Τέχνη της Θεσσαλονίκης

τηλ.: 2310 267832

Μουσείο Βοτανικής

Κτίριο Βιολογίας, ΑΠΘ, τηλ.: 2310 998345

Μουσείο Γεωργίας

Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών, τηλ.: 2310 998800

Μουσείο Ζωολογίας

Τμήμα Βιολογίας ΑΠΘ, τηλ.: 2310 998265

Μουσείο Ταρικευμένων Ζώων της Ελληνικής Άγριας Πανίδας

Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος ΑΠΘ,

τηλ.: 2310 473401, -471914

Μουσείο Γεωλογίας Παλαιοντολογίας

Τμήμα Γεωλογίας ΑΠΘ, τηλ.: 2310 998464

Εθνικό Κέντρο Έρευνας Τεχνολογικής Ανάπτυξης

Ινστιτούτο Μεταφορών

Ινστιτούτο Τεχνικής Χημικών Διεργασιών

Ινστιτούτο Αγροβιοτεχνολογίας

τηλ.: 2310 498100, -498155

Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας ΕΘΙΑΓΕ

τηλ.: 2310 471 544

Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές μπορούν επίσης να επισκέπτονται τον δικτυακό τόπο του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών και συγκεκριμένα τη σελίδα της ομάδας Περιβάλλοντος: <http://www.ekke.gr/S/lagchoic.htm>.

Στις σελίδες αυτές μπορούν να βρουν πληροφορίες για την μεθοδολογία της Π.Ε., ενδιαφέροντα sites και πηγές για την Π.Ε., πληροφορίες για Δίκτυα, για βιβλιοθήκες, για οργανισμούς που ασχολούνται με την Π.Ε.

6. Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Για την υποστήριξη των δράσεων των σχολείων στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, αλλά και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών σε θέματα περιβάλλοντος, έχουν ιδρυθεί με το νόμο 1892

22 *Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης - Εισαγωγή*
/ Φ.Ε.Κ.101,τ.Α'/31-7-1990 και λειτουργούν υπό την αιγίδα του ΥΠ.ΕΠ.Θ κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε όλη τη χώρα. Οι μαθητές μπορούν να παρακολουθούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα των κέντρων αυτών, τα οποία έχουν διάρκεια 1-2-3 και 4 ημερών.

Πολλά από τα κέντρα που παρέχουν πολυήμερη εκπαίδευση διαθέτουν και ειδικούς ξενώνες φιλοξενίας των μαθητών με συμβολικό αντίτιμο. Για την υποδοχή των μαθητών στα κέντρα αυτά και τη συμμετοχή στο εκπαιδευτικό τους πρόγραμμα, πρέπει να υποβάλλεται από τη σχολική μονάδα σχετική αίτηση στην αρχή της σχολικής χρονιάς. Η αίτηση προωθείται μέσω του Υπευθύνου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης στην οποία ανήκει το σχολείο στο αντίστοιχο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης το οποίο κάνει τη σχετική επιλογή με βάση τις δυνατότητές του και ενημερώνει σχετικά το ΥΠ.ΕΠ.Θ. Η τελική έγκριση της εκπαιδευτικής επίσκεψης στο Κέντρο γίνεται από την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ και κοινοποιείται στα ενδιαφερόμενα σχολεία.

Σχετικά με τα προσφερόμενα εκπαιδευτικά προγράμματα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενημερώνονται απευθείας από τα ΚΠΕ ή να απευθύνονται στην Υπεύθυνη Π.Ε. της Διεύθυνσης.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΥΠΕΠΘ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

A/A	ΚΕΝΤΡΟ	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛ.	FAX
1	Ακράτα Γ2/2277/23-3-95	mail@kpe-akrat.ach.sch.gr	Ακράτα Τ.Κ. 250 06	26960.23394 22166	26960.22166
2	Αργυρούπολη Γ2/3219/11-5-95	acee@otenet.gr	Μπουμπουλίνας 3 Τ.Κ. 164 51 Αργυρούπολη	210.959250 9959251	210.9959251
3	Αρναία Γ2/5861/23-10-97	mail@kpe-arnaias.chal.sch.gr	Μαθητική Εστία Αρναίας Τ.Κ. 630 74 Αρναία	23720.23184 23185	23720.23185
4	Δραπετσώνας Γ2/5861/23-10-97	mail@kpe-drapets.att.sch.gr	Μονεμβασίας 1 & Αλέκου Παναγούλη Τ.Κ. 186 48	210 4618297 4624627	210.4612422
5	Θέρμιο Αιτωλοακαρνανίας Γ2/6773/8-12-98	kpe-lher@otenet.gr	ΚΠΕ Θέρμιο Τ.Κ. 300 08 Θέρμιο	26440.24032	26440.24032
6	Καλαμάτα Γ2/5861/23-10-97	kpekal@otenet.gr	Θουκυδίδου 2 Τ.Κ. 241 00 Καλαμάτα	27210.96062 86147	27210.86147
7	Καστοριά Γ2/3219/11-5-95	kpekast1@otenet.gr	Κ. Παλαιολόγου 1 Τ.Κ. 521 00 Καστοριά	24670.23069	24670.28815
8	Κάτω Πορρόια Σερρών Γ2/2290/24-3-98	kpeporoi@otenet.gr	Μαθητική Εστία Πορροίων Τ.Κ. 620 55 Κ. Πορρόια	23270.23227	23270.23223
9	Κλετορία Γ2/1243/8-3-93	mail@kpe-kleit.ach.sch.gr http://kpe-kleit.ach.sch.gr	Κλετορία Καλαβρύτων Τ.Κ. 250 07	26920.31288 32085	26920.32373
10	Κόνιτσα Γ2/3219/11-5-95	kpekonits@otenet.gr http://users.otenet.gr/~kpekonits	Μαθητική Εστία Κόνιτσας Τ.Κ. 441 00 Κόνιτσα	26550.23903 23825	26550.23825
11	Ελευθέριο Κορδελιό Γ2/3219/11-5-95	kpe-lhes@otenet.gr http://users.otenet.gr/~kpe-thes	Α. Παπανδρέου 2 Τ.Κ. 563 34	2310.707150	2310.757130
12	Λιθακιά-Ζακύνθου Γ2/5861/23-10-97	kpezakyn@otenet.gr kpezakynth@yahoo.com	Κτίριο Μεσαλά Λιθακιά Ζακύνθου Τ.Κ.29092	26950.53417	26950.53418
13	Μακρινίτσας Γ2/4402/15-7-98	kpe@otenet.gr http://users.otenet.gr/~kpe http://kpe-makrin.mag.sch.gr	Δημοτικό Σχολείο Μακρινίτσας Τ.Κ. 370 11	24280.69040	24280.99010
14	Μουζίου Γ2/3219/11-5-95	kpemou@otenet.gr	Μαθητική Εστία Μουζακίου Τ.Κ. 430 60	24450.43242 42326	24450.43363 42882
15	Νάουσος Γ2/4402/15-7-98	arapitsa@otenet.gr	Αγίου Νικολάου Τ.Κ. 592 00	23320.25111	23320.52053
16	Σουφλίου Γ2/3219/11-5-95	kpe-soufli@otenet.gr	Μαθητική Εστία Σουφλίου Τ.Κ. 684 00 Σουφλί	25540.24383	25540.24383 24345
17	Στυλίδας Υπάτης Γ2/2290/24-3-98	kpestyra@otenet.gr	Κ.Π.Ε., Περιική Εργατικές Κατοικίες Δήμου Στυλίδας Τ.Κ. 353 00	22380.23121 697.894196	22380.23121

7. Χρηματοδότηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Η χρηματοδότηση των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης γίνεται με έγκριση από την Επιτροπή Σχολικών Δραστηριοτήτων μετά από εισήγηση του Υπεύθυνου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Το ύψος της χρηματοδότησης είναι ανάλογο του εκτιμώμενου κόστους του προγράμματος εξαρτάται όμως από το

εκάστοτε ύψος της συνολικής ετήσιας χρηματοδότησης του συνόλου των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης. Η εκτίμηση του κόστους γίνεται από τον υπεύθυνο Π.Ε.

Οι δαπάνες που μπορούν να καλυφθούν είναι:

1. Η αγορά:
 - α. αναλώσιμων, γραφικών, χαρτικών, φωτοτυπιών, φωτογραφικών κ.α.
 - β. εξοπλισμού, βιντεοταινιών, κασσετών, προβολέων, πινάκων εκθέσεων, φωτογραφικών μηχανών, μηχανών λήψεως κ.α.
2. Οι δαπάνες εκπαιδευτικών εκδρομών
3. Δαπάνες έκδοσης εργασιών, παραγωγή VΙDEOταινίας, CD-ROM κ.λ.π.
4. Τα έξοδα παρουσίασης του προγράμματος στη σχολική κοινότητα το Μάιο, σε ειδική εκδήλωση την ημέρα που θα διατεθεί για την παρουσίαση του συνόλου των σχολικών δραστηριοτήτων.

B. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση η επιστημολογική προσέγγιση είναι συστημική, διεπιστημονική-διαθεματική και η παιδαγωγική προσέγγιση είναι αυτή της βιωματικής και ενεργητικής μάθησης, με βάση την εποικοδομητική στρατηγική.

Η μέθοδος που προτείνεται για την διδασκαλία θεμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι η **μέθοδος βιωμάτων ή Project ή "Σχεδίων εργασίας"**. Πρόκειται για μέθοδο συλλογικής εργασίας στο σχολείο και σε άλλα μαθησιακά περιβάλλοντα. Περιλαμβάνει το σχεδιασμό και την ολοκλήρωση ενός συγκεκριμένου έργου και επιτρέπει την ελευθερία έκφρασης του/της εκπαιδευόμενου/ης. Παρέχει ευκαιρίες στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών για έρευνα, αναζήτηση, συγκέντρωση, επεξεργασία, οργάνωση και αξιολόγηση του υλικού. Ενισχύει την ικανότητα αυτοέκφρασης του/της εκπαιδευόμενου/ης και τη συμμετοχή του/της στη δράση. Αποτελεί ανοιχτή διαδικασία μάθησης. Δεν έχει αυστηρά καθορισμένα όρια και δυνατότητες και προγραμματίζεται και εξελίσσεται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων, ενώ η διάρκειά της κυμαίνεται, ανάλογα με το μέγεθος του προς ολοκλήρωση έργου. Συμβάλει στο "άνοιγμα" του σχολείου στην τοπική κοινωνία, στην επαφή του με τον κοινωνικό περίγυρο, στην ενίσχυση του παιδικού ενδιαφέροντος για την καθημερινότητα.

Στην υλοποίησή της πλαισιώνεται από άλλες ειδικότερες στρατηγικές, όπως η *επίλυση προβλήματος* (η ανάπτυξη ενός project μπορεί να αντιμετωπιστεί ως πρόβλημα προς λύση), η *συζήτηση* (η συζήτηση σε ομάδες και στην τάξη, η *δομημένη συζήτηση - debate*), η *μελέτη περίπτωσης*, η *μελέτη στο πεδίο*, η *επισκόπηση πεδίου*, η *χαρτογράφηση εννοιών*, η *βιβλιογραφική έρευνα - η έρευνα*

στο Διαδίκτυο, το παιχνίδι ρόλων, το δίλημμα, η διασαφήνιση αξιών, ή έρευνα δράσης, ο περιβαλλοντικός έλεγχος, ο καταϊγισμός ιδεών, η επιλογή εικόνας, η διαβάθμιση εικόνων, η δημιουργία καταλόγων, το τρίγωνο ή τετράγωνο απόψεων, οι ημιτελείς ερωτήσεις, ο νοητικός χάρτης κ.α.

Η ανάπτυξη ενός project ακολουθεί σε γενικές γραμμές την εξής πορεία:

Επιλογή θέματος → καθορισμός στόχων → χωρισμός υποθεμάτων - συγκρότηση ομάδων → οργάνωση διεξαγωγής προγράμματος - επιλογή μέσων και μεθοδολογίας → Σύνθεση επί μέρους εργασιών → παρουσίαση → αξιολόγηση.

1. ΕΠΙΛΟΓΗ ΘΕΜΑΤΟΣ

Αποτελεί τον κύριο άξονα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Γίνεται με βάση το ενδιαφέρον των μαθητών/τριων και τη συσχέτισή του με ένα ενδιαφέρον πρόβλημα ή έννοια.

1.α. Πρώτη προσέγγιση του θέματος-ανίχνευση πρότερων γνώσεων-αντιλήψεων

Μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους, όπως ο καταϊγισμός ιδεών, η επιλογή εικόνας, η διαβάθμιση εικόνων, η δημιουργία καταλόγων, ο χαρακτηρισμός εικόνας.

Μέθοδος καταϊγισμού ιδεών

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει το θέμα:

- ♦ οι μαθητές/τριες εκφράζονται γρήγορα χωρίς ειρμό και σκέψη
- ♦ ο/η εκπαιδευτικός σημειώνει όλες τις ιδέες στον πίνακα

Γίνεται αξιολόγηση και ομαδοποίηση των ιδεών με κριτήρια που τίθενται από τον/την εκπαιδευτικό:

- ♦ συζητούνται στη τάξη όλες οι ιδέες και σβήνονται από τον πίνακα όσες δεν ανταποκρίνονται στα κριτήρια
- ♦ ομαδοποιούνται οι ιδέες

Ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει μια ή περισσότερες ομαδοποιημένες κατηγορίες ιδεών και παρουσιάζει τα σχετικά θέματα

- ♦ Αναθέτει στους μαθητές/τριες ατομικές ή ομαδικές εργασίες
KANONEΣ που πρέπει να ακολουθούνται από τον/την εκπαιδευτικό.
- ♦ Να δίνει έμφαση στον αυθορμητισμό στην έκφραση ιδεών
- ♦ Να ενθαρρύνει την έκφραση πρωτότυπων και ασυνήθιστων ιδεών
- ♦ Να αποφεύγει κάθε κριτική ή αξιολόγηση ιδεών στο διάστημα που αυτές εκφράζονται
- ♦ Να επιτρέπει την έκφραση ιδεών χωρίς σειρά και τάξη
- ♦ Να αποδέχεται όλες τις ιδέες

Αποσαφήνιση αξιών

Στόχοι:

- ♦ να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες, να κατανοήσουν και να αποκτήσουν

επίγνωση των πεποιθήσεων και στάσεων τους αναφορικά με κάποιο θέμα

- ◆ να αντιληφθούν τα υπέρ και τα κατά στις συνέπειες των διαφόρων λύσεων που δίνονται σε ένα περιβαλλοντικό πρόβλημα
- ◆ να δουν κατά πόσο οι πράξεις τους εναρμονίζονται με τις πεποιθήσεις τους ή όχι και πώς μπορεί να επιτευχθεί συντονισμός ανάμεσα σ' αυτά τα δύο
- ◆ να κάνουν επιλογές και να αξιολογήσουν τις συνέπειες των επιλογών τους
- ◆ να γίνουν περισσότερο ευαίσθητοι/ες και υπεύθυνοι/ες και να μη συντάσσονται άκριτα και μοιρολατρικά με την κρατούσα άποψη
- ◆ να αποκτήσουν κριτική σκέψη (το ενδιαφέρον της μεθόδου εστιάζεται στη διαδικασία που ακολουθεί κάποιος, όταν ασχολείται με ανθρώπινες αξίες, και όχι στο περιεχόμενό τους)

Τρόποι αποσαφήνισης αξιών: συζήτηση, δομημένη συζήτηση, προσομοίωση, ανάλυση κατάστασης κλπ.

1.6. Επιλογή θέματος

Αφορμή για την ενασχόληση με ένα θέμα μπορεί να αποτελέσουν:

- ◆ ένα άρθρο από τοπική εφημερίδα ή περιοδικό, που θα συλλέξουν οι μαθητές με την προτροπή του καθηγητή
- ◆ η παρουσίαση ενός θέματος με φωτογραφία και η ανάδειξη των συναισθημάτων που προκαλεί η εικόνα (με επίθετα ή ουσιαστικά)
- ◆ η παρουσίαση διαφόρων φωτογραφιών και η επιλογή μιας από αυτές
- ◆ η συζήτηση στη τάξη ενός θέματος της επικαιρότητας
- ◆ η συζήτηση στη τάξη ενός τοπικού περιβαλλοντικού προβλήματος
- ◆ ένα θέμα από κάποιο μάθημα του αναλυτικού προγράμματος
- ◆ η προβολή ταινίας περιβαλλοντικού περιεχομένου
- ◆ ένας περίπατος σε μια σχεδιασμένη ή ελεύθερη διαδρομή - γνωριμία με το περιβάλλον του σχολείου, άμεσα και ευρύτερο

Το θέμα επιλέγεται με βάση την καταγραφή των γνώσεων και αντιλήψεων των μαθητών/τριων από το διάλογο που προηγουμένως αναπτύχθηκε.

2. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ο καθορισμός των στόχων κατά την υλοποίηση ενός προγράμματος Π.Ε. βοηθάει στην αποφυγή χαοτικών καταστάσεων αλλά και στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου. Η στοχοθεσία είναι σκόπιμο να ανταποκρίνεται στη σφαιρική, ολιστική προσέγγιση του θέματος που επιλέχτηκε. Πρέπει επίσης να ικανοποιεί όλους τους τομείς ανάπτυξης, γνωστικό, συναισθηματικό, ψυχοκινητικό. Οι στόχοι δηλαδή πρέπει να είναι μαθησιακοί αλλά και μαθησιακών δεξιοτήτων (διεύρυνση κριτικής σκέψης, επιστημονική μεθοδολογία, ανάλυση-επεξεργασία δεδομένων, ανάπτυξη θέματος) καθώς και κοινωνικών δεξιοτήτων (συνεργατικότητα, ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα, κ.α.)

Οι στόχοι πρέπει να είναι σωστά διατυπωμένοι, δηλαδή να απαντάνε στο τι αναμένουμε να κάνει ο μαθητής/τρια μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Εισαγωγικές λέξεις που επιτρέπουν πολλές ερμηνείες πρέπει να αποφεύγονται.

3. ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΥΠΟΘΕΜΑΤΩΝ - ΑΝΑΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ.

Η κατάτμηση του έργου σε υποθέματα και ο χωρισμός σε υποομάδες αποτελούν σημαντικό μεθοδολογικό μέσο για την επιτυχή διεξαγωγή ενός project, γιατί αποτελούν ένα σαφή οδηγό για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

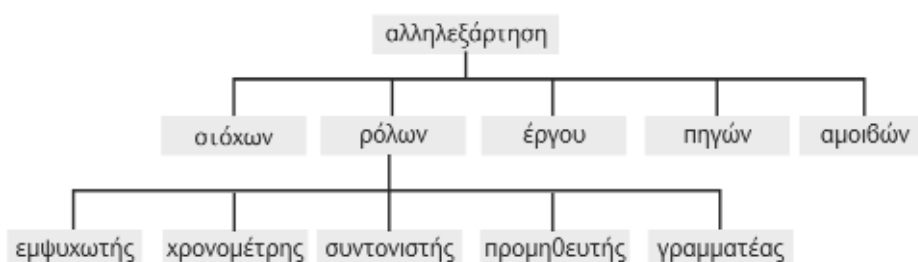
Ο χωρισμός και η οργάνωση της λειτουργίας των ομάδων αποτελούν ένα πολύ σημαντικό τομέα της υλοποίησης ενός προγράμματος Π.Ε.

Οι μαθητές πρέπει να εργάζονται συνεργατικά σε ανομοιογενείς ομάδες με αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. Το μέγεθος των ομάδων δεν πρέπει να ξεπερνάει τα 4-6 μέλη. Η αλληλεξάρτηση μπορεί να προκύψει μέσα από την τοποθέτηση κοινών στόχων, κοινών αμοιβών, την κατανομή των ρόλων, τον καταμερισμό του έργου, τον καταμερισμό των πηγών.

Συστατικά στοιχεία της συνεργατικής μάθησης στην Π.Ε. είναι:

- ◆ οι μικρές ομάδες 2-6 μέλη
- ◆ η ανομοιογένεια στη σύνθεση των ομάδων
- ◆ η αλληλεπίδραση των μελών της ομάδος και των ομάδων μεταξύ τους
- ◆ η αλληλεξάρτηση των μελών της ομάδος και των ομάδων μεταξύ τους
- ◆ οι συνεργατικές δεξιότητες
- ◆ οι ίσες ευκαιρίες για επιτυχία
- ◆ η προσωπική ευθύνη
- ◆ η συλλογική ευθύνη

Συστατικά στοιχεία συνεργατικής μάθησης

Η επιλογή των υποθεμάτων γίνεται με βάση τους στόχους που έχουν τεθεί και αυτή μπορεί να γίνει με διάφορες στρατηγικές, όπως ο καταϊγισμός ιδεών, η ανάλυση του περιεχομένου ενός άρθρου, ο σχεδιασμός νοητικού χάρτη κ.α.

Στην ομαδική διερεύνηση του θέματος οι ίδιοι οι μαθητές θέτουν τους στόχους και οργανώνουν την εργασία τους στις ομάδες και αποφασίζουν για τα υποθέματα υπό διερεύνηση τα ίδια τα μέλη της ομάδος. Τα μέλη της ομάδας συλλέγουν, αναλύουν, αξιολογούν τις πληροφορίες και καταλήγουν σε συμπεράσματα. Οι ομάδες οργανώνουν τις πληροφορίες και συνθέτουν την έκθεσή τους. Εκπρόσωποι από κάθε ομάδα αποτελούν την συντονιστική επιτροπή, η οποία αποφασίζει για τα χρονοδιαγράμματα, τις επιπλέον πηγές, την εμπλοκή όλων των μελών στην ομαδική εργασία. Οι ομάδες αποφασίζουν για το περιεχόμενο και τον τρόπο παρουσίασης της εργασίας τους.

4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ - ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΕΣΩΝ

Οι μέθοδοι και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν επιλέγονται με βάση τους στόχους και την επιζητούμενη έρευνα. Οι μαθητές/τριες γνωρίζουν όλη την πορεία, τους στόχους, τις δραστηριότητες που θα αναλάβουν, και συμμετέχουν στον προγραμματισμό και στην επιλογή των μέσων.

Η επιλογή των δραστηριοτήτων γίνεται σε συσχετισμό με το θέμα, τους στόχους που έχουν τεθεί, το ενδιαφέρον των μαθητών/τριων αλλά και τις πρακτικές δυνατότητες ανάπτυξης μιας δραστηριότητας. Η επιλογή των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν (βιβλία, Internet, κλπ.) καθώς και του εποπτικού υλικού, οι επισκέψεις που θα γίνουν, οι ειδικοί που θα προσκληθούν, όλα συναποφασίζονται με τους μαθητές. Ο/η εκπαιδευτικός παραμένει σε όλη την πορεία υλοποίησης του προγράμματος σε ρόλο διεκπεραιωτή, ενώ ο μαθητής/τρια είναι ο ενεργός ερευνητής.

Στις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την διεξαγωγή ενός προγράμματος Π.Ε. συμπεριλαμβάνονται:

4.1. Μέθοδοι διδασκαλίας Π.Ε. στο πεδίο

4.1.α. Επισκόπηση πεδίου

Αποτελεί μια μορφή έρευνας στο πεδίο σε μια υπάρχουσα κατάσταση, χωρίς να υπάρχουν ιδιαίτερες συνθήκες παρατήρησης ή πειραματισμού. Επιτρέπει άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινότητα.

Χρησιμοποιεί ως εργαλεία:

- ◆ ερωτηματολόγια
- ◆ συνεντεύξεις
- ◆ φύλλα εργασίας

για τη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με απόψεις, στάσεις και ενδιαφέροντα

των κατοίκων μιας κοινότητας για τα περιβαλλοντικά προβλήματα και άλλα θέματα της περιοχής. Οι πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια κατά τη υλοποίηση των δραστηριοτήτων και των προγραμμάτων.

4.1.6. Μελέτη πεδίου

Συνδυασμός των 5 αισθήσεων για παρατήρηση, καταγραφή, συλλογή δεδομένων, ώστε μέσα από την ερευνητική διαδικασία και εμπειρία να αποκτήσουν τα παιδιά γνώση του περιβάλλοντος.

Τοποθεσίες για μελέτη: Παράκτιες περιοχές, υγρά τοποί, καταφύγια πουλιών, εθνικοί δρυμοί, ζωολογικοί κήποι κ.λ.π.

Ακολουθεί ανάλυση στοιχείων → συζήτηση → εργασία → παρουσίαση

4.1.γ. Επίλυση προβλήματος

- ◆ Εντοπισμός - διερεύνηση μιας προβληματικής κατάστασης
- ◆ Διάγνωση του προβλήματος (οριοθέτηση, περιγραφή, καθορισμός των αιτιών και των επιπτώσεων και των μεταξύ τους σχέσεων και αλληλεπιδράσεων)
- ◆ Καθορισμός των στόχων (των τρόπων, των μέσων) για την επίλυση του προβλήματος
- ◆ Διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων
- ◆ Καθορισμός των κριτηρίων για την επιλογή της κατάλληλης λύσης (ή λύσεων) του προβλήματος, σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας, και αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων
- ◆ Επιλογή (λήψη απόφασης) της πλέον κατάλληλης λύσης
- ◆ Συγκρότηση σχεδίου δράσης για την προώθηση της λύσης
- ◆ Υλοποίηση δράσης
- ◆ Αξιολόγηση και επανατροφοδότηση της διαδικασίας

4.2. Άλλα μέσα διεξαγωγής του προγράμματος:

Συζητήσεις στις ομάδες και στην τάξη, συναντήσεις με ειδικούς, επισκέψεις, ατομικές ή ομαδικές έρευνες και εργασίες συλλογικές - γραπτές ή προφορικές - επαφές με κοινωνικούς φορείς, δραματοποιήσεις, παιχνίδια ρόλων, ανάλυση αξιών, συνεντεύξεις - συζητήσεις με κατοίκους, πρόσκληση ειδικού στο σχολείο, ζωγραφική, μακέτες και άλλα μέσα καλλιτεχνικής έκφρασης, κ.α.

5. ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Στη φάση αυτή της σύνθεσης των επί μέρους εργασιών είναι καθοριστική η συμβολή του/της εκπαιδευτικού ο οποίος/α διαθέτει την σχετική πείρα και μπορεί να καθοδηγήσει τις ομάδες στην αξιολόγηση του υλικού, την κριτική επεξεργασία των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν, τη συγγραφή των τελικών κειμένων, τη διατύπωση των συμπερασμάτων και προτάσεων και την προετοιμασία του υλικού για παρουσίαση.

6. ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η παρουσίαση της εργασίας της περιβαλλοντικής ομάδας είναι μια σημαντική φάση του προγράμματος Π.Ε., γιατί αποτελεί μια μορφή περιβαλλοντικής δράσης που μπορεί να ευαισθητοποιήσει άλλες ομάδες, αλλά συγχρόνως αποτελεί και επιβράβευση της εργασίας των μαθητών/τριων, καταξίωση της δουλειάς τους. Η παρουσίαση μπορεί να γίνει στο σχολείο στους υπόλοιπους μαθητές/τριες και το σύλλογο διδασκόντων. Μπορεί επίσης να γίνει σε ειδικές εκδηλώσεις - Φεστιβάλ Παιδείας των τοπικών δήμων με την παρουσία γονέων αλλά και της ευρύτερης κοινότητας ή και με ανακοινώσεις στον τοπικό τύπο.

Η γνωστοποίηση - παρουσίαση μπορεί να γίνει με δραματοποίηση, με δομημένη συζήτηση (debate), παίξιμο ρόλων, έκθεση αφισών ή άλλου υλικού, μακέτες, έκδοση του προγράμματος σε μορφή εντύπου, CDROM ή βιντεοταινίας.

7. ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σύμφωνα με σχετική εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ θέματα - προβλήματα που συνιστούν αντικείμενα μελέτης προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης αποτελούν:

1. Δομή, λειτουργία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος

- ◆ Αβιοτικά στοιχεία (κλίμα, έδαφος)
- ◆ Χλωρίδα, πανίδα.
- ◆ Αλληλεπιδράσεις οργανισμών με το περιβάλλον τους και μεταξύ τους
- ◆ Παραγωγοί, καταναλωτές, αποικοδομητές
- ◆ Ροή ενέργειας
- ◆ Τροφικά πλέγματα
- ◆ Χερσαία και υδάτινα οικοσυστήματα, υγρότοποι, δάση, ποτάμια, ακτές.

2. Οικολογικές διαταραχές

- ◆ Ρύπανση υδάτων
- ◆ Βιοσυσσώρευση
- ◆ Όξινη βροχή
- ◆ Τρύπα όζοντος
- ◆ Ηχορύπανση
- ◆ Φυσικές καταστροφές (φωτιές, σεισμοί, εκρήξεις ηφαιστειών, πλημμύρες)
- ◆ Αναδασώσεις
- ◆ Εισαγωγές ξενικών ειδών
- ◆ Ερημοποίηση
- ◆ Υπερβόσκηση, υπεραλίευση

- ◆ Διάβρωση εδάφους
- ◆ Εξάντληση φυσικών πόρων και διαχείριση
- ◆ Προστατευόμενα είδη και περιοχές
- ◆ Απειλούμενα είδη

3. Ανθρωπογενές περιβάλλον (δομημένο και της φύσης, κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό και η σχέση του με το φυσικό περιβάλλον)

- ◆ Πολεοδομία, αρχιτεκτονική, συγκοινωνίες.
- ◆ Διαχείριση απορριμάτων, ανακύκλωση
- ◆ Αντιρρυπαντική τεχνολογία (σταθμοί βιολογικού καθαρισμού, φίλτρα, καταλύτες, κ.α.)
- ◆ Βιομηχανικά απόβλητα και οικιστικά λύματα.
- ◆ Αστικό και περιαστικό πράσινο
- ◆ Πυροπροστασία
- ◆ Ενεργειακό - πυρηνική ενέργεια - ήπιες μορφές ενέργειας
- ◆ Αγροοικοσυστήματα - φυτοφάρμακα - χημικά λιπάσματα
- ◆ Πολιτισμός και περιβάλλον
- ◆ Ιστορία τοπίου
- ◆ Θρησκεία και περιβάλλον
- ◆ Περιβάλλον και υγεία
- ◆ Τοπική ιστορία και φυσικό περιβάλλον
- ◆ Οικονομία και περιβάλλον
- ◆ Αειφορική ανάπτυξη
- ◆ Τουρισμός και περιβάλλον
- ◆ Σχολικό περιβάλλον (χώρος και διαδικασίες)

Με βάση το σύγχρονο προσανατολισμό της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε Εκπαίδευση για την αειφορία, θα πρέπει κατά την μελέτη όλων αυτών των θεμάτων να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αλληλεξάρτηση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και στην αναζήτηση - διατύπωση προτάσεων διαχείρισης του περιβάλλοντος με στόχο την αειφορική ανάπτυξη σε τοπικό-εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί από το Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης στην ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας σε θέματα που αφορούν την αναβάθμιση του σχολικού χώρου με συμμετοχικές διαδικασίες. Η επίτευξη του βασικού στόχου της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, που είναι η δημιουργία υπεύθυνων και ενεργών πολιτών με ενδιαφέρον για το περιβάλλον και τα κοινά, θεωρούμε ότι πρέπει να ξεκινάει από την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος και της μέριμνας για την ποιότητα του άμεσου περιβάλλοντος καθημερινής παρουσίας των νέων που είναι το σχολικό περιβάλλον. Και ως σχολικό περιβάλλον αναφέρουμε τόσο το χώρο όσο και τις παιδαγωγικές διαδικασίες καθώς και την οργάνωση - διαχείριση της σχολικής

μονάδας που βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση και πρέπει να αντιμετωπίζονται ως σύνολο στη κατεύθυνση δημιουργίας ενός σχολείου που να ανταποκρίνεται στις αρχές της αειφορίας.

8. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η αξιολόγηση ενός προγράμματος Π.Ε. αναφέρεται:

Στις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν, στα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν, στο μαθησιακό περιβάλλον, στη συνεργασία και τις σχέσεις μέσα στις ομάδες, στις συναισθηματικές εμπειρίες, στη συμμετοχικότητα, στην παιδαγωγική σχέση, στην επίτευξη των στόχων, δηλαδή την αξιολόγηση των γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων, και συμπεριφορών.

Η ίδια η φύση και το περιεχόμενο της Π.Ε. (συστημική θεώρηση της γνώσης, ολιστική προσέγγιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ανάπτυξης του μαθητή/τριας) απαιτεί ολιστική προσέγγιση στην αξιολόγηση και επομένως η εξωτερική αξιολόγηση δεν μπορεί να έχει θέση σε αυτήν.

Η αξιολόγηση που εφαρμόζεται στην Π.Ε. δεν μπορεί να έχει στόχο να βαθμολογήσει με εξωτερικά καθοριζόμενα κριτήρια αλλά επικεντρώνεται στην αυτοαξιολόγηση του μαθητή και της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η αξιολόγηση είναι **Εσωτερική** και κύρια θέση έχει η **Αυτοαξιολόγηση, μαθητή και εκπαιδευτικού**. Είναι μια συνεχής συμμετοχική διαδικασία. Είναι αξιολόγηση επανατροφοδότησης - και όχι βαθμολόγησης και ελέγχου - και μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην βελτίωση των συμμετεχόντων σε επίπεδο γνώσεων αλλά και αξιών.

Στην αυτοαξιολόγηση τα σημεία που ενδιαφέρουν είναι:

1. πόσο σημαντικό ήταν αυτό που έμαθα, πόσο άξιζε η εμπειρία
2. τι έμαθα από την όλη διαδικασία
3. πως εξελίχτηκα ως αποτελεσματικός μαθητής/τρια
4. τι σημεία πρέπει να προσέξω για να βελτιωθώ την επόμενη φορά

Τα μεθοδολογικά εργαλεία που παρουσιάζονται μπορούν να χρησιμοποιούνται τόσο από τους μαθητές όσο και από τους εκπαιδευτικούς για να αξιολογούν και να παρακολουθούν και να βελτιώνουν τη μάθηση και τον τρόπο σκέψης τους.

Για την αξιολόγηση στην Π.Ε. μια μέθοδος αυτοαξιολόγησης με διεθνή αναγνώριση είναι η **μέθοδος Vee Heuristic** (μια βελτιωμένη παραλλαγή της μεθόδου Vee Gowin).

Είναι μέθοδος διαρκούς αυτοαξιολόγησης του μαθητή/τριας αλλά συγχρόνως και μέσο αξιολόγησης για τον/την εκπαιδευτικό, χρησιμοποιεί ως εργαλείο τους χάρτες εννοιών και αξιολογεί γνώσεις και αξίες. Είναι ουσιαστικά έρευνα δράσης (action research) που χρησιμοποιείται ευρύτητα στην Εκπαίδευση για την αειφορία. Στην έρευνα δράσης, ερευνητής και αποδέκτης της έρευνας είναι το

ίδιο άτομο, τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούν το ίδιο το άτομο.

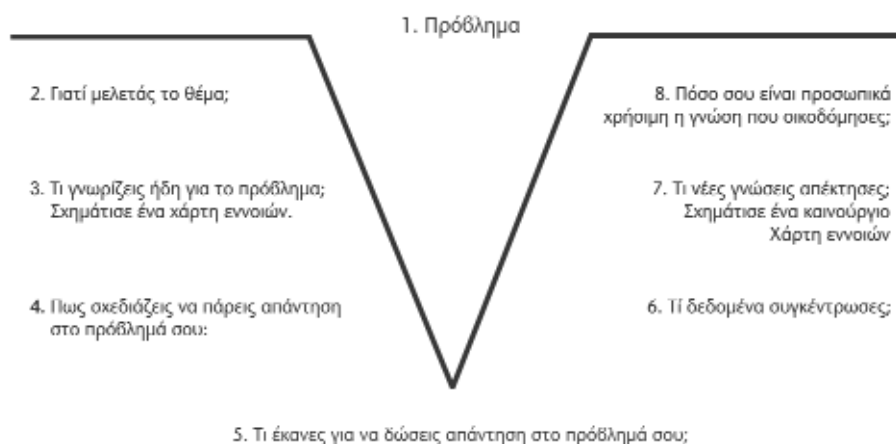
Ως μεθοδολογικό εργαλείο για την αξιολόγηση στα πλαίσια αυτής της μεθόδου χρησιμοποιούνται οι βελτιωμένοι χάρτες εννοιών, οι οποίοι διαφέρουν από τους κλασσικούς χάρτες εννοιών ως προς το ότι όλες οι έννοιες μπαίνουν σε πλαίσιο και οι συνδέσεις μεταξύ τους έχουν κατεύθυνση και τίτλο που δίνουν νόημα στις προτεινόμενες συνδέσεις. Τόσο ο μαθητής/τρια όσο και ο/η εκπαιδευτικός αξιολογούν συγκρίνοντας κυρίως ποιοτικά τους διαδοχικούς χάρτες εννοιών και κυρίως συγκρίνοντας τον αρχικό χάρτη που σχεδιάζει ο μαθητής/τρια στην αρχή της εκπαιδευτικής δραστηριότητας με τον τελικό χάρτη που σχεδιάζει, όταν έχει ολοκληρωθεί η δραστηριότητα.

Στον χάρτη εννοιών ο εκπαιδευτικός λαμβάνει υπόψη του για την αξιολόγηση:

1. τον αριθμό των βασικών εννοιών που εμφανίζεται στην αρχή και στο τέλος του project (η αλλαγή σημαίνει συνήθως ότι έχει συντελεστεί μάθηση)
2. τις προτάσεις σύνδεσης των εννοιών
3. τον τρόπο ιεράρχησης των εννοιών

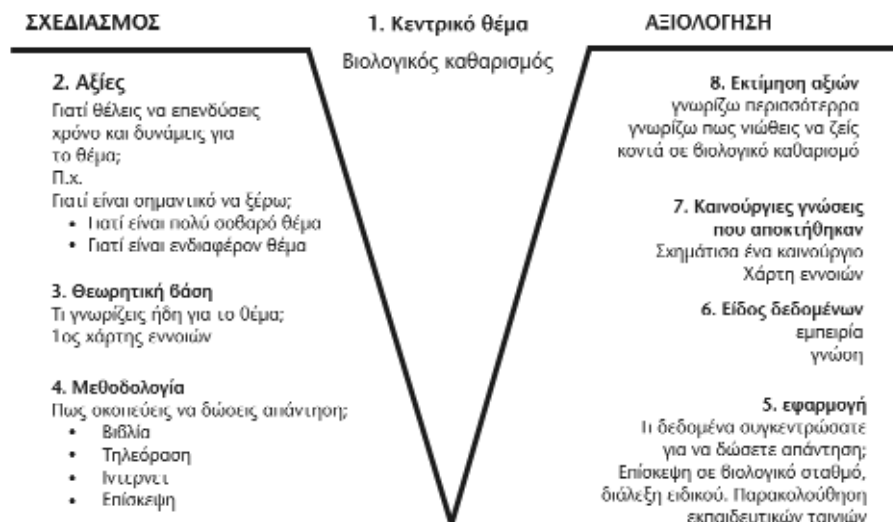
Μέσα από την ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να καταλήξει, εκτός των άλλων, και σε συμπεράσματα για τις διαφορετικές αξίες των μαθητών/τριων και για την αλλαγή σε αυτές τις αξίες που μπορεί να επέλθει μέσα από τη διαδικασία μάθησης.

ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ VEE heuristic του Ahlbergh

Παράδειγμα αξιολόγησης με την μέθοδο VEE heuristic του Ahlbergh

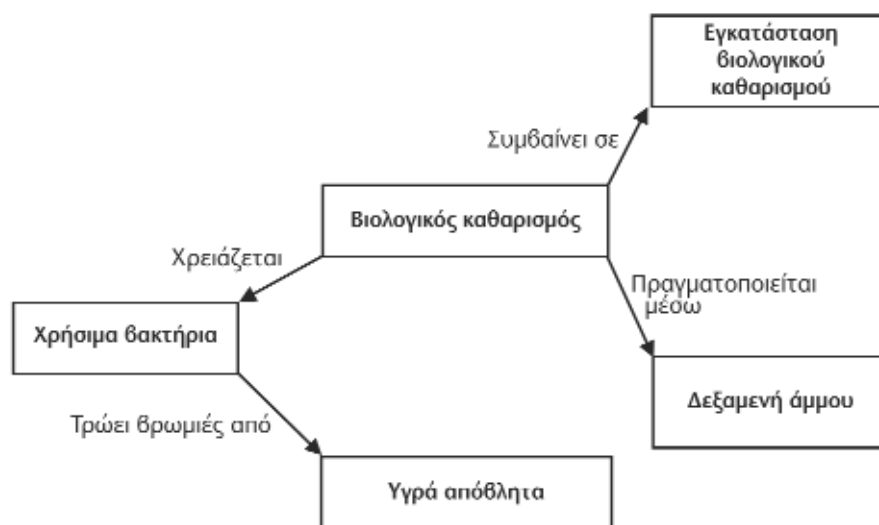
Θέμα: Βιολογικός καθαρισμός, (φύλλο εργασίας μαθητή 13 ετών)

Παράδειγμα 1.

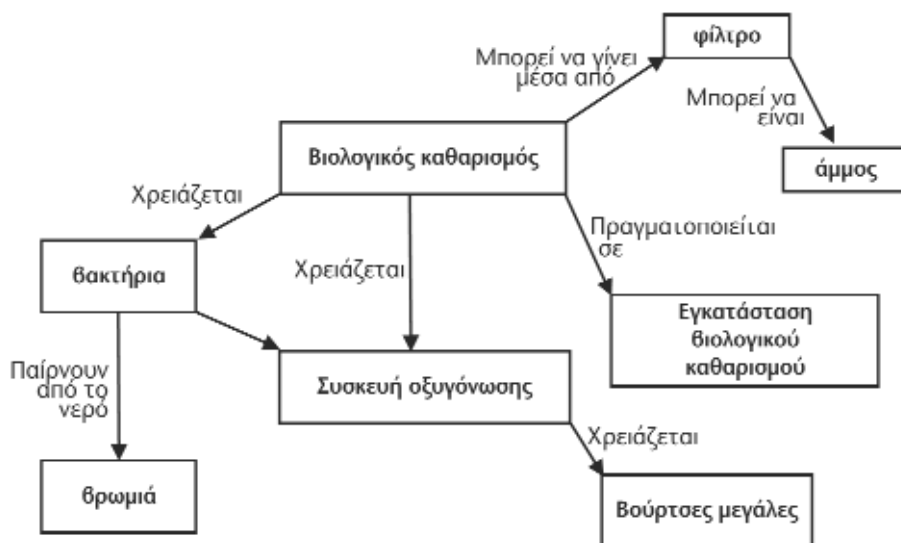
Θέμα: Βιολογικός καθαρισμός

Ενδεικτικός αρχικός χάρτης εννοιών μαθητή 13 ετών

Παράδειγμα 1.

Θέμα: Βιολογικός καθαρισμός

Ενδεικτικός τελικός χάρτης εννοιών μαθητή 13 ετών

Γ. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 2002-3

Το Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσ/νίκης, με Υπεύθυνη την κ. Δρ. Κωσταντία Ταμουτσέλη, για την προώθηση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα σχολεία, κατά τη σχολική περίοδο 2002-2003 συνεργάστηκε με εκπαιδευτικούς στην υλοποίηση 134 συνολικά προγραμμάτων, εκ των οποίων τα 54 υλοποιήθηκαν σε γυμνάσια, τα 20 σε λύκεια και τα 60 σε Τ.Ε.Ε. Στα προγράμματα αυτά συμμετείχαν 234 εκπαιδευτικοί, (91 γυμνασίου, 29 λυκείου και 114 Τ.Ε.Ε) και 3251 μαθητές, (1837 γυμνασίου, 514 λυκείου και 900 Τ.Ε.Ε.).

Από τα προγράμματα αυτά 24 εντάχθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν από το πρόγραμμα ΣΠΠΕ (Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης), που υλοποιείται στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ του ΥΠ.ΕΠ.Θ και το οποίο διαχειρίζεται το Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Για τη στήριξη των εκπαιδευτικών στην υλοποίηση των προγραμμάτων Π.Ε. η Υπεύθυνη Π.Ε. εκτός από την παροχή συμβουλών - είτε με επισκέψεις στα σχολεία είτε με συναντήσεις στο Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, τόσο προκαθορισμένες μηνιαίες αλλά και σε καθημερινή βάση - πραγματοποίησε και

πολλές άλλες δραστηριότητες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, καθώς και συνεργασίες με διάφορους κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς όπως και με την τοπική αυτοδιοίκηση. Ανάμεσα στις δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνονται:

1. Ο συντονισμός Εθνικού και τοπικού Θεματικού Δικτύου "Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ", με στόχο την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος και της συμμετοχής της σχολικής κοινότητας στην αναβάθμιση του σχολικού περιβάλλοντος.
2. Η συνεργασία με το Δήμο Νεάπολης στην συνέχιση του Πιλοτικού Προγράμματος "Σχεδιάζω την αυλή του σχολείου για ένα αειφορικό μέλλον" στα πλαίσια του θεματικού δικτύου "Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ", για την υλοποίηση παιδαγωγικού επανασχεδιασμού των σχολικών υπαίθριων χώρων με συμμετοχή της σχολικής κοινότητας.
3. Η οργάνωση διήμερου Νεανικού Φόρουμ και Σεμιναρίου Εκπαιδευτικών με θέμα "Η Αυλή του Σχολείου", 3-4 Σεπτεμβρίου 2002, στις εγκαταστάσεις της Αμερικανικής Γεωργικής Σχολής στη Θεσσαλονίκη. Στο σεμινάριο συμμετείχαν 85 Υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και εκπαιδευτικοί καθώς και 120 μαθητές/τριες από σχολεία του Ν. Θεσσαλονίκης και την υπόλοιπη Ελλάδα. Το διήμερο πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του εθνικού θεματικού δικτύου "Η αυλή του σχολείου".
4. Η διοργάνωση της συμμετοχής Ομάδων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης από 7 σχολεία της Δ/σης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσ/νίκης στο Συνέδριο της Γεωλογικής Εταιρείας, στις 4 και 5 Οκτωβρίου 2002, με παρουσίαση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
5. Η διοργάνωση ημερίδας ενημέρωσης εκπαιδευτικών για τους Στόχους, το Περιεχόμενο και το Θεσμικό Πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων Π.Ε., στην αίθουσα διαλέξεων της Δ/σης Δ.Ε. Δυτικής Θεσ/κης.
6. Η ενημέρωση των Διευθυντών των σχολικών μονάδων του 3^{ου} Γραφείου πάνω στο θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο της Π.Ε., στο πλαίσιο ενημερωτικής συνάντησης που οργανώθηκε από τον Προϊστάμενο του 3^{ου} Γραφείου.
7. Η ενημέρωση των Διευθυντών των σχολικών μονάδων του 2^{ου} Γραφείου πάνω στο θεσμικό, νομοθετικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων Π.Ε., στο πλαίσιο ενημερωτικής συνάντησης που οργανώθηκε από τον Προϊστάμενο του 2^{ου} Γραφείου.
8. Η συμμετοχή στην συνάντηση εργασίας, στο πλαίσιο του δικτύου "Sustainable Environmental Education in Primary Schools, στη Λουμπλιάνα της Σλοβενίας, στις 4-7 Οκτωβρίου.
9. Η διοργάνωση σεμιναρίου, σε συνεργασία με το ΤΕΕ και το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης, με θέμα "Πόλη και Αρχιτεκτονική", Θεσσαλονίκη 2003.
10. Η οργάνωση, σε συνεργασία με το ΚΠΕ Ελευθερίου-Κορδελιού, διήμερου

σεμιναρίου με θέμα "Εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση", στις 6-7 Δεκεμβρίου 2002.

11. Η διοργάνωση ενημερωτικής συνάντησης εκπαιδευτικών, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, για την δράση του ΕΠΕΑΕΚ 2 "Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης", στις 12.2.2003 στο κεντρικό αμφιθέατρο του Πολυτεχνείου.

12. Ημερίδα ενημέρωσης εκπαιδευτικών για τη δράση του ΕΠΕΑΕΚ "Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης", στα Γραφεία της Δ/σης Δ.Ε., στις 18.2.2003.

13. Η διοργάνωση Έκθεσης Φωτογραφίας με θέμα Ελληνικοί Υγρότοποι, σε συνεργασία με το Δήμο Νεάπολης, 12-27 Μαρτίου, στην αίθουσα Τέχνης του Δήμου Νεάπολης.

14. Ημερίδα με θέμα "Ελληνικοί Υγρότοποι", σε συνεργασία με τα Κέντρα Πληροφόρησης Αξιού, Στρυμονικού Κόλπου και Λίμνης Κορώνειας-Βόλβης και το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων στο Δημοτικό θέατρο Νεάπολης, με συμμετοχή εκπαιδευτικών και μαθητών/τριων που υλοποιούν προγράμματα σχετικά με τις λίμνες, στις 13.3.2003.

15. Η συνδιοργάνωση ημερίδας με τους υπεύθυνους Αγωγής Υγείας, με θέμα "Περιβάλλον και Υγεία", στις 4 Απριλίου 2003, στη Θεσσαλονίκη.

16. Η διοργάνωση 3ήμερης συνάντησης, από 2 μέχρι 4 Μαΐου, στο πλαίσιο του Διευρωπαϊκού Προγράμματος SOCRATES Comenius 2.1, με θέμα "*Sustainable Environmental Education in Primary Schools*".

17. Ο συντονισμός προγράμματος SOCRATES Comenius 2.1 (ως εταίρος) για το σχεδιασμό εκπαιδευτικού υλικού με θέμα "*Sustainable Environmental Education in Primary Schools*", με κεντρικό συντονιστή το Department of Education of Manchester Metropolitan University, 2001-2003 και εταίρους τα Πανεπιστήμια Μάλτας, Φινλανδίας, Wagenigen Ολλανδίας, Εδιμβούργου, Brand of Education in Slovenia, ASPEA NGO Portugal, CREATE England, Brand of Education Hungary.

18. Η πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού του προγράμματος "*Sustainable Environmental Education in Primary Schools*" σε σχολεία της Δ. Θεσ/νίκης (1^ο Γ/σιο Συκεών, 4^ο Γ/σιο Συκεών, 2^ο Ε. Λύκειο Συκεών, 3^ο Γ/σιο Ευόσμου, 1^ο Γ/σιο Πολίχνης).

19. Η προετοιμασία πανελλήνιου νεανικού φόρουμ στα πλαίσια του δικτύου "Η Αυλή του σχολείου", που πραγματοποιήθηκε στη Σαντορίνη, σε συνεργασία με την Υπεύθυνη Π.Ε. Ν. Κυκλάδων, το Γραφείο Καινοτόμων Δράσεων του ΥΠΕΠΘ και με τη στήριξη του Δήμου Οίας, τον Οκτώβρη του 2003.

20. Η συνεργασία στην οργάνωση δύο Διευρωπαϊκών Προγραμμάτων SOCRATES Comenius 1.1, σε σχολικές μονάδες της Δ/σης Δ.Ε.

Στις δραστηριότητες του Γραφείου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης περιλαμβάνονται επίσης η αρθρογράφηση της Υπεύθυνης Π.Ε. σε διάφορες

εφημερίδες καθώς και εισηγήσεις και σεμινάρια πάνω σε ποικίλα θέματα για την προώθηση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, όπως:

1. Εισήγηση με θέμα: "Αξιολόγηση στην Π.Ε." σε διήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, στο ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού, 2002.
2. Εισήγηση με θέμα: "Τα παιδιά οραματίζονται το μέλλον του πλανήτη". Διημερίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Ελλάδος "Σύγχρονες Ψυχολογικές Προσεγγίσεις στη Μάθηση" - παρουσίαση έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε σχολεία της Δ/σης σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο προγράμματος Π.Ε., Φλώρινα 2002.
3. Εισήγηση σε 3 σεμινάρια εκπαιδευτικών στην Κύπρο που διοργανώθηκαν από τον Κυπριακό Σύνδεσμο Συνεργατικής Μάθησης με θέμα: "Δημιουργούμε το Κατάλληλο Περιβάλλον για Συνεργατική Μάθηση", όπου παρουσίασε την ελληνική εμπειρία σε θέματα συμβολής στην οργάνωση του υπαίθριου σχολικού χώρου, Απρίλιος 2003.
4. Εισήγηση σε Ημερίδα του Δήμου Αθηναίων και της Α' Δ/σης Α/βάθμιας Εκπαίδευσης Αθηνών με θέμα "Σχολικές Αυλές", στο πλαίσιο του Εθνικού Θεματικού Δικτύου με θέμα: "Συμμετοχικός παιδαγωγικός επανασχεδιασμός της σχολικής αυλής", Μάϊος του 2003.
5. Εισήγηση σε Στρογγυλό Τραπέζι, με θέμα: "Χώρος, Παιδί και Δραστηριότητες Ελεύθερου Χρόνου" στο 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Κοινωνικής Παιδιατρικής και Προαγωγής της Υγείας "Παιδί και Περιβάλλον", με θέμα: "Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Ατζέντα 21: Ενεργοποίηση Συμμετοχικών Διαδικασιών στον Παιδαγωγικό Επανασχεδιασμό και την Προστασία του Υπαίθριου Σχολικού χώρου". Το θέμα αφορούσε τα δεδομένα πιλοτικού προγράμματος Π.Ε., που υλοποιήθηκε σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, στην κατεύθυνση ανοίγματος του σχολείου στην κοινωνία, Θεσσαλονίκη 2002.
6. Εισήγηση με δεδομένα ερευνητικής εργασίας, σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς που υλοποιούν προγράμματα Π.Ε. σε σχολεία της Θεσσαλονίκης, με θέμα: " Η Χρήση της Εικόνας στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση", στο Διεθνές Συνέδριο Εικόνα και Παιδί, Θεσσαλονίκη 2002.
7. Συμμετοχή σε Στρογγυλό Τραπέζι, "Παιδί και Σχολικό Περιβάλλον" στο 15ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Κοινωνικής Παιδιατρικής και Προαγωγής της Υγείας "Παιδί και Περιβάλλον", με θέμα: "Σχολική Αυλή: Χώρος Αγωγής και Εκπαιδευτικό Εργαλείο". Λάρισα, 2003.
8. Εισήγηση στο Συνέδριο της ΟΜΕΡ "Διαθεματική Διδασκαλία και Μάθηση", με θέμα: "Το Περιβάλλον της φύσης ως υλικό Πλαίσιο Διαθεματικής Προσέγγισης Διδασκαλίας και Μάθησης", Θεσσαλονίκη, Μάϊος 2003.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας με την Τριτοβάθμια εκπαίδευση η Υπεύθυνη

Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης συμμετείχε σε:

1. Διδασκαλία για το αντικείμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο πλαίσιο του προγράμματος Εξομοίωσης Πτυχίου της Παιδαγωγικής Σχολής του ΑΠΘ.
2. Συνδιδασκαλία και συγγραφή διδακτικών σημειώσεων με θέμα: "Χώρος και Αγωγή στο Σχολείο και τη Γειτονιά, 2002", για το αντίστοιχο μάθημα του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής, από κοινού με τον κ. Δ. Γερμανό, καθηγητή στην Παιδαγωγική Σχολή του ΑΠΘ.

Επίσης το Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης συνεργάστηκε με το δήμο Πολίχνης για τη συγγραφή εκπαιδευτικού πακέτου με θέμα "Μυλοτόπι της Πολίχνης" καθώς και για τη διοργάνωση ημερίδας και σεμιναρίου με το αντίστοιχο θέμα, στο πλαίσιο δράσης του ΥΠΕΧΩΔΕ με θέμα "Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη".

Συνεχίζει επίσης τη συνεργασία με τους δήμους της Δ/σης στα πλαίσια του Εθνικού Θεματικού Δικτύου "Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ"

Σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς σχολείων της Δ/σης Δ/θμιας Εκπ/σης η Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης πραγματοποίησε τις παρακάτω δημοσιεύσεις εργασιών στο περιοδικό "Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση" που εκδίδει η Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

1. Κ. Ταμουτσέλη, "Σχεδιάζοντας την Αυλή του Σχολείου για ένα Αειφορικό Μέλλον, Πιλοτικό Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Δήμου Νεάπολης", 2002, σ.σ 4-7.

2. Τσολακοπούλου, Μ. Αγαθαγγελίδου, Κ. Ταμουτσέλη: "Περιβαλλοντική Εκπαίδευση - Εκπαίδευση για την Παγκοσμιοποίηση: Ο κόσμος στην τάξη μου - Αφρική, Σαχάρα" Θεσσαλονίκη, 2002, σ.σ.17-19.

Για τη διευκόλυνση των εκπαιδευτικών στην υλοποίηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης λειτουργεί ιστοσελίδα του Γραφείου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης την οποία σχεδίασε ο Φίλιππος Δανιηλίδης, εκπαιδευτικός Πληροφορικής του 2^{ου} Τ.Ε.Ε. Σταυρούπολης με τη συνεργασία της Υπεύθυνης Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κωνσταντίας Ταμουτσέλη, στη διεύθυνση: <http://grperek-v.thess.sch.gr>

Το Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε συνεργασία με το Ελληνικό Παράρτημα (CARETAKERS OF THE ENVIRONMENT/GREECE) της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εκπαιδευτικών & Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την Προστασία του Περιβάλλοντος (CARETAKERS OF THE ENVIRONMENT INTERNATIONAL) προετοίμασε τη διοργάνωση Παγκόσμιου Νεανικού Φόρουμ στη Θεσσαλονίκη, από 1 μέχρι 5 Ιουνίου 2004, με θέμα:

"Σχολείο και Ατζέντα 21: Εκπαιδύοντας τους νέους για ένα βιώσιμο μέλλον". Υπεύθυνη του Συνεδρίου είναι η Δρ. Κ. Ταμουτσέλη, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης, μέλος της CARETAKERS OF THE ENVIRONMENT INTERNATIONAL και Πρόεδρος της CARETAKERS OF THE ENVIRONMENT / GREECE.

Δικτυακός Τόπος του συνεδρίου:

<http://caretakers.boker.org.il> και <http://grperek-v.thess.sch.gr>

Κατάσταση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της σχολικής περιόδου 2002-03 που χρηματοδοτήθηκαν με το ποσό των 2.500 ΕΥΡΩ στα πλαίσια της δράσης ΕΠΕΑΕΚ II Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης:

Όνομα Σχολείου		Τίτλος Προγράμματος
1	1ο ΤΕΕ Λαγκαδά	Η αυλή του σχολείου
2	3ο Γ/σιο Σταυρούπολης	Έδαφος : Μητέρα ζωής
3	2ο ΤΕΕ Σταυρούπολης	Ανακύκλωση: τίποτε δεν είναι για πέταμα Βιολογική καλλιέργεια αμπέλου - Οικολογική οινοποίηση στο εργαστήριο του σχολείου μας. Κρασί και ψωμί. Η θέση τους στο τραπέζι μας και στον τουρισμό
4	Ε.Λ. Σοκού	Παιδαγωγικός επανασχεδιασμός του υπαίθριου χώρου του εννιαίου Λυκείου Σοκού
5	1ο ΤΕΕ Ελευθερίου Κορδελιού	Τα αδέσποτα ζώα
6	1ο ΤΕΕ Νεάπολης	Εξοικονόμηση ενέργειας στο σχολικό χώρο
7	3ο Γ/σιο Ελευθερίου Κορδελιού	Ο Θερμαϊκός
8	2ο ΤΕΕ Σταυρούπολης	Ατμοσφαιρική ρύπανση: "Αιωρούμενα σωματίδια - Όξινη βροχή"
9	1ο ΤΕΕ Σταυρούπολης	Τα χαμάμ της Θεσσαλονίκης. Χθές και σήμερα
10	1ο Γ/σιο Συκεών	Τοπική ιστορία: Οι Συκιές του χθές και του σήμερα - Το σχολείο μας
11	1ο Ε.Λ. Συκεών	Διαβαλκανικό οικολογικό πάρκο Εθνικός δρυμός Φλώρινας - Πρέσπας
12	1ο ΤΕΕ Λαγκαδά	Φθορές, συναισθήματα, βανδαλισμοί στα σχολικά κτίρια
13	1ο Γ/σιο Σταυρούπολης	Παραδοσιακές συνταγές Πόντου
14	1ο ΤΕΕ Λαγκαδά	Δυνατότητες αγροτουριστικής ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή Λαγκαδά - Συστηματική καταγραφή αγροτουριστικών εκδηλώσεων
15	Ε. Εκκλησιαστικό Λύκειο Νεάπολης	Βιοκλιματική αυλή - Δώμα. Χώρος μάθησης και αναψυχής
16	1ο ΤΕΕ Νεάπολης	Περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την χρήση του κάρβουνου (λιγνίτης) στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας
17	3ο Γ/σιο Ευόσμου	Η βιομηχανία κάποτε, σήμερα, αύριο...
18	1ο ΤΕΕ Νεάπολης	Μπεκταινάρ ή Μπεσταινάρ (Πέντε πλατάνια ή κήπος των πριγκίπων)
19	3ο Γ/σιο Νεάπολης	Γνωρίζω το ανακτορικό συγκρότημα του Γαλιέρου στη Θεσ/νίκη
20	1ο ΤΕΕ Συκεών	Σχολικό Περιβάλλον
21	2ο ΤΕΕ Ευόσμου	Η αυλή του σχολείου
22	3ο Ε.Λ. Αμπελοκήπων	Εθνικοί Δρυμοί
23	Γ/σιο Παραλίας Σταυρού	Το Βυζαντινό κάστρο Ρεντίνας και τα στενά
24	1ο ΤΕΕ Νεάπολης	Ραδιενέργεια. Ένας αόρατος κίνδυνος για το περιβάλλον.

Δ. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ "Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ"

1. ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Για να είναι εφικτή σε παγκόσμιο επίπεδο η αιφορική ανάπτυξη θα πρέπει, όπως καθορίζεται και στους στόχους της Ατζέντα 21, να προωθεί την κοινωνική συμμετοχή στη διαχείριση του περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο. Η Εκπαίδευση για να μπορέσει να ανταποκριθεί στο ρόλο της για εξασφάλιση αιφορικού μέλλοντος στον πλανήτη θα πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τις αρχές και τις πρακτικές της εξασφάλισης της συμμετοχής, όλων των πολιτών και σε όλες τις χώρες του κόσμου, στο σχεδιασμό και τη διαχείριση του περιβάλλοντος. Τα προγράμματα της Π.Ε. σύμφωνα με την θεωρία του Roger Hart για την συμμετοχική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση θα πρέπει να βασίζονται στον εντοπισμό και τη διερεύνηση των τοπικών περιβαλλοντικών προβλημάτων, την λήψη κατάλληλων αποφάσεων και την ανάληψη δράσεων για την επίλυσή τους από τους ίδιους τους κατοίκους, σε συνεργασία με τη τοπική αυτοδιοίκηση. Κύρια μεθοδολογική τους προσέγγιση θα πρέπει να αποτελεί η "έρευνα δράσης" (action research).

Στα πλαίσια αυτής της θεώρησης για το ρόλο και τη μεθοδολογία της Π.Ε. σχεδιάστηκε και λειτουργεί το θεματικό δίκτυο "Η αυλή του σχολείου".

Η επιλογή του θέματος αυτού είχε στόχο την ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας (μαθητών, γονέων, εκπαιδευτικών) και της τοπικής αυτοδιοίκησης σε κοινό πεδίο δράσης και συνεργασίας για τον εντοπισμό την μελέτη και τη διατύπωση σχεδιαστικής πρότασης βελτίωσης του σχολικού υπαίθριου χώρου.

Η επιλογή του υπαίθριου σχολικού χώρου ως πεδίου υλοποίησης συμμετοχικών διαδικασιών σχεδιασμού του περιβάλλοντος στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για την βιώσιμη ανάπτυξη έγινε επειδή:

- ♦ σύμφωνα με τις σύγχρονες ψυχολογικές θεωρίες ερμηνείας της ανάπτυξης, το περιβάλλον θεωρείται ότι επιδρά στις διεργασίες απόκτησης δεξιοτήτων, στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς και γενικά, στη διαδικασία ωρίμανσης του παιδιού.
- ♦ η επίδραση των χαρακτηριστικών του σχολικού χώρου είναι καθοριστική στην ταυτότητα χώρου που αποκτά το παιδί, η οποία με τη σειρά της συμβάλλει στη διαμόρφωση της προσωπικής του ταυτότητας και του πρίσματος μέσα από το οποίο αργότερα θα κρίνει, θα δημιουργεί, και θα χειρίζεται το περιβάλλον, δομημένο και φυσικό.
- ♦ ο σχολικός χώρος αποτελεί χώρο καθημερινής παρουσίας του παιδιού αλλά και χώρο αγωγής που εκφράζει την κυρίαρχη άποψη της πολιτείας για το χώρο που αρμόζει στην εκπαίδευση των νέων αλλά και συγχρόνως και το ήθος του σχολείου απέναντι στο περιβάλλον.
- ♦ οι υπαίθριοι σχολικοί χώροι αποτελούν ειδική κατηγορία ανοικτών χώρων της πόλης με ενδιαφέρον για τους μαθητές και τους νέους και κατά συνέπεια και την

τοπική κοινωνία.

- ◆ είναι οι τελευταίες ευκαιρίες που έχουν απομείνει στη σύγχρονη ελληνική πόλη για να φιλοξενηθούν χώροι φύσης και να βελτιωθεί το αστικό περιβάλλον στα πλαίσια ενός γενικότερου σχεδίου για μια βιώσιμη πόλη.
- ◆ ο υπαίθριος σχολικός μπορεί να αποτελέσει εκπαιδευτικό εργαλείο στα πλαίσια διαθεματικής προσέγγισης της διδασκαλίας και μάθησης.
- ◆ Η εμπλοκή του ίδιου του παιδιού στη διαδικασία σχεδιασμού για τη βελτίωση του υπαίθριου σχολικού χώρου μπορεί να αποτελέσει μια σημαντική παιδαγωγική δραστηριότητα για:
 - την κατανόηση από το παιδί των διαδικασιών σχεδιασμού του περιβάλλοντος και του ρόλου του ανθρώπου (και συνεπώς του ίδιου του παιδιού) στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος. Η κατανόηση αυτή μπορεί να έχει ουσιαστική συμβολή στην μελλοντική του εξέλιξη σε υπεύθυνο και συνειδητό πολίτη.
 - το άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία και τους τοπικούς φορείς.
 - την ανάληψη πρωτοβουλιών για περισσότερες αλλαγές στο σχολείο με στόχο ένα βιώσιμο σχολείο.
 - την ενίσχυση της αυτοεικόνας του παιδιού.
 - την ανάπτυξη δεξιοτήτων, την απόκτηση γνώσεων.

Σύγχρονη εικόνα σχολικής αυλής

Η σχολική αυλή στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο δεν αναγνωρίζεται ως χώρος αγωγής. Αποτελεί ένα βιολογικά στείρο τοπίο, εχθρικό σε φύση και μαθητή. Διακρίνεται από έλλειψη ευελιξίας στην οργάνωση του χώρου που οδηγεί σε τυποποιημένη χρήση του. Δεν εκφράζει το ήθος ενός σχολείου που αγαπά και σέβεται τη φύση και τον μαθητή. Δεν συμβάλλει στο να ενοφθαλμίσει στους μαθητές την αγάπη στη φύση, απαραίτητη προϋπόθεση ανάπτυξης στάσης σεβασμού προς το περιβάλλον.

Γεγονός είναι ότι η σημερινή οργάνωση υποκινεί σε συμπεριφορές άρνησης και καταστροφής του σχολικού χώρου. Και αυτό δεν είναι δύσκολο να ερμηνευτεί στα πλαίσια σύγχρονων απόψεων για τη σχέση περιβάλλοντος συμπεριφοράς. Η αυτοεκτίμηση, η αυτογνωσία, η θετική εικόνα του σώματος, η αυτοπεποίθηση, η ανεξαρτησία και ελευθερία έκφρασης, τα αισθήματα απέναντι στους άλλους, η δυνατότητα να μετουσιώνει το άτομο τη διάθεση να καταστρέψει σε δημιουργική ενέργεια, επηρεάζονται από τον τρόπο που αλληλεπιδρά με το υλικό περιβάλλον και από τον τρόπο που το βιώνει. Ο τρόπος αυτός δεν είναι ανεξάρτητος από την οργάνωση και τις φυσικές παραμέτρους του περιβάλλοντος, καθώς και από τις συμβολικές του ποιότητες και τα νοήματα που προτείνει η εξωτερική του οργάνωση.

Διαφορετικά περιβάλλοντα προσφέρουν διαφορετικές ποσότητες και είδη πληροφοριών και ευκαιρίες μάθησης, παρέχοντας διαφορετικό πλαίσιο δράσης

ενώ θεωρούνται ότι αποτελούν συγχρόνως φορέα μηνυμάτων που επηρεάζουν την αντίληψη του παιδιού για τον εαυτό του και τον κόσμο που το περιβάλλει και την θέση του σε αυτόν. Όπως έχει διαπιστωθεί μέσα από έρευνες, σε ένα φτωχό σε ερεθίσματα υπαίθριο χώρο αγωγής όπως η σχολική αυλή, που δίνει ελάχιστες ευκαιρίες για παιχνίδι και κοινωνική συναναστροφή, το παιδί βιώνει ένα κόσμο άσχημο, ανιαρό και συχνά εχθρικό, επικίνδυνο, με κίνδυνο συχνά να υιοθετήσει ανάλογη στάση. Καταφεύγει έτσι σε ορισμένες περιπτώσεις σε καταστροφικές αλλαγές αντιστρατευόμενο τον κόσμο των ενηλίκων που τον θεωρεί εχθρικό.

Ο υπαίθριος σχολικός χώρος ως πλαίσιο και εργαλείο εκπαίδευσης

Οι σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες αναγνωρίζουν το ρόλο του περιβάλλοντος στην αγωγή και το θεωρούν ως ένα από τους παράγοντες της παιδαγωγικής διαδικασίας και εργαλείο στα χέρια του παιδαγωγού.

Σήμερα θεωρείται προφανές ότι το σχολικό περιβάλλον και η παιδαγωγική διαδικασία πρέπει να υπακούουν σε κοινές αρχές. Ενώ λοιπόν για την επιτυχή εξέλιξη της παιδαγωγικής διαδικασίας οι διάφορες παιδαγωγικές μέθοδοι συνοδεύονται από παρατηρήσεις για τον τρόπο οργάνωσης του σχολικού χώρου, οι παρατηρήσεις αυτές περιορίζονται κύρια στον εσωτερικό σχολικό χώρο.

Ο ρόλος της αυλής του σχολείου στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας έχει υποτιμηθεί και αναμφίβολα το στερεότυπο της ασφαλτοστρωμένης αυλής που χαρακτηρίζει το σύνολο των σχολείων μας δεν αποτελεί παρά μια υπεραπλουστευμένη οργάνωση χώρου που ανταποκρίνεται και εξυπηρετεί το δασκαλοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας το οποίο περιορίζει τη μάθηση στη σχολική αίθουσα.

Με την κατάλληλη οργάνωση και τον εξοπλισμό της η σχολική αυλή μπορεί να στηρίξει τις διαδικασίες μάθησης μέσα από την εξυπηρέτηση κατάλληλα σχεδιασμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια διαθεματικής προσέγγισης της διδασκαλίας και μάθησης. Μπορεί να ενισχύσει την ενεργητική αλληλεπίδραση του παιδιού με το περιβάλλον της φύσης, να υποκινήσει και να στηρίξει διάφορες μορφές παιχνιδιού και τύπους συμπεριφοράς πάνω στα οποία η εκπαίδευση προγραμματίζει το έργο της με στόχο τη συνολική ανάπτυξη του παιδιού.

Μπορεί να αποτελέσει δυναμικό περιβάλλον για:

- ◆ κοινωνική ανάπτυξη
- ◆ αισθητική αγωγή
- ◆ δημιουργία δημοκρατικών παιδαγωγικών σχέσεων
- ◆ καλλιέργεια αγάπης για τη φύση
- ◆ ανάπτυξη περιβαλλοντικού ήθους

Μπορεί να αξιοποιηθεί σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες από διάφορες γνωστικές περιοχές:

- ◆ μαθηματικά

- ◆ φυσικές επιστήμες
- ◆ ποίηση
- ◆ σχέδιο
- ◆ τεχνολογία
- ◆ γεωγραφία
- ◆ καλλιτεχνικά
- ◆ ιστορία
- ◆ γλώσσα
- ◆ πολιτιστικές δραστηριότητες
- ◆ ανάπτυξη δεξιοτήτων κ.α.

Κάτω από τις σύγχρονες συνθήκες περιβαλλοντικής κρίσης η εκπαίδευση για θέματα οικολογίας του περιβάλλοντος της φύσης αποτελεί ένα από τα κύρια μέσα που προτείνονται να χρησιμοποιηθούν για την ευαισθητοποίηση του ανθρώπου απέναντι στο περιβάλλον. Έτσι η κατάλληλα σχεδιασμένη ενίσχυση της παρουσίας της φύσης στον υπαίθριο σχολικό χώρο και ειδικότερα της βλάστησης, χάρη στον πλούτο των φυσικών και βιολογικών χαρακτηριστικών της, θα μπορούσε:

- ◆ να βελτιώσει την αισθητική και λειτουργική ποιότητα του σχολικού περιβάλλοντος.
- ◆ να βοηθήσει το παιδί να γνωρίσει βασικές έννοιες που αφορούν τη φύση.
- ◆ να ενισχύσει τους δεσμούς του παιδιού με τη φύση και το ενδιαφέρον του απέναντι στη φύση.
- ◆ να συμβάλλει στον εθισμό του παιδιού στον επιστημονικό τρόπο σκέψης, μέσα από την παρακολούθηση, τη διερεύνηση και την ερμηνεία διάφορων βιολογικών φαινομένων σχετικών με τη βλάστηση και άλλα υλικά από τη φύση.
- ◆ να αξιοποιηθεί για εκπαιδευτικές δραστηριότητες βιωματικής μάθησης από διάφορες γνωστικές περιοχές.

2. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Π.Ε. με θέμα την ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ανταποκρίνεται:

- ◆ στις ανάγκες του μαθητή
- ◆ στα διαφορετικά είδη μάθησης
- ◆ στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία
- ◆ σε θέματα πολίτη αειφορίας
- ◆ έχει αποτελέσματα που ενδιαφέρουν άμεσα μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς
- ◆ συνδέεται με το αναλυτικό πρόγραμμα

3. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Σκοπός του δικτύου είναι η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητών - εκπαιδευτικών, γονέων και τοπικής

αυτοδιοίκησης) για την αισθητική - λειτουργική και εκπαιδευτική αναβάθμιση του υπαίθριου σχολικού χώρου με συμμετοχικές διαδικασίες και η προώθηση της ιδέας του αειφορικού σχεδιασμού του υπαίθριου σχολικού χώρου, ώστε να ενισχυθεί η εικόνα ενός σχολείου που σέβεται και αγαπά το περιβάλλον της φύσης, ενός σχολείου που σέβεται και εκτιμά τον μαθητή και τα δρώμενα στο σχολείο.

Η λειτουργία του δικτύου θα συμβάλλει:

- ♦ στην οργανωμένη επιστημονική και παιδαγωγική στήριξη των προγραμμάτων Π.Ε. των σχολείων.
- ♦ στην ενημέρωση για θέματα σχέσεων χώρου και παιδαγωγικών διαδικασιών.
- ♦ στο άνοιγμα - σύνδεση αλληλεπιδραστική σχολείου και τοπικής κοινωνίας.
- ♦ στην ενσωμάτωση δεδομένων παιδαγωγικής έρευνας στο σχεδιασμό του σχολικού χώρου.
- ♦ στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού.
- ♦ στην ανάπτυξη ενός γόνιμου διαλόγου για ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων πάνω στο θέμα μεταξύ ειδικών επιστημόνων, εκπαιδευτικών, εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης και μαθητών από την Ελλάδα.
- ♦ στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση του υπαίθριου σχολικού χώρου και ειδικότερα της βλάστησης στην εκπαιδευτική διαδικασία για τη βιωματική και διαθεματική προσέγγιση στη διδασκαλία και μάθηση.
- ♦ στην εξαγωγή συμπερασμάτων που θα στηρίξουν προτάσεις για κινητοποίηση αρμόδιων δημόσιων αλλά και ιδιωτικών φορέων που με τη σειρά τους θα συμβάλλουν στην σοβαρή αντιμετώπιση του προβλήματος "υπαίθριος χώρος στο ελληνικό σχολείο" και στο πέρασμα από την θεωρία και τα λόγια στην πράξη.
- ♦ στην ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών.

Ειδικότερα για τους μαθητές οι στόχοι του δικτύου είναι:

- ♦ να γίνουν αντιληπτές από τους μαθητές οι διαδικασίες περιβαλλοντικού σχεδιασμού και η ουσιαστική ανθρώπινη συμμετοχή στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος ώστε να εξελιχθούν σε υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες που θα ενδιαφέρονται για το περιβάλλον της πόλης τους και το περιβάλλον γενικότερα.
- ♦ να αποκτήσουν δεξιότητες διερεύνησης σχέσεων περιβάλλοντος και συμπεριφοράς.
- ♦ να γνωρίσουν βασικές αρχές αειφορικού σχεδιασμού υπαίθριων χώρων.
- ♦ να κατανοήσουν οι μαθητές τη σημασία συμμετοχικών διαδικασιών στο σχεδιασμό του περιβάλλοντος.
- ♦ να ενισχυθεί η αυτοεικόνα των μαθητών μέσα από την αναγνώριση του ρόλου τους σε θέματα σχεδιασμού ενός χώρου που τους ανήκει.
- ♦ να αναπτύξουν ενδιαφέρον για το σχολικό χώρο, να διαμορφώσουν θετικές στάσεις απέναντι στο σχολικό χώρο και να αναπτύξουν κώδικες συμπεριφοράς που θα συμβάλλουν στη διατήρηση και αειφόρο διαχείριση του σχολικού περιβάλλοντος.

- ♦ να αναπτύξουν ικανότητες συνεργασίας και επικοινωνίας, κριτικής σκέψης, λήψης απόφασης, διασαφήνισης αξιών, έκφρασης αξιολογικών κρίσεων, ενίσχυσης αυτοπεποίθησης και δημιουργικής φαντασίας.

4. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΡΙΕΤΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Ημερίδες σεμινάρια:

- ♦ 2001: Διήμερο Σεμινάριο που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη με θέμα: "Αναβαθμίζοντας το σχολικό Περιβάλλον: χώρος και διαδικασίες". Συμμετείχαν 95 εκπαιδευτικοί / 53 Υπεύθυνοι Π.Ε. Α'/Βάθμιας και Β'/Βάθμιας Εκπαίδευσης.
- ♦ 2002: Διήμερο Σεμινάριο και Νεανικό Φόρουμ που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη με θέμα "Η Αυλή του Σχολείου". Αρ. συμμετεχόντων μαθητών 88, Αρ. Συμμετεχόντων εκπαιδευτικών 110.
- ♦ 2003: Τριήμερο Σεμινάριο και νεανικό φόρουμ στη Σαντορίνη σε συνεργασία με το Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Δ/νσης Δ.Ε. Ν. Κυκλάδων.

Παιδαγωγικό Υλικό:

- ♦ **Παιδαγωγικό Υλικό** που διανεμήθηκε στους συνεργαζόμενους Υπεύθυνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης / περιφερειακούς συντονιστές του Δικτύου.
- ♦ **1. Εκπαιδευτικό πακέτο: "Υπαίθριος Σχολικός Χώρος: Εργαλείο Αγωγής και Εκπαίδευσης"** που σχεδίασε και επιμελήθηκε η συντονίστρια του δικτύου Κωσταντία Ταμουτσέλη.

• Το εκπαιδευτικό πακέτο περιέχει εκπαιδευτικές δραστηριότητες, εκπαιδευτικό Cdrom και ταινία video που αφορούν τη σχεδίαση και υλοποίηση προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με θέμα την Σχολική Αυλή και την αναμόρφωσή της με παιδαγωγικές διαδικασίες. Το πακέτο αυτό τυπώθηκε αρχικά το 1999 σε 140 αντίτυπα, ανατυπώθηκε σε άλλα 120 αντίτυπα το 2001 από το Δήμο Πολίχνης και σε 70 αντίτυπα το 2003 από το ΚΠΕ Μακρυνίτσας.

- ♦ **2. Πρακτικά του 1ου Σεμιναρίου**

με τα κείμενα των εισηγήσεων και παραδείγματα από την πιλοτική εφαρμογή προγράμματος που υλοποιήθηκε στο Δήμο Νεάπολης με την αμέριστη υποστήριξη του πρώην Δημάρχου Νεάπολης κ. Γ. Χατζησάββα και σε συνεργασία με το Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Δυτικής Θεσσαλονίκης και θέμα: "Σχεδιάζω την Αυλή του Σχολείου μου για ένα Αειφορικό Μέλλον"

- ♦ **3. CDROM με τα πρακτικά του 3ου Σεμιναρίου**

5. ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ-ΚΟΜΒΙΚΟΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

Στο Δίκτυο συνεργάζονται οι κάτωθι φορείς:

- ♦ Τομέας Παιδαγωγικής του ΑΠΘ

- ◆ Τομέας Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής τοπίου της Γεωπονικής Σχολής του ΑΠΘ
- ◆ Πανελλήνιος Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Τοπίου
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αν. Θεσσαλονίκης
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Πέλλας
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Φλωρίνης
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ροδόπης
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Σερρών
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Καβάλας
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Πιερίας
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ημαθίας
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ηρακλείου
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Χανίων
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Πρεβέζης
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Δωδεκανήσου
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Δράμας
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Τρικάλων
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Μαγνησίας
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Μεσσηνίας
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Κιλκίς
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ευβοίας
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Κεφαλληνίας
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων
- ◆ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων
- ◆ Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πιερίας
- ◆ Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ημαθίας
- ◆ Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αθηνών
- ◆ Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτ. Θεσσαλονίκης
- ◆ Δήμος Οίας
- ◆ Δήμος Περάματος Ιωαννίνων
- ◆ Δήμος Εδέσσης
- ◆ Δήμος Νεάπολης Θεσ/κης
- ◆ Δήμος Συκεών Θεσ/κης
- ◆ Δήμος Πολίχνης Θεσ/κης
- ◆ Δήμος Αργοστολίου
- ◆ Δήμοι του Ν. Μαγνησίας
- ◆ Κυπριακός Σύνδεσμος Συνεργατικής Μάθησης

6. ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η Συντονιστική και Επιστημονική Επιτροπή του δικτύου αποτελείται από 7 μέλη:

1. Δρ. Ταμουσελή Κωνσταντία, υπεύθυνη Π.Ε. Ν. Θεσσαλονίκης, συντονίστρια του δικτύου, Πρόεδρος
2. Δρ. Βασάλα Παρασκευή, υπεύθυνη Π.Ε. Ν. Κεφαλληνίας
3. Δουμπιώτη Καίτη, Msc, υπεύθυνη Π.Ε. Ν. Μαγνησίας
4. Δρ. Σπαρτινού Μαρουσώ, υπεύθυνη Π.Ε. Ν. Κυκλάδων
5. Γερμανός Δημήτρης, Καθηγητής Παιδαγωγικών ΑΠΘ, με ειδικότητα σε θέματα Παιδαγωγικής του χώρου
6. Χαραλάμπους Νεόφυτος, Παιδαγωγός, Πρόεδρος Κυπριακού Συνδέσμου Συνεργατικής Μάθησης, επίτιμος συνεργάτης Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου
7. Άγγελος Παπαϊωάννου, υπεύθυνος ΚΠΕ Μακρυνίτσας

7. ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Στο δίκτυο συμμετείχαν 83 σχολεία τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του (2001-2002). Ο αριθμός αυτός ανήλθε σε 140 το δεύτερο χρόνο 2002-2003. Με την νέα έγκριση τριετούς λειτουργίας του δικτύου ή οποία έγινε με απόφαση της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Συντονιστικού Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στις 3-11-2003, έχει ήδη εγκριθεί η συμμετοχή 75 νέων σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από όλη την Ελλάδα.

Ε. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Ahlberg, M. (1998), *Environmental Education for Sustainability: Good Environment, Good Life*. Peter Lang, Frankfurt.
- 2) Βασάλα, Π. (1994), "Μέθοδοι διδασκαλίας Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Πεδίο", Εκπαιδευτική Κοινότητα, τεύχος 27, (38-41)
- 3) Λεοντσίνης, Ν.Γ. (1999). *Διδακτική της Ιστορίας. Γενική-Τοπική Ιστορία και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα.
- 4) Ματσαγγούρας, Η.Γ. (1987), *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*. Εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα.
- 5) Hicks, D. (2001). *Citizenship for the Future, A Practical Classroom Guide*. WWF-UK.
- 6) Hicks, D.& Holden, C. (Eds., 1995). *Visions of the future: Why We Need to Teach for Tomorrow*. Stoke-on Trent: Trentham Books.
- 7) Hicks, D. & Slaughter, R. (Eds., 1998). *Futures Education: World Yearbook of Education*. London: Kogan Page.
- 8) Orr, D. (1994) *Earth in Mind: On Education, Environment, and Human Prospect*. Island Press Washington DC.
- 9) Παπαδημητρίου, Β. (1998). *Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Σχολείο*. Αθήνα, Τυπωθήτω-Γ.Δαρδανός
- 10) Σπυρόπουλος, Η. (1986). *Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Ελλάδα, ένας Πρώτος Απολογισμός*. Νεοελληνική Παιδεία, 2(7), 72-84.

11) Tilbury, D. (1995). *Environmental Education for Sustainability: Defining the New Focus of Environmental Education in 1990s*. Environmental Education Research, 1(2), 195-212

12) Φλογαίτη, Ε. (1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις.

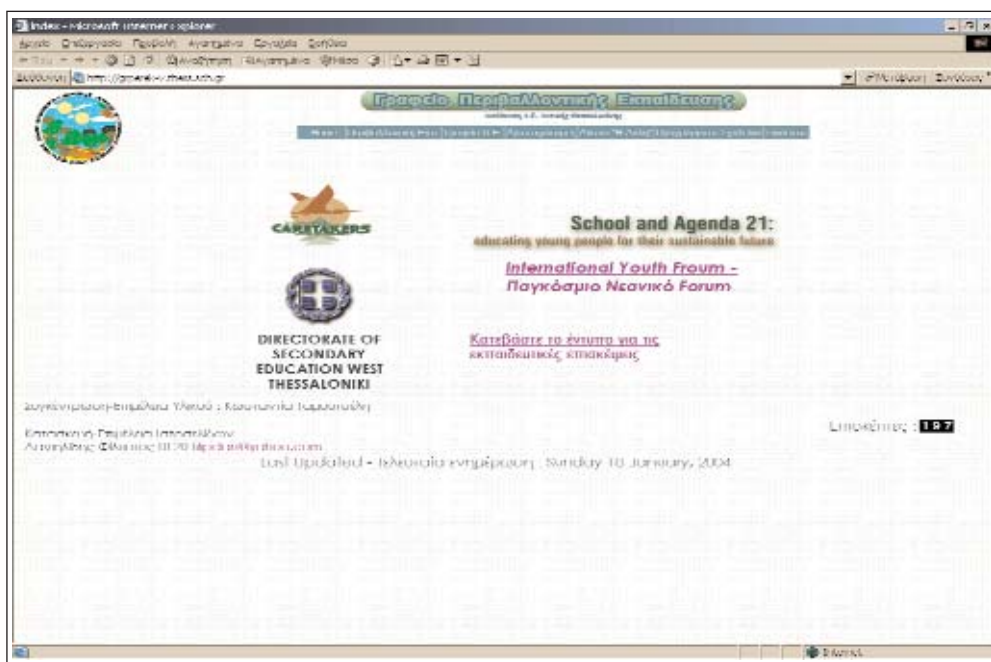
13) Φλογαίτη, Ε. (1996). *Περί Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: Προσεγγίσεις, Αντιπαραθέσεις*. Πρακτικά Συνεδρίου, Οικολογία-Κοινωνία - Εκπαίδευση. Αθήνα, Νέα Σύνορα.

14) UNESCO (1977). *Education for a sustainable Future: A Transdisciplinary Vision for Concerted Action*. (Paris, UNESCO @ Government of Greece).

15) UNESCO (1998). *Sustainable Development Via Environmental Education*. Connect, XIII(2), 1-3

16) Χαραλάμπους, Ν. (1996). *Η Διαφορική Επίδραση της Συνεργατικής και Ατομικής Μάθησης στη Σχολική Επίδοση*. Διδακτορική Διατριβή, Λευκωσία.

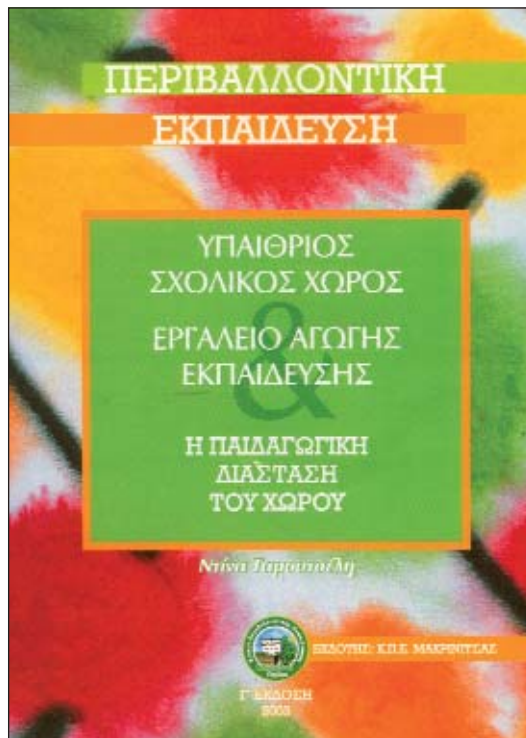
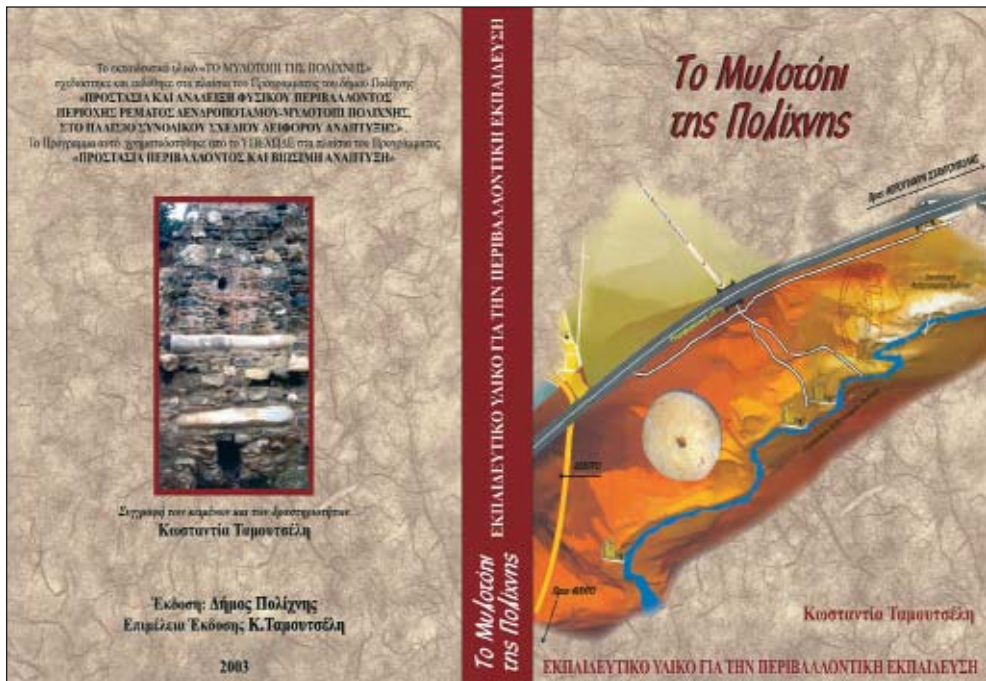
17) Χαραλάμπους, Ν. & Γεώργας, Δ. (1995). *Συνεργατική Μάθηση, Σχολική Ικανότητα και Επίδοση*. Ψυχολογία, Τόμος 2, Τεύχος 2, 146-164.

Ιστοσελίδα του Γραφείου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
της Δ/σης Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης

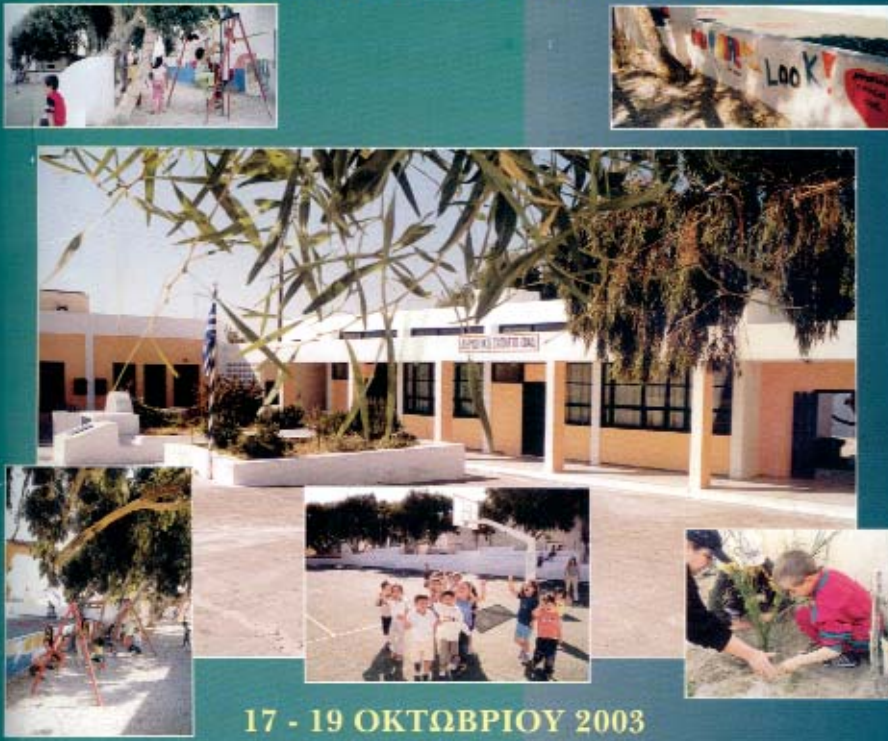
<http://grperek-v.thess.sch.gr>

ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΗΜΕΡΙΔΕΣ - ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΗΝ Π.Ε.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
“Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ”
3ο ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
& ΝΕΑΝΙΚΟ ΦΟΡΟΥΜ
ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ:
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

17 - 19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2003
ΟΙΑ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

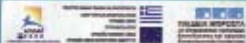
- Δ/ΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ (ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ)
- Δ/ΝΣΗ Δ.Ε. ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ)
- 3ο ΓΡΑΦΕΙΟ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ
- ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΟΙΑΣ

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΟΙΑΣ
ΣΙΓΑΛΑΣ ΟΙΝΟΠΟΙΑ Ε.Π.Ε.
ΙΔΡΥΜΑ Λ. & Ε. ΜΠΕΛΛΩΝΙΑ
ΗΛΙΟΤΟΠΟΣ - ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

- ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΗΡΑΣΙΑΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ - ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΟΙΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ & ΚΗΛΕΜΟΝΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΟΙΑΣ
- Κ.Π.Ε. ΜΑΚΡΥΝΙΤΣΑΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΗΜΕΡΙΔΕΣ - ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΗΝ Π.Ε.

**ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΗΜΕΡΙΔΕΣ - ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΗΝ Π.Ε.**

Ημερίδα Εκπαιδευτικών
*“Σχεδιασμός και Προστασία του Περιβάλλοντος:
συμμετοχή του παιδιού και συνειδητοποίησή του”*

Πέμπτη 16 Μαρτίου, 18.30-22.00
Μουσείο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Οργάνων
Κατούνη 12-16, Θεσσαλονίκη

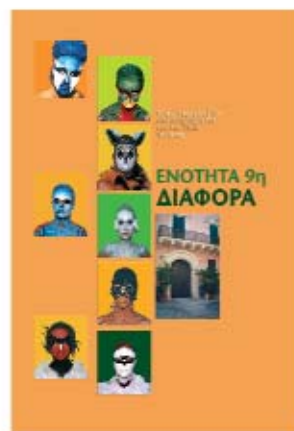
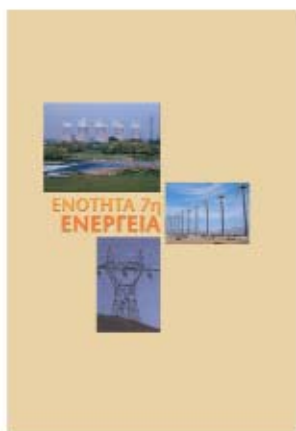
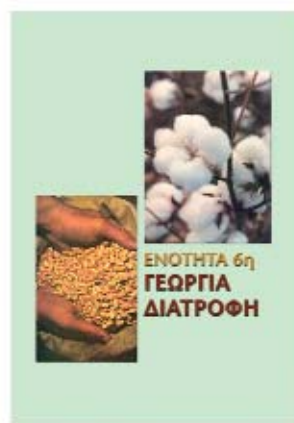
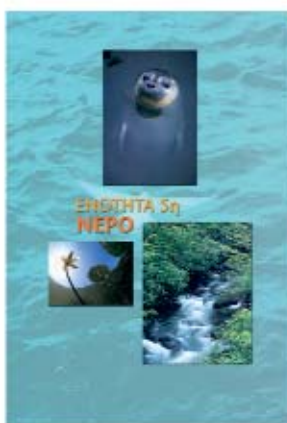
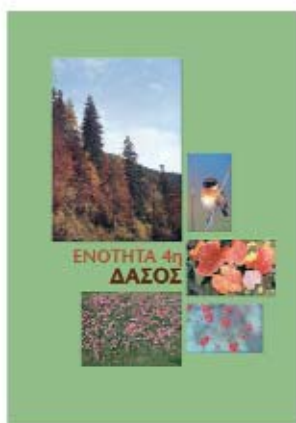
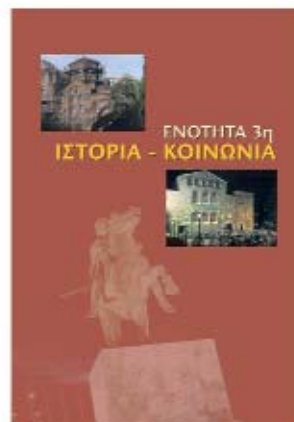
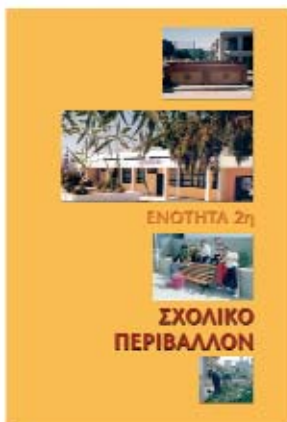
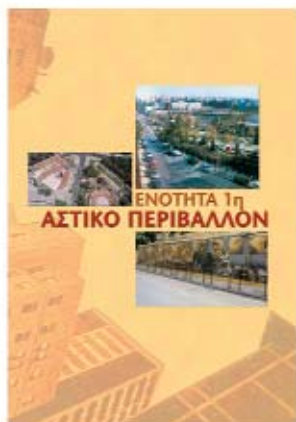
**ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ**

ΤΕΤΑΡΤΗ 23 ΜΑΪΟΥ 2001

**ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΡΧΑΙΩΝ, ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ
& ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ**
Κατούνη 12 - 14

ΣΤ. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ 2002-2003

ΕΝΟΤΗΤΑ 1η ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1^ο Τ.Ε.Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ - ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ**"Τα Αδέσποτα Ζώα"**

Το πρόγραμμα **στοχεύει** στην εξοικείωση των μαθητών - και κατ' επέκταση των νέων - με τα αδέσποτα ζώα στην πόλη και την ειρηνική συμβίωση μ' αυτά.

Η προσπάθειά μας αυτή βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ανάπτυξη της ευαισθησίας των νέων απέναντι στα ζώα και η κατανόηση της ανάγκης για μέριμνά τους είναι διαδικασίες βαθύτατα παιδαγωγικές, καθώς δίνεται η ευκαιρία να καλλιεργηθεί και να εκφραστεί ο έμφυτος ιδεαλισμός που βρίσκεται σε κάθε παιδί.

Ταυτόχρονα αυτή η προσπάθεια προωθεί την εκδήλωση κοινωνικής συνείδησης και στάσης των νέων ανθρώπων και την αντίληψη ότι και ο απλός πολίτης μπορεί να αποβεί παράγοντας στη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων του περιβάλλοντός του, καθώς οι μαθητές θα συμμετάσχουν ενεργά στην επίλυση του συγκεκριμένου προβλήματος.

Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάδειξη της κρισιμότητας του προβλήματος σε σχέση με το πολιτιστικό επίπεδο της σύγχρονης Ελλάδας, ενόψει της οργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 από τη χώρα μας.

Επιμέρους στόχοι:

- ◆ να ενημερωθούν οι μαθητές/τριες πάνω στην ιστορία της εξημέρωσης των κατοικίδιων ζώων και της εγκατάστασής τους σε αστικό περιβάλλον καθώς και στις αιτίες εξάρτησής τους από τον άνθρωπο.
- ◆ να κατανοήσουν τη δυνατότητα αρμονικής συνύπαρξης του ανθρώπου με όλους τους ζωντανούς οργανισμούς πάνω στον πλανήτη.
- ◆ να διερευνήσουν τα αίτια της αύξησης του πληθυσμού των αδέσποτων ζώων στα αστικά κέντρα.
- ◆ να ενημερωθούν επιστημονικά, ώστε να αρθούν οι προκαταλήψεις (ζωοφοβία) που αφορούν τις ζωνανθρωπονόσους και να αναδειχθούν οι ενδεχόμενοι κίνδυνοι και τα μέτρα προστασίας.
- ◆ να ενημερωθούν για τις πρωτοβουλίες του "Αθήνα 2004" σχετικά με την επίλυση του προβλήματος.
- ◆ να υπάρξει ενεργός συμμετοχή των μαθητών/τριων στη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων του χώρου στον οποίο ζουν.
- ◆ επίσης, η διάδοση της διαδικασίας στείρωσης των αδέσποτων ζώων.
- ◆ καθώς και η εξοικείωση των μαθητών/τριων με τα πολυμέσα και το Διαδίκτυο.

Κριτήρια επιλογής θέματος:

1. "...το μέτρο του πολιτισμού του ανθρώπου είναι συνάρτηση της στάσης του απέναντι στα πλάσματα που βρίσκονται στο έλεός του..."
2. Η αυξανόμενη ζωοφιλία που διακρίνεται μεταξύ των νέων ανθρώπων και που ζητά διεξόδους έκφρασης.
3. Η εύλογη ανησυχία για τη λύση που θα δοθεί στο πρόβλημα των αδέσποτων

ζώων εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

4. Η ανάγκη να διαδοθεί ευρέως η στείρωση των αδέσποτων ζώων και η επιστροφή τους στο χώρο που ζούνε ως η μόνη λύση που σέβεται τα ζώα, σε αντίθεση με τον εγκλεισμό τους σε περιορισμένους χώρους - φυλακές ή τη θανάτωσή τους.

Επισκέψεις που πραγματοποιήσαμε:

1. Πολύγυρος Χαλκιδικής: Χώρος περίθαλψης αδέσποτων ζώων "Δώμα".
2. Κτηνιατρική Σχολή Α.Π.Θ.
3. Δήμος Ελευθερίου - Κορδελιού.

Συμμετέχουμε στο **Περιφερειακό Δίκτυο:** "Η εκπαίδευση για τη μέριμνα των ζώων".

Οι δραστηριότητές μας:

- ◆ Δημιουργία αφίσας 40 x 60cm σχετικής με το θέμα.
- ◆ Δημιουργία δισέλιδου ενημερωτικού φυλλαδίου και τοποθέτησή του σε διάφορα σημεία της πόλης.
- ◆ Τοποθέτηση ταίστρας για τα ζώα.

Συμμετείχαν οι μαθητές/τριες:

Α΄ Τάξη, Τμήμα Πληροφορικής: Αράπογλου Γεώργιος, Κορτεσίδου Φωτεινή, Παυλίδης Χρήστος, Σιδηρόπουλος Στέφανος, Στράντζαλη Δέσποινα, Τσαρτσιδής Ιωάννης

Β΄ Τάξη, Τμήμα Οικονομίας-Διοίκησης: Αποστολίδης Θεόφιλος, Κουζνέτσωφ Αλέξανδρος

Β' Τάξη, Τμήμα Πληροφορικής: Ακριτίδης Δημήτριος, Δροσάκης Ιωάννης, Ελευθεριάδη Τατιάνα, Θεοδώρου Γεώργιος, Καλταβερίδου Γεωργία, Κεσανίδου Δέσποινα, Παπαδοπούλου Βέρα, Τζιώρας Ευριπίδης, Τυριακίδου Συμέλα

Γ΄ Τάξη: Τμήμα Οικονομίας-Διοίκησης: Βυσούλη Αθηνά, Ιωσηφίδου Ζωή, Καίτετζίδου Χαρούλα, Καστρίτση Αργυρώ, Σκόρδου Μαρία

Συντονιστές προγράμματος: Μωυσιάδου Λαμπρινή, Γαβριηλίδης Ιωάννης

2^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Τα αδέσποτα ζώα στην πόλη μας"

Στόχοι του προγράμματος: Ευαισθητοποίηση απέναντι στα δικαιώματα των ζώων σε μια πόλη άκριτης εκμετάλλευσής τους.

Δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος:

- ◆ Φωτογραφίες-κολάζ.
- ◆ Επισκέψεις και συνεργασία με φορείς όπως ο Δήμος Σταυρούπολης, Δήμος Θεσσαλονίκης.
- ◆ Συνεργασία με το Κέντρο Π. Ε. Δήμου Ελευθερίου - Κορδελιού.

Πηγή άντλησης πληροφοριών: Οι παραπάνω φορείς, το Internet, και άρθρα από περιοδικά-εφημερίδες.

Εκδρομές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος:

- ◆ Επίσκεψη στο Ζαγκλιβέρι, σύλλογος "Καταφύγιο Ζώων".
- ◆ Επίσκεψη στην οργάνωση "Αρκτούρος".
- ◆ Εκδρομή στις Πρέσπες.

Εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος: Προβολή κασέτας με σχετικό περιεχόμενο σε τμήματα μαθητών του 3^{ου} Τ.Ε.Ε. Σταυρούπολης.

Αξιολόγηση του προγράμματος: Η ανάγκη να δοθούν απαντήσεις σχετικά με τη διαμόρφωση και αισθητική του αστικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την καθημερινή επαφή των παιδιών με τα αδέσποτα έκανε το ενδιαφέρον των μελών της ομάδας αλλά και των άλλων, που βοήθησαν εθελοντικά, ακόμη μεγαλύτερο. Όλοι δραστηριοποιήθηκαν στο να ευαισθητοποιήσουν όσο περισσότερους μπορούσαν.

Διαπιστώσεις: στη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος διαπιστώσαμε το μέγεθος του προβλήματος των αδέσποτων ζώων στην πόλη μας, την ευθύνη των δήμων, τον κίνδυνο που διατρέχουν οι πολίτες από αυτά, αλλά και τον κίνδυνο που διατρέχουν τα αδέσποτα από τους ανθρώπους. Γνωρίσαμε τις φιλοζωικές εταιρίες για την προστασία των ζώων. Και επίσης ενημερωθήκαμε για τα δικαιώματα των ζώων και τις υποχρεώσεις των ιδιοκτητών τους. Τέλος προτείνουμε λύσεις στο πρόβλημα με τα αδέσποτα ζώα.

Συμμετείχαν οι μαθητές/τριες: Καραχάλιος Αθανασιος, Κοτσαμπαρασίδου Αρχοντία, Στεφοπούλου Πίστη, Αναγνωστοπούλου Μαρία, Παλιόβαρκα Ελευθερία, Λεωνίδου Μαρία, Δράκος Γεώργιος, Μπάσια Ζωή, Γαλάνη Μαρία, Πασολάρη Μαρία, Λάμπρου Βάσω, Παπαδοπούλου Χαρούλα, Χατζηδημητρίου Ασημίνα, Τσακίρη Χρυσοβαλάντω, Βρέττη Ουρανία.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Ελευθεριάδου Καλλιόπη, Ακατζιλιώτου Μαρία.

3^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ**"Ζώα υπό εξαφάνιση"****Στόχοι του προγράμματος:**

- ◆ να γνωρίσουν οι μαθητές ποια ζώα απειλούνται με εξαφάνιση στην ελληνική ύπαιθρο, με κίνδυνο να διαταραχθεί η πανίδα.
- ◆ να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία και τους υπεύθυνους φορείς, ώστε να

λάβουν τα απαραίτητα μέτρα, με σκοπό να αποτρέψουν την περαιτέρω μείωση των ζώων ή και τον πλήρη αφανισμό τους.

Δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος:

- ◆ Οι μαθητές συνέλεξαν φωτογραφικό υλικό με το υπό εξέταση θέμα.
- ◆ Κατασκεύασαν κολάζ.
- ◆ Πραγματοποίησαν έκθεση στο χώρο του σχολείου προς ενημέρωση των καθηγητών/τριών και των μαθητών/τριών.

Συνεργαστήκαμε με την οργάνωση Αρκτούρος στη Θεσσαλονίκη και στο Νυμφαίο Φλώρινας. Οι μαθητές/τριες μας αναζήτησαν πληροφορίες στο Internet, εφημερίδες, βιβλία, περιοδικά. Επίσης προμηθευτήκαμε υλικό από φορείς.

Στο πλαίσιο του προγράμματος πραγματοποιήσαμε **επισκέψεις και εκδρομές** περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος: Επίσκεψη στο Κέντρο Ενημέρωσης του Αρκτούρου στο Νυμφαίο σε συνδυασμό με διήμερη εκδρομή στη Φλώρινα. Ενημερωθήκαμε από τους υπεύθυνους του κέντρου για τα ζώα που τείνουν να εξαφανιστούν. Παρακολούθησαμε εκθέματα και ταινία ανάλογου περιεχομένου. Επισκεφθήκαμε το χώρο όπου ζουν αρκούδες και λύκοι κάτω από τη μέριμνα επιστημονικού προσωπικού.

Παρουσίαση της όλης εργασίας μας έγινε στους μαθητές και καθηγητές του 3^{ου} Τ.Ε.Ε. Σταυρούπολης.

Αξιολόγηση του προγράμματος - Σχόλια - Συμπεράσματα: Κατά τη διάρκεια του προγράμματος οι μαθητές/τριες απόκτησαν γνώσεις για τα ζώα που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, αντάλλαξαν απόψεις μεταξύ τους και εξέθεσαν το υλικό που συγκέντρωσαν στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο, ούτως ώστε να ληφθούν περαιτέρω μέτρα για την προστασία της κλωρίδας και πανίδας της ελληνικής υπαίθρου.

Συμμετείχαν οι μαθητές/τριες: Αητίδης Έντγκάρ, Αλμπανίδου Ζαχαρούλα, Βαχανέλοβα Βιολέτα, Βασιλειάδου Μαρία, Γαβρά Ειρήνη, Δανατσίδου Μαρίνα, Καπετανοπούλου Αγάπη, Κούτλιου Μαρία, Κρεμμύδα Μαρία.

Καθηγητές/τριες: Μαράκα Ε. - Καράμπαλης Γ.

2^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Η Εκπαίδευση για τη Μέριμνα των Ζώων"

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Συναντήσεις: Κάθε Τετάρτη απογευματινού κύκλου η ομάδα συγκεντρωνόταν στις 13:20 στο σχολείο. Στις συναντήσεις γίνονταν συζήτηση και θεατρικό παιχνίδι και η καθηγήτρια έδινε υλικό έτσι ώστε να καλυφθούν οι νοηματικές ενότητες του θέματος. Επίσης σχεδιάζονταν οι δραστηριότητες της ομάδας.

Νοηματικές ενότητες:

- ◆ Ο τρόπος που αντιλαμβάνεται ο άνθρωπος τα ζώα: (ανθρωπομορφισμός των ζώων)
- ◆ Το ενδιαφέρον του ανθρώπου για τα ζώα (να τα παρατηρεί, να μαθαίνει για αυτά)
- ◆ Τρόποι με τους οποίους τα γνωρίζει (π.χ. ζωολογικοί κήποι, τσίρκο, πάρκα σαφάρι, ταινίες ντοκιμαντέρ)
- ◆ Το κυνήγι (η ιστορία του, το κυνήγι ως χόμπυ, σύγχρονες μορφές κυνηγιού)
- ◆ Τα κατοικίδια: Ποιες είναι οι υποχρεώσεις ενός ιδιοκτήτη κατοικίδιου ζώου; Γιατί υπάρχουν τα αδέσποτα ζώα; Η αναγκαιότητα της στέρωσης.
- ◆ Συσχετισμός μεταξύ φιλοζωίας και ανθρωπισμού: Η φιλοζωία ως αναπόσπαστο στοιχείο της ανθρωπιστικής παιδείας.

Δραστηριότητες:

1. Επίσκεψη στο Ζωολογικό Κήπο Θεσσαλονίκης. Τα παιδιά πήραν συνέντευξη από τον υπεύθυνο κτηνίατρο.
2. Συντάχθηκε ερωτηματολόγιο σχετικό με τα "δικαιώματα των ζώων". Τα παιδιά το μοίρασαν σε καθηγητές, γονείς, γνωστούς. Σκοπός του ερωτηματολογίου ήταν να διερευνήσει την κοινή γνώμη, αλλά και να θέσει προβληματισμούς.
3. Επίσκεψη στο Κέντρο Περιθάλψης Άγριων Ζώων (Ναυσικός 9, Αμπελόκηποι). Τα παιδιά ενημερώθηκαν για τους σκοπούς του Κέντρου και μερικά υποσχέθηκαν να το ξαναεπισκεφθούν για να προσφέρουν βοήθεια.
4. Συγκέντρωση υπογραφών για την προστασία των αδέσποτων στην Ελλάδα ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Τα παιδιά συγκέντρωσαν υπογραφές από το συγγενικό τους περιβάλλον σε έντυπα του φιλοζωικού σωματείου "ο Άργος". Τα έντυπα απεστάλησαν ταχυδρομικώς στο Υπουργείο Γεωργίας.
5. Συνοπτική παρουσίαση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα ζώα στην Ελλάδα σε όλους τους μαθητές της Α΄ Γυμνασίου (κατοικίδια, αδέσποτα, παραγωγικά ζώα, ζώα εργασίας, ζώα για ψυχαγωγία, άγρια ζώα)
6. Απόπειρα να μοιραστούν τις γνώσεις τους με το οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον: Τα παιδιά δανείζονταν το ένα μετά το άλλο την βιντεοταινία του Ελληνικού Ταμείου Μέριμνας Ζώων "η Φιλοζωία στην Ελλάδα" αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να την παρακολουθήσουν με φίλους και συγγενείς και να συζητήσουν μαζί τους.
7. **Εκδρομή:** Την Τετάρτη 16 Απριλίου 2003 πραγματοποιήθηκε εκδρομή στον Ιππικό Όμιλο Θέρμης και στο Περιβαλλοντικό Πάρκο Θέρμης. Τα παιδιά είχαν ετοιμάσει ερωτήσεις τις οποίες υπέβαλαν στην ιδιοκτήτρια του Ιππικού Ομίλου κ Κάρμεν Μιχαηλίδου, σχετικές με τη λειτουργία του Ιππικού Ομίλου και την εκπαίδευση και περιποίηση των αλόγων. Όσα ήθελαν έκαναν βόλτα με άλογο. Έπειτα η ομάδα επισκέφθηκε το Περιβαλλοντικό Πάρκο Θέρμης. Εκεί έγινε ενημέρωση για τους σκοπούς και τον τρόπο λειτουργίας του πάρκου και τα παιδιά έπαιξαν στα γήπεδα που το πάρκο διαθέτει.
8. **Παρουσίαση** της εργασίας της περιβαλλοντικής ομάδας έγινε σε όλα τα παιδιά

του σχολείου. Η παρουσίαση είχε τη μορφή εργαστηρίου (workshop): Κληρώθηκαν δύο παιδιά της ομάδας, τα οποία επισκέφθηκαν όλα τα τμήματα του σχολείου και με τη βοήθεια "Ερωτηματολογίου προβληματισμού" ενημέρωσαν μαθητές/τριες και καθηγητές/τριες για την εργασία της Περιβαλλοντικής Ομάδας.

Καθηγήτρια: Β. Παπαδοπέτρου

Μαθητές/τριες: Αντωνίου Χριστίνα, Γκίτσιου Δήμητρα, Δημητρίου Μάγδα, Ελευθεριάδου Κωνσταντίνα, Καμπάρη Ματούλα, Ζησιού Μαρία, Ηλιάδης Ιωάννης, Θεοφανίδου Ελευθερία, Καπαλίδης Παναγιώτης, Καραγιάννη Χαρούλα, Καρυπίδης Ιωάννης, Κατσαουνίδου Αναστασία, Κατσιούδη Γεωργία, Κυριακίδης Στέργιος, Κυφωνίδης Χαράλαμπος, Καρολίδης Κων/νος, Λέβα Σοφία, Μπασιά Δήμητρα, Μάμμου Σοφία, Παπαθανασίου Μαρία, Σιαμπάκου Νίκη, Σιναιΐδου Δήμητρα, Τερζίδης Κων/νος, Τσαλδάρης Ιωάννης, Τσιλιπήρα Χριστίνα, Τεγγελίδου Ελένη, Ρούση Μαρία, Σαββίδου Όλγα, Φλεγκοπούλου Ελένη.

Τ.Ε.Ε. ΛΑΓΚΑΔΑ

"Πάρκα Λαγκαδά - Πράσινο στις σχολικές μονάδες"

Στόχοι του προγράμματός μας:

- ◆ Η ευαισθητοποίηση των μαθητών και των εκπαιδευτικών του σχολείου μας αλλά και της τοπικής κοινωνίας σχετικά με την ποιότητα, αισθητική και λειτουργική του περιβάλλοντα χώρου των σχολείων του Λαγκαδά και ιδιαίτερα του 1^{ου} Τ.Ε.Ε., καθώς και των πάρκων της πόλης μας.
- ◆ Η δραστηριοποίηση όλων για τη βελτίωση των παραπάνω χώρων, όπως και του ευρύτερου περιβάλλοντος χώρου, που έχει πάρα πολλά προβλήματα, αν και βρίσκεται δίπλα στην "προστατευόμενη" περιοχή της λίμνης Κορώνειας
- ◆ Η εμβάθυνση στην έννοια της αειφορίας
- ◆ Η διαθεματική προσέγγιση γνώσεων

Μέθοδος: Χρησιμοποιήσαμε την μέθοδο Project με μεθοδολογικά εργαλεία την παρατήρηση πεδίου, ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις

Στις **δραστηριότητες** που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος περιλαμβάνονται:

1. Χωρισμός σε ομάδες εργασίας.
2. Συλλογή στοιχείων, φωτογραφήσεις των πάρκων και των κήπων σχολικών και δημοσίων κτιρίων του Λαγκαδά.
3. Ανάλυση και σχολιασμός των στοιχείων και των φωτογραφιών.
4. Προτάσεις για βελτίωση των πάρκων και κήπων του Λαγκαδά.
5. Κατασκευή posters
6. Δημιουργία ντοσιέ, δισκέτας και CDrom.

Στα πλαίσια του προγράμματος αναπτύχθηκαν **συνεργασίες** με:

1. Δ.Ε.Υ.Α.Λ. 2. Επαρχείο Λαγκαδά 3. Δήμο Λαγκαδά 4. Δενδροκομικό σταθμό Λαγκαδά 5. Σύλλογο προστασίας της λίμνης Κορώνειας. 6. Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης. 7. Διεύθυνση Δασών Θεσσαλονίκης, Δασαρχείο Λαγκαδά.

Στις **πηγές πληροφόρησης** για την ανάπτυξη του θέματος περιλαμβάνονται:

- 1) Δ.Ε.Υ.Α.Λ. 2) Ε.Κ.Β.Υ. 3) Εφημερίδες 4) Πολιτιστικός σύλλογος "Μυγδονία"
- 5) Δήμος Λαγκαδά 6) Επαρχείο
- 7) Βιβλιογραφία:

- ◆ Στοιχεία Αρχιτεκτονικής Τοπίου, Β' τάξη Τ.Ε.Ε.
- ◆ Βιοκαλλιέργειες, Άλκιμος Αναστάσιος
- ◆ Συντήρηση Κηποτεχνικών Εφαρμογών, Γ' τάξη ΥΠ.ΕΠ.Θ
- ◆ Κοινωνία και Περιβάλλον, Γ. Παντής - Σ. Παρασκευόπουλος
- ◆ Εγκυκλοπαίδεια "Κηπουρική για όλους"
- ◆ Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - Αειφορία
- Έγιναν επίσης **εκδρομές** περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος:
- ◆ Επίσκεψη στο Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης - Εργαστήριο Ανθοκομίας και Λαχανοκομίας, όπου οι μαθητές ενημερώθηκαν για θέματα ολοκληρωμένης καταπολέμησης ασθενειών χωρίς χημικά σκευάσματα και ψεκασμούς.
- ◆ Επίσκεψη στην πλατεία του Λαγκαδά στη διάρκεια των εργασιών για την ανάπλασή της.
- ◆ Επίσκεψη στο ΚΠΕ Μακρυνίτσας, όπου οι μαθητές της περιβαλλοντικής ομάδας παρακολούθησαν ημερίδα με τις δράσεις του.
- ◆ Επίσκεψη στον και ενημέρωση από τον Συνεταιρισμό Γυναικών Πορταριάς Πηλίου, στα πλαίσια της ίδιας περιβαλλοντικής επίσκεψης.

Για τη **γνωστοποίηση** του προγράμματος στην εκπαιδευτική κοινότητα, έγινε:

- ◆ Προφορική παρουσίαση στο σύνολο των μαθητών σε ημερίδα στο αμφιθέατρο του σχολείου.
- ◆ Έκθεση posters με τις δραστηριότητες της ομάδας, από 15 Μαΐου και για μια εβδομάδα.

Αξιολόγηση - προβλήματα - προοπτικές: Με την αξιολόγηση του

προγράμματος προέκυψε ότι μέσα από αυτή τη διαδικασία οι μαθητές απόκτησαν μια μοναδική εμπειρία συνεργασίας, καλλιεργώντας το ομαδικό πνεύμα, τη δημοκρατική λειτουργία, τη συμφωνία ύστερα από διάλογο και όχι την απλή ψηφοφορία. Γεύθηκαν τη χαρά της έρευνας, επέκτειναν το πλαίσιο των ενδιαφερόντων τους κι έμαθαν χρήσιμα πράγματα για την προστασία και το σεβασμό του περιβάλλοντος και την αειφορία.

Η συμμετοχή των μαθητών στις δραστηριότητες ήταν καθολική και οι τελικές προτάσεις που διατυπώθηκαν για τα πάρκα του Λαγκαδά πιστεύουμε πως θα αποτελέσουν ένα στοιχείο που θα προκαλέσει την προσοχή και θα έχει τη βοήθεια από τους φορείς περιβαλλοντικών προγραμμάτων, το Δήμο Λαγκαδά, αλλά και από όλους τους πολίτες της περιοχής.

Τελικό συμπέρασμα είναι, ότι τα ζητήματα που αφορούν στο περιβάλλον δεν πρέπει να τα αντιμετωπίζουμε με γνώμονα μόνο τα οικονομικά κριτήρια, γιατί αυτό θα έχει καταστροφικές συνέπειες, αλλά να φροντίζουμε τον υπαίθριο χώρο, δημιουργώντας ένα ευχάριστο περιβάλλον, πλούσιο σε ερεθίσματα και ευκαιρίες για διασκέδαση, χαλάρωση, μάθηση, περίπατο, άθληση.

Η Περιβαλλοντική Ομάδα: Β΄ Πληροφορικής: Καρακώστα Βασιλική

Α΄ Γεωπονίας: Ρίζος Παναγιώτης, Πιπερίδου Λεμονιά, Γκαρούνη Αστερία, Γκαρούνη Σοφία, Γκιουζελόπουλος Ανδρέας, Γλαβίνας Δημήτριος, Γούλα Μαρία, Ιωσηφίδου Δήμητρα, Καρβουνίδης Σωτήριος, Κυριακοπούλου Νίκη, Μίθυμης Βασίλειος, Ρωσσία Παναγιώτα, Τοκατλή Ιωάννα, Τσιλιφίκα Στυλιανή

Γ΄ Γεωπονίας: Βλαχούδη Ευαγγελία, Γκυρκίνης Γεώργιος, Δανιηλίδης Αστέριος, Μαβίδου Παρασκευή, Στανούδη Παρασκευή, Συμεωνίδου Μαρία

Συντονιστές καθηγητές: Βασίλειος Εγγονόπουλος-Παπαδόπουλος, Λάζαρος, Πιπινίκας, Βασίλειος Παπαδόπουλος

2^ο Τ.Ε.Ε. ΕΥΟΣΜΟΥ

"Η μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος του Δήμου Εύοσμου"

Ο τομέας της Πληροφορικής για το σχολικό έτος 2002-03 οργάνωσε δύο ομάδες Π.Ε. με το ίδιο θέμα: "Η μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος του Δήμου Εύοσμου". Στην πρώτη συνάντηση των ομάδων αποφασίσαμε από κοινού με τους μαθητές/τριες να ασχοληθούμε με το παραπάνω θέμα, δηλαδή να μελετήσουμε το πιο κοντινό μας περιβάλλον, στο οποίο ζούμε καθημερινά. Στη συνέχεια, και μετά από συζήτηση, αποφασίστηκαν τα κύρια θέματα, η μεθοδολογία και οι δραστηριότητες που θα αναπτύσσονταν.

Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικά από **τα θέματα:**

- ◆ Κατάσταση του πρασίνου στην περιοχή Ευόσμου
- ◆ Ποιότητα νερού
- ◆ Ποιότητα αέρα
- ◆ Αδέσποτα ζώα
- ◆ Καθαριότητα

Μερικές από τις **δραστηριότητές** μας:

- ◆ Συλλογή φύλλων από τα δέντρα με σκοπό να φτιάξουμε ένα φυτολόγιο
- ◆ Συλλογή φωτογραφιών από τις περιοχές με πράσινο ή όχι, με σκοπό να δημιουργήσουμε έναν χάρτη, όπου θα φανεί η συνολική κατάσταση του δήμου
- ◆ Σύνταξη ερωτηματολογίου που διανεμήθηκε στους κατοίκους του Ευόσμου, με σκοπό να εντοπιστούν τα προβλήματα που αφορούν τα παραπάνω θέματα
- ◆ Επεξεργασία του ερωτηματολογίου
- ◆ Οργάνωση συνάντησης με υπεύθυνους γεωπόνους του Δήμου προς το τέλος της σχολικής χρονιάς, για να συζητηθούν μαζί τους τα αποτελέσματα των παραπάνω δραστηριοτήτων των μαθητών
- ◆ Υλοποίηση της εργασίας των μαθητών/τριών στον Η/Υ και ενσωμάτωσή της στο site της Π.Ε. του σχολείου μας

Στην διάρκεια της σχολικής χρονιάς οργανώσαμε δύο **εκδρομές:**

Η πρώτη που ήταν ημερήσια έγινε στις 29/1/2003 στην Νάουσα, Αγ. Νικόλαο και στο χιονοδρομικό κέντρο, τα 3-5 Πηγάδια. Ο σκοπός της εκδρομής ήταν να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες μια κοντινή επαρχιακή πόλη και την γύρο περιοχή της, να την συγκρίνουν με τον τόπο στον οποίο ζουν και επίσης να χαρούν έστω για λίγο την φύση το χειμώνα. Η εκδρομή ήταν πολύ πετυχημένη.

Η δεύτερη που ήταν τριήμερη πραγματοποιήθηκε από τις 18 έως 20/4/2003 στο Καρπενήσι και είχε παρόμοιους στόχους. Επίσης θέλαμε οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν μια περιοχή άγνωστη γι' αυτούς. Τους σχολιασμούς των παιδιών από τις εκδρομές αυτές μαζί με μερικές ενδεικτικές φωτογραφίες ενσωματώσαμε στο

site της περιβαλλοντικής ομάδας.

Επειδή δεν προλάβαμε να πετύχουμε όλους τους στόχους μας και λόγω του ενδιαφέροντος του θέματος, αποφασίσαμε την επόμενη σχολική χρονιά να ασχοληθούμε με το ίδιο θέμα, με σκοπό να προχωρήσουμε σε συγκεκριμένες δράσεις, ώστε το πρόγραμμα να είναι πιο δημιουργικό για τους μαθητές/τριες.

Ενδεικτικά παρουσιάζονται ορισμένα από τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου που οι μαθητές/τριες επεξεργάστηκαν με τη χρήση του MS-Excel και τα παρουσίασαν σε μορφή γραφημάτων. Τα γραφήματα είναι συνολικά 19 και όλα είναι ενσωματωμένα στο site της Περιβαλλοντικής Ομάδας του Σχολείου.

Τ.Ε.Ε. ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

"Βιωματικές προσεγγίσεις στη διαχρονική ανάπτυξη και το φυσικό τοπίο της περιοχής μας"

Η γνώση του τόπου μας, η βιωματική γνώση της ιστορίας μας και η συλλογική εξοικείωση με τη γενέθλια γη μέσα από τις διαδικασίες του σχολείου, συνδέει το άτομο με τον τόπο του και του δίνει τις βάσεις ώστε από **πολίτης μιας χώρας** να γίνει **κοσμοπολίτης**.

Όταν τριγυρνάμε μέσα στους δρόμους της γενέθλιας γης, του τόπου μας, του χωριού μας, της πόλης μας δεν μπαίνουμε στην διαδικασία να την ανακαλύψουμε, να εντοπίσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, να αναγνωρίσουμε αυτό που την κάνει διαφορετική και της δίνει την ομορφιά της και την ιδιαιτερότητα της, κινήσεις που κάνουμε ως ταξιδιώτες σε μια άλλη πόλη.

Η γνώση της πόλης μας, εκεί που ζούμε καθημερινά είναι πολλές φορές ενστικτώδης και βιωματική και στηρίζεται στη σιγουριά της απόλυτης οικειότητας.

Παρόλο που είναι σχεδόν αδύνατο να υποδυθούμε τον χαλαρό ρόλο του ταξιδιώτη μέσα στην ίδια μας την πόλη, θελήσαμε να πάρουμε μια φωτογραφική μηχανή, την περιέργεια της ανίχνευσης και να απεικονίσουμε, να ζωγραφίσουμε

το μικρό μας μέρος, τον κόσμο μας.

Μέσα από τις διαδικασίες που ακολουθήσαμε προσπαθήσαμε:

- ◆ Να γνωρίσουμε τα παρόντα, να φωτίσουμε και να φανταστούμε τα παλιά και να τα παρουσιάσουμε απλά και όμορφα με το δικό μας βλέμμα.
- ◆ Περιπατήσαμε στους δρόμους της περιοχής μας, σταθήκαμε σε ιδιαίτερα σημεία και **ξαναζωντανέψαμε** φωτογραφίζοντας γνώριμα μέρη.
- ◆ Ανατρέξαμε σε **ιστορικές πηγές** για το παρελθόν της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Αγ. Αθανασίου (Αγ. Αθανάσιος, Χαλκηδόνα, Κουφάλια, Βαθύλακκος)
- ◆ Επισκεφθήκαμε φορείς, **απεικονίσαμε** στιγμές καθημερινότητας, συζητήσαμε με απλούς ανθρώπους για να μας μεταφέρουν βιωματικά το παρελθόν.
- ◆ **Ερευνήσαμε** τον Μακεδονικό Τύμβο του 4^{ου} αιώνα π.Χ., που είναι δίπλα στο σχολείο μας, στον Αγ. Αθανάσιο Θεοσ/νίκης, και αναζητήσαμε από ιστορικές πηγές στοιχεία και φωτογραφίες.
- ◆ **Αποτυπώσαμε** όμορφα φυσικά σημεία της περιοχής μας, αφού τα

επισκεφθήκαμε και τα απολάυσαμε περπατώντας όλοι μαζί.

- ◆ **Δουλέψαμε συλλογικά και αισθανθήκαμε την χαρά της δημιουργίας**, όταν στο τέλος της διαδικασίας είδαμε ολοκληρωμένο το έργο μας.

Οι μαθητές/τριες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα:

Α' Οικονομίας: Γιαλοπού Αναστασία, Δραγάνογλου Κων/νος, Καραγιάννη Κατερίνα, Κοντάκη Ηλιάνα, Κυρκώστας Μιχάλης, Μηλιοπούλου Λιζέττα, Παπάζογλου Αλεξάνδρα, Ποιμενίδης Δημήτρης, Στεφάνου Λάζαρος, Στεφάνου Μαρία, Τζούρου Μαρία, Φραγγίδου Μαρία, Χατζηκυριάκου Βασιλική

Β' Ηλεκτρολόγων: Ευσταθιάδου Θεοδοσία, Θεοφανίδης Κωνσταντίνος, Κωτσάκης Παναγιώτης, Μπαλασά Στυλιανή, Ψιλιτέλης Δημήτριος

Συντονιστές καθηγητές/τριες: Κοσμίδου Δέσποινα, Κοϊμτζής Δημήτρης.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η

ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τ.Ε.Ε. ΛΑΓΚΑΔΑ

"Η αυλή του σχολείου"

Στόχοι:

- ◆ Η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών για την ποιότητα του άμεσου σχολικού χώρου.
- ◆ Η ανάπτυξη υπεύθυνης στάσης σε θέματα περιβάλλοντος και η δραστηριοποίησή τους σε θέματα ποιότητας και προστασίας του περιβάλλοντος και αειφόρου ανάπτυξης.
- ◆ Η ανάπτυξη δεξιοτήτων ομαδικής εργασίας, συνεργασίας.
- ◆ Η καλλιέργεια δημοκρατικών αντιλήψεων.
- ◆ Η απόκτηση δεξιοτήτων έρευνας, παρατήρησης, ανάλυσης δεδομένων.
- ◆ Η προώθηση της γνώσης και της διεπιστημονικότητας στην αναζήτηση της πληροφορίας, ώστε οι επιλογές και οι αποφάσεις των μαθητών/τριών να παίρνονται μετά από σωστή ενημέρωση.
- ◆ Η ανάληψη δράσης για αλλαγή της όψης του σχολείου, ώστε να γίνει χώρος οικείος, δημιουργικός, ελκυστικός.
- ◆ Άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία.
- ◆ Η διαθεματική προσέγγιση γνώσεων που σχετίζονται με την κηποτεχνία.

Μεθοδολογία:

- ◆ Μέθοδος project/έρευνα δράσης
 - ◆ Παρατήρηση πεδίου
 - ◆ Συνεντεύξεις
 - ◆ Ερωτηματολόγια
- Στα πλαίσια του προγράμματος αναπτύχθηκαν **συνεργασίες** με :
- ◆ Δήμο Λαγκαδά, τμήμα πάρκων για τις σχετικές συμβουλές.
 - ◆ Δ.Ε.Υ.Α.Λ.: πήραμε οδηγίες για εγκατάσταση αυτόματου ποτίσματος.
 - ◆ Φυτώρια τριανταφυλλιάς "Αβράμη" για τριανταφυλλιές!
 - ◆ Διεύθυνση Δασών Ν. Θεσσαλονίκης για τη κορήγηση 250 δένδρων και θάμνων και για ενημέρωση.
 - ◆ Δενδροκομικό Σταθμό Λαγκαδά για προμήθεια οπωροφόρων δένδρων.
 - ◆ Σύλλογο για την Προστασία της Λίμνης Κορώνειας για ενημέρωση.
 - ◆ Φυτώρια Δαμιανίδη - Ωραιόκαστρο Θεσσαλονίκης, για ιδέες σχετικά με τη σχεδίαση - διαμόρφωση υπαίθριων χώρων.
 - ◆ Φυτώρια αμπέλου Ταράλα Βαρβάρα Ημαθίας, για τη κορήγηση κλημάτων αμπέλου.
 - ◆ Ίδρυμα "Άγιος Παντελεήμων" για κορήγηση φυτών εσωτερικού χώρου.

Στις **πηγές πληροφόρησης** για την υλοποίηση του θέματος περιλαμβάνονται: Δ.Ε.Υ.Α.Λ., Ε.Κ.Β.Υ, εφημερίδες, Πολιτιστικός Σύλλογος "Μυγδονία", Δήμος Λαγκαδά, Επαρχείο Λαγκαδά.

Βιβλιογραφία:

- α) Στοιχεία Αρχιτεκτονικής Τοπίου Β΄ τάξη Τ.Ε.Ε.
- β) Βιοκαλλιέργειες - Άλκιμος Αναστάσιος
- γ) Συντήρηση Κηποτεχνικών Εφαρμογών Γ΄τάξη ΥΠΕΠΘ
- δ) Κοινωνία και περιβάλλον Γ. Παντής-Σ.Παρασκευόπουλος
- ε) Εγκυκλοπαίδεια "Κηπουρική για όλους"
- στ) Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - Αειφορία.

Έγιναν επίσης **εκδρομές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος** σε:

1. *Κ.Π.Ε. Μακρυνίτσας Βόλου*, σε συνεργασία με το πρόγραμμα περιβαλλοντικής του σχολείου "Δυνατότητες για αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής μας".
2. *Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης*, στα πλαίσια εκπαιδευτικής επίσκεψης στο εργαστήριο Ανθοκομίας - Λαχανοκομίας, ενημέρωση για τις βιολογικές μεθόδους καταπολέμησης ασθενειών - ολοκληρωμένη μέθοδο διαχείρισης.
3. *Παράρτημα του Τ.Ε.Ι.Θ. στα Μουδανιά*, τμήμα Υδατοκαλλιεργειών - Ιχθυοκομίας, και επίσκεψη στο Μουσείο Θαλάσσιας Ζωής στα Μουδανιά
4. *AGROTICA* - επίσκεψη περιπτέρων με περιβαλλοντικό ενδιαφέρον ΕΘΙΑΓΕ, ΔΗΩ, ΠΑΣΕΒΙΓΕ, Ευρωπαϊκής Επιτροπής κλπ.
5. *Επανομή*: επίσκεψη στο Τ.Ε.Ε. Επανομής, στο εργαστήριο ανθοκομίας

Για τη **γνωστοποίηση** του προγράμματος στην εκπαιδευτική κοινότητα, έγινε:

- ◆ Προφορική παρουσίαση σε ημερίδα στο αμφιθέατρο του σχολείου
- ◆ Έκθεση posters με δραστηριότητες της ομάδας από 15 Μαΐου και για μια εβδομάδα.

Δράσεις που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος :

- ◆ Ανάπλαση του χώρου με την κατασκευή δύο μεγάλων παρτεριών μπροστά στο σχολείο.
- ◆ Ανάπλαση του χώρου στάθμευσης με φύτευση δένδρων, θάμνων και αναρριχώμενων καθώς και με κλάδεμα.
- ◆ Κλάδεμα δένδρων και θάμνων στην αυλή πίσω από το κτίριο.
- ◆ Δενδροφύτευση όλου του χώρου καθώς και του κωραφιού γύρω από το σχολείο με 250 δένδρα.
- ◆ Κατασκευή και τοποθέτηση μεγάλων δοχείων με συνθέσεις φυτών εσωτερικού χώρου στους κεντρικούς

Η ομάδα σε δράση

διαδρόμους του σχολείου.

♦ Συμμετοχή στη διαμαρτυρία για την δημιουργία χωματερής στην ευρύτερη περιοχή - λεκάνη απορροής της προστατευόμενης από τη σύμβαση RAMSAR λίμνης Κορώνειας.

Συμμετέχουμε στο **εθνικό δίκτυο "Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ"**

Η περιβαλλοντική ομάδα: Βλαχούδη Ευαγγελία, Γκυρκίνης Γεώργιος, Δανιηλίδης Αστέριος, Μαβίδου Παρασκευή, Στανούδη Παρασκευή, Συμεωνίδου Μαρία, Αντωνίου Δημήτριος, Βράνα Αγγελική, Καλαϊτζή Χριστοδούλα, Μαλιαρός Γεώργιος, Μπόλη Γερακίνα, Πεταλάς Απόστολος, Τσιλιγκάκης Στέλιος, Τσουλουφά Παναγιώτα, Αποστολούδης Γεώργιος, Κατινιός Αναστάσιος, Παράσχος Νικόλαος, Μπέης Γεώργιος.

Συντονιστές καθηγητές: Βασίλειος Παπαδόπουλος, Δημήτριος Μέγκας.

2^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Το σχολείο μας χθες, σήμερα, αύριο"

Στόχοι του προγράμματος:

- ♦ Η ευαισθητοποίηση των παιδιών για το σχολικό περιβάλλον
- ♦ Η προσέγγιση και ανταλλαγή απόψεων για τη σχολική πραγματικότητα και το μαθητικό δυναμικό.
- ♦ Η κοινωνικοποίηση των μαθητών/τριών μέσα από ομαδικές, συμμετοχικές διαδικασίες.

Δραστηριότητες στα πλαίσια του προγράμματος:

- ♦ Συλλογή στοιχείων από το Διαδίκτυο, εγκυκλοπαίδειες, περιοδικά και βιβλία.
- ♦ Συνάντηση με τον αντιδήμαρχο κ. Κουτσονικόλα και συγκέντρωση πληροφοριών από αρμόδιους φορείς του Δήμου για το κτιριακό ζήτημα του Δήμου μας.
- ♦ Συνάντηση και ενημέρωση της ομάδας από παλιούς διευθυντές της σχολικής μονάδας για την ίδρυση και τη μέχρι σήμερα λειτουργία της.
- ♦ Συνάντηση με συνδικαλιστές/τριες της Ε΄ ΕΛΜΕ και κριτική αξιολόγηση των προτεινόμενων λύσεων μεταστέγασης

Συνεργασίες στα πλαίσια του προγράμματος με άλλους φορείς:

1. Συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Θεσσαλονίκης (Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών) και το Δήμο Σταυρούπολης (γραφείο Αντιδημάρχου σε θέματα Παιδείας)
2. Συνεργασία με την Ε΄ ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης
3. Συνεργασία με τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Θεσσαλονίκης.

Πηγές άντλησης πληροφοριών ήταν το Διαδίκτυο, εγκυκλοπαίδειες, έγγραφα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης με θέμα τη διακήρυξη ανοικτού μειοδοτικού διαγωνισμού για το έργο: Ανέγερση Τ.Ε.Ε. Σταυρούπολης. Έγινε καταγραφή πληροφοριακών στοιχείων από συνεντεύξεις διευθυντών και συνδικαλιστών εκπαιδευτικών του σχολείου.

Επισκέψεις ενημερωτικές στα πλαίσια του προγράμματος:

Συνάντηση με εκπαιδευτικούς, συνδικαλιστές/τριες και μαθητές των Τ.Ε.Ε. που συστεγάζονται στο κτίριο.

Εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος στη σχολική κοινότητα:

1. Παρουσιάσαμε το αποτέλεσμα της εργασίας μας στους υπόλοιπους μαθητές/τριες του τμήματος που δε συμμετείχαν στο πρόγραμμα.
2. Επίσης σε όλη τη σχολική κοινότητα στις 15.05.03, όταν πραγματοποιήθηκαν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις του σχολείου μας.

Σύντομη αξιολόγηση του προγράμματος:

Η σύσταση της περιβαλλοντικής ομάδας, ο χωρισμός σε υποομάδες, η καταγραφή και η επεξεργασία του υλικού, ο συντονισμός της παρουσίασης της εργασίας έγιναν με πνεύμα συλλογικότητας και αρμονικής συνεργασίας, με ανάληψη πρωτοβουλιών και γόνιμο διάλογο. Οι μαθητές/τριες πλούτισαν τις γνώσεις τους για το σχολείο του χθες και οραματίστηκαν το σχολείο του αύριο.

Σχόλια και συμπεράσματα:

Στη διάρκεια του προγράμματος οι μαθητές/τριες είχαν την ευκαιρία να ανταλλάξουν απόψεις με συμμαθητές τους και καθηγητές, να προβληματιστούν σε θέματα όπως η σχολική στέγη, το περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών, οι σχέσεις πολίτη - κράτους και να ενημερωθούν από προϊσταμένους της Εκπαίδευσης, συνδικαλιστές και φορείς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Έτσι κοινωνικοποιήθηκαν μέσα στη σχολική κοινότητα αλλά ένωσαν και ενεργοί πολίτες με την έρευνα που έκαναν σε χώρους εκτός σχολείου. Έχοντας αποκτήσει πολύτιμες γνώσεις και εμπειρίες θα κρατήσουν ανεξίτηλη στη μνήμη τους τη φετινή σχολική χρονιά, που είναι και χρονιά αποφοίτησης.

Ονοματεπώνυμο μαθητών/τριών της περιβαλλοντικής ομάδας: Βογιατζή Χριστίνα, Δημάδη Κυριακή, Διαμαντίδου Χρυσούλα, Κεκελιάδης Λεωνίδας, Κιουτουκτοή Αμαλία, Κοντοδήμος Κωνσταντίνος, Κουστουλίδης Τηλέμαχος, Κούτρα Παναγιώτα, Κωνσταντινίδης Θωμάς, Μητρούση Πασχαλία, Μπάρμπας Σταύρος, Πείνιρτζόγλου Πρόδρομος, Σαβίτσαγια Γαλήνη, Σεμενλίδου Βιολέτα, Τοράνης Μάρκος, Τσαμπάζογλου Ευρυσθένη, Τσιγερίδου Παγώνα.

Παιδαγωγική ομάδα: Τσακίριδου Σοφία, Μπουκάλη Ευαγγελή

Το σχολείο μας

Η αυλή του

1^ο Τ.Ε.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ**"Εργασιακός χώρος κομμωτηρίου"****Σκοποί προγράμματος:**

- ◆ Η ενασχόληση των μαθητριών με θέματα εργασιακού περιβάλλοντος, ώστε να προετοιμαστούν για τη δημιουργία του μελλοντικού εργασιακού τους χώρου.
- ◆ Η επαφή τους με την έρευνα αγοράς (οικονομικός προϋπολογισμός εξοπλισμού και επίπλωσης - διακόσμησης) κομμωτηρίου.
- ◆ Η ευαισθητοποίηση σε θέματα επιλογής υλικών φιλικών στο περιβάλλον
- ◆ Η ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας και ομαδικής εργασίας

Μέθοδοι υλοποίησης προγράμματος:

Συμπλήρωση ερωτηματολογίου από τις μαθήτριες σχετικά με:

1. τη διαμόρφωση χώρου (διαρρύθμιση, χρωματικές επιλογές επίπλων και εξοπλισμού).
2. την επίδραση στην ψυχολογία των πελατών, σε σχέση με την αισθητική αντίληψη του συγκεκριμένου επαγγελματικού χώρου.
3. το απαραίτητο προσωπικό και τα λειτουργικά έξοδα.
4. τις αισθητικές επιλογές.

Επίσης πραγματοποιήθηκαν:

1. Χρωματικές ασκήσεις πάνω στην εσωτερική όψη διαφόρων επαγγελματικών χώρων
2. Έρευνα υλικών σε σχέση με τρόπους παραγωγής φιλικούς προς το περιβάλλον
3. Έρευνα και συλλογή πληροφοριών από ειδικά περιοδικά και βιβλία διακόσμησης.

Ονόματα μαθητριών περιβαλλοντικής ομάδας: Τμήμα: Γ' Κομμωτικής

Τυρεκίδου Στυλιανή, Χατζηπαναγιώτου Πασχαλία, Τσολάκη Αικατερίνη, Σπυριδωνίδου Λιάνα, Παπουνίδου Ειρήνη, Παπαδοπούλου Συμέλα, Κουροβανίδου Βικτωρία, Καρδιτσιώτη Μάρθα, Δούρη Αναστασία, Αναστασιάδου Χρυσοβαλάντω

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Γιαννιώτη Ελένη, Δημήτρης Καλογερόπουλος.

1^ο Τ.Ε.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ**"Διαμόρφωση αίθουσας διδασκαλίας σε σχολική βιβλιοθήκη"****Σκοπός:**

Να έρθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με τη μελέτη διαρρύθμισης και τη διαδικασία αλλαγής χρήσης χώρου από αίθουσα διδασκαλίας σε χώρο βιβλιοθήκης, κέντρου πληροφοριών, ελεύθερου χρόνου και παραπέρα εκπαίδευσης.

Στόχοι:

- ◆ Η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών σε θέματα που

αφορούν το σχολικό χώρο - άμεσο χώρο εργασίας τους - ώστε να εξελιχθούν σε υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες με ενδιαφέρον για τα κοινά και το ευρύτερο περιβάλλον της πόλης τους.

- ◆ Η καλλιέργεια σεβασμού προς το σχολικό περιβάλλον.
- ◆ Η απόκτηση δεξιοτήτων συνεργασίας και ομαδικής εργασίας.
- ◆ Η απόκτηση δεξιοτήτων έρευνας.
- ◆ Η ανάπτυξη σχεδιαστικών δεξιοτήτων.
- ◆ Η διαθεματική προσέγγιση γνώσεων σχετικών με το ενδιαφέρον της ειδικότητας των συμμετεχόντων μαθητών/τριών.

Δραστηριότητες:

- ◆ Επίσκεψη σε σχολική βιβλιοθήκη όμορου σχολικού συγκροτήματος.
- ◆ Ερωτηματολόγιο σε δείγμα 100 μαθητών/τριών σχετικό με την ανάγκη δημιουργίας σχολικής βιβλιοθήκης.
- ◆ Έρευνα για εύρεση χώρου κατάλληλου για σχολική βιβλιοθήκη στους ήδη περιορισμένους χώρους του σχολείου μας. Αποτέλεσμα της έρευνας αυτής ήταν η διαίρεση μια αίθουσας - εργαστηρίου σε δύο ανεξάρτητα μέρη: Μια μικρότερη αίθουσα διδασκαλίας θεωρητικών μαθημάτων και ένα χώρο που θα φιλοξενήσει την σχολική μας βιβλιοθήκη.
- ◆ Εργασίες: Αποτύπωση του αρχικού χώρου εργαστηρίου, σχεδίαση κάτοψης της αρχικής κατάστασης του εργαστηρίου, προσχέδια μελέτης της διαίρεσης του χώρου, τελικό οργανόγραμμα διαρρύθμισης των δυο χώρων, μελέτη του χώρου βιβλιοθήκης που προέκυψε, οργανόγραμμα διαδρομών και διάφορες σχεδιαστικές προτάσεις - λύσεις από τους μαθητές, επιλογή (από ολόκληρη την ομάδα) της καλύτερης λύσης, εφαρμογή της επιλεγόμενης λύσης σε ολοκληρωμένη σχεδίαση κάτοψης του εσωτερικού χώρου της βιβλιοθήκης, χρωματική πρόταση για το χώρο.

Στα πλαίσια του προγράμματος **συνεργαστήκαμε** με εκπαιδευτικούς του σχολείου μας στη διαδικασία επιλογής του πιο κατάλληλου χώρου. Κύρια **πηγή άντλησης πληροφοριών** ήταν το εγχειρίδιο "Οικοδομική και Αρχιτεκτονική Σύνθεση" του Eufert καθώς επίσης και σχετικά άρθρα από περιοδικά Αρχιτεκτονικής και Διακόσμησης. Το πρόγραμμά μας παρουσιάστηκε σε σχετική έκθεση στο χώρο των σχεδιαστηρίων. Η συμμετοχή των μαθητών ήταν πέρα από το αναμενόμενο ικανοποιητική, παρόλη την αρχική τους επιφύλαξη. Βασικό παράπονο και αίτημα ολόκληρης της περιβαλλοντικής ομάδας ήταν η εξεύρεση χώρου μεγαλύτερου και καταλληλότερου - πράγμα αδύνατο για το σχολείο μας.

Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε ήταν:

- ◆ υπάρχει ουσιαστική ανάγκη για την δημιουργία σχολικής βιβλιοθήκης.
- ◆ η οργάνωση και λειτουργία της σχολικής βιβλιοθήκης μπορεί να γίνει πράξη από την μαθητική κοινότητα.
- ◆ πόροι χρηματοδότησης είναι δυνατόν να ανευρεθούν από τους φορείς της

τοπικής κοινωνίας, τον Ο.Σ.Κ. και το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων.

♦ στη βιβλιοθήκη θα μπορούσε να λειτουργεί γραμματεία δανεισμού, αναγνωστήριο, εκθετήριο περιοδικών, ταινιοθήκη καθώς και χώρος αξιοποίησης οπτικοακουστικών μέσων.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Καλογερόπουλος Δημήτρης, Μητσέλη Όλγα.

Μαθητική ομάδα: Α΄ Εφαρμοσμένων Τεχνών.

1^ο Τ.Ε.Ε. ΣΥΚΕΩΝ

"Σχολικός Χώρος και Περιβάλλον"

Σκοπός:

Η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών και η ευαισθητοποίησή τους σε θέματα σχολικού χώρου.

Στόχοι:

- ♦ Ανάπτυξη δεξιοτήτων έρευνας παρατήρησης, καταγραφής ανάλυσης δεδομένων χώρου.
- ♦ Η απόκτηση ομαδικού πνεύματος και ικανότητας συνεργασίας.
- ♦ Η καλλιέργεια ενδιαφέροντος για συμμετοχή στη βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος.
- ♦ Η καλλιέργεια σεβασμού και ενδιαφέροντος για προστασία του σχολικού χώρου

Μεθοδολογία: Μέθοδος project.

Εργαλεία μεθοδολογικά: Παρατήρηση - καταγραφή χώρου, ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις.

Τι είναι ο σχολικός χώρος;

Ο σχολικός χώρος, εκτός από αίθουσες διδασκαλίας, περιλαμβάνει και τους χώρους των διαδρόμων, των εργαστηρίων, του γυμναστηρίου, του κυλικείου και βέβαια τις τουαλέτες και την αυλή.

Εμείς ασχοληθήκαμε περισσότερο με τον εσωτερικό χώρο του σχολείου, καταγράφοντας τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία του και δίνοντας έμφαση σε αυτά, επειδή πιστεύουμε ότι αυτά τα επιμέρους στοιχεία είναι σημαντικές παράμετροι ενός υγιούς και σωστού μαθησιακού περιβάλλοντος. Με τη βοήθεια βιντεοκάμερας και φωτογραφικής μηχανής καταγράψαμε και κάναμε περιήγηση στους χώρους του σχολείου δίνοντας έμφαση σε αυτά που ενοχλούν αισθητικά και όχι μόνον.

Η εικόνα ενός σχολείου με σπασμένες πόρτες, λερωμένους τοίχους, σπασμένες καρέκλες και τραπέζια, δεν κολακεύει κανέναν. Θα πίστευε κανείς ότι έγινε από βανδάλους.

Πώς όμως τα παιδιά μετατρέπονται σε άτομα με διάθεση καταστροφής του συγκεκριμένου χώρου; Μήπως ο χώρος τους είναι μισητός; Και αν ναι, γιατί; Το

κτίριο του σχολείου μας είναι καινούργιο και θα μπορούσε να μην είναι το στεγνό προϊόν μιας "βιομηχανίας" κατασκευής σχολικών κτιρίων αλλά περισσότερο φιλικό και ευχάριστο. Θα έπρεπε να έχει ιδιαιτερότητα και χαρα-κτήρα. Θα έπρεπε να απευθύνεται σε ανθρώπους και μάλιστα μικρής ηλικίας. Θα έπρεπε να έχει καταπράσινη αυλή, για να υποδέχεται καθημερινά τα παιδιά και τους δασκάλους.

Τι φταίει λοιπόν και δεν συμβαίνει αυτό;

Μήπως εμείς οι άνθρωποι ξεχάσαμε γενικά ότι τα κτίρια πρέπει να είναι ζωντανά, όπως ζωντανοί είναι οι έμβιοι οργανισμοί που τα κατοικούν; Μήπως δεν θα έπρεπε να ξεχάσουμε ότι πρέπει να κτίζονται λαμβάνοντας υπόψη το φυσικό περιβάλλον και τον συνεχή φυσικό αερισμό που ανανεώνεται μέσω φυσικών δίοδων; Μήπως θα έπρεπε να αξιοποιηθεί στο έπακρο ο ήλιος και να χρησιμοποιηθεί για θέρμανση του χώρου; Μήπως θα έπρεπε να έχει ανάλογο σκιασμό κατά τις ημέρες του καλοκαιριού παρέχοντας έτσι συνθήκες θερμικής άνεσης;

Όλα αυτά είναι στοιχεία που χρησιμοποιούσαν οι σοφοί παππούδες μας στην απλή λαϊκή αρχιτεκτονική, που εμείς δυστυχώς σήμερα τα ξεχάσαμε και στραφήκαμε στην γκριζα, στεγνή και αφιλόξενη αστική αρχιτεκτονική.

Εκτός όμως από τα δομικά χαρακτηριστικά του κτιριακού συγκροτήματος θα έπρεπε να δούμε και την αισθητική του: Τα καγκελόφρακτα παράθυρα, τα μονότονα και ψυχρά χρώματα, δημιουργούν ένα ιδρυματικό και αφιλόξενο περιβάλλον.

Ας κάνουμε προσπάθεια να το αλλάξουμε λοιπόν δίνοντας την δική μας συμβολή με τις δικές μας προτάσεις, για να δημιουργήσουμε τον ιδανικό σχολικό χώρο που ονειρευόμαστε.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Βλάσση Έλενα, Μαυρίδης Κωνσταντίνος.

Εσωτερικός χώρος

Ο περιβάλλον χώρος

2^ο ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΣΥΚΕΩΝ

"Η αυλή του σχολείου μας"

Από την αρχή της σχολικής χρονιάς μια ομάδα παιδιών ενδιαφέρθηκε για το χώρο του σχολείου, όπου περνά το 1/3 του χρόνου της, και ιδιαίτερα για την αυλή του.

Οι συναντήσεις αυτής της ομάδας πραγματοποιούνταν κάθε Τετάρτη, μετά την 6^η ώρα, τις ημέρες περιπάτων και μερικά Σάββατα.

Από τον Οκτώβρη, 17 παιδιά (15 κορίτσια και 2 αγόρια) προβληματίστηκαν, ενδιαφέρθηκαν και πρότειναν λύσεις σε θέματα όπως η καθαριότητα του αύλειου χώρου, η τοποθέτηση καθιστικών πάγκων, η κατασκευή βραχόκηπου, το κίосκι, καθώς και η αποκατάσταση των ζημιών.

Χωρίστηκαν σε 3 υποομάδες, διαμόρφωσαν ερωτηματολόγια σχετικά με τα ενδιαφέροντα των συμμαθητών τους για την αυλή του σχολείου.

Η ομάδα συνεργάστηκε με τον κηπουρό του σχολείου μας και με την αρχιτεκτόνισσα μας την κυρία Χατζησαμουηλίδου, η οποία μας έδωσε ωραίες ιδέες για την τοποθέτηση καθιστικών πάγκων και για να κατασκευάσουμε κίосκι.

Ακόμη συνεργαστήκαμε με τον αντιδήμαρχο του δήμου μας κ. Κων/νο Σβώλη για την προώθηση των προτάσεων μας. Συγκεκριμένα προτείναμε:

- ◆ Να τοποθετηθούν καθιστικοί πάγκοι και ξύλινα καθίσματα με καδρόνια στα γήπεδα μπάσκετ και χάντμπολ. Μετά από διαγωνισμό στο τέλος της χρονιάς κατορθώσαμε να τοποθετήσουμε 5 παγκάκια στη πάνω αυλή του σχολείου.

- ♦ να κατασκευαστεί κιόσκι σε θέση που να εξυπηρετεί την ανάγκη των παιδιών για συζήτηση στα διαλείμματα, αλλά να αποτελεί και χώρο συνεργασίας για κάποια θέματα.
- ♦ Φωτογραφήσαμε βραχόκηπους της πόλης μας και προτείναμε τα αρωματικά φυτά που θα θέλαμε να έχει ο δικός μας.
- ♦ Εντοπίσαμε φθορές στις βρύσες της αυλής και στα λούκια, που εκτός από εστίες μόλυνσης, δημιουργούσαν μια αντιαισθητική εικόνα για το περιβάλλον μας. Με την επιμονή μας διορθώθηκαν οι ζημιές.

Δραστηριότητες:

Σε μια προσπάθεια αναβάθμισης του χώρου μας, ορίσαμε μια μέρα του Μαΐου σαν "**μέρα βαψίματος**". Αφού προμηθευτήκαμε μπογιές και πινέλα, βάψαμε την εξωτερική πλευρά του τοιχίου της περίφραξης και ένα σκέπαστρο στο γήπεδο του μπάσκετ.

Αναρτήσαμε στον πίνακα ανακοινώσεων ταμπλό με σκίτσα σχετικά με την "**ανακύκλωση χαρτιού**".

Πραγματοποιήσαμε τον Μάρτιο εκδρομή στο Κ.Π.Ε. Μακρυνίτσας Βόλου σε συνεργασία με το άλλο Πρόγραμμα Π.Ε. του σχολείου μας "Το σχολείο που ονειρευόμαστε", η οποία απέβη πραγματικά περιβαλλοντική. Αποκλειστήκαμε στα χιόνια στα Χάνια του Πηλίου και κάναμε πεζοπορία και παιχνίδια με χιονοθύελλα. Η εμπειρία ήταν συναρπαστική. Στην εκδρομή οι ομάδες συνεργάστηκαν, συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια, κατέγραψαν τα αποτελέσματα και πρότειναν λύσεις.

Τη δουλειά της χρονιάς την **παρουσιάσαμε** στις 12 Μαΐου 2003 σε εκδήλωση του Δήμου στο 1^ο Ενιαίο Λύκειο Συκεών, σε μαθητές/τριες, Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων και καθηγητές/τριες.

Εκθέσαμε φωτογραφίες με στιγμές της εκδρομής, παγκάκια, βραχόκηπους, κιόσκια καθώς και παραδοσιακές βρύσες.

Κοινή **διαπίστωση** των παιδιών της ομάδας ήταν ότι με τη συνεργασία, την αγωνιστικότητα και το σωστό προγραμματισμό πετυχαίνουμε αξιόλογα πράγματα. Αισθάνθηκαν το σχολείο σαν σπίτι τους και έτσι το αγάπησαν. Θεωρούμε ότι η χρονιά μας είχε πολλά θετικά αποτελέσματα και βάζουμε στόχο για την επόμενη να συνεχίσουμε από το σημείο που σταματήσαμε φέτος.

Συμμετέχουμε στο **εθνικό δίκτυο "Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ"**

Οι καθηγήτριες: Σαρακίνου Μαγδαληνή, Ντανάση Ευτυχία

2^ο Τ.Ε.Ε. ΕΥΟΣΜΟΥ

"Η αυλή του σχολείου μας"

Αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με το συγκεκριμένο θέμα μετά από συζήτηση

στην τάξη με τους μαθητές/τριες, που εκδήλωσαν μεγάλο ενδιαφέρον στο να αλλάξουν την εικόνα της αυλής του σχολείου τους. Μιας αυλής που δέχεται ιδιαίτερη πίεση, διότι χρησιμοποιείται από μαθητές/τριες τεσσάρων σχολείων, όλη τη διάρκεια της ημέρας αλλά και της νύκτας, από εξωσχολικούς! Εκτός αυτού συμβαίνει και το απίθανο να χρησιμοποιείται ένα τμήμα της από τον Δήμο Ευόσμου, για την απόθεση άχρηστων και κατεστραμμένων αντικειμένων!

Στόχοι:

- ◆ Η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών σε θέματα που αφορούν το σχολικό χώρο - άμεσο χώρο εργασίας τους - ώστε να εξελιχθούν σε υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες με ενδιαφέρον για τα κοινά και το ευρύτερο περιβάλλον της πόλης τους.
- ◆ Η καλλιέργεια σεβασμού προς το σχολικό περιβάλλον.
- ◆ Η ανάπτυξη υπεύθυνων στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στο περιβάλλον
- ◆ Η απόκτηση δεξιοτήτων συνεργασίας και ομαδικής εργασίας.
- ◆ Η απόκτηση δεξιοτήτων έρευνας.
- ◆ Η απόκτηση σχεδιαστικών δεξιοτήτων.

Μεθοδολογία: Χρησιμοποιήσαμε τη μέθοδο project.

Εργαλεία μεθοδολογικά: Παρατήρηση - καταγραφή χώρου, ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις.

Αρχίσαμε την υλοποίηση του προγράμματος με:

- ◆ προβολές video με παραδείγματα από άλλα σχολεία που υλοποίησαν παρόμοιο πρόγραμμα.
- ◆ επισκέψεις σε σχολεία του Δήμου Νεάπολης που είχαν πραγματοποιήσει αισθητικές παρεμβάσεις στον αύλειο χώρο τους.
- ◆ καταγραφή των προβλημάτων και κατάθεση προτάσεων για βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης.
- ◆ σύνταξη ερωτηματολογίου με το οποίο τα παιδιά ζητούσαν από τους συμμαθητές/τριες, τους γονείς και τους καθηγητές/τριές τους να αξιολογήσουν τις συγκεκριμένες προτάσεις και να προσθέσουν τις δικές τους.
- ◆ επεξεργασία των δεδομένων του ερωτηματολογίου

Οι προτάσεις μας:

- ◆ να απομακρυνθούν τα άχρηστα αντικείμενα και στη συνέχεια να βελτιωθεί ο χώρος δίπλα στις βρύσες.
- ◆ να πλακοστρωθούν κάποιοι διάδρομοι, να τοποθετηθούν περισσότεροι κάδοι για σκουπίδια.
- ◆ να φυτευτούν δέντρα σε όσο γίνεται περισσότερα σημεία.
- ◆ να γίνουν εικαστικές παρεμβάσεις με ζωγραφική στους τοίχους.
- ◆ να τοποθετηθούν καθιστικά και στέγαστρα.
- ◆ να επανασχεδιαστεί όλος ο χώρος με περιοχές πράσινου, με μονοπάτια, με φυσικές συνθέσεις κ.λ.π.

Κάθε απόπειρα επέμβασης θα έπρεπε να ξεπεράσει γραφειοκρατικούς μηχανισμούς. Παρόλα αυτά, **συνεργαστήκαμε**: με τις αρχές του Δήμου, με την Υπηρεσία Κήπων, με το τμήμα αναδασώσεων και τα φυτώρια του Λαγκαδά, με το τμήμα Φυτικής Παραγωγής του 1^{ου} Τ.Ε.Ε. Ευόσμου.

Μετά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων αποφασίσαμε να δράσουμε:

Οι μαθητές/τριες της Π.Ο. του τμήματος Σχεδιασμού Εσωτερικών Χώρων ανέλαβαν να κάνουν προσχέδια για κάδους, παγκάκια και διαμόρφωση του χώρου της αυλής.

Οι μαθητές/τριες του τμήματος Γραφικών Τεχνών ανέλαβαν τα προσχέδια για ζωγραφική στους εξωτερικούς τοίχους του σχολείου. Όταν ολοκληρώθηκαν τα προσχέδια, αναρτήθηκαν, σχολιάστηκαν και αξιολογήθηκαν από όλους τους μαθητές/τριες της Β΄ και Γ΄ τάξης των Γραφικών Τεχνών, για να επιλεγθούν τα καταλληλότερα. Στη συνέχεια, μια ομάδα άρχισε να ζωγραφίζει στους τοίχους με πολύ μεράκι.

Αξιολόγηση: Το αποτέλεσμα ήταν μια ουσιαστική αλλαγή στην αισθητική του σχολείου μας, παρότι δεν έγιναν ριζικές αλλαγές στον χώρο. Οι μαθητές/τριες και οι καθηγητές/τριες όλων των σχολείων του συγκροτήματος και ιδιαίτερα ο Σύλλογος Διδασκόντων και ο Διευθυντής του Σχολείου μας, επιβράβευσαν την προσπάθειά μας με ευχαριστίες, επαίνους και θετικά σχόλια.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε την ιδιαίτερη προθυμία των μαθητών/τριών, που κάποιες φορές συνέχισαν να εργάζονται αγνοώντας τις καιρικές συνθήκες που δεν ευνοούσαν την εργασία σε εξωτερικό χώρο. Επίσης παρέμεναν στο Σχολείο, για πολλή ώρα μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου, για να εκμεταλλευτούν τις λίγες μέρες ηλιοφάνειας.

Συμμετείχαν οι μαθητές/τριες του τομέα Εφαρμοσμένων Τεχνών.

Συμμετέχουμε στο εθνικό δίκτυο "Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ".

Οι καθηγητές/τριες: Παπαζαχαρίου Καλλιόπη, Θεοδωρίδου Αλεξάνδρα, Μπιτζένης Δημήτρης, Ρίζου Ανδριάννα.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΦΙΛΥΡΟΥ

"Διαμόρφωση αύλειου σχολικού χώρου"

Στόχοι μας:

- ◆ Ο εξωραϊσμός του αύλειου σχολικού χώρου και η βελτίωση της λειτουργικότητας του.
- ◆ Η ενεργή και δημιουργική συμμετοχή των παιδιών, προσωπική και συλλογική, στην επιτυχία του στόχου αυτού.
- ◆ Η καλλιέργεια πνεύματος συνεργασίας στους μαθητές/τριες.
- ◆ Η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών σε σχέση με το σχολικό περιβάλλον τους και το ρόλου του πράσινου στη ζωή μας.

Μέθοδος: Χρησιμοποιήσαμε την μέθοδο Project.

Επιδείξαμε στους μαθητές φωτογραφίες, σχέδια παλιά και νέα και προτάσεις ειδικών, καθώς το σχολείο μας ασχολείται χρόνια με αυτό το θέμα. Μετά από πολύωρες συζητήσεις καταλήξαμε στον σχεδιασμό του φετινού προγράμματος. Η περιβαλλοντική ομάδα χωρίστηκε σε υποομάδες.

Δράση: κάθε συνάντηση μας με τα παιδιά διαρκούσε δύο ώρες.

- ◆ Ασχοληθήκαμε με δεντροφυτεύσεις, μεταφυτεύσεις, ξεχέρσωμα, ποτίσματα, καθαρισμό των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων του σχολείου. Ειδικότερα φυτέψαμε γιασεμί αναρριχώμενο γύρω από το κίосκι, χρυσάνθεμα και δύο έλατα.
- ◆ Συνεργαστήκαμε με την άλλη περιβαλλοντική ομάδα του Γυμνασίου μας και φυτέψαμε κατηφέδες, μολόχες, ιαλισσό, πετούνιες, βασιλικό, δυόσμο, ρίγανη, λεβάντα, δεντρολίβανο.
- ◆ Μετά από εισηγήσεις και προτάσεις μας, υπηρεσία του Δήμου τοποθέτησε σκέπαστρο ξύλινο, οικολογικής κατασκευής, μεταξύ αυλής και εισόδου του σχολικού κτιρίου για την προστασία των μαθητών/τριών στις δυσμενείς καιρικές συνθήκες.
- ◆ Επίσης μας χορήγησε ξύλινους πάγκους που μπορούν να μετακινηθούν και να χρησιμοποιηθούν σε εσωτερικούς χώρους του Γυμνασίου μας ή στον αύλειο χώρο του σχολείου.

Πραγματοποιήσαμε **περιβαλλοντική εκδρομή** στο Νυμφαίο - Νεστόριο - Καστοριά - Πρέσπες. Καταγράψαμε τις δραστηριότητες των περιβαλλοντικών ομάδων του Γυμνασίου μας σε ένα μικρό βιβλίο, που συνοδεύονται από φωτογραφίες, έγχρωμα φωτοαντίγραφα και σχόλια. Στις 16/5/2003 παρουσιάσαμε έκθεση στο χώρο του σχολείου με πόστερ και φωτογραφίες των δύο περιβαλλοντικών ομάδων.

Αξιολογώντας τη δράση μας θεωρούμε ότι πετύχαμε να διαμορφώσουμε και να εξωραίσουμε κάποιους χώρους της αυλής. Το υπόστεγο είναι μια σημαντική προσθήκη με αξιοσημείωτο λειτουργικό ρόλο.

Περιβαλλοντική Ομάδα: Β1: Μεταλλίδης Δημήτρης, Γ2: Χρυστοστομίδης Νίκος, Παλάσκα Ευαγγελία, Β2: Παναγιωτίδου Μαρίκα, Νικολαΐδης Ρήγας, Παπαπαναγιώτου Ιωάννης, Σταυρακίδης Αντώνης, Παπανικολούδης Νίκος, Τεζαφίδης Στέλιος, Περτσινίδης Ιάκωβος, Τερσενίδης Ιωάννης, Πλουμή Στέλλα, Χρυστοφορίδης Θεοφάνης, Ρωμανίδου Μαρία, Γ1: Τσακουρίδου Χαρίκλεια, Αγγελόπουλος Νίκος, Ακομπζάνωβ Σέρτζος, Βητοπούλου Ντίνα, Γερασιμίδου Νατάσα, Διαμαντίδης Γιώργος, Δράμπης Ερρίκος, Κοσμόγλου Νατάσα, Κούρτογλου Μαρία, Κωνσταντινίδου Ελευθερία, Μπασέγκο Δημήτρης, Μυρίδης Κυριάκος, Ναθαναηλίδης Σαμψών.

Συμμετέχουμε στο **εθνικό δίκτυο "Η ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ"**

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Ζαρογουλίδου Παρθένα, Σουλτάτης Απόστολος

Από τις δραστηριότητες της περιβαλλοντικής ομάδας

ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΣΟΧΟΥ

"Ο αύλειος χώρος του Σχολείου"

Από την αρχή της σχολικής χρονιάς 2002-2003, ο σύλλογος των καθηγητών/τριών και η Διεύθυνση του Σχολείου είχαν επισημάνει πολλά αρνητικά σημεία του αύλειου χώρου του σχολείου μας, όπως η προχειρότητα της κατασκευής και η αδυναμία της εκπλήρωσης, έστω και στοιχειωδώς, του παιδαγωγικού του ρόλου. Το θέμα συζητήθηκε με μαθητές της Β' τάξης του Λυκείου μας, οι οποίοι έδειξαν ενθουσιασμό για το πρόγραμμα και πρόθυμα δέχθηκαν να συμμετάσχουν σ' αυτό.

Στόχοι:

- ◆ Η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών σε θέματα που αφορούν το

σχολικό χώρο - άμεσο χώρο εργασίας τους - ώστε να εξελιχθούν σε υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες με ενδιαφέρον για τα κοινά και το ευρύτερο περιβάλλον της πόλης τους.

- ◆ Η καλλιέργεια σεβασμού προς το σχολικό περιβάλλον.
- ◆ Η ανάπτυξη υπεύθυνων στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στο περιβάλλον
- ◆ Η απόκτηση δεξιοτήτων συνεργασίας και ομαδικής εργασίας.
- ◆ Η απόκτηση δεξιοτήτων έρευνας.

Μέθοδος:

Εργαστήκαμε με την μέθοδο project και χρησιμοποιήσαμε ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, παρατήρηση πεδίου.

Έγιναν δύο **προκαταρκτικές συναντήσεις** μεταξύ των υπευθύνων καθηγητριών και των συμμετοχόντων μαθητών/τριών. Οι συναντήσεις είχαν σκοπό να διερευνήσουν αρχικά τις προθέσεις τους, ώστε να οργανωθούν ομάδες εργασίας. Έτσι σχηματίστηκαν τρεις ομάδες.

1. Η πρώτη ανέλαβε να φωτογραφίσει την αυλή στο σύνολό της και κατά μέρη, ώστε να είναι εμφανή τα αρνητικά σημεία της.
2. Η δεύτερη ανέλαβε να σκισάρει ή να ζωγραφίσει σημεία της αυλής που εγκυμονούν κινδύνους για τα παιδιά ή αποδεικνύουν την έλλειψη μέριμνας. Ανέλαβαν επίσης να δώσουν με ένα σχέδιο την εικόνα της αυλής που θα ήθελαν.
3. Η τρίτη ομάδα ανέλαβε να συγγράψει κείμενα για την υπάρχουσα κατάσταση της αυλής και τις δυσχέρειες που προκαλεί στη σχολική ζωή.

Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών των ομάδων, συγκεντρώθηκε το υλικό (φωτογραφίες, σκίτσα, ζωγραφιές, κείμενα) και ακολούθησε συζήτηση, ώστε να γίνουν **συγκεκριμένες προτάσεις** για τις αλλαγές που θα έπρεπε να γίνουν στον αύλειο χώρο.

Διαμορφώσαμε ερωτηματολόγιο για να καταγράψουμε συστηματικά τις απόψεις και επιθυμίες των μαθητών/τριών και επεξεργαστήκαμε το αποτέλεσμα. Μάλιστα στην επεξεργασία του αποτελέσματος συμμετείχαν και μαθητές της Γ' τάξης του σχολείου μας σε μια προσπάθεια να ευαισθητοποιήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερους μαθητές/τριες.

Εν συνεχεία συντάξαμε και δεύτερο **ερωτηματολόγιο για τους γονείς και κηδεμόνες**, ώστε να εκφραστεί και η δική τους άποψη για το χώρο της αυλής του σχολείου. Επεξεργαστήκαμε τα αποτελέσματα που προέκυψαν και τα συσχέτισαμε με τα αποτελέσματα του 1^{ου} ερωτηματολογίου, ώστε να έχουμε μια συνολική πια εικόνα των απόψεων όλων των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία φορέων (μαθητών/τριών, κηδεμόνων, γονέων, καθηγητών/τριών) για τον αύλειο χώρο του Σχολείου μας.

Ακολούθησε **επίσκεψη του ζωγράφου κ. Μάνου Φιλίππου**, ο οποίος είδε το χώρο, μελέτησε τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων, συζήτησε με τους μαθητές/τριες και διατύπωσε την άποψή του.

Ακολούθησε **ζωγραφική στους τοίχους (γκράφιτι)** της αυλής υπό την εποπτεία και καλλιτεχνική επιμέλεια του κ. Μάνου και με τη συμμετοχή των μαθητών/τριών του σχολείου.

Επισκέφτηκε επίσης το Σχολείο μας ο κ. **Νικόλαος Αντωνιάδης**, ο οποίος αφού ενημερώθηκε για τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων και αφού συζήτησε με τους μαθητές/τριες, **κατέθεσε την δική του πρόταση για τη διαμόρφωση χώρων πράσινου** στο χώρο της αυλής με δέντρα, θάμνους, λουλούδια.

Παράλληλα οργανώσαμε **εκδρομή** στα Γιάννενα. Επισκεφθήκαμε το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Κόνιτσας, όπου ενημερωθήκαμε για τις κλιματολογικές συνθήκες, τη κλωρίδα και την πανίδα της περιοχής, ώστε να επισημανθούν ομοιότητες και διαφορές με την περιοχή του Σοκού. Επίσης, στα πλαίσια της συμμετοχής του σχολείου μας στο εθνικό θεματικό δίκτυο "Η αυλή του σχολείου", επισκεφθήκαμε το Γυμνάσιο Περάματος Ιωαννίνων και ανταλλάξαμε απόψεις με τους εκεί συμμαθητές/τριες και καθηγητές/τριες.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Π. Ταχματζίδου και Δ. Γεωργιλιά.

2^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ

"Σχεδίαση του σχολικού υπαίθριου χώρου για ένα αειφορικό μέλλον"

Εισαγωγή

Η σχολική αυλή μπορεί, μετά από κατάλληλο σχεδιασμό και οργάνωση, να αποτελέσει παιδαγωγικό εργαλείο, να στηρίζει διαδικασίες μάθησης, αλλά και να εμπνεύσει στους μαθητές/τριες αγάπη και σεβασμό για το περιβάλλον. Δεδομένου ότι το σχολείο μας είναι καινούργιο και η αυλή του ήταν υπό διαμόρφωση, αποφασίσαμε να συμμετέχουμε σε αυτό το πρόγραμμα-δίκτυο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Στόχος μας η ενημέρωση και ο προβληματισμός, η άμεση και έμμεση συμμετοχή όλης της σχολικής κοινότητας, σχετικά με τη διαμόρφωση και τη χρήση της σχολικής αυλής.

Δραστηριότητες της ομάδας:

- ◆ Ενημέρωση των μαθητών/τριών από τους συντονιστές καθηγητές για τη σημασία της διαμόρφωσης της σχολικής αυλής. Συζήτηση. Ανταλλαγή απόψεων.
- ◆ Προβολή βιντεοταινίας σχετικής με το θέμα μας. Παρουσίαση ανάλογων προγραμμάτων από άλλα σχολεία. Συζήτηση.
- ◆ Ενημέρωση της ομάδας από την υπεύθυνη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κ. Ντίνα Ταμουτσέλη.
- ◆ Επίσκεψη στο Δήμο Νεάπολης. Συνάντηση με τον Δήμαρχο και ενημέρωση της ομάδας μας για την εφαρμογή του προγράμματος στα σχολεία του Δήμου. Επίσκεψη σ' αυτά τα σχολεία. Συζήτηση με τους/τις εκπαιδευτικούς και τους

μαθητές/τριες των σχολείων αυτών.

- ◆ Σύνταξη ερωτηματολογίων. Διανομή τους στους μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς του σχολείου μας. Εξαγωγή και επεξεργασία των αποτελεσμάτων. Καταγραφή των συμπερασμάτων.
- ◆ Χωρισμός της αυλής του σχολείου σε υποχώρους. Καταγραφή των στάσεων και αντιδράσεων των μαθητών/τριών σε κάθε υποχώρο.
- ◆ Παρουσίαση των απόψεων των μαθητών/τριών της ομάδας σχετικά με τη διαμόρφωση της αυλής του σχολείου μας.
- ◆ Σχεδιασμός του προγράμματος δενδροφύτευσης της αυλής.
- ◆ Δενδροφύτευση μέρους της αυλής του σχολείου, σε συνεργασία με τον Δήμο Ωραιοκάστρου.

Συμπεράσματα:

1. Η πρωτοβουλία που ανέλαβε η περιβαλλοντική ομάδα θεωρήθηκε από όλη τη σχολική κοινότητα μια θετική καινοτόμος δραστηριότητα.
2. Η ανάγκη για αλλαγές - βελτιώσεις στην αυλή του σχολείου μας εκδηλώθηκε πολύ έντονα, τόσο από τους μαθητές/τριες όσο και από τους γονείς τους, αλλά και από τους/τις εκπαιδευτικούς του σχολείου μας.
3. Από τις αλλαγές - βελτιώσεις που προτάθηκαν κυριάρχησε αυτή για περισσότερο πράσινο και λιγότερο τσιμέντο. Επίσης η διαμόρφωση χώρων με σκιά και η τοποθέτηση καθιστικών, η προσθήκη κάδων σκουπιδιών και στοιχείων νερού και η δημιουργία υπαίθριας τάξης.

Καθηγητές/τριες: Στεργιάδου Ελένη Π.Ε.14.04 Γεωπόνος, Δημητριάδης Σωτήριος Π.Ε.04 Φυσιολόγος

Μαθητές/τριες: Καραμπισάκη Αικατερίνη, Κατωγούδης Παναγιώτης, Κοντογεωργίου Νικολέτα, Κυριακίδου Μαρία, Μαυρόπουλος Κων/νος, Πανουσόπουλος Δημήτριος, Περλαντίδης - Παπαδόπουλος Πέτρος, Σαρασίδου Ελευθερία, Σαββίδης Αναστάσιος, Τσακίρη Ολίνα, Αθανασιάδου Μαγδαληνή, Ευαγγέλου Ροδούλα, Καλπακίδου Άννα, Κυπαρίσσα Χριστίνα, Ελευθεριάδου Ελεονώρα, Καλαϊτζή Δήμητρα, Κοντού Ελισάβετ, Μπάρμπα Μαρία, Παρπόρη Τάνια, Σίββα Ζωή.

Από την επίσκεψη της περιβαλλοντικής ομάδας
στο Δημαρχείο Νεάπολης και στο 2ο Γυμνάσιο Νεάπολης

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ

1^ο Τ.Ε.Ε. ΣΥΚΕΩΝ

"Οι Συκιές μέσα από την ιστορία τους"

Σκοπός του προγράμματός μας είναι να γνωρίσουμε με βιωματικό τρόπο τον τόπο μέσα στον οποίο ζούμε και κινούμαστε, παρακολουθώντας την πορεία του και την εξέλιξή του στο πέρασμα του χρόνου

Επιλογή του θέματος:

Έγινε αρχικά συγκέντρωση των μαθητών/τριών της ομάδας στους οποίους τέθηκε το θέμα-πρόβλημα. Για την καλύτερη κατανόηση του θέματος από τους μαθητές/τριες, αλλά και στην προσπάθειά μας να δώσουμε κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για την πορεία και την τελική διεκπεραίωση της εργασίας, καταστρώσαμε και προτείναμε μια σειρά από ενέργειες, οι οποίες αποτέλεσαν τον οδηγό για την υλοποίηση της εργασίας. Τέθηκαν λοιπόν τα παρακάτω ερωτήματα:

Γιατί μελετώ το θέμα;

- ◆ Θέλω να μάθω για το χώρο που ζω.
- ◆ Θέλω να μάθω για την ιστορία του και πώς εξελίχθηκε στο πέρασμα του χρόνου.
- ◆ Θέλω να γνωρίσω το παρελθόν και να μπορέσω να βελτιώσω το μέλλον.

Τι γνωρίζω για το θέμα;

- ◆ Γνωρίζω ότι εγκαταστάθηκαν πολλοί πρόσφυγες μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή.
- ◆ Γνωρίζω ότι πολύ κοντά βρίσκονταν οι φυλακές του Επταπυργίου.

Πως θα πάρω απάντηση για το θέμα;

- ◆ Επισκεπτόμενοι βιβλιοθήκες και ψάχνοντας στο Διαδίκτυο.
- ◆ Επισκεπτόμενοι το Κέντρο Ιστορίας του Δήμου Συκεών.

Μετά από αυτό ανατέθηκε στους μαθητές/τριες να βρουν στοιχεία σχετικά με το θέμα, ώστε η ομάδα να τα αξιολογήσει και να τα ομαδοποιήσει. Στα πλαίσια της εργασίας η ομάδα **επισκέφθηκε τη Δημοτική βιβλιοθήκη του Δήμου Συκεών και το Κέντρο Ιστορίας**. Επίσης αντλήθηκαν στοιχεία από το Internet.

Στα πλαίσια της εργασίας τα στοιχεία που βρέθηκαν και αναφέρονται στην εργασία αφορούν:

1. τη γεωγραφική θέση των Συκεών.
2. τη διαδικασία δημιουργίας του Δήμου μετά την απελευθέρωση του 1912.
3. τους συνοικισμούς που δημιουργήθηκαν και αποτελούν τις Συκιές.
4. τα ιστορικά στοιχεία και αξιοθέατα που χαρακτηρίζουν το Δήμο Συκεών.

Ομάδα Εκπαιδευτικών:

Κουλέντζας Βασίλειος, Πανούσος Τρύφων.

2^ο Ε.Λ. ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Τα γεφύρια της Ελλάδας"

Σκοπός του προγράμματος:

Η γνωριμία με τα γεφύρια της Ελλάδας και την κατασκευή τους καθώς και με το μύθο που συνδέει την κατασκευή με τον κόσμο. Οι προεκτάσεις αυτού του μύθου σε θρησκευτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Στόχοι:

- ◆ Μελέτη της ιστορίας μέσα από την πολιτιστική κληρονομιά.
- ◆ Η γνωριμία με τους τόπους των γεφυριών παλιότερα και σήμερα.
- ◆ Σύγκριση υλικών και κατασκευαστικών τεχνικών του παρελθόντος με τις σημερινές.
- ◆ Κατανόηση της ανάγκης διατήρησης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ◆ Λογοτεχνική και δραματική προσέγγιση των κειμένων που αναφέρονται στα γεφύρια.

Μεθοδολογία:

1. Μέθοδος Project
2. Μελέτη πεδίου
3. Βιβλιογραφική έρευνα

Δραστηριότητες:

- ◆ Διερεύνηση αρχείων και ιστορικών στοιχείων σχετικά με την περιοχή και την κατασκευή των γεφυριών.
- ◆ Επίσκεψη στην Ήπειρο των γεφυριών της Κόνιτσας, του Βοϊδομάτη και της Άρτας.
- ◆ Δραματοποίηση του Δημοτικού Τραγουδιού του "Γεφυριού της Άρτας" με παρουσίαση ολόκληρου δραματικού πλάνου για το ανέβασμα μιας θεατρικής παράστασης.

Οι μαθητές/τριες της ομάδας ήταν από την Α΄ τάξη.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες:

Δ. Μικελάκη, Δ. Τσαλίκης, Ε. Χρυσοβέργη, Π. Μελά

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΥΚΕΩΝ "ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΦΩΚΑΣ"**"Οι Συκιές του χθες και του σήμερα-Το Σχολείο μας"****Κριτήρια επιλογής του θέματος:**

1. το θέμα μας έχει άμεση σχέση με το μάθημα της ιστορίας της Γ' γυμνασίου.
2. προκάλεσε το ενδιαφέρον των παιδιών και ήταν δική τους επιλογή.
3. ανταποκρινόταν στην αντιληπτική τους ικανότητα.
4. η προσέγγιση μπορούσε να γίνει κατά τρόπο πολλαπλό και διαθεματικό.

Διαδικασία επιλογής:

Η αφορμή για την επιλογή του θέματος δόθηκε στο μάθημα της ιστορίας. Ακολούθησε συζήτηση με τα παιδιά, τα οποία έκαναν διάφορες προτάσεις. Μετά από ψηφοφορία, επιλέχτηκε το θέμα που πλειοψήφησε. Για τη μέθοδο και τις δράσεις έγινε πρόταση από τη διδάσκουσα και υπεύθυνη του προγράμματος και στη συνέχεια εμπλουτίστηκαν με προτάσεις των παιδιών.

Στόχοι του προγράμματός μας:

- ◆ Οι μαθητές/τριες θα ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο περιβάλλον, αστικό και φυσικό.
- ◆ θα ασκηθούν στην αναζήτηση, συλλογή και αξιοποίηση πληροφοριών.
- ◆ θα ασκηθούν στη σύνθεση κειμένου, στη σύνταξη ερωτηματολογίου, στη συνέντευξη.
- ◆ επίσης στην προφορική και γραπτή έκφραση.
- ◆ θα αποκτήσουν γνώσεις για την περιοχή τους, την ιστορία και τους ανθρώπους της.
- ◆ θα τονωθεί η εκτίμηση για τον τόπο τους και η αυτοεκτίμησή τους.
- ◆ μέσα από την ομαδική δουλειά θα μάθουν τη συνεργασία.
- ◆ θα ασκηθούν στη χρήση νέων τεχνολογιών, Η/Υ.
- ◆ θα ασκηθούν σε δεξιότητες, όπως π.χ. η φωτογράφιση
- ◆ θα μάθουν την έρευνα, και την άσκηση κριτικής και ίσως γίνουν πιο ενεργοί πολίτες.

Συνεργαστήκαμε με φορείς και πρόσωπα: Βιβλιοθήκη Δήμου Συκεών, Κέντρο Ιστορίας του Δήμου Συκεών, Διεύθυνση 1^{ου} Γυμνασίου, Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, Δημοτική Αρχή.

Οι μέθοδοι υλοποίησης:

- ◆ εργασία σε ομάδες: επισκέψεις, συνεντεύξεις, φωτογραφήσεις κλπ.
- ◆ εργασία σε ατομικό επίπεδο: αναζήτηση βιβλιογραφίας, αποδελτίωση, σύνθεση κειμένων, πληκτρολόγηση σε Η/Υ, αναζήτηση στο Internet.
- ◆ επισκόπηση πεδίου, ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις κλπ.
- ◆ επίσκεψη σε βιβλιοθήκες, αναζήτηση βιβλιογραφίας, αποδελτίωση υλικού.

Επισκέψεις: στο Κέντρο Ιστορίας του Δήμου, τη Δημοτική Βιβλιοθήκη, τα

Κάστρα, το Επταύργιο, το "Χώρο εκτελέσεων", πάρκα του Δήμου κλπ.

Εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε:
Ηλεκτρονικός Υπολογιστής για πληκτρολόγηση εργασιών, αναζήτηση στο internet, τελική παρουσίαση. Οπτικοακουστικά μέσα, όπως: κασετόφωνα για συνεντεύξεις, για μουσική, τραγούδια της περιοχής. Μηχανή προβολής για διαφάνειες. Τηλέοραση και βίντεο για προβολή βιντεοταινίας και Η/Υ για παρουσίαση CD Rom.

Επισκέψεις - εκδρομές:

- ♦ στο ΚΠΕ Αρναίας, όπου παρακολουθήσαμε το πρόγραμμα: "Ανακαλύπτω το δάσος του Χολομώντα μέσα από τα μονοπάτια του".
- ♦ στη Σιάτιστα, Γρεβενά, βουνό Όρλιακα: Γνωριμία με τα παραδοσιακά - αρχοντικά σπίτια της Σιάτιστας, ενημέρωση και γνωριμία με τη φύση, πεζοπορία στα χιόνια, τοξοβολία δίπλα στο ποτάμι.

"καλύτερα να γυρίσουμε πίσω".
Η έφοδος στην κορυφή του Όρλιακα... στέφθηκε από αποτυχία!

Συμμετέχουμε στο δίκτυο: Τοπική ιστορία και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με θέμα: "Διδασκαλία της τοπικής ιστορίας με τη βοήθεια της Π.Ε."

Η αξιολόγηση εσωτερική: με τη χρήση ερωτηματολογίου και αρχικού - τελικού χάρτη εννοιών. Η διάθεση και συμμετοχή των παιδιών εντυπωσιακή.

Διάχυση των αποτελεσμάτων:

1. παρουσίαση της δουλειάς σε εκδήλωση στο σχολείο, στο τέλος της σχολικής χρονιάς, μπροστά στις Δημοτικές και Εκπαιδευτικές Αρχές, στο Σύλλογο Γονέων - Κηδεμόνων, στους γονείς των παιδιών, στους μαθητές/τριες του σχολείου, στην κοινωνία του Δήμου μας.
2. δημιουργία έντυπου - ημερολογίου και CD-ROM
3. καταχώριση στην ιστοσελίδα του σχολείου

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Ιωάννα Τσολακοπούλου, Αναστασία Τζαφέρη, Κ. Ταμουτσέλη
Οι μαθητές και μαθήτριες των τμημάτων Γ3 και Γ5.

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ - ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ

" Η Θεσσαλονίκη μέσα από τα τραγούδια της"

Κριτήριο επιλογής του θέματος: Η συμβολή της Θεσσαλονίκης στην ιστορία και εξέλιξη του ελληνικού τραγουδιού, οι "ανοιχτόκαρδες" και γλετζέδικες γειτονιές του Χαρμάνκιοϊ και του Νέου Κορδελιού.

Μέθοδος επιλογής του θέματος: η "μαιευτική" από το ρεπερτόριο της χορωδίας του Γυμνασίου.

Στόχοι του προγράμματος:

- ♦ Να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τη διαδρομή του τραγουδιού μέσα στο χρόνο, την εξέλιξη του στίχου και των εκφραστικών μέσων.
- ♦ Να διαπιστώσουν ποιες αλλαγές έγιναν στις γειτονίες της πόλης και πως φαίνονται μέσα στα τραγούδια που αναφέρονται σ' αυτές.
- ♦ Να γνωρίσουν την ιστορία της πόλης τους μέσα από ζωντανές αφηγήσεις και τραγούδια

Επισκέψεις έγιναν στα περισσότερα από τα μέρη που αναφέρονται στα τραγούδια, στο Μπεζινάρι, στα Κάστρα, στη Ροτόντα, στην Καμάρα.

Να σημειώσουμε ότι συμμετέχουμε στο δίκτυο Τοπικής Ιστορίας, καθώς το πρόγραμμα εντάχθηκε στα προγράμματα μελέτης του ιστορικού περιβάλλοντος.

Μεθοδολογία: Οι μαθητές εργάστηκαν με τη μέθοδο project σε ομάδες.

Συνεργάτες ήταν ο Σύλλογος Γονέων, ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου Ελευθερίου-Κορδελιού, το Ράδιο Παρατηρητής, το Ράδιο Θεσσαλονίκη, το Δημοτικό Ραδιόφωνο Θεσσαλονίκης, η ET3, το TV100.

Η χορωδία του σχολείου **παρουσίασε** το πρόγραμμά της με τραγούδια αποκλειστικά για τη Θεσσαλονίκη, σε κεντρική ανοικτή εκδήλωση και σε ζωντανή εκπομπή της TV100. Με τη διάθεση του προσωπικού αρχείου του υποδιοευθυντή του σχολείου κ. Μπιστώρη έγινε δυνατή η **έκδοση βιβλίου** εκατόν εξήντα σελίδων με τίτλο "**Η Θεσσαλονίκη μέσα από τα τραγούδια της**" το οποίο παρουσιάστηκε στην προαναφερθείσα εκδήλωση, στην TV100, καθώς και σε αφιέρωμα για τη Θεσσαλονίκη του Ράδιο Θεσσαλονίκη.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα είναι οι: Κουλούμογλου Πασχαλίνα, Ρέγκλης Γιάννης, Ιωαννίδου Αλεξία, Νάτη Ελένη, Κωνσταντίνου Γεωργία, Χατζημαυρουδή Αναστασία, Γεωργιάδου Αλεξάνδρα, Χλιαροπούλου Κωνσταντίνα, Νίκογλου Ανθή, Στεφανίδου Αγάπη, Πηλίδου Μαρίνα, Στεφανίδου Βιβή, Πιπινίκας Νίκος, Στεφανή Βασιλική, Μηλιοπούλου Σταματία, Τσενεκίδης Σάββας, Πουρπουλάκη Ανθούλα, Τουργαϊδης Συμεών, Παράσχου Αποστόλης, Σεϊταρίδου Βασιλική, Μπουρλή Ευαγγελία, Μπαλά Κατερίνα, Παπαδόπουλος Τάσος.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Μπιτσώρης Βελισσάριος, Τριανταφυλλίδου Κούλα

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΥΚΕΩΝ "ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΦΩΚΑΣ" "Βιομηχανική Κληρονομιά"

Στόχοι μας ήταν να γνωρίσουμε την οικονομία, την κοινωνία, τη ζωή μιας παλιότερης εποχής, πάντα σε σχέση με τη σημερινή κατάσταση στην πόλη, τη μόλυνση της ατμόσφαιρας, τη ρύπανση της θάλασσας, το κυκλοφοριακό χάος. Να αποκτήσουν τα παιδιά δεξιότητες έρευνας, συλλογής, καταγραφής, ανάλυσης δεδομένων, ικανότητα συνεργασίας και ομαδικής εργασίας.

Μέσα από τη μελέτη των σωζόμενων βιομηχανικών κτιρίων μάθαμε για τα προϊόντα που παρήγαγαν, τις πρώτες ύλες που χρησιμοποιούσαν, τη σημασία τους για την πόλη μας, για το λόγο που πολλά εγκαταλείφθηκαν, το λόγο για τον οποίο αρκετά από αυτά άλλαξαν χρήση, όπως επίσης και τους λόγους που επέβαλαν τη συγκεκριμένη χρήση, π.χ. ο γνωστός σε όλους ΜΥΛΟΣ, που κάλυψε την ανάγκη για ένα πολιτιστικό κέντρο στις Δυτικές Συνοικίες και αναβάθμισε την περιοχή κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό, επηρεάζοντας έτσι τη ζωή ολόκληρης της πόλης. Το εργοστάσιο ΗΛΙΟΣ - ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ έγινε σχολείο. Η καπναποθήκη μεταξύ των οδών Β. Ηρακλείου και Τσιμισκή έγινε εμπορικό κέντρο και γραφεία. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι τα κτίρια αλλάζουν χρήση, για να εξυπηρετήσουν τις νέες ανάγκες.

Μελετήσαμε το θέμα μας, αφού πρώτα το χωρίσαμε σε **υποθέματα**:

- ◆ Βιομηχανία - κτίρια, μηχανές, εξοπλισμός
- ◆ Βιομηχανία - μεταφορές
- ◆ Βιομηχανία - λογοτεχνία, τέχνη, τραγούδι, κινηματογράφος
- ◆ Βιομηχανία - εργάτες, εργατικοί αγώνες
- ◆ Βιομηχανία - προφορική ιστορία

Κατόπιν η ομάδα χωρίστηκε σε **υποομάδες** ανάλογα με τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των παιδιών: δημοσιογράφοι, χειριστές Η/Υ, φωτογράφοι κλπ.

Αναζητήσαμε υλικό (άρθρα, φωτογραφίες και σχέδια) σε εφημερίδες και περιοδικά. Για τον ίδιο λόγο επισκεφθήκαμε βιβλιοθήκες. Πήγαμε επί τόπου και

φωτογραφήσαμε τα εργοστάσια. Πραγματοποιήσαμε μια περιήγηση με πούλμαν στην περιοχή της Δυτικής Θεσσαλονίκης και είδαμε από κοντά τα σφαγεία, το ΦΙΞ, το Υδραγωγείο (τώρα μουσείο ύδρευσης), τη ΒΙΛΚΑ, το ΜΥΛΟ, τον παλιό Σιδηροδρομικό Σταθμό και τα εναπομείναντα εγκαταλελειμμένα αρχοντικά.

Παρακολουθήσαμε την ταινία του Τσάρλι Τσάπλιν "Μοντέρνοι Καιροί" και τη σχολιάσαμε. Μια ομάδα παιδιών, εμπνευσμένη από τις καινούριες γνώσεις, φιλοτέχνησε μια πάρα πολύ ενδιαφέρουσα αφίσα.

Πραγματοποιήσαμε όμως και **παράλληλες δραστηριότητες**:

- ◆ Επισκεφθήκαμε το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου- Κορδελιού
- ◆ Πραγματοποιήσαμε **τριήμερη εκδρομή** στο Κ.Π.Ε. στο Σουφλί, στο Δάσος της Δαδιάς και στο Δέλτα του Έβρου.

Παρουσίαση της δουλειάς μας έγινε σε σχετική εκδήλωση του Δήμου μας με μια δραματοποιημένη παρουσίαση, σχεδιασμένη από τους μαθητές με έμπνευση και χιούμορ. Παρακολουθήσαμε τη σύγκρουση βιομηχάνων και κυβερνητικών, καθώς οι μεν έριχναν στους δε την ευθύνη για τη μόλυνση της ατμόσφαιρας και της θάλασσας της πόλης μας. Αλλά τους ...αποκάλυψαν! Ποιοι;

Οι οικολόγοι, βέβαια!

Τον επόμενο χρόνο, μετά από διεξοδική συζήτηση στην ομάδα, αποφασίσαμε να εξειδικεύσουμε το θέμα. Έτσι ασχοληθήκαμε με τη **"Βιομηχανία και προφορική ιστορία"**.

Επισκεφθήκαμε δύο **εργοστάσια** ασβέστη, - πού αλλού; - στο Ασβεστοχώρι. Το "ΕΝΩΣΙΣ" των Χατζηαντωνίου, Πελτέκη και Χαριζάνη, παλιό εργοστάσιο με κινητήρια δύναμη το κάρβουνο, και το "ΔΙΑΣ", νεότερο εργοστάσιο των ιδίων, με πετρέλαιο. Μας υποδέχτηκε η κ. Βάνα Χατζηαντωνίου και μας ξενάγησε ο μέτοχος και επιστάτης κ. Πολυζόπουλος Στέλιος.

Στη συνέχεια **ετοιμάσαμε** ένα **ερωτηματολόγιο** και σε επόμενες επισκέψεις πήραμε συνέντευξη από παλιούς εργάτες με τους οποίους και φωτογραφήσαμε.

Συζητήσαμε και σχολιάσαμε τις απαντήσεις των εργαζομένων, τις συνθήκες δουλειάς, τα ωράρια, τη διασκέδαση, τους αγώνες, τις απεργίες τους, τους μισθούς, τις σχέσεις μεταξύ τους και τη ζωή τους γενικότερα. Συζητήσαμε επίσης για τη σημερινή εποχή.

Παρακολουθήσαμε προβολή ντοκιμαντέρ σχετικού με τη βιομηχανία και το τραγούδι στην Ελλάδα.

Αναπτύχθηκε μια πολύ ενδιαφέρουσα κατά τη γνώμη μας συζήτηση. Φέτος **κάναμε δύο εκδρομές**: μία στη λίμνη Κερκίνη, στην οποία πήγαμε με τρένο φυσικά(!) και δεύτερη στην Παναγίτσα Πέλλας.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: 1. Ιωάννα Τσολακοπούλου, φιλόλογος 2. Πηνελόπη Κούλα - Λιάντα, γερμανικών και 3. Καίτη Πατσιαρίκα, φιλόλογος. Σημαντική βοήθεια μας πρόσφερε ο Τριαντάφυλλος Τρανός, καθηγητής καλλιτεχνικών. Να

είναι καλά και τον ευχαριστούμε.

Συμμετείχαν: 24 μαθητές/τριες από ένα τμήμα της Β΄ και (την επόμενη χρονιά) της Γ΄ τάξης.

3^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΥΟΣΜΟΥ

"Η βιομηχανία κάποτε...σήμερα...αύριο"

Στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και με αφορμή τα σύγχρονα βιομηχανικά προβλήματα και τη ρύπανση της περιοχής μας, η ομάδα Π.Ε. του σχολείου μας αποφάσισε να ασχοληθεί με αυτά, για να μας προβληματίσει και να μας ευαισθητοποιήσει.

Το θέμα μας έχει τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο ενδιαφέρον, γιατί η περιοχή του Ευόσμου είναι μια βιομηχανική περιοχή. Απ' την άλλη η χώρα μας είναι μια αναπτυσσόμενη βιομηχανικά χώρα. Τέλος τα προβλήματα της βιομηχανίας και οι εναλλακτικές λύσεις για εξοικονόμηση ενέργειας απασχολούν τη διεθνή κοινότητα.

Στόχοι του προγράμματος είναι:

- ◆ Να μπορούν οι μαθητές να συγκρίνουν το παρελθόν της βιομηχανίας με το παρόν και το μέλλον.
- ◆ Να συμμετέχουν ενεργά στην αντιμετώπιση προβλημάτων που προκαλούνται από τη λειτουργία βιομηχανιών στην περιοχή τους.
- ◆ Να αλλάξουν στάση ζωής και συμπεριφοράς στα τοπικά και παγκόσμια προβλήματα.

Στη διάρκεια του προγράμματος η Περιβαλλοντική Ομάδα **επισκέφτηκε** το Κ.Π.Ε. Κορδελιού και παρακολούθησε το εκπαιδευτικό πακέτο για τη βιομηχανία. Επίσης επισκέφτηκε την Αθηναϊκή Ζυθοποιία και την Ελληνική Εταιρεία Εμφιάλωσης, αποκτώντας έτσι επαφή με σύγχρονες βιομηχανικές μονάδες. Τέλος πραγματοποιήθηκε μια ημερήσια επίσκεψη στη μονάδα της Δ.Ε.Η. Πτολεμαΐδας, όπου έγινε ξενάγηση στους χώρους και ενημέρωση από ειδικούς.

Χωριστήκαμε σε **υποομάδες**. Η πρώτη υποομάδα ασχολήθηκε με την ιστορική αναδρομή στη Βιομηχανική Επανάσταση και την επίδρασή της στη ζωή του ανθρώπου. Η δεύτερη μελέτησε τις συνέπειες τις τεχνολογίας και του υπερκαταναλωτισμού στην καθημερινή ζωή από οικονομική, πολιτική, πολιτιστική και περιβαλλοντική σκοπιά. Η τρίτη έκανε μια πικρή διαπίστωση: ο άνθρωπος γίνεται γρανάζι των μηχανών και καταδικάζεται από τα ίδια τα επιτεύγματά του. Η τέταρτη ασχολήθηκε με το σήμα κινδύνου, που εκπέμπει το περιβάλλον λόγω της βιομηχανικής δραστηριότητας.

Συμπέρασμα: Ο αγώνας για την προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να γίνει συνείδηση όλων μας. Μήπως ήρθε ο καιρός για μια νέα αιεφόρο μορφή βιομηχανικής επανάστασης;

Οι εκπαιδευτικοί: Λολίδου Βασιλική, Χατζηαθανασιάδου Γεωργία

Οι μαθητές/τριες: Αλεξίου Μαρία, Ακριτίδου Άννα, Βατίτση Κατερίνα, Βεζύρης Χρήστος, Δήμου Μαρία, Δουλγερίδου Άννα, Δρακάκη Έφη, Ηλιάδου Σωτηρία, Καρασάββα Μαρίνα, Καρανάσιου Βάσω, Καριοφύλλης Στέλιος, Καμνορόκης Σαράντης, Καπετανίδου Κωνσταντίνα, Κοτοπούλου Χριστίνα,

Μακαρόνη Στέλλα, Μαλιώκα Πέπη, Μαργαρίτου Κωστούλα, Παπάζη Χαρούλα, Πεϊτσιδίου Λίτσα, Παπαδοπούλου Μόρφω, Σταυρόπουλος Νίκος, Σταύρου Αθηνά, Σαμοθρακίτου Χαρούλα, Σαπλαχίδου Κική, Σηφάκη Όλγα, Στεφούλη Δέσποινα, Τσικολάρι Κωνσταντίνα, Τσιτσιούλη Χριστιάννα, Χρυσάφη Χαρούλα, Χατζή Νάνση.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥ

"Τα Στενά της Ρεντίνας και Το Βυζαντινό Κάστρο"

Η κοιλάδα της Ρεντίνας με το Βυζαντινό κάστρο ήταν ο χώρος που μάγεψε τους μαθητές της Β΄ Τάξης του Γυμνασίου μας, όταν συζητήσαμε για **θέματα Π.Ε.** Ο χώρος ήταν γι' αυτούς οικείος, κοντινός και τους ενδιέφερε από άποψη Ιστορίας και Φύσης.

Η **κοιλάδα της Ρεντίνας** βρίσκεται ανατολικά της λίμνης Βόλβης και εκτείνεται κατά μήκος του ποταμού Ρήχειου, μέχρι τις εκβολές του στο Στρυμονικό κόλπο. Πλάι και πίσω απ' αυτή, πάνω σ' ένα λόφο, βρίσκονται τα ερείπια ενός Βυζαντινού κάστρου και ενός **Βυζαντινού οικισμού**, δείγμα της ιστορίας και της παράδοσης που δένει τον πολιτισμό με τη φύση και το περιβάλλον. Άλλωστε η κοιλάδα αποτελεί ένα από τα πιο αξιόλογα τμήματα της περιοχής του Στρυμονικού από την άποψη της **ορνιθοπανίδας** και προστατεύεται από διεθνείς συμφωνίες.

Οι μαθητές και μαθήτριες **χωρίστηκαν σε ομάδες**, ανάλογα με τις κλίσεις τους και τα ενδιαφέροντα τους: ζωγραφική, φωτογράφιση, συλλογή πληροφοριών και βιντεοσκόπηση.

Μέσα από τη διαδικασία του προγράμματος δέθηκαν με κοινούς στόχους, μοιράστηκαν τις σκέψεις τους, **συνεργάστηκαν** με άλλους φορείς (Τοπική Αυτοδιοίκηση, Εργαστήρια Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ.). Πήραν **πληροφορίες** από το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, από το διαδίκτυο, από το έργο του καθηγητή κ. Ν. Μουτσόπουλου "Ρεντίνα II."

Επισκέφθηκαν το Αρχαιολογικό Μουσείο της Θεσσαλονίκης, πραγματοποίησαν τέσσερις επισκέψεις στο χώρο και με τη μέθοδο της αυτοψίας παρατήρησαν, φωτογράφησαν, βιντεοσκόπησαν, ενθουσιάστηκαν και προβληματίστηκαν για τη

φύση και τη ζωή. Αργότερα συζήτησαν αυτά που παρατήρησαν και τα κατέγραψαν. **Επισκέφτηκαν** το Δέλτα του Νέστου και του Έβρου και γνώρισαν καλύτερα τη φύση, την προσφορά της και την ανάγκη προστασίας της. Από όλα αυτά οι μαθητές/τριες συνειδητοποίησαν τη σημασία της **συνετής διαχείρισης των φυσικών πόρων για τη ζωή του ανθρώπου και τον πολιτισμό του.**

Όλα όσα γνώρισαν τα εξέθεσαν στους υπόλοιπους συμμαθητές τους στο **πολιτιστικό διήμερο** που οργάνωσε το σχολείο τους. Επίσης προσκάλεσαν στα πλαίσια μιας πολιτιστικής ημερίδας στις 21-6-03, τον λέκτορα του Α.Π.Θ. του τμήματος εργαστηρίων δασολογίας και φυσικού περιβάλλοντος, κ. Αντώνη Κοκκινάκη, ο οποίος μίλησε σε ανοιχτή συγκέντρωση της τοπικής κοινωνίας αλλά και της γύρω περιοχής για την πανίδα της κοιλάδας, τους κινδύνους και τα μέτρα προστασίας.

Την **Περιβαλλοντική ομάδα** του Γυμνασίου μας αποτελούν οι **μαθητές/τριες της Β τάξης**: Β1: Λάλα Ντριλόνα, Μαλαμούδης Αναστάσιος, Μαρόκου Μαρία, Μελισσινός Σωκράτης, Μοσχίδου Ελένη, Νάκε Πάμελα, Νεστορούδης Δημήτριος, Ντάντος Δημήτριος, Παναγιωτίδης Αντώνιος, Παναγιώτου Βασιλική, Παπαδοπούλου Σοφία, Παπαθανασίου Χαράλαμπος, Πετρίδου Μαρία, Σαϊτιώτη Ελένη, Σαμαρά Χρυσούλα, Σκανδάλης Γεώργιος του Ιακ., Σκανδάλης Γεώργιος του Νικ., Τσαμπαζάκης Αλέξανδρος, Τζελέπη Αικατερίνη, Τσελέπη Καλλιόπη, Τσίτσος, Τριαντάφυλλος, Φιντιρικάκη Μαρία, Χωρούδας Δημοσθένης.

Β2: Αναστασίου Αικατερίνη, Αλεξινάκης Βασίλειος, Αντωνιάδης Ιωάννης, Βλαχάκη Αναστασία, Βλαχάκης Ιωάννης, Βούζου Δήμητρα, Βούτσκοβα Στογιάνκα, Γάκη Σοφία, Γιόκοτου Βασιλική, Γιόκοτου Ελένη, Γκόρεα Μιγκένα-Μαρία, Ζαρίφη Κωνσταντίνα, Ζευγολατάκος Γεώργιος, Θεοφίλου Γεωργία, Ιωαννίδης Παντελής, Καμπούρης Αλέξανδρος, Κανέλλη Χριστίνα, Καρακεχαγιάς Κωνσταντίνος, Καρακεχαγιάς Νικόλαος, Καρατζάς Χρήστος, Κελεσάκης Θεμιστοκλής, Κόνιαρης Αναστάσιος, Κυριακίδου Ευθυμία.

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ

"Οι βυζαντινές εκκλησίες της Άνω Πόλης Θεσσαλονίκης: Μονή Λατόμου (Όσιος Δαυίδ) - Άγιος Νικόλαος ο Ορφανός"

Η επιλογή του θέματος έγινε με αφορμή το μάθημα της Βυζαντινής Ιστορίας. Για αυτό και συμμετείχαν μαθητές και μαθήτριες από τη Β' τάξη.

Στόχοι:

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες την τοπική ιστορία με βιωματικό τρόπο μέσα από την μελέτη ζωντανών μνημείων
2. να εκτιμήσουν την πολιτιστική κληρονομιά

3. να την προστατεύουν

4. να προτείνουν τρόπους ένταξής της στο σύγχρονο πολιτισμικό και κοινωνικό γίνεσθαι της πόλης

Σχεδιασμός του συγκεκριμένου προγράμματος:

- ◆ Μελέτη χάρτη του κέντρου της Θεσσαλονίκης, όπου σημειώνονται οι δυο ναοί και η διαδρομή που θα ακολουθήσει η ομάδα.
- ◆ Τοπογραφικό διάγραμμα του ιστορικού κέντρου της πόλης με τους βυζαντινούς ναούς και τα τείχη μετά από ψηφιοποίηση και σμίκρυνση των φωτογραφιών τους. Εντοπισμός των δυο ναών.
- ◆ Σύνθεση εργασίας που αναφέρεται στο βυζαντινό πρόσωπο της Θεσσαλονίκης με την εικόνα του πολιούχου της Αγίου Δημητρίου.

Δραστηριότητες - επισκέψεις:

- ◆ Επίσκεψη στο ναό του Οσίου Δαυίδ: παρατήρηση του εξωτερικού περιγύρου, της μορφής του ναού εξωτερικά, του περίφημου ψηφιδωτού του και των άλλων τοιχογραφιών. Συλλογή πληροφοριών για την κάτοψη, το σχήμα και μέγεθος, τη χρονολόγηση του κτίσματος και του ψηφιδωτού. Προσέγγιση του όρου "Παλαιοχριστιανική τέχνη".
- ◆ Επίσκεψη στο ναό του Αγίου Νικολάου του Ορφανού: Κατόψεις, παραδόσεις για το κτίσιμο και την ονομασία του, παρατήρηση, παρουσίαση των τοιχογραφιών και του Ιερού, χρονολόγηση του κτίσματος και των τοιχογραφιών. Προσέγγιση του όρου "Παλαιολόγια τέχνη". Σύγκριση των δυο ναών.
- ◆ Επίσκεψη στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού.
- ◆ Συνέντευξη από τον σύγχρονο αγιογράφο κ. Κωνσταντίνο Βρούσο.
- ◆ Επίσκεψη στο χώρο εργασίας του, τον Ιερό ναό Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού στη Γαλήνη Ωραιοκάστρου: Ομάδα μαθητών συνέταξε ερωτηματολόγιο από 15 ερωτήσεις, τις οποίες, μαζί με άλλες που προέκυψαν στην πορεία, υπέβαλαν στον αγιογράφο. Πληροφορήθηκαν για το επάγγελμά του, για τον τρόπο αγιογράφησης ενός ναού, για τη σημασία της Ορθόδοξης παράδοσης και για τη σημασία του όρου "σύγχρονη αγιογραφία". Άκουσαν για σημαντικά θέματα της θρησκείας μας, όπως η πίστη στο Θεό. Κατάλαβαν πόσο σημαντικό είναι να κάνει κάποιος την εργασία που τον εκφράζει και πόσο το γεγονός αυτό τον ολοκληρώνει ως άνθρωπο. Η συνέντευξη βιντεοσκοπήθηκε από το μαθητή Δρακόπουλο Απόστολο.
- ◆ Καταγραφή των δραστηριοτήτων σε βιβλίο που συνοδεύεται και από τις αντίστοιχες φωτογραφίες.
- ◆ Καταγραφή των εντυπώσεων της μαθήτριας Παρμάκη Θεοδώρας, από την επίσκεψη στο χώρο εργασίας του αγιογράφου.

Αξιολόγηση: Αυτοαξιολόγηση των δραστηριοτήτων της Περιβαλλοντικής Ομάδας.

Παρουσίαση: Το σύνολο των δραστηριοτήτων της Ομάδας παρουσιάστηκε το Μάιο του 2003 σε μορφή εντύπου 40 σελίδων. Παράλληλα έγινε έκθεση φωτογραφιών από τις δραστηριότητές της και τους χώρους που επισκέφθηκε με

τη μορφή εγγράφων Word τυπωμένων από τους μαθητές.

Υπεύθυνη καθηγήτρια:

Αυγερινού Δήμητρα

*Η Ομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του 1ου Γυμνασίου
Μενεμένης στον αυλόγυρο του ναού του Οσίου Δαυίδ.*

1ο Τ.Ε.Ε. ΕΥΟΣΜΟΥ

"Γνωριμία της τοπικής ιστορίας μέσα από την μελέτη του αστικού περιβάλλοντος, Άνω Πόλη - Εύοσμος"

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

- ◆ Γνωριμία των μαθητών/τριών με την αρχιτεκτονική κατασκευή των οικημάτων και την λειτουργικότητά τους.
- ◆ Άμεση επαφή με τα παλιά - διατηρητέα οικοδομήματα.
- ◆ Συγκριτική μελέτη του παλιού και νέου τρόπου κατασκευής.
- ◆ Εξαγωγή συμπερασμάτων για τον τρόπο ζωής - τις κοινωνικές επαφές σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον.
- ◆ Γνωριμία με την ιστορία της πόλης μέσα από τα μνημεία της.

Δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος:

1. Αναζήτηση έντυπου υλικού σχετικού με την ιστορία της Θεσσαλονίκης και πιο ειδικά της Άνω Πόλης και του Ευόσμου. Τα Κάστρα και τα μνημεία της Θεσσαλονίκης
2. Ο Ελληνισμός της Ανατολικής Θράκης, της Μικράς Ασίας και του Πόντου. Δήμος Ευόσμου, Δήμος Ελευθερίου Κορδελιού.
3. Φωτογραφίες διατηρητέων κτισμάτων της Άνω Πόλης.

Εκπαιδευτικές επισκέψεις:

- ◆ Κέντρο Ιστορίας στο "Μέγαρο Μπίλλη"
- ◆ 4η Εφορία Νεοτέρων Μνημείων
- ◆ Κ. Π. Ε. Αρναίας
- ◆ Τριήμερη εκδρομή σε Νυμφαίο και Καστοριά όπου, εκτός των άλλων,

επισκεφθήκαμε το Λαογραφικό Μουσείο του Νεραντζή Αιθαζή και το Νεολιθικό οικισμό του Δισπηλιού.

Συνεργασίες:

1. με την κ. Δεληγιάννη Όλγα από την 4^η Εφορία Νεωτέρων Μνημείων
2. με τους υπεύθυνους του Κέντρου Ιστορίας Θεσσαλονίκης, "Μέγαρο Μπίλλη"

Πηγές άντλησης πληροφοριών:

- ◆ Διαδίκτυο
- ◆ Ημερήσιος τύπος - "Επτά Ημέρες" Καθημερινής 30/3/1997
- ◆ Έντυπα Βιβλία: "Εν Θεσσαλονίκη", Χρίστος Ζαφείρης, "Τα Κάστρα της Θεσσαλονίκης", Λίλας Ασπιώτη, "Θεσσαλονίκη, Δήμος" εποπτεία Νικόλαος Μουτσόπουλος, "Θεσσαλονίκη, Περίπατος ανάμεσα από την Ιστορία και τα μνημεία της", Γεωργίου Ζωγραφάκη, έντυπο υλικό από τον Δήμο Εύοσμου.

Εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος: Παρουσίαση του προγράμματος στην ιστοσελίδα του σχολείου μας, 1^ο Τ.Ε.Ε. ΕΥΟΣΜΟΥ

Μαθητές/τριες: Αδάμ Χρυσάνθη, Βακάλη Μάρθα, Αλιόγκα Μάγδα, Δεδούση Τάνια, Βουγιούκα Αικατερίνη, Δρίτσα Άννα, Γούλιου Φανή, Κουκουτέγου Ε., Ευστρατιάδου Κυριακή, Λαμπροπούλου, Εργισίδου Βερόνικα, Μπαξεβανίδου Α., Ινβια Άννα, Σερεμετίδου Α., Κασιμίδη Ελένη, Χ^ηΔιαμαντή Κ., Καρατζά Βαρβάρα, Χωματά Δ., Καρυπίδου Ιωάννα, Κυριαζή Κυριακή, Κυρπιτζή Ντανιέλα, Ντότση Άννα, Οθαννισιάν Τάτεβικ, Οικονόμου Παρασκευή, Σωτηρίου Φανή, Τσεπραηλίδου Μαρία, Χολίδου Άννα, Χριστινίδου Ευη.

Παιδαγωγική ομάδα: Ουζούνη Ιωάννα, Κοκκώνη Γεωργία.

1^ο Τ.Ε.Ε ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Παλαιοχριστιανικά μνημεία της Θεσσαλονίκης: Ο Άγιος Δημήτριος"

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

Θεωρώντας πως τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης αποτελούν μια καλή ευκαιρία άμεσης γνωριμίας των μαθητών με τα αρχέτυπα του πολιτισμού μας, αποφασίσαμε να συντονίσουμε ένα πρόγραμμα αρχαιολογικού, ιστορικού, πολιτιστικού και θρησκευτικού ενδιαφέροντος με θέμα: Τα Παλαιοχριστιανικά μνημεία της Θεσσαλονίκης και ειδικότερα το Ναό του Αγίου Δημητρίου.

Ο **αρχικός σκοπός** του προγράμματος ήταν να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με το σημαντικό αυτό μνημείο και να κατανοήσουν την θέση του και την σημασία του στην ιστορία και τον πολιτισμό της Θεσσαλονίκης, καθώς επίσης και να αναρωτηθούν και να συζητήσουν για την θέση ενός μνημείου του παρελθόντος μέσα στο περιβάλλον της σύγχρονης πόλης.

Στην πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος ανταποκρίθηκαν μαθητές του τμήματος Γραφικών Τεχνών του σχολείου μας, που στη συνέχεια εργάστηκαν με προθυμία και ενθουσιασμό και συνεργάστηκαν άψογα τόσο μεταξύ τους όσο και με τις υπεύθυνες καθηγήτριες σε όλα τα στάδια υλοποίησης του προγράμματος, φέροντας σε πέρας κάθε εργασία που τους ανατέθηκε αλλά κάνοντας και δικές τους προτάσεις για την καλύτερη οργάνωση και μελέτη του θέματος.

Πορεία υλοποίησης: Έτσι στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς οι μαθητές/τριες **μελέτησαν** την ιστορία του ναού σε σχέση με την ιστορία της πόλης μέσα από επιστημονικές πηγές και συγγράμματα, **επισκέφτηκαν** τον χώρο του ναού και γνώρισαν από κοντά την αρχιτεκτονική, τα ψηφιδωτά, τα αρχιτεκτονικά γλυπτά καθώς και τους υπόλοιπους θησαυρούς που φυλάσσονται στον ναό και στην κρύπτη του και έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για την **συγκέντρωση στοιχείων** που αφορούν στην ζωή και τα θαύματα του πολιούχου μάρτυρα της πόλης, καθώς και μαρτυρίες συγγενικών τους προσώπων.

Οι **επισκέψεις** στο χώρο του μνημείου έδωσαν την δυνατότητα για θερμές συνομιλίες με τους υπεύθυνους του ναού, ιερείς και άλλο προσωπικό, καθώς και με τους επισκέπτες του ιερού χώρου και αποτέλεσαν έναυσμα για διάλογο γύρω από την θέση του μνημείου στο περιβάλλον της σύγχρονης πόλης. Στις επισκέψεις αυτές έμαθαν να αναγνωρίζουν αρχιτεκτονικούς τύπους και τεχνικές, απέκτησαν πολύτιμες γνώσεις για τα μέρη και την αρχιτεκτονική του ναού του Αγίου Δημητρίου αλλά και για τα βυζαντινά μνημεία γενικότερα, κατέγραψαν τις αρχικές αλλά και τις τελικές εντυπώσεις τους. Επίσης τους έδωσαν την ευκαιρία να βρουν απαντήσεις σε θέματα θρησκευτικά και λατρευτικά που τους απασχολούσαν, να αναρωτηθούν πάνω σε θέματα αρχαιολογικού, ιστορικού, θρησκευτικού και λαογραφικού ενδιαφέροντος. Ακόμα, τους έδωσαν την δυνατότητα να εκφραστούν δημιουργικά ζωγραφίζοντας γωνιές και στοιχεία του ναού, φωτογραφίζοντας απόψεις και λεπτομέρειες της αρχιτεκτονικής του ή προσπαθώντας να αποδώσουν σχεδιαστικά την κάτοψη και τις όψεις του μνημείου, καθώς και όψεις της αυλής και του περιβάλλοντος χώρου, του τοπίου και της πόλης, όπως αυτή φαίνεται από το ναό.

Η επαφή και η ψηλάφηση ενός από τα σημαντικότερα μνημεία της γενέθλιας βοήθησε τους μαθητές να διαπιστώσουν έμπρακτα πόσο σημαντική είναι η γνωριμία με την μοίρα της φυλής μας, που άφησε στο πέρασμά της την σφραγίδα του λαμπρού ελληνικού πολιτισμού, έδωσε την δυνατότητα για περαιτέρω σκέψεις και συζητήσεις πάνω σε ζητήματα πολιτιστικής κληρονομιάς και δημιούργησε την διάθεση για γνωριμία και με άλλα μνημεία της πόλης.

Τα παιδιά **παρουσίασαν** τα αποτελέσματα της έρευνάς τους στα πλαίσια του "Φεστιβάλ Παιδείας" του Δήμου Νεάπολης.

Οι μαθητές/τριες που συμμετείχαν: Αβραμίδου Μαρία, Αρχιτεκτονίδου Αναστασία, Ασλανίδου Βασιλική, Βερβερίδου Κωνσταντίνα, Γάλθα Άννα, Γκίρτσιου

Τζακλίν- Δημήτρα, Δόλια Ξανθή, Δρόκαλος Δημήτριος, Ιωαννίδου Μελοπομένη, Κρυσταλλίδης Απόστολος, Κωτίτσα Θέτις, Μασσαρίδης Δημήτριος, Μίντης Δημήτριος, Μωραΐτου Ναυσικά, Ναζιροπούλου Θεοφίλη, Παρασκευοπούλου Χριστίνα, Τυρεκίδου Κυριακή και Χατζοπούλου Νίκη.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Γκούβη Αικατερίνη, Ελένη Κάρτσακα.

1^ο Τ.Ε.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Μπεχτσινάρι ή Κήπος των Πριγκήπων"

Το θέμα αυτό επελέγη, με σκοπό να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες μια περιοχή της Θεσσαλονίκης, που κατά τον προηγούμενο αιώνα έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πόλη και που τώρα δεν υπάρχει πια. Η περιοχή εντοπίστηκε τοπογραφικά, τονίστηκε η διαχρονική εξέλιξή της και ο ρόλος που έπαιξε στην οικονομική, πολιτιστική και περιβαλλοντική ανάπτυξη της πόλης. Το θέμα επελέγη για την τοπική, εθνική και παγκόσμια διάστασή του.

Άλλοι στόχοι του προγράμματος ήταν:

- ♦ Να αποκτήσουν οι μαθητές/τριες δεξιότητες στην έρευνα ενός θέματος που η προσέγγισή του είναι δύσκολη λόγω της έλλειψης επαρκών στοιχείων και ντοκουμέντων.
- ♦ Να εκτιμήσουν την παράδοση.
- ♦ Να αποδεχθούν και να αποκτήσουν δεξιότητες που έχουν σχέση με τη επεξεργασία των πληροφοριών και τη συγγραφή εργασιών για τη δημιουργία εντύπου.
- ♦ Να αναδειχθεί η ιδιαιτερότητα της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και να αποφευχθεί η ομογενοποίηση του πολιτισμού στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι η μέθοδος *PROJECT*. Επισκόπηση πεδίου (επίσκεψη στο πεδίο), ερωτηματολόγιο, συνεντεύξεις με πρόσωπα της πόλης, φωτογραφήσεις. Έγιναν ομάδες εργασίας οι οποίες παρουσίασαν τις υποενότητες του θέματος με τις οποίες ασχολήθηκαν. Έγινε επιτόπια έρευνα. Αναζητήθηκαν

στοιχεία από τη βιβλιογραφία και τα έντυπα της εποχής. Αναζητήθηκαν στοιχεία μέσω Διαδικτύου.

Επισκέψεις: Για τη συλλογή στοιχείων, τη μελέτη και επεξεργασία του θέματος έγινε επίσκεψη σε διάφορους χώρους, όπως στο Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης, στο Μουσείο Χαρτών, στο Λιμάνι, στο Κέντρο Ιστορίας Δήμου Συκεών, στην Πολεοδομία.

Συγκεντρώθηκαν πληροφορίες από λογοτεχνικά κείμενα, τοπικούς χάρτες και έγινε οριοθέτηση της περιοχής μέσω των χαρτών.

Στα πλαίσια του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν αρκετές **επισκέψεις** στην περιοχή του Μπεχτσινάρ, έγινε ενημέρωση από άτομα που σήμερα εργάζονται και δραστηριοποιούνται στην περιοχή, έγινε φωτογράφιση και προβολή ταινίας με θέμα την Θεσσαλονίκη, διαβάστηκαν λογοτεχνικά κείμενα με αναφορές στον κήπο των Πριγκήπων και ακολούθησε εκτενής συζήτηση μέσα στην τάξη.

Συμπερασματικά: Το ΜΠΕΧΤΣΙΝΑΡ ή ΚΗΠΟΣ ΤΩΝ ΠΡΙΓΚΗΠΩΝ ή ΠΕΝΤΕ ΠΛΑΤΑΝΙΑ έδωσε την δυνατότητα στους μαθητές/τριες να έλθουν σε επαφή με την παράδοση, να γνωρίσουν την ιστορία της Θεσσαλονίκης, να την αγαπήσουν, να τη σέβονται και ακόμη, με τη συλλογή στοιχείων και την αξιολόγηση των δεδομένων, να βελτιώσουν την κριτική τους ικανότητα.

Οι μαθητές/τριες: Αγγελίδου Αικ., Γάτσιος Βασ., Γιόφτσου Ολγα, Γραμματοπούλου Δ., Ελευθεράκου Ι., Ηλιάδου Δ., Καζατσκόβ Α., Καραγιαννίδου Π., Καραδαμόγλου, Καρυπίδης Δ., Καρυπίδης Π, Κοκκινίδου Αλ., Κρίκου Ελ., Λαπουρίδου Δρ., Μακρής Φ., Μπουράντα Αν., Παπασπύρου Δ., Σεβο Ι., Σερπαλίδης Ε., Στεργίου Μ., Τουρλούμης Κ., Φυδάνης Σ., Χη Ευαγγέλου Ε., Χρυσόχου Μ.

Οι εκπαιδευτικοί: Δημητρίου Πηνελόπη, Λεωνίδου Σταματία και η Υπεύθυνη Π.Ε. Κ.Ταμουτσέλη.

1^ο Τ.Ε.Ε ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Τα χαμάμ της Θεσσαλονίκης. Χθες και σήμερα"

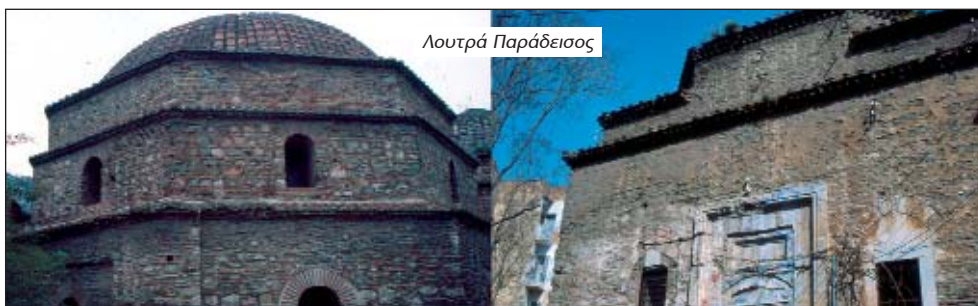
Η Περιβαλλοντική Ομάδα του σχολείου μας μελέτησε τα χαμάμ της Θεσσαλονίκης, μνημεία τουρκικής αρχιτεκτονικής που σώζονται σήμερα.

Κατέγραψε την ιστορία τους και την αρχιτεκτονική τους καθώς και τις εργασίες διάσωσης και συντήρησης σε μερικά από αυτά. Παράλληλα όμως έδωσε έμφαση στην σημερινή τους χρήση, που συνδέεται άλλοτε με οικονομικές και άλλοτε με πολιτιστικές δραστηριότητες.

Ενδεικτικοί **στόχοι** του προγράμματος ήταν:

- ◆ Να γευτούν οι μαθητές/τριες τη χαρά της γνώσης, της αναζήτησης και ειδικά της αναζήτησης του άγνωστου.
- ◆ Να κάνουν κάτι διαφορετικό από αυτό που κάνουν και βιώνουν καθημερινά στο σχολείο.
- ◆ Να τους δοθεί η ευκαιρία να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να μάθουν να εκφράζονται και να δρουν συλλογικά

- ◆ Να γνωρίσουν την ιστορία και την πολιτιστική παράδοση της χώρας τους, να την συνειδητοποιήσουν για να μπορέσουν να την κρατήσουν ζωντανή στο μέλλον
- ◆ Με την ομαδική εργασία να βελτιωθούν οι σχέσεις μαθητών/τριών-καθηγητών/τριων, που ολοένα γίνονται δυσκολότερες.
- ◆ Να δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές να ασχοληθούν με ένα θέμα όπως τα χαμάμ και να το συνδέσουν με την στροφή του κόσμου σήμερα στα ιαματικά λουτρά. Τα χαμάμ - λουτρά είναι συνυφασμένα με τις έννοιες της ευεξίας, της καθαριότητας, της χαλάρωσης, της αποτοξίνωσης, της υγείας (σωματικής και ψυχικής). Κάτι ανάλογο με τα ιαματικά λουτρά.

Ενδεικτική **βιβλιογραφία**:

1. Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά Μνημεία της Θεσσαλονίκης, Εκδόσεις Ρέκος
2. Οθωμανικά Μνημεία σε "δεύτερη χρήση". Η περίπτωση του Bey Hamam, Φ. Καραγιάννη, Θεσσαλονικέων Πόλις, Τεύχος 3
3. Θεσσαλονίκης Εγκόλπιον, Χρίστος Ζαφείρης
4. Τα Λουτρά της Ελλάδας, Περιηγητικός Οδηγός, Εκδόσεις Καστανιώτη

Έγιναν **επισκέψεις** στα Χαμάμ της Θεσσαλονίκης, **ξεναγήσεις** στα Λουτρά Παράδεισος, στις εκθέσεις: "Αρχαιολογικά ευρήματα από την εγκατάσταση του νέου αγωγού ύδρευσης της Θεσσαλονίκης και η συμβολή τους στην ιστορία και την οικονομία της πόλεως" και "Γιώργος Σεφέρης, Ποιητής και Πολίτης".

Οι μαθητές/τριες πήραν **συνεντεύξεις** από γυναίκες που σε νεαρή ηλικία

επισκέφθηκαν χαμάμ.

Προβληματιστήκαμε όμως και για τη "δεύτερη χρήση" των μνημείων. Πέρα από την μελέτη, αποκατάσταση, συντήρηση, διάσωση και ανάδειξη, πρέπει τα μνημεία να διατηρούν την αυθεντικότητα και την "προσωπικότητά" τους, για να μην είναι ξένα προς τα βιώματα των πολιτών και, κατά συνέπεια, αποκομμένα απ' την καθημερινότητά τους. Γιατί θα ήταν ίσως άδικο για την υστεροφημία των ίδιων των μνημείων να τα αναστηλώνουμε και να τα διατηρούμε κλειστά.

Αναρωτηθήκαμε για το αν οι νέες χρήσεις σέβονται ή όχι τον ιστορικό χαρακτήρα του εκάστοτε μνημείου και διατηρούν ή καταπατούν την αυθεντικότητά και την ακεραιότητά του. Παράδειγμα είναι τα Λουτρά Παράδεισος, τα οποία έχουν υποστεί ποικίλες επεμβάσεις και αναστηλωτικές

εργασίες προκειμένου να γίνουν ξανά επισκέψιμα ως εκθεσιακός πλέον χώρος.

Στην **παρουσίαση του προγράμματος** στο σχολείο μας στις 15 Μαΐου 2003 μας μίλησε για το νερό και τις θερμές πηγές ο γεωλόγος και υποψήφιος Διδάκτορας Γεωθερμίας Απόστολος Αρβανίτης.

Οι μαθητές/τριες της ομάδας μας (τμήμα Πληροφορικής): Αλεξανδρόπουλος Δημήτριος, Γλαβίνας Γεώργιος, Μισυρλής Σωτήρης, Μοσχίδης Αντώνιος, Πολυτίδου Μαρία, Τομπουλίδης Θεόδωρος, Τοσουνίδη Λία, Τουσιδής Στέλιος, Χαλκίδης Γρηγόριος.

Παιδαγωγική Ομάδα: Ιωάννα Παρλάντζα, Ανδρέας Πάσχος.

3^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Γνωρίζω το Ανακτορικό Συγκρότημα του Γαλερίου στη Θεσσαλονίκη"

Συνοπτική περιγραφή του περιεχομένου του Προγράμματος:

Τα ιστορικά στοιχεία για τη Θεσσαλονίκη κατά την υστερορωμαϊκή εποχή, ο βίος του Γαλερίου, όψεις της καθημερινής ζωής των Ρωμαίων στην Ελλάδα, το ανάκτορο του Γαλερίου, τα Λουτρά, το Οκτάγωνο, η Αψίδα, η Ροτόντα, η Βασιλική, ο Ιππόδρομος: αρχιτεκτονικό σχέδιο, δομικά υλικά, διακόσμηση

(ψηφιδωτά, ανάγλυφα κ.λ.π.), καθώς και η χρήση και λειτουργία των χώρων. Η σημερινή κατάσταση των ιστορικών μνημείων, προβλήματα - κίνδυνοι, πορεία έργων συντήρησης - αναστήλωσης, ιστορία της εύρεσης των μνημείων, ιστορία της γειτονιάς κατά τον 20^ο αιώνα

Η καλλιτεχνική έκφραση των μαθητών/τιων με δημιουργία έργων τέχνης και κατασκευή ενός επιτραπέζιου εκπαιδευτικού παιχνιδιού με θέματα εμπνευσμένα από το πρόγραμμα.

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Να έρθουν οι μαθητές/τριες σε άμεση επαφή και να γνωρίσουν τα συγκεκριμένα ιστορικά μνημεία, ώστε να τα θεωρούν οικεία προς αυτούς και να τα νοιάζονται.
- ◆ Να αποκτήσουν ιστορική γνώση με ευχάριστες γι' αυτούς δραστηριότητες.
- ◆ Να ενημερωθούν από αρχαιολόγους και συντηρητές για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα τα μνημεία και για την πορεία των έργων καθαρισμού, συντήρησης, αναστήλωσης.
- ◆ Να προτείνουν οι ίδιοι οι μαθητές/τριες λύσεις για την προστασία των μνημείων.
- ◆ Να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στα μνημεία και να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη για προστασία και ένταξη των αρχαιολογικών ευρημάτων στο κοινωνικό γίγνεσθαι.
- ◆ Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα πολιτιστικού περιβάλλοντος.
- ◆ Να ασκηθούν στη γραπτή έκφραση και στη σύνθεση μικρών δοκιμίων.
- ◆ Να ασκηθούν στο να παίρνουν συνεντεύξεις και να αξιολογούν τις πληροφορίες.
- ◆ Να καλλιεργηθεί ανάμεσά τους το ομαδικό πνεύμα και η συνεργασία, να ενθαρρυνθούν όλοι στο να συμμετέχουν στις ομάδες εργασίας, ανάλογα με τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους.
- ◆ Οι μαθητές/τριες να "παράγουν" τέχνη (κόμικς, ζωγραφιές, ψηφιδωτά, τραγούδια) και να κατασκευάσουν ένα επιτραπέζιο εκπαιδευτικό παιχνίδι εμπνευσμένοι από το θέμα του προγράμματος.

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

- 1) Προτάθηκε από το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης στη συντονίστρια Κ. Βογιατζή να αναλάβει την εκπόνηση του προγράμματος και την πιλοτική εφαρμογή του για να βοηθήσει στην εκπόνηση Εκπαιδευτικού Προγράμματος του Μουσείου για τους μαθητές/τριες που θα επισκέπτονται στο μέλλον το ανάκτορο του Γαλερίου.
- 2) Το θέμα είναι μέρος του γνωστικού αντικείμενου (Ρωμαϊκή Ιστορία) που διδάσκονται οι μαθητές στη Β' Γυμνασίου.
- 3) Το θέμα συντελεί στη διαμόρφωση της ιστορικής και εθνικής συνείδησης των μαθητών.

Μεθοδολογία και μέθοδοι αξιολόγησης:

Μέθοδος πρότζεκτ με δραστηριότητες για οικοδόμηση της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές/τριες. Οι μαθητές/τριες έκαναν επισκόπηση και μελέτη πεδίου, εργάστηκαν κατά ομάδες των 3-5 ατόμων και συνεργάστηκαν μεταξύ τους. Στο τέλος έγινε αυτοαξιολόγηση με τη σύγκριση αρχικού και τελικού χάρτη εννοιών και τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου ανώνυμα .

Δραστηριότητες:

1. Τέσσερις εκπαιδευτικές επισκέψεις:
 - a) στο ανακτορικό συγκρότημα του Γαλερίου, β) στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, γ) στην Αρχαία Ρωμαϊκή Αγορά, δ) στα ερείπια της ρωμαϊκής πόλης (αρχ. Ίωρον) στο Παλατιανό Ν. Κιλκίς και στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς.
2. φωτογράφιση και βιντεοσκόπηση των επισκέψεων
3. συγγραφή συνθετικών γραπτών εργασιών από τους μαθητές/τριες
4. ενημέρωση των υπόλοιπων μαθητών του σχολείου με ανάρτηση πληροφοριακού υλικού κάθε μήνα
5. δύο συνεντεύξεις παλαιών περιοίκων της περιοχής του αρχαιολογικού χώρου, με περιεχόμενο την ιστορία της γειτονιάς κατά τον 20^ο αι. και το ιστορικό της αποκάλυψης των μνημείων
6. κατασκευή από τους μαθητές/τριες ψηφιδωτών, έργων ζωγραφικής και κόμικς εμπνευσμένων από το ανάκτορο του Γαλερίου
7. κατασκευή από ομάδα μαθητών/τριών και από τα μέλη της Παιδαγωγικής ομάδας ενός επιτραπέζιου εκπαιδευτικού παιχνιδιού με θέμα "Αναζητώντας το Γαλέριο" και υπότιτλο "Γαλέριος: Έξι μέρες από τη ζωή ενός καίσαρα"
8. Τραγούδια με θέματα σχετικά με την καθημερινή ζωή των ταπεινών ανθρώπων κατά την εποχή της ρωμαιοκρατίας
9. Διδασκαλία με χρήση Η/Υ με αντικείμενο την καθημερινή ζωή των Ρωμαίων (επίσκεψη σχετικών εκπαιδευτικών ιστοσελίδων και εργασία κατά ομάδες με φύλλα εργασίας)
10. Ημερίδα για την παρουσίαση του προγράμματος.

Μαθητές/τριες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα: Αθανασιάδης Διονύσης,

Αποτύπωση ψηφιδωτού δαπέδου

Επίσκεψη στην αρχαία Ρωμαϊκή Αγορά

Αθανασιάδης Μαρίνος, Αλεξίου Αναστασία, Αμανατίδου Άννα, Αμοιρίδης Γιάννης, Ανδρικοπούλου Μαρία, Αντωνιάδου Ελένη, Αραμπατζή Ευαγγελία, Αργυρακάκης Χρήστος, Αρουτιουιάν Αρτούρ, Βασιλάκου Γιώργος, Βουζουκλάς Νικόλαος, Βουλγαράκης Στέφανος, Γατγαλάτζεβ Λεντρούς, Γαργαλάτζεβα Έμμα, Γιανκολάρη Λορένα, Γιαννοπούλου Στέλλα, Γουδώνης Στέλιος, Δανιηλίδου Ελένη, Δημουλά Κωνσταντίνα, Δάρλας Γιώργος, Ερκοτίδου Σοφία.

Παιδαγωγική ομάδα: Βογιατζή Καμέλια, συντονίστρια, Τσιλιγγερίδου Κυριακή και η Υπεύθυνη Π.Ε. Κ.Ταμουτσέλη

Επιστημονικοί συνεργάτες: 1) Έλσα Μυρογιάννη - Αρβανιτίδη, εκπαιδευτικός - μουσειολόγος 2) Χρήστος Γκατζόλης, αρχαιολόγος - υπεύθυνος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης 3) Μαρία Σαραντίδου, αρχιτέκτων-μηχανικός, μέλος της ομάδας αναστήλωσης του γαλεριανού ανακτόρου.

4^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΥΚΕΩΝ

"Εμείς και η Πόλη μας"

Η επιλογή του θέματος έγινε μετά από συζήτηση στην ομάδα.

Σκοπός του προγράμματος μας ήταν να γνωρίσουμε την πόλη μας, τη ζωή σ' αυτήν, για να γίνουμε καλύτεροι πολίτες της. Επίσης να δούμε τα προβλήματά της και να προτείνουμε λύσεις.

Το **θέμα** μας το **προσεγγίσαμε διαθεματικά**: Ο κ. Λουκόπουλος Γιώργος, φιλόλογος, ανέλαβε να καλύψει ιστορικά το θέμα. Στην ιστορική προσέγγιση του θέματος συνεργαστήκαμε με τον κύριο Νίγδελη, υπεύθυνο του Κέντρου Ιστορίας του Δήμου μας, τον οποίο επισκεφτήκαμε επανειλημμένα.

Η κ. Ανάνοβα Ελένη, μουσικός, συνέλεξε με τους μαθητές τραγούδια που γράφτηκαν για την πόλη μας και δίδαξε μερικά από αυτά στην ομάδα.

Η κ. Πιέρρου Ε., καθηγήτρια καλλιτεχνικών, ανέθεσε στους μαθητές/τριες να εκφράσουν εικαστικά τη δική τους οπτική για την πόλη μας. Το αποτέλεσμα είναι μια ενδιαφέρουσα συλλογή έργων των μαθητών/τριών που εκτέθηκαν στο χώρο του σχολείου μας.

Η κ. Κράντα Α., γυμνάστρια, δίδαξε στην ομάδα παραδοσιακούς χορούς της πόλης μας.

Πορεία υλοποίησης: Για πιο αποτελεσματική δράση **χωριστήκαμε σε υποομάδες** και η κάθε υποομάδα ανέλαβε να μελετήσει ένα ξεχωριστό υποθέμα.

Ξεκινήσαμε το πρόγραμμα με ένα **ερωτηματολόγιο** που συνέταξε η ίδια η ομάδα και μοιράστηκε στους μαθητές/τριες του σχολείου μας με σκοπό να ερευνήσουμε κατά πόσο γνωρίζουν τα ιστορικά και πολιτιστικά κέντρα της πόλης μας, τις αγορές της, τα πάρκα της, τα ΜΜΕ.

Στη διάρκεια του προγράμματος **επισκεφτήκαμε** ιστορικά και πολιτισμικά

κέντρα της πόλης μας όπως το λιμάνι, το Επταύργιο, τα Κάστρα. Μας ξενάγησαν οι ειδικοί και η ομάδα μας μέσα από την παρατήρηση και το ερωτηματολόγιο προσέγγισε περιβαλλοντικά τον κάθε τόπο ξεχωριστά.

Η μία υποομάδα μας έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την **πολιτιστική ζωή** της πόλης μας. Ασχολήθηκε με το φεστιβάλ κινηματογράφου. Συλλέξαμε πληροφορίες γι' αυτό, επισκεφτήκαμε τους χώρους του φεστιβάλ στο Λιμάνι, τις εκθέσεις φωτογραφίας, το Μουσείο Κινηματογράφου και πήραμε συνεντεύξεις από τους υπεύθυνους.

Άλλη ομάδα επισκέφτηκε την έκθεση φωτογραφίας του Τσε και την έκθεση αιογραφίας του Πανσέληνου. Όλοι μαζί επισκεφτήκαμε την έκθεση έργων τέχνης των εκπαιδευτικών των καλλιτεχνικών μαθημάτων.

Μια άλλη υποομάδα ανέλαβε να μελετήσει το **εμπορικό λιμάνι**, την ιστορία του, το πώς λειτουργεί σήμερα και τα μέτρα που λαμβάνονται για την προστασία του από τη μόλυνση.

Μια τρίτη υποομάδα ασχολήθηκε με **τα Κάστρα και το Επταύργιο**. Κάναμε επισκέψεις, παρατηρήσεις, φωτογραφήσεις, πήραμε συνεντεύξεις από τους λεγόμενους "καστρόπληκτους".

Προχωρήσαμε και παραπέρα. Περάσαμε στη **δράση**. Περιποιηθήκαμε τα παρτέρια του σχολείου μας και τον μικρό μας κήπο. Φυτέψαμε εποχιακά λουλούδια σε συνεργασία με το τμήμα Πρασίνου του Δήμου Συκεών.

Την όλη δουλειά μας την **παρουσιάσαμε** στην αίθουσα εκδηλώσεων του 1^{ου} Λυκείου Συκεών, με slides από τις εργασίες μας και τραγούδια της πόλης μας. Με το υλικό που συλλέξαμε δημιουργήσαμε ένα τεύχος με τον τίτλο του προγράμματος μας.

Επίσης η ομάδα έφτιαξε ειδικά μπλουζάκια με το σήμα της και τα μοίρασε ως αναμνηστικά στα μέλη της

Η **αξιολόγηση του προγράμματος** έγινε με ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσε η ομάδα και το βέβαιο είναι ότι υπήρξαμε απόλυτα ευχαριστημένοι.

Περιποιούμεστε τον κήπο του σχολείου μας

Επίσκεψη στο Λιμάνι

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Γιώργος Λουκόπουλος, Δέσποινα Παπαδοπούλου, Ελένη Ανάνοβα, Χριστοδουλίδης Βασίλης.

Η ομάδα μας: Μουκίδου Ανθή, Παρδαλή Ευαγγελία, Ζώτου Αντιγόνη, Βεζυρτζόγλου Αγγελική, Καραγιάννη Ηλιάννα, Γρηγοριάδης Κώστας, Τεπεκίδου Κυριακή, Παρασκευοπούλου Αναστασία, Παπαδοπούλου Δέσποινα, Νταραλιώτης Κώστας, Τριανταφυλλίδης Γιώργος, Χριστοδουλίδης Βασίλης, Παναγιωτόπουλος Λευτέρης, Ζιώγας Φώτης, Τρεμοπούλου Δέσποινα, Πλατιάς Στράτος, Καρυπίδης Γιαάνης, Αντωνιάδης Γιώργος, Αμαξόπουλος Βαγγέλης.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ

"Ωραιόκαστρο - Ponte del Sor: Οι πόλεις μας χθες και σήμερα"

Το πρόγραμμα έγινε σε **συνεργασία με ένα σχολείο της πόλης Ponte del Sor της Πορτογαλίας**. Οι στόχοι του προγράμματος - μέσα από την συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών για την ιστορία και το παρόν των δύο πόλεων - ήταν να μπορέσουν οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν την ζωή στις πόλεις τους χθες και σήμερα, να συγκρίνουν τα στοιχεία αυτά και να οδηγηθούν σε συμπεράσματα. Παράλληλοι στόχοι ήταν η επικοινωνία με συμμαθητές τους στο εξωτερικό και η εξάσκηση στην Αγγλική γλώσσα.

Οι **θεματικές ενότητες** πάνω στις οποίες εργάστηκαν οι μαθητές ήταν οι εξής:

- α) Γνωριμία με τους φίλους μας.
- β) Ήθη και έθιμα των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς στις πόλεις μας.
- γ) Οι πόλεις μας χθες (ιστορικά στοιχεία, φωτογραφίες, συνεντεύξεις από παλιούς κατοίκους).
- δ) Οι πόλεις μας σήμερα (πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό για τις πόλεις, τα κτήρια, τα σχολεία, την αγορά, τα εργοστάσια, τις δραστηριότητες των κατοίκων, τις εκδηλώσεις).

Πέρα από την συνεργασία με το σχολείο της Πορτογαλίας, η περιβαλλοντική ομάδα του σχολείου μας για την συγκέντρωση του υλικού της, συνεργάστηκε με το Δήμο Ωραιόκαστρου, τοπικούς συλλόγους, ΚΑΠΗ, κατοίκους της περιοχής. Οι πληροφορίες συλλέχθηκαν από βιβλία, εφημερίδες, Internet και από συνεντεύξεις με κατοίκους της περιοχής.

Επίσης η ομάδα επισκέφθηκε το ΚΠΕ Ελευθερίου-Κορδελιού και παρακολούθησε το πρόγραμμα "Από τις πόλεις του κόσμου στην πόλη μας, στη γειτονιά μας". Η ομάδα συμμετείχε σε **τριήμερη εκδρομή** στα Ζαγοροχώρια.

Σε ένα τεύχος που δημιουργήσαμε παρουσιάζονται το πληροφοριακό υλικό και οι δραστηριότητες της ομάδας.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι, με τις δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν, δόθηκε η ευκαιρία στους συμμετέχοντες μαθητές/τριες να γνωρίσουν καλύτερα την πόλη στην οποία ζουν, καθώς και την ιστορική της εξέλιξη.

Επίσης, απέκτησαν επαφή και επικοινωνία με συμμαθητές τους από άλλη χώρα και μπόρεσαν να γνωρίσουν την ιστορία και το παρόν του τόπου εκείνου. Ακόμη, μέσα από την έρευνα κατάφεραν να έρθουν σε επαφή με την τοπική κοινωνία. Και ακόμη να εξασκηθούν στα Αγγλικά. Σημαντικές επίσης θεωρούνται οι σχέσεις και οι δεσμοί που αναπτύχθηκαν μεταξύ των μελών της ομάδας, λόγω της συνεργασίας και των επισκέψεων που πραγματοποιήθηκαν.

Η εμπειρία από την δουλειά αυτή θεωρείται πολύ θετική τόσο για τους καθηγητές όσο και για τους μαθητές. Η ομάδα συνεργάστηκε αποτελεσματικά. Θεωρούμε ότι το πρόγραμμά μας θα ήταν ολοκληρωμένο, εάν υπήρχε η δυνατότητα να ανταλλάξουμε επισκέψεις με το συνεργαζόμενο σχολείο.

Οι μαθήτριές μας: Γεωργιάδου Βασιλική, Γκαντερή Κατερίνα, Γραμμενούδη Στέλλα, Διαμαντόγλου Δέσποινα, Ελευθεριάδου Ελεονώρα, Ζάχου Χρυσή, Καλαϊτζή - Τηλικίδου Δήμητρα, Καντουνάτου Ζωή, Καρυπίδου Χριστίνα, Κόντου Ελισάβετ, Κυριαζή Μαρία, Λάτσιου Κατερίνα, Μπάλτα Κλεονίκη, Μπάρμπα Μαρία, Παρισιάδου Αφροδίτη

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Στεργιάδου Λιάνα, Ταγγίλης Νίκος, Γοτουχίδου Σοφία

7^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Πολιτισμός Ειρήνης και μη Βίας: Τα Δικαιώματα του Παιδιού"

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

1. Ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα Πολιτισμού, Ειρήνης και Περιβάλλοντος.
2. Ανταπόκριση στην ανακήρυξη από την UNESCO της δεκαετίας 2001-2010 ως: "Δεκαετία για έναν Πολιτισμό Ειρήνης και Μη Βίας για τα Παιδιά του Κόσμου".

Στόχοι του προγράμματος :

- ◆ Να μνηθούν οι μαθητές/τριες στην αγωγή για την Ειρήνη, να αποδέχονται τη διαφορετικότητα, να απορρίπτουν κάθε μορφή βίας.
- ◆ Να γνωρίσουν τι είναι τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και ειδικότερα τα Δικαιώματα του Παιδιού.
- ◆ Να αναπτύξουν τη διάθεση για συνεργασία και αλληλοαποδοχή.
- ◆ Να καλλιεργηθεί η δημιουργική τους διάθεση, η φαντασία και η συναισθηματική

τους έκφραση, μέσα από κοινές εικαστικές και θεατρικές δραστηριότητες.

♦ Να παραγάγουν σχετικό υλικό και να το προωθήσουν στο ευρύτερο περιβάλλον.

Σκοπός μας ήταν επίσης, να γνωρίσουμε τα δικαιώματα του παιδιού και να ερευνήσουμε, όσο μας ήταν δυνατόν, κατά πόσο αυτά βρίσκουν εφαρμογή σε τοπικό ή διεθνές επίπεδο και μέσα από αυτήν την εικόνα να διακρίνουμε πόσο κοντινό ή μακρινό όνειρο είναι ο "πολιτισμός της ειρήνης".

Μεθοδολογία προγράμματος:

Μαθητοκεντρική - ομαδοκεντρική - Μέθοδος Project

1. Ενημέρωση μαθητών/τριών. Παρουσίαση του προβλήματος - θέματος. Ευαισθητοποίηση.
2. Συζήτηση-καθορισμός σκοπών και στόχων. Συγκρότηση της ομάδας "Υπερασπιστές του Πολιτισμού και Ειρήνης".
3. Επιλογή υποθεμάτων. Συγκρότηση υποομάδων εργασίας.
4. Συγκέντρωση υλικού. Έρευνα σε βιβλία, στον τύπο, στο Διαδίκτυο. Αποστολή επιστολών σε φορείς σχετικούς με το θέμα.
5. Επικοινωνία των υποομάδων μεταξύ τους. Παρακολούθηση της πορείας των εργασιών. Ανατροφοδότηση.
6. Ασκήσεις βιωματικές - παιχνίδια ρόλων.
7. Επισκέψεις και επικοινωνία με φορείς που δραστηριοποιούνται σε θέματα που σχετίζονται με τα παιδιά.
8. Παρουσίαση εργασιών.
9. Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του προγράμματος με:
 - α) Χάρτες εννοιών σχετικών με το περιεχόμενο του προγράμματος: Σύγκριση αρχικών και τελικών χαρτών. (Αυτοαξιολόγηση με τη μέθοδο VEE heuristic του Ahlbergh)
 - β) Ερωτηματολόγιο.

Εξετάσαμε τις εξής θεματικές ενότητες:

1. Το δικαίωμα του παιδιού για υγεία, διατροφή, καθαρό περιβάλλον.
2. Το δικαίωμα για εκπαίδευση και πληροφόρηση.
3. Το δικαίωμα στην ισότητα και τη μη διάκριση.
4. Βία και εκμετάλλευση στα παιδιά.

Καταλήξαμε στο **συμπέρασμα** ότι τα παιδιά πρέπει να μάθουν τα δικαιώματά τους:

- α. Για να γνωρίζουν τις ανάγκες τους.
- β. Για να σέβονται και να εκτιμούν ό,τι έχουν.
- γ. Για να διεκδικούν, όταν αδικούνται.
- δ. Για να συμπάσχουν με αυτούς που τα δικαιώματά τους καταπατούνται και να δραστηριοποιούνται για τη λήψη μέτρων.
- ε. Για την προσωπική τους και την παγκόσμια πρόοδο.
- στ. Γιατί τα παιδιά που στερούνται τα δικαιώματά τους, ωριμάζοντας, είναι δύσκολο να εξελιχθούν σε παραγωγικούς ενήλικες και πολίτες που θα σέβονται τα

δικαιώματα των άλλων.

Επισκέψεις: Στη Βιβλιοθήκη του 3^{ου} Λυκείου Σταυρούπολης (οδηγίες για συλλογή υλικού). Στο Πολεμικό Μουσείο (ξενάγηση και έκφραση φιλειρηνικού μηνύματος). Στο "Παιδικό Χωριό" στο Φίλυρο (ενημέρωση, παράδοση τροφίμων και χρημάτων). Στην Εταιρία Προστασίας Ανηλίκων (ενημέρωση σχετικά με τα παιδιά που έρχονται αντιμέτωπα με το Νόμο). Στο Κέντρο Κοινωνικών Υπηρεσιών του Δήμου Σταυρούπολης (γνώση θεσμών για τους νέους και τις οικογένειές τους σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας). Στο Περιβαλλοντικό κέντρο Πληροφόρησης Αξιού-Χαλάστρας (ευαισθητοποίηση σε θέματα τοπικού φυσικού περιβάλλοντος). Στο Δικαστικό Μέγαρο Θεσ/νίκης (ενημέρωση για το πρόγραμμα "Δωρεάν νομική βοήθεια για ανήλικους παραβάτες κοινωνικά ευπαθών ομάδων").

Δραστηριότητες: Ανακοινώσεις για την ανακύκλωση μετά από σχετική ενημέρωση από τον Σύνδεσμο ΟΤΑ Μείζονος Θεσ/νίκης. Ενημερώσεις στο σχολείο από το σύλλογο "Το χαμόγελο του παιδιού" για το έργο του, τη γραμμή SOS-1056 και τον εθελοντισμό. Από τους "Γιατρούς χωρίς Σύνορα" και τη "Διεθνή Αμνηστία". Έκθεση υλικού σχετικού με την κατάσταση των παιδιών στον κόσμο με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα του Παιδιού. Έκφραση φιλειρηνικής στάσης, με αφορμή τα γεγονότα στο Ιράκ, με σχετικά μηνύματα και μικρή πορεία ειρήνης, συγκέντρωση χρημάτων για ανθρωπιστική βοήθεια, με ευαισθητοποίηση όλων των μαθητών του σχολείου. Ενημέρωση με θέμα "Επιθετική συμπεριφορά παιδιών" από ομάδα ειδικών του Κέντρου Κοινωνικών Υπηρεσιών του Δήμου και του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων της Δ/σης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Τελική έκθεση υλικού από τις εργασίες της ομάδας (έργα ζωγραφικής, σκίτσα, φωτογραφικό υλικό, ποιήματα).

Ευχαριστούμε θερμά όλους/ες όσους/ες αφιέρωσαν το χρόνο τους να μας δεχτούν στο χώρο τους ή να μας επισκεφτούν και να απαντήσουν στα ερωτήματά μας. Αυτούς/ές επίσης με τους οποίους επικοινωνήσαμε και μας απέστειλαν χρήσιμο υλικό για τις εργασίες μας:

- ◆ Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού, Διεύθυνση Οικογενειακών Σχέσεων, Αθήνα
- ◆ Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων, Μέσων, Αθήνα
- ◆ Ελληνική Επιτροπή Συνεργασίας με τη UNICEF, Αθήνα

1. Στο Πολεμικό Μουσείο

2. Στην πορεία μας για την ειρήνη

♦ Εθνικό Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Αθήνα

Ευχαριστούμε επίσης θερμά το σύλλογο διδασκόντων του σχολείου μας για τη συμπαράστασή του στις δραστηριότητές μας, την καθηγήτρια της πληροφορικής κ. Καρπουζά Κωνσταντίνα για την βοήθειά της σε θέματα της ειδικότητάς της και ιδιαίτερα τη Διευθύντρια του σχολείου μας κ. Τοπαλτζίκη Θεοδώρα, η υποστήριξη της οποίας ήταν καθοριστική για την ολοκλήρωση αυτού του προγράμματος.

Εμείς, τα παιδιά της Περιβαλλοντικής Ομάδας, αναγνωρίζοντας τη σημασία και την αναγκαιότητα του Πολιτισμού Ειρήνης, σε μια μικρή συμβολή στον αγώνα για έναν καλύτερο κόσμο, συγκροτηθήκαμε σε ομάδα με το όνομα: "Υπερασπιστές του Πολιτισμού της Ειρήνης", διαμορφώνοντας τη συμπεριφορά μας σύμφωνα με τις ακόλουθες αρχές :

- ♦ ΣΕΒΟΜΑΣΤΕ κάθε μορφή ζωής.
- ♦ ΑΠΟΡΡΙΠΤΟΥΜΕ τη βία σε όλες τις μορφές της. Επιδιώκουμε τη δικαιοσύνη με την πειθώ και την κατανόηση.
- ♦ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ κάθε προσπάθεια για τη διατήρηση του πλανήτη. Σεβόμαστε το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να χρησιμοποιεί κάθε φυσικό πόρο, εφόσον εγγυάται την ανανέωσή του και την αειφορία.
- ♦ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ το διάλογο και την ισότιμη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων.
- ♦ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ τη διαφορετικότητα κάθε ανθρώπου και
- ♦ ΕΚΔΗΛΩΝΟΥΜΕ την ανεκτικότητα και την αλληλεγγύη μας.

Η ομάδα μας: Ελεκίδου Έλενα, Καλαϊτζίδου Δημόκλεια, Καλαϊτζίδου Φανή, Κεχαγιάς Δημήτριος, Κουρουκλίδης Νικόλαος, Λεονταρίδης Αλέξανδρος, Νάτσικας Παναγιώτης, Ναβροζίδου Ευρώπη, Νοβάκης Φώτιος, Παπαρηγορίου Μαρία, Σαρίδης Δημήτριος, Σπανού Αθηνά, Ταρπαντζή Μαρία, Ταχτσιδης Αθανάσιος, Τεκίδου Παρθένα, Τσαβδαρίδου Φωτεινή, Τσίτα Σουλτάνα, Χαλκίδου Νικολέτα, Χοπεϊδής Ιωάννης.

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Διαμαντοπούλου Σταυρούλα.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ

"Καλοχώρι: ιστορία - πολιτισμός - περιβαλλοντικά προβλήματα"

Στόχοι των μαθητών/τριών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα:

- ♦ να γνωρίσουν τα ιστορικά δεδομένα που σχετίζονται με τον τόπο τους (ρίζες των προγόνων, συνθήκες ζωής τους, ασχολίες τους, ήθη και έθιμα, κ.λ.π.)
- ♦ να προσεγγίσουν τη σημερινή πραγματικότητα του Καλοχωρίου σε όλους τους τομείς: οικονομικό, πνευματικό, πολιτιστικό, περιβαλλοντικά προβλήματα (μόλυνση ατμόσφαιρας, καθίζηση εδάφους κ.α.)
- ♦ να εξοικειωθούν στην έρευνα ιστορικών και άλλων πληροφοριών με συνεντεύξεις και επιτόπιες επισκέψεις

♦ να εθιστούν στο συλλογικό πνεύμα λήψης αποφάσεων και διεκπεραίωσής τους

♦ τέλος, λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα παραπάνω και συνειδητοποιώντας τόσο τη σημασία της κληρονομιάς του παρελθόντος, όσο και τις ιδιαιτερότητες του παρόντος, να προτείνουν λύσεις στα δύσκολα περιβαλλοντικά προβλήματα και να εκφράσουν άποψη για τα πολιτιστικά στοιχεία του τόπου τους.

Οι μαθητές από την πρώτη στιγμή αντιλήφθηκαν την αναγκαιότητα ενημέρωσής τους σε θέματα τοπικής Ιστορίας, στοιχείο που θα τους οδηγήσει στο να διατηρήσουν τα δεδομένα της τοπικής κληρονομιάς τους μέσα σ' ένα κόσμο που διαρκώς μεταβάλλεται.

Η διαδικασία που ακολουθήθηκε σχετικά με την **επιλογή του θέματος** ήταν η εξής: ενημερωτική συνάντηση με τους μαθητές/τριες οι οποίοι έριξαν τις πρώτες ιδέες. Με δεδομένο ότι πολλοί/ες από αυτούς αγνοούσαν βασικά στοιχεία της τοπικής Ιστορίας επιλέχθηκε το συγκεκριμένο θέμα ομόφωνα.

Σχετικά με τη **μεθοδολογία** οι μαθητές/τριες ακολούθησαν την πάγια διαδικασία:

1. χωρισμός σε ομάδες
2. χωρισμός του θέματος σε υποενότητες
3. καταμερισμός εργασιών ανά ομάδα
4. συνεντεύξεις με επώνυμους και ανώνυμους γνώστες της τοπικής Ιστορίας
5. επισκέψεις σε χώρους σημαντικούς (κοινοτικό κατάστημα, εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, υδραγωγείο, πολιτιστικό κέντρο) και ενημέρωση για την ιστορία και την δραστηριότητα του καθενός. Επίσης, επισκέφθηκαν, γνώρισαν και φωτογράφησαν το φράγμα που προστατεύει το Καλοχώρι από μία ενδεχόμενη πλημμύρα, το λαογραφικό μουσείο, την περιοχή "Δάνεια" (αξιόλογο υδροβιότοπο) και ενημερώθηκαν για τα οικολογικά προβλήματα που απειλούν το Καλοχώρι.

Αξιολογώντας την όλη φετινή τους προσπάθεια, οι μαθητές/τριες μας έκριναν ότι απέκτησαν σημαντικές γνώσεις που θα αποτελέσουν εφόδιο στη ζωή τους και θα τους βοηθήσουν να διατηρήσουν τα ήθη και τα έθιμα του τόπου τους, να σέβονται την παράδοση τους. Ακόμα, να γνωρίζουν τα προβλήματα του τόπου τους και να συμβάλλουν στην επίλυσή τους, συμμετέχοντας ενεργά στα "κοινά".

Η ομάδα μας ποζάρει και προτείνει λύσεις για την αξιοποίηση του Κινηματογράφου του Καλοχωρίου, που έδωσε πολλά στοιχεία πολιτισμού στους κατοίκους και έχει να δώσει περισσότερα στο μέλλον

Μέλη της περιβαλλοντικής ομάδας του γυμνασίου του Καλοχωρίου μπροστά στα εκθέματα του Λαογραφικού Μουσείου Καλοχωρίου, από τα οποία αντλήθηκαν πολλά στοιχεία της εργασίας

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Χουρσούτογλου Βασίλης, Τούρνα Βεατρίκη.

ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΧΑΛΚΗΔΟΝΑΣ

"Χαλκηδόνα - Σταυροδρόμι επικοινωνίας"

Κριτήρια επιλογής του θέματος και μέθοδος επιλογής: Η επιλογή του θέματος έγινε από τους καθηγητές/τριες - μαθητές/τριες μέσα από συζήτηση και με συλλογική απόφαση. Προτιμήσαμε το συγκεκριμένο θέμα ως πιο οικείο και που ενδιαφέρει άμεσα όλους τους μαθητές, έχοντας υπόψη ότι για πρώτη φορά συμμετείχαν σε πρόγραμμα Π.Ε.

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Κοινωνική - περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών.
- ◆ Εθισμός τους στην ομαδική εργασία και στη μεθοδολογία μιας έρευνας.
- ◆ Προσπάθειες συνεργασίας με άλλους φορείς κατά τη διάρκεια του προγράμματος.
- ◆ Πληρέστερη γνωριμία με τον τόπο.
- ◆ Καταγραφή στοιχείων ανάπτυξης (κοινωνικής - οικιστικής - οικονομικής) της περιοχής της Χαλκηδόνας.
- ◆ Οικολογική επίδραση των δύο εθνικών δρόμων στο περιβάλλον.

Τοπική διάσταση του θέματος:

Η πληθυσμιακή και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής στηρίχθηκε και στηρίζεται στους δύο εθνικούς της δρόμους. Όμως στη σημερινή εποχή η αύξηση του αριθμού των αυτοκινήτων και η ανάγκη για μεγάλους, ταχείας κυκλοφορίας δρόμους, η ηχορύπανση, η ρύπανση του αέρα, δημιουργούν προβληματισμό στους κατοίκους της περιοχής.

Μεθοδολογία του προγράμματος:

1. Χωρισμός των μαθητών/τριών σε **ομάδες**: φωτογραφίας, δημοσιογραφίας, σύνταξης - διακίνησης - επεξεργασίας ερωτηματολογίου. Συντακτική επιτροπή για την εκτύπωση της εργασίας.
2. Επαφές - επισκέψεις με άλλους φορείς και κατοίκους της περιοχής, που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην έρευνα.
3. Συγκέντρωση και συζήτηση με τους μαθητές κατά ομάδες, κάθε Τετάρτη μετά το πέρας των μαθημάτων.
4. Κάθε μήνα μια συγκέντρωση του συνόλου της περιβαλλοντικής ομάδας, εκτός ωρών διδασκαλίας, για την ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων.
5. Τήρηση ημερολογίου για την **καταγραφή δραστηριοτήτων και εργασιών** από τη δημοσιογραφική ομάδα.

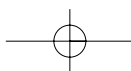
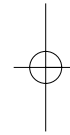
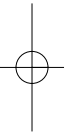
Δραστηριότητες - επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν:

- ◆ Επίσκεψη στο Δημαρχείο και συνέντευξη από το Δήμαρχο κ. Π. Τσιτουρίδη.
- ◆ Επίσκεψη στη Τροχαία Χαλκηδόνας και συνέντευξη από το διοικητή.

- ◆ Τηλεφωνική επαφή με την Τροχαία Θεσσαλονίκης (ΤΟΤΑ) για τον αριθμό τροχαίων ατυχημάτων στην ευρύτερη περιοχή.
- ◆ Διακίνηση του ερωτηματολογίου σε κατοίκους της ευρύτερης περιοχής
- ◆ Επίσκεψη σε καταστηματαρχες της περιοχής και καταγραφή των απόψεων τους για την ύπαρξη και μεταφορά των εθνικών οδών.
- ◆ Επιτόπια καταγραφή του αριθμού των αυτοκινήτων που διέρχονται από την περιοχή.
- ◆ Φωτογράφιση των δρόμων και της Περιβαλλοντικής ομάδας.
- ◆ Επεξεργασία των ερωτηματολογίων με το πρόγραμμα MS-EXCEL, δημιουργία στατιστικών πινάκων και διαγραμμάτων.
- ◆ Το υλικό που συγκεντρώθηκε από τη βιβλιογραφία, τις συνεντεύξεις, τις φωτογραφίες και τις εργασίες των μαθητών συγκεντρώθηκε σε ειδικό έντυπο.

Οι μαθητές/τριες της Περιβαλλοντικής Ομάδας: Βουλγαράκης Γιώργος, Δεμιρούδη Ελευθερία, Θυμιανάκη, Κοκοζίδου Βέρα, Κρεκμάνοβα Αντωνία, Μπιμόπουλος Φώτης, Μπούλης Γεώργιος, Πανταζή Σοφία, Παπαδοπούλου Ελένη, Παπαδοπούλου Θεοδώρα, Πατλάκη Σεβαστή, Πετκάκη Αθηνά, Πλούκου Στέλλα, Ρουπάνη Αλέκα, Σερμπέζης Βαγγέλης, Σιαπκάρη Φωτεινή, Τοπουζίδου Σοφία, Τσαλώνη Αγγελική, Τσιτσιρούδης Αθανάσιος, Τσολακίδου Ιωάννα, Φιδάνης Γεώργιος, Χατζηαναγνώστου Μενελία, Χατζηδημητρίου Αθανασία, Χιλιόπουλος Δημήτρης.

Η Παιδαγωγική Ομάδα: Καραμανλής Δημήτριος, οικονομολόγος,
Σοφianoπούλου Ανθούλα, μαθηματικός

ΕΝΟΤΗΤΑ 4η ΔΑΣΟΣ

3^ο Ε.Λ. ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΩΝ

"Εθνικοί Δρυμοί"

Στο πρόγραμμά μας με θέμα "Εθνικοί Δρυμοί", μελετήσαμε το ρόλο των δασών γενικά και τη σημασία τους στην προστασία του περιβάλλοντος και του ανθρώπου. Ειδικά για τους εθνικούς δρυμούς, γνωρίσαμε το καθεστώς προστασίας, τη θέση τους, την πανίδα και τη χλωρίδα τους, καθώς και τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτούς.

Οι **στόχοι** του προγράμματος ήταν:

- ◆ Γνώση της αξίας και του ρόλου των δασικών συστημάτων και ευαισθητοποίηση των μαθητών στην προστασία τους.
- ◆ Εξοικείωση με τη διαβίωση σε δασικό περιβάλλον, πεζοπορία, αθλητικές δραστηριότητες.
- ◆ Καταγραφή των δυνατοτήτων ήπιας τουριστικής προσέγγισης.
- ◆ Απόκτηση ικανοτήτων στην αναζήτηση, συλλογή, σύνθεση και αξιολόγηση στοιχείων και πληροφοριών, αλλά και στην προφορική και γραπτή έκφραση.

Οι **διαστάσεις** του θέματος ήταν περιβαλλοντικές, πολιτικές και οικονομικές, όπως επίσης εθνικές και παγκόσμιες.

Οι **συνεργάτες** του προγράμματος: α) η Δασική Υπηρεσία, β) το Κ.Π.Ε. Κορώνειας Βόλβης, γ) ο Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών, δ) η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία.

Τα **κριτήρια επιλογής** του θέματος ήταν: τα ενδιαφέροντα των μαθητών, η δυνατότητα "διαβίωσης" σε φυσικό περιβάλλον, η σημασία των Εθνικών Δρυμών και των δασικών συστημάτων.

Η **διαδικασία επιλογής**: κατατέθηκαν προτάσεις από τους μαθητές, ακολούθησε συζήτηση και ψηφοφορία.

Οι **μέθοδοι υλοποίησης** του προγράμματος ήταν: η μέθοδος Project, η μελέτη πεδίου, η βιβλιογραφική έρευνα και οι συναντήσεις με ειδικούς.

Οι **δράσεις** που πραγματοποιήθηκαν: ανάρτηση πόστερ στην περιβαλλοντική γωνιά του σχολείου, προβολή βίντεο, διαλέξεις από ειδικούς, έκδοση εφημερίδας.

Επισκέψεις: α) διάσχιση του φαραγγιού του Ενιπέα στον Όλυμπο, β) Τριήμερη εκδρομή στο χωριό Κισσός του Πηλίου, που περιλάμβανε βοτανολογική ξενάγηση, πεζοπορίες και αθλητικές-φυσικές δραστηριότητες.

Η **αξιολόγηση** έγινε με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου στην αρχή και το τέλος του προγράμματος.

Στο πρόγραμμα **υπεύθυνος καθηγητής** ήταν ο κ. Πολύκαρπος Δουμπαλακίδης.

Συμμετείχαν **οι μαθητές/τριες**: Αθανασίου Α., Αποστολίδου Β., Αποστολίδου Ε., Βαγγελιά Ε., Γιαλελή Μ., Γκουγκουστάμου Φ., Γούτσης Χ., Ελευθεριάδης Β., Ιορδανίδου Α., Καραμπαγλίδου Κ., Κουρκουβέλη Ε., Κουρκουβέλη Σ., Λαζαρίδου

Σ., Μούτσιου Μ., Μπαζαργιάννη Κ., Νικούλης Π., Παπαδόπουλος Α., Παπαζαχαρίου Π., Ραχμανίδης Π., Σταμπολίδης Π., Στεφανίδου Χ., Συμεωνίδης Δ., Τσακιρίδης Α, Τσακιρίδης Α., Χαντζαρίδου Π., Χατζής Π.

Διάσχιση γεφυριού Ενιπέα

3^ο Τ.Ε.Ε. ΕΥΟΣΜΟΥ

"Δάση και Εθνικοί Δρυμοί που αλλοιώνονται - Είδος και αιτίες αλλοίωσης".

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

Η Ελλάδα σήμερα καλύπτεται από "δασικές εκτάσεις" κατά 19% (με αληθινά δάση μόνο το 8%), ενώ πριν από ένα μόλις αιώνα είχε δασοκάλυψη πλέον του 50%!

Οι καταστροφικές όμως πρακτικές και νομοθετική αναποτελεσματικότητα για την προστασία του δάσους οδήγησαν σ' αυτή τη δραματική μείωση των δασών στη χώρα μας. Για το λόγο αυτό θεωρήσαμε σκόπιμο να ασχοληθούμε με το θέμα αυτό.

Στόχοι:

- ◆ Να γνωρίσουν οι μαθητές και να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με τους εθνικούς δρυμούς. Ποιοι είναι στην πατρίδα μας και ποια είναι η οικολογική τους σημασία, ποιοι οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν.
- ◆ Επίσης να ασχοληθούν οι μαθητές με την ποικιλομορφία του φυσικού περιβάλλοντος, με τη χλωρίδα και την πανίδα, καθώς και με τα μνημεία της φύσης.
- ◆ Να αποκτήσουν δεξιότητες ομαδικής εργασίας και συλλογικό πνεύμα.
- ◆ Να αποκτήσουν κριτική σκέψη.
- ◆ Να αναπτύξουν δεξιότητες παρατήρησης, συλλογής πληροφοριών, ταξινόμησης, επεξεργασίας.

Μεθοδολογία: Μέθοδος Project. Χωρισμός σε ομάδες, καθορισμός υποθεμάτων και συγκέντρωση πληροφοριών από βιβλιογραφία και το διαδίκτυο. Πρόσκληση ειδικού στο σχολείο για ενημέρωση.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Δρίζης Ευστάθιος, Καραγιάννη Χριστίνα, Οικονόμου Γεώργιος.

3^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Εθνικοί δρυμοί - Όλυμπος"

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Να γνωρίσουν οι μαθητές και να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με τους εθνικούς δρυμούς. Ποιοι είναι στην πατρίδα μας και ποια είναι η οικολογική τους σημασία.
- ◆ Επίσης να ασχοληθούν με την ποικιλομορφία του φυσικού περιβάλλοντος, με τη κλωρίδα και την πανίδα, καθώς και με τα μνημεία της φύσης.
- ◆ Να αποκτήσουν δεξιότητες ομαδικής εργασίας και συλλογικό πνεύμα.
- ◆ Να αποκτήσουν κριτική σκέψη.
- ◆ Να αναπτύξουν δεξιότητες παρατήρησης, συλλογής πληροφοριών, ταξινόμησης, επεξεργασίας.

Δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος: Συγκέντρωση καταγραφή υλικού. Κατασκευή πόστερ με κολάζ από κάρτες και φωτογραφικό υλικό.

Συνεργασία με φορείς: Δασονομείο Λιτοχώρου, Τμήμα Δασικού Περιβάλλοντος Εθνικών Δρυμών - Δασικής αναψυχής, Διεύθυνση Δασών Νομού Πιερίας.

Πηγή άντλησης πληροφοριών: Αντλήσαμε πληροφορίες από το υλικό που μας έστειλαν οι ανωτέρω φορείς, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία - Αγροτουρισμός, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και από το Internet.

Εκδρομές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος: Επίσκεψη και ενημέρωση από τους αρμόδιους φορείς για τον Εθνικό δρυμό των Πρεσπών.

Εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος: Παρουσίαση και ενημέρωση για το πρόγραμμα σε τμήματα μαθητών του 3^{ου} Τ.Ε.Ε Σταυρούπολης.

Αξιολόγηση του προγράμματος: Στο πρόγραμμα συμμετείχαν με αρκετό ενδιαφέρον σχεδόν όλα τα μέλη της περιβαλλοντικής ομάδας. Δραστηριοποιήθηκαν στο να συλλέξουν το υλικό, να βγάλουν φωτογραφίες, να ανταλλάξουν απόψεις σε ενδιαφέροντα σχετικά θέματα και να κατανοήσουν το μεγάλο οικολογικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι εθνικοί δρυμοί.

Οι **μαθητές/τριες** μας: Αλεξανδροπούλου Κ., Αμοιρίδου Α., Βερβέρας Α., Βουλγαρόπουλος Γ., Ιγνατιάδου Β., Καπετανοπούλου Α., Κατσιώνη Α., Σταματάκης Ν.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Κοτινοπούλου Χαίδω, Ασίκη Ελένη.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΔΡΥΜΟΥ**"Ανακαλύπτω το δάσος του Μελισσοχωρίου"**

Κριτήρια επιλογής του θέματος: Το ενδιαφέρον που έδειξαν οι μαθητές/τριες στο να γνωρίσουν το δάσος του Μελισσοχωρίου και η ευαισθητοποίησή τους απέναντι στους κινδύνους που αντιμετωπίζει από τις ανθρώπινες επεμβάσεις.

Στόχοι:

- ◆ Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες τους κύριους ρόλους του δάσους του Μελισσοχωρίου και να αξιολογήσουν τη χρησιμότητά του σε τοπικό επίπεδο.
- ◆ Να αναγνωρίσουν την βιοποικιλότητά του, κυρίως την ποικιλία των δένδρων
- ◆ Να παρατηρήσουν τα κυριότερα φυτά και λουλούδια που φυτρώνουν κάτω από τα δένδρα.
- ◆ Να αναγνωρίσουν και να περιγράψουν τις ανθρώπινες επεμβάσεις στο δάσος.
- ◆ Να καταγράψουν τις εντυπώσεις, παρατηρήσεις και την μελέτη του χώρου που ζουν, με αποτέλεσμα, ως γνώστες πλέον, να γίνουν και σωστοί χρήστες του περιβάλλοντός τους.

Μέθοδος: Εφαρμόστηκε "Η μέθοδος Project", η οποία βοήθησε τους μαθητές να αναπτύξουν ανεξαρτησία και υπευθυνότητα καθώς και κοινωνικούς και δημοκρατικούς τρόπους συμπεριφοράς.

Δραστηριότητες: Οργανώθηκαν πέντε επισκέψεις κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς στο δάσος του Μελισσοχωρίου. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεών μας προσπαθήσαμε να εξερευνήσουμε το χώρο και να εξηγήσουμε πώς είναι αυτό το δάσος και τι συμβαίνει στο εσωτερικό του. Συγκεντρώθηκαν πληροφορίες για το δάσος, όπως έκταση, μορφολογία εδάφους, φυτικά και ζωικά είδη που υπάρχουν σ' αυτό και οτιδήποτε άλλο χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη τοποθεσία ως μοναδική. Ερευνήθηκαν και καταγράφηκαν τα ίχνη των ανθρώπινων παρεμβάσεων. Πραγματοποιήθηκε συνάντηση με δασολόγο, ο οποίος μας ενημέρωσε για το επάγγελμά του και για τη διαχείριση του δάσους.

Συνεργάτες: Δήμος Μυγδονίας, Δασαρχείο Λαγκαδά, Πυροσβεστική υπηρεσία

Εκδρομές: Πραγματοποιήθηκε διήμερη εκδρομή στο Δέλτα του ποταμού

Νέστου στο Ν. Ξάνθης. Την παιδαγωγική ομάδα του προγράμματος αποτελούσαν οι καθηγητές/τριες: Βέτσιος Ελευθέριος ΠΕ2, Κουμεντάκη Ελένη ΠΕ6

Οι **μαθητές/τριες** της Β΄ Γυμνασίου: Μαράνα Γ., Παπαγεωργίου Α., Μπόλα Β., Μπαγιωνέτα Ε., Σπανούδη Α., Παπαγιάννη Γ., Μπάμπαλα Κ., Μπάμπαλα Α., Λιούμπινου Α., Νικολαΐδου Ν., Παναγιώτου Φ., Σαμαρά Ρ., Πατρίδης Α., Σεμερτζή Ν., Τουμπέλης Δ., Τουμπέλη Θ., Τράντα Σ., Τσιτσικλή Δ., Χατζηευαγγέλου Ε., Τολιόπουλος Σ., Τσίτσαρ Ιβάν, Χατζηγεωργίου Ν., Χατζητριανταφύλλου Ι., Τράϊκου Μ., Χατζηαγόρου Σ., Φούρδας Θ., Χατζητομάρης Χ., Τσελεπής Α., Χατζηευαγγέλου Ελ. και Χατζηαγόρου Κ.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΕΑΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ

"Το παραλίμνιο δάσος της Απολλωνίας"

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Γνωριμία με τον περιβάλλοντα χώρο (υδροβιότοπο λίμνης Βόλθης - παραλίμνιο δάσος Ν. Απολλωνίας).
- ◆ Διείσδυση στα "μυστικά του" και τα ενδιαφέροντα στοιχεία του.
- ◆ Ευαισθητοποίηση μέσα από τη γνώση και ενεργοποίηση των μαθητών/τριών για συμμετοχή και συμβολή - στο μέτρο του δυνατού - στην προστασία της φύσης.
- ◆ Ενημέρωση των πολιτών, ώστε να γνωρίσουν το δάσος.

Το θέμα μας έχει τοπική και παγκόσμια διάσταση, γιατί το δάσος συνδέεται άμεσα με την τοπική κοινωνία - και όχι μόνο -, αποτελεί πνεύμονα οξυγόνου και πράσινου, πηγή ζωής για τους ανθρώπους, στολίδι για τον τόπο τους, καταφύγιο πολλών ζώων και πουλιών, τόπο (λιβάδι) για τη βόσκηση αγροτικών ζώων.

Οι συνεργάτες μας: Δήμος Απολλωνίας, Κέντρο Πληροφόρησης Απολλωνίας.

Κριτήρια επιλογής θέματος: Επιλέξαμε το θέμα, γιατί ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των μαθητών. Σχετίζεται άμεσα με το φυσικό περιβάλλον, την τοπική κοινωνία, γειτνιάζει με το δάσος της περιοχής τους και τη λίμνη Βόλθη, που είναι ένας υγρότοπος διεθνούς ενδιαφέροντος, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση Ραμσάρ και αποτελεί πηγή ζωής για τους κατοίκους της περιοχής.

Μεθοδολογία του προγράμματος:

1. επισκόπηση πεδίου
2. ερωτηματολόγιο
3. συνεντεύξεις
4. φωτογράφιση
5. εργασίες παιδιών (συλλογή, ταξινόμηση, αξιολόγηση υλικού)
6. μελέτη πεδίου: Επισταμένη έρευνα στο παραλίμνιο δάσος για την καταγραφή της κλωρίδας και της πανίδας.

Δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν: Περιήγηση στο δάσος

Απολλωνίας - Λίμνη Βόλθη, Επίσκεψη στο Κέντρο Πληροφόρησης Απολλωνίας, Επίσκεψη στο Κ.Π.Ε. Αρναίας.

Δημοσιοποιήσαμε το πρόγραμμα Π.Ε. στη σχολική κοινότητα: **Παρουσιάσαμε** την εργασία στους μαθητές/τριες του σχολείου.

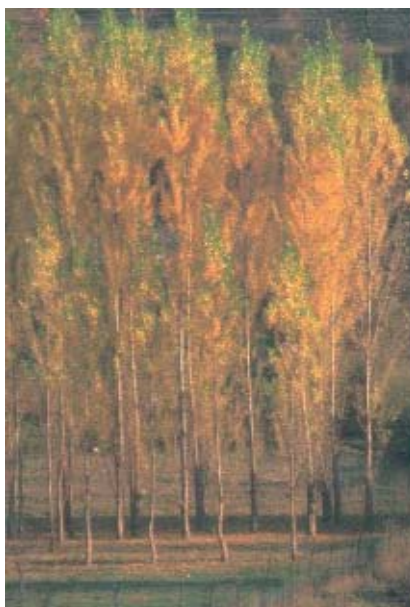

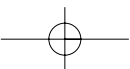
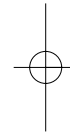
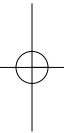
Σύντομη αξιολόγηση του

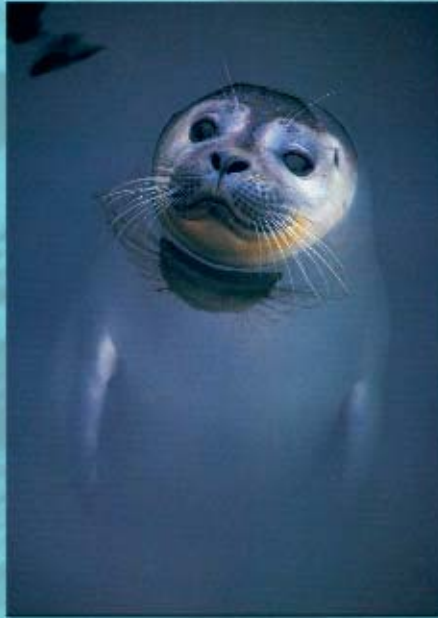
προγράμματος: Η συνεργασία μαθητών και μελών παιδαγωγικής ομάδας ήταν ικανοποιητική. Όλοι αντιμετώπισαν το θέμα με ενδιαφέρον, γιατί είναι θέμα ζωτικής σημασίας.

Συμμετείχαν οι μαθητές/τριες από τη Β' και Γ' Τάξη: Γιαννακούδης Ιωάννης, Ζάχος Ευστράτιος, Κατσιαπάνης Θεόδωρος, Κουτσούμης Αντώνιος, Μουτάφης Χρήστος, Σαρηγιαννίδου Παναγιώτα, Τσουλούδη Δήμητρα, Ασμενούδη Ευαγγελία, Ασμενούδη Πασχαλιά, Δήμου Δήμος, Εγλέζου Νικολέτα, Κυριάκου Αθανάσιος, Κυριάκου Χρήστος, Κωτσαρή Μαρία, Μανίκα Δέσποινα, Μπάμπα Ελένη, Τσάκαλος Λεοντής, Τσόγκας Γεώργιος, Τσολάκης Κων/νος, Φουντούκης Αναστάσιος.

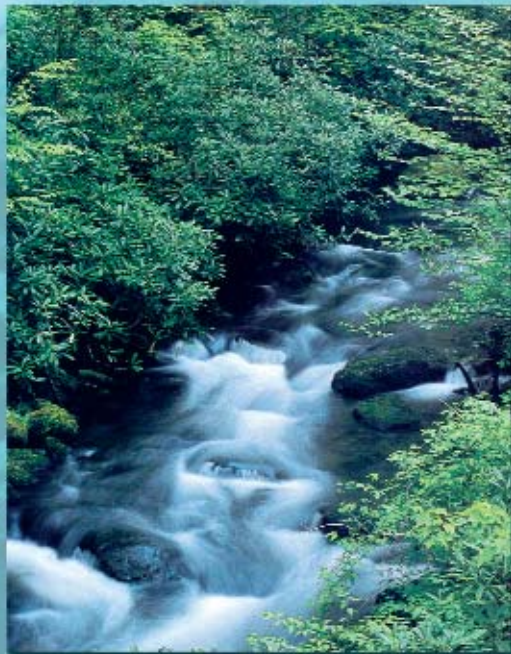
Παιδαγωγική ομάδα: Πεύκος Κωνσταντίνος, Μπιλιουρτζή Ασημίνα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5η ΝΕΡΟ

1^ο Τ.Ε.Ε. ΣΥΚΕΩΝ**"Η μόλυνση του Θερμαϊκού κόλπου"****Στόχοι του προγράμματος:**

- ◆ Να γνωρίσουν τα παιδιά το πρόβλημα της μόλυνσης του Θερμαϊκού Κόλπου.
- ◆ Να γνωρίσουν τους μολυσματικούς παράγοντες και τις επιπτώσεις της μόλυνσης.
- ◆ Να συγκεντρώνουν πληροφορίες για τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων.
- ◆ Να γνωρίσουν την λειτουργία του Βιολογικού Καθαρισμού (συνεργαστήκαμε με την Ε.Υ.Α.Θ. και το Χημείο του Α.Π.Θ. και συγκεντρώσαμε έντυπο υλικό και στατιστικές μελέτες τα οποία επεξεργάστηκε η ομάδα Π.Ε.)

Δραστηριότητες: συνεργασίες με Ε.Υ.Α.Θ. και ΧΗΜΕΙΟ Α.Π.Θ.

Πηγές άντλησης πληροφοριών: έντυπο υλικό από Ε.Υ.Α.Θ., στατιστικά στοιχεία από μελέτες που έγιναν από την Ε.Υ.Α.Θ.

Επισκέψεις: εγκαταστάσεις Βιολογικού Καθαρισμού Ν. Μηχανιώνας.

Εκδρομή: Ξάνθη- Κομοτηνή.

Δημοσιοποίηση του προγράμματος: Στις 9-5-03 παρουσίαση της εργασίας στο χώρο του σχολείου σε μαθητές/τριες - γονείς - εκπροσώπους τοπικών αρχών.

Αξιολόγηση του προγράμματος: Ικανοποιητική κρίνεται η επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων. Το ενδιαφέρον κάποιων μαθητών/τριών, κυρίως της Γ' τάξης, (λόγω πανελλαδικών εξετάσεων) ατόνισε προς το τέλος του Μαρτίου, ωστόσο γενικότερα η συμμετοχή κρίνεται ικανοποιητική.

Σχόλια - Συμπεράσματα: Θεωρούμε ότι η ρύπανση του Θερμαϊκού κόλπου είναι ένα εξαιρετικά σοβαρό θέμα που έχει πολλές όψεις. Τον επόμενο χρόνο σκοπεύουμε να συνεχίσουμε με το ίδιο θέμα στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Υπεύθυνες Καθηγήτριες: Δόσιου Όλγα, Κυράνου Ελένη.

Συμμετέχοντες μαθητές/τριες: 26

3^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ**"Το θαλάσσιο οικοσύστημα του Θερμαϊκού"**

Συνοπτική περιγραφή περιεχομένου: Το Θαλάσσιο οικοσύστημα του Θερμαϊκού. Η ιστορική του διαδρομή. Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτό και οι επιπτώσεις τους.

Στόχοι του προγράμματος:

Ο μαθητής/τρια να μπορεί:

- ◆ Να αναζητά πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό για τις διάφορες πτυχές του θέματος. Να τις αξιολογεί. Να τις συνθέτει σε κείμενο.
- ◆ Να ταξινομεί και να κατηγοριοποιεί πληροφορίες που έχουν σχέση με το

οικοσύστημα της παράκτιας ζώνης.

- ◆ Να αναγνωρίζει τα διάφορα είδη του θαλάσσιου οικοσυστήματος.
- ◆ Να εκφράζει απόψεις και να διατυπώνει επιχειρήματα για την κατάσταση του θαλάσσιου οικοσυστήματος, τις αιτίες και τις προοπτικές.

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

- ◆ Το ενδιαφέρον των μαθητών για το θέμα.
- ◆ Η εγγύτητα του χώρου μελέτης.
- ◆ Η εμπειρία των προγραμμάτων του σχολείου των προηγούμενων χρόνων που είχαν σχέση με το νερό.
- ◆ Η αξιοποίηση του αναλυτικού προγράμματος (Μάθημα βιολογίας Γ' Γυμνασίου.)

Τοπική - Εθνική - Παγκόσμια διάσταση του θέματος:

1. **Τοπική:** Ο Θερμαϊκός και η πόλη. Ιστορικές - κοινωνικές - οικονομικές - πολιτιστικές και οικολογικές αλληλοεπιδράσεις.
2. **Εθνική:** Από τον Θερμαϊκό στις Ελληνικές θάλασσες. Γενίκευση συμπερασμάτων.
3. **Παγκόσμια:** Από τον Θερμαϊκό στις θάλασσες του κόσμου. Η κατάσταση και τα προβλήματα της θάλασσας σε παγκόσμιο επίπεδο σήμερα.

Εξωτερικοί συνεργάτες: Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης (Ο.Λ.Θ), Μουσείο Ύδρευσης, Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού

Μέθοδοι:

1. Μέθοδος project (Συγκρότηση ομάδας - επιλογή θέματος - καθορισμός στόχων - χωρισμός σε υποομάδες).
2. Επισκόπηση πεδίου (Ερωτηματολόγιο-συνεντεύξεις-φωτογραφίες).
3. Μελέτη πεδίου (Έρευνα σε παράκτιες περιοχές - καταγραφές - χρήση κλειδών).

Δραστηριότητες:

- ◆ Λιμάνι Θεσσαλονίκης: Επίσκεψη στις εγκαταστάσεις. Συμπλήρωση ερωτηματολογίου από εργαζόμενους. Φωτογράφιση.
- ◆ Παραλία Αγγελοχωρίου: Καταγραφή των θαλασσίων νεκρών οργανισμών με τη μέθοδο του "τετραγώνου σκουπιδιών".
- ◆ Ταξινόμηση, κατηγοριοποίηση. Έκθεση στο Σχολείο με θέμα "ζωή στη θάλασσα".
- ◆ Κέντρο πληροφόρησης για την Παράκτια Ζωή: Τροφικές αλυσίδες ζώων, φυτών της θάλασσας, με χρήση κλειδών.
- ◆ Μουσείο Ύδρευσης: Ενημέρωση για το Δίκτυο Ύδρευσης, τον τρόπο λειτουργίας του βιολογικού καθαρισμού, συζήτηση με θέμα "Βιολογικός Καθαρισμός και Θερμαϊκός, πριν και μετά".
- ◆ Παγασητικός Κόλπος: Επίσκεψη στο λιμάνι του Βόλου - φωτογράφιση. Επίσκεψη σε διάφορες περιοχές του Παγασητικού. Καταγραφή - ταξινόμηση

των σκουπιδιών και θαλάσσιων οργανισμών - σύγκριση με το Θερμαϊκό.

- ◆ Ασπροβάλα: Επίσκεψη στο Κέντρο Πληροφόρησης Παράκτιας Ζώνης. Καταγραφή των σκουπιδιών, των θαλάσσιων οργανισμών - σύγκριση με το Θερμαϊκό.
- ◆ Κ.Π.Ε. Ελευθερίου - Κορδελιού: Παρακολούθηση προγράμματος του Κέντρου με θέμα το νερό.

Συμμετοχή σε δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: "Αειφορική διαχείριση του νερού" Κ.Π.Ε Ελευθερίου - Κορδελιού, "Η Θάλασσα" Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης.

Μέθοδοι αξιολόγησης: Χρήση της μεθόδου VEE heuristic του Ahlbergh που χρησιμοποιεί σαν εργαλείο τον αρχικό και τελικό χάρτη εννοιών.

Περιβαλλοντική ομάδα: Οι 30 μαθητές του τμήματος Γ2

Υπεύθυνοι καθηγητές: 1.Καρούμπης Γιώργος, μαθηματικός 2. Ποζατζίδης Γιώργος, γυμναστής

2ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

"Υγρό στοιχείο - Αλιάκμονας"

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών στα περιβαλλοντικά προβλήματα σχετικά με το υγρό στοιχείο - νερό που είναι πηγή ζωής.
- ◆ Κατανόηση της αξίας του νερού για ανθρώπους, ζώα και φυτά.
- ◆ Ορθολογική χρήση του νερού.
- ◆ Κοινωνικοποίηση των μαθητών/τριών μέσα από ομαδικές συμμετοχικές διαδικασίες.

Δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος:

1. Συλλογή στοιχείων από μαθητές/τριες και υπεύθυνους από το Διαδίκτυο, εγκυκλοπαίδειες, περιοδικά κ.λ.π.
2. Συνάντηση με υπηρεσιακούς παράγοντες της ΔΕΚΕ, που ελέγχει τις αμμοληψίες του νομού Ημαθίας.
3. Επαφές με την Οικολογική Κίνηση Βέροιας, το Ελληνικό Κέντρο Υγροτόπων Βιοτόπων, το Κέντρο Πληροφόρησης Υγροτόπων "Δέλτα Χαλάστρας".

Συνεργασίες:

- ◆ Στα πλαίσια του σχολείου, με την Π.Ο. "Το Νερό Πηγή Ζωής και η Λίμνη Κερκίνη".
- ◆ Με τον τομέα Χημικών, για ανάλυση δειγμάτων νερού και αδρανών υλικών από πηγές, στη περιοχή Νεστορίου Καστοριάς
- ◆ Συνεργασία με Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Θεσσαλονίκης.

Πηγές άντλησης πληροφοριών: Διαδίκτυο, εγκυκλοπαίδειες, έντυπα περιβαλλοντικών οργανώσεων, περιοδικά.

Επισκέψεις ενημερωτικές: Στο χώρο κατασκευής Διυλιστηρίου πόσιμου ύδατος της Ε.Υ.Α.Θ στη Σίνδο, στο χώρο κατασκευής αγωγού υδροδότησης Θεσσαλονίκης καθώς και στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης

Εκδρομές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος: Στις πηγές του Αλιάκμονα στο Νεστόριο Καστοριάς, στη λίμνη του Πολυφύτου και στις εκβολές του στο Κλειδί Ημαθίας.

Εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος στη σχολική κοινότητα -

τοπική κοινωνία: Παρουσίαση στην Π.Ο. "Το νερό, πηγή ζωής" του σχολείου μας και στις πολιτιστικές εκδηλώσεις του σχολείου μας.

Σύντομη αξιολόγηση του προγράμματος: Οι μαθητές/τριες συνεργάστηκαν άψογα και στις υποομάδες και σαν σύνολο. Απόκτησαν νέες γνώσεις με αφορμή τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Γενικότερα κοινωνικοποιήθηκαν περισσότερο.

Σχόλια - συμπεράσματα: Με τη συνεργασία των μαθητών μεταξύ τους καθώς και με τους καθηγητές τους δημιουργήθηκαν πραγματικές ανθρώπινες σχέσεις, οι οποίες πιστεύουμε ότι είναι σοβαρό επίτευγμα του παρόντος προγράμματος.

Μαθητές/τριες: Αζωίδης Νικόλαος, Αλχαζίδου Αθηνά, Αρβανιτίδου Δάφνη, Δημητριάδου Δήμητρα, Θεοδοσία Χρυσοβαλάντου, Ιωαννίδου Ιωάννα, Καΐση Νικολέτα, Καραμπά Ξένια, Κεντερίδης Αθανάσιος, Κοτσανίδης Άγγελος, Κοτσιβού Γεωργία, Κούτσι Ήρμα, Λύπε Εμμανουέλα, Μαρίγκου Σοφία, Μιχαηλίδης Δημήτριος.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Μπουρίδου Κλεοπάτρα, οικονομολόγος, Δούναβης Σωτήριος, μαθηματικός.

2^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

"Ποταμός Αξιός" (Μια αναφορά στην ποιότητα των νερών του)

Στόχος του προγράμματος:

- ◆ Η μελέτη του υδάτινου περιβάλλοντος της Βόρειας Ελλάδας.
- ◆ Η ευαισθητοποίηση της μαθητικής κοινότητας και κατ' επέκταση της κοινωνίας για τα υδάτινα οικοσυστήματα.

Σκοπός του προγράμματος:

Με την εργασία αυτή προσπαθήσαμε:

- ◆ να δώσουμε τη δυνατότητα στους μαθητές να έρθουν σε επαφή μ' αυτό το ζωντανό ποτάμι της Μακεδονίας.
- ◆ να γνωρίσουν από κοντά την κλωρίδα και την πανίδα του, να αξιολογήσουν την ποιότητα του νερού και να διαγνώσουν τους περιβαλλοντολογικούς κινδύνους.

Δραστηριότητες: Στα πλαίσια της "Ημέρας Ποταμού" και με το δεδομένο της

συμμετοχής της Π.Ο. στο δίκτυο "Ποτάμι" έγιναν εξορμήσεις με στόχο την εξερεύνηση και τον έλεγχο ορισμένων σημείων του Αξιού. Τα αποτελέσματα των ελέγχων αυτών φαίνονται σε σχετική έκθεση. Από τις αναλύσεις που έγιναν στο εργαστήριο δεν διαπιστώθηκε γενικά επιβάρυνση. Άλλωστε δεν ήταν αναμενόμενο κάτι τέτοιο, αφού και ο όγκος των νερών ήταν τεράστιος, λόγω των έντονων φετινών βροχοπτώσεων, και οι αναλύσεις μας αποσπασματικές. Ωστόσο εκείνο που αποκομίσαμε ήταν η αίσθηση μιας έντονης ανθρώπινης παρέμβασης στο ποτάμι, η ληστρική χρήση των υλικών του και η ασύδοτη βιομηχανική παρουσία στα σημεία που επισκεφθήκαμε.

Μαθητές/τριες Β΄ Κύκλου / Τομέα Χημικών Εργαστηριακών Εφαρμογών:
Γαλατσόπουλος Κων/νος, Ιωαννίδου Ελένη, Καλογήρου Ελένη, Κάντζα Αγάπη, Κατικαρίδου Μαρία, Κατσαμάγκα Ελένη, Κέρμου Χριστίνα, Κοϊσόβα Νέλη.

Υπεύθυνοι καθηγητές: Γιαννουλάκης Θεολόγος, τεχνολόγος τροφίμων ΠΕ 18, Σπανομήτσιος Στέφανος μηχανικός χημικός ΠΕ 12

Τ.Ε.Ε. ΚΟΥΦΑΛΙΩΝ

"Οικοσύστημα Αξιού Ποταμού - Νησί"

Η επιλογή του θέματος έγινε λόγω του ότι ο Αξιός Ποταμός είναι σημείο αναφοράς και πηγή ζωής όλων των κωριών που βρίσκονται τριγύρω και από τα οποία προέρχονται οι μαθητές και μαθήτριες που αποτελούσαν την ομάδα της Περιβαλλοντικής.

Στόχοι του προγράμματος ήταν:

- ◆ Η γνωριμία με το ποτάμι και το νησί που εντάσσεται στο δίκτυο **Natura 2000**.
- ◆ Η ενημέρωση για τους κινδύνους που απειλούν την κλωρίδα και πανίδα του νησιού και πιθανή διατύπωση προτάσεων για την αντιμετώπισή τους.
- ◆ Η διαπίστωση ότι ελλοχεύει κίνδυνος πιθανής καταστροφής του χώρου από διάφορες παρεμβάσεις, κυρίως κατασκευαστικές.
- ◆ Η αντιμετώπιση του μεγάλου προβλήματος του μη ελεγχόμενου κυνηγιού στις εκτάσεις του νησιού.

Δραστηριότητες στα πλαίσια του προγράμματος:

Επίσκεψη στο ποτάμι με συνοδό τον κ. Γατίδη, γεωπόνο, από το Δήμο Κουφαλίων, ο οποίος μας ξενάγησε στον χώρο και έκανε μια ιστορική αναδρομή για την περιοχή, τη δημιουργία του νησιού και την μετέπειτα διαμόρφωσή του, όπως είναι σήμερα. Η συσσώρευση ιλύος στον πυθμένα του ποταμού δυσκόλεψε τον μοναδικό τρόπο προσπέλασης στο καθεαυτό νησί, με βάρκα.

Επίσκεψη στο Τ.Ε.Ε. Κουφαλίων και εισήγηση της κ. Κ. Ταμουτσέλη, υπεύθυνης Π.Ε. της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης.

Επίσκεψη στο Τ.Ε.Ε. Κουφαλίων και εισήγηση της κ. Ι. Λαΐδου, γεωπόνου του

Δήμου Κουφαλιών, η οποία διέθεσε υλικό που αφορά την προστασία του ποταμού και του νησιού, ώστε η ομάδα να ενημερωθεί για τις οδηγίες και τις συνθήκες από τις οποίες προστατεύεται ο χώρος. (περιοχή προστατευόμενη από τη συνθήκη NATURA 2000)

Σύνταξη και διανομή ερωτηματολογίων στην ομάδα, όσον αφορά τον Αξιό και το Νησάκι καθώς και τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής.

Επίσκεψη στο Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού, όπου η ομάδα είχε την ευκαιρία να ενημερωθεί για τη λειτουργία και τους σκοπούς του Κέντρου και να συμμετάσχει σε διάφορες δραστηριότητες.

Παρακολούθηση ημερίδας με θέμα: "ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ" στο Δημοτικό Θέατρο του Δήμου Νεάπολης.

Προβολές ταινιών με θέμα την οικολογία και το περιβάλλον.

Οι μαθήτριες: Αγιορίτου Γεωργία, Βελκοπούλου Φωτεινή, Δήμτσα Στέλλα, Ζάννα Κωνσταντίνα, Ζευκίδου Νικολέττα, Καλογιάννη Ελένη, Κουκοράβα Χριστίνα, Κουμαρά Μαρίνα, Κουμπατζή Ηλιάννα, Λαζαρίδου Ειρήνη, Λιότσιου Πηνελόπη, Μαργούτα Ανθή, Μίγκα Βασιλική, Μποτσίδου Μαρία, Τσιτσιλίκου Αντωνία, Φράνς Παρασκευή, Χουρμουζιάδου Γαρυφαλλιά.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Δαδαλιάρη Μαρία, ΠΕ 18, ιατρικών εργαστηρίων, Χάτσιου Θεοδώρα, ΠΕ 18, διοίκηση επιχειρήσεων.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΔΙΑΒΑΤΩΝ ΕΧΕΔΩΡΟΥ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

"Εχέδωρος - Γαλλικός Ποταμός, από την αρχαιότητα έως σήμερα.

Μια διαδρομή στην ιστορία, την οικονομία, τα προβλήματα"

Η παρούσα εργασία είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας ομάδας μαθητών του Γυμνασίου Διαβατών με σκοπό:

- ◆ να γνωρίσουν την περιοχή κοντά στην οποία ζουν.
- ◆ να καταγράψουν τα προβλήματά της.
- ◆ να προτείνουν λύσεις για το μέλλον.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο Δέλτα Γαλλικού, στο Καλοχώρι και στα υδραγωγεία.

Ο ποταμός Εχέδωρος - Γαλλικός ήταν χείμαρρος με περιορισμένες ποσότητες νερού. Πηγάζει από τους πρόποδες του βουνού Κερκίνη και εκβάλλει στο Θερμαϊκό κόλπο. Η πρώτη ονομασία του ήταν "Ήδωνός" (από τους αρχαίους Ήδωνες). Επίσης ήταν γνωστός και με τις ονομασίες "Εχέδωρος" ή "Εχειδωρος"

και "Χείδωρος" (έχω+δώρο) από τον άφθονο χρυσό που υπήρχε στα νερά του. Η άλλη ονομασία του "Γαλλικός" προέρχεται από τις λέξεις "καλή" και "κως" (η προβιά με την οποία μάζευαν τον χρυσό).

Στη περιοχή του Γαλλικού υπάρχουν επίσης και διάφοροι αρχαιολογικοί χώροι και σε κάποιους απ' αυτούς εντοπίστηκαν από Γάλλους αρχαιολόγους όστρακα και υπολείμματα εγχώριας κεραμικής.

Λίγα είναι τα στοιχεία που αναφέρονται στους οικισμούς του κόλπου της Θεσσαλονίκης κατά τη Βυζαντινορωμαϊκή περίοδο. Σε αρχεία της μονής Ιβήρων του Αγίου όρους αναφέρεται η ύπαρξη τεσσάρων βυζαντινών χωριών. Κατά το 12^ο αιώνα οι δραστηριότητες των κατοίκων είναι κτηνοτροφία, αλιεία και γεωργία. Κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας έχουμε καλλιέργειες σιταριού, σίκαλης, ρυζιού, φασολιών, φακής, ρεβυθιών. Κατά την εποχή του Μακεδονικού Αγώνα υπήρχαν γύρω από το Γαλλικό ποταμό πολλά χωριά γέφυρες.

Το 1888 άρχισε η εκμετάλλευση του υδραγωγείου Θεσσαλονίκης από τη Βελγική Εταιρεία Υδάτων και έχουμε στην ανατολική όχθη του Γαλλικού πολλές γεωτρήσεις. Στη περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι σύμμαχοι δημιούργησαν κοντά στο Γαλλικό ποταμό ένα οδικό δίκτυο σύγχρονο για την εποχή με γέφυρες και οδόστρωμα, ώστε να διευκολύνεται η διέλευση των μάχιμων μονάδων. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήρθαν δύσκολες ώρες για τους κατοίκους του κάμπου αλλά το 1954 ξεκίνησαν εγχειοβελτιωτικά έργα με τη δημιουργία φράγματος στον Αξιό και δυο διωρύγων που υδροδοτούσαν τις περιοχές γύρω από το Γαλλικό. Τη περίοδο της εκτέλεσης αυτών των έργων η πεδιάδα της Θεσσαλονίκης ήταν ένα απέραντο εργοτάξιο. Το 1977 κατασκευάστηκε το "**ανασχετικό ανάχωμα Καλοχωρίου**" το οποίο προστάτεψε μεν το Καλοχώρι από τα θαλάσσια νερά, αλλά δημιούργησε λιμνοθάλασσα σε έκταση 2.000 στρεμμάτων που είναι γεμάτη στάσιμα νερά και αποτελεί αιτία μόλυνσης του περιβάλλοντος. Υπάρχουν επίσης άλλες δυο αιτίες ρύπανσης του περιβάλλοντος όπως:

- ◆ η αυθαίρετη απόρριψη βιομηχανικών αποβλήτων και
- ◆ η παλιά χωματερή της Θεσσαλονίκης.

Επίσης ένα άλλο πρόβλημα είναι και οι **εδαφικές καθιζήσεις** που έχουν σαν αποτέλεσμα να κατακλύζονται ορισμένα παραθαλάσσια τμήματα από θαλασσινό νερό. Σήμερα προωθείται από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε μελέτη με θέμα "Διευθέτηση πεδινής κοίτης ποταμού Γαλλικού". Η ευρεία κοίτη του Γαλλικού χρησιμοποιείται από καλλιεργητές (π.χ. λαχανόκηποι Νέας Μαγνησίας). Έως πρόσφατα ήταν προσωρινή κατοικία σκηνιτών (POM / τσιγγάνοι). Συχνά γίνονται εκεί αγώνες μοτοσικλέτας. Τις εκβολές του Γαλλικού και τη λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου επισκέπτονται ή κατοικούν διάφορα είδη υδροβίων πουλιών όπως *λευκοτσικνιάς, καλαμόκιρκος, θαλασσοσφυρίκτης, ποταμογλάρονο* κ.α. Επίσης στην περιοχή υπάρχουν και *νεροβούβαλοι*.

Όσον αφορά την ύδρευση υπάρχουν δέκα γεωτρήσεις και δυνατότητα

άντλησης 20.000 m³ την ημέρα.

Συμπέρασμα: η περιοχή του Γαλλικού ποταμού και η γύρω απ' αυτόν είναι πολύτιμη και γι' αυτό πρέπει να προσπαθήσουμε όλοι να τύχει περισσότερης φροντίδας και προστασίας όχι μόνο από το κράτος αλλά κι από εμάς τους ίδιους, αν θέλουμε να ζούμε σ' ένα ισορροπημένο οικοσύστημα.

Μαθητές/τριες: Γιαμούκογλου Αικ., Γιαμουρταλή Ευ., Εζίρογλου Αν., Ιστίκογλου Σ., Καραϊωακείμ Ειρ., Κιρσανίδης Π., Κόιος Αλέξ., Κοσιτζίδου Αν., Νεοπούλου Σ., Ντομάζη Στ., Παπαευσταθίου Π., Πατσιάδης Γ., Πεταχίδης Ν., Προδρόμου Γ., Σακιολή Κ., Σαρακατσάλος Γ., Σταυρίδης Π., Σωτηριάδου Δ., Τουλκιαρίδου Αν., Τριανταφύλλου Δ., Τσαίρη Δ., Τσιφλικιώτη Αν., Τσορμπατζίδης Β., Φαρμάκη Ελ., Φολτόπουλος Χρ., Χουρσόγλου Αργ.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Άλτα Μαρίανα ΠΕ 13, Μείμάρογλου Αγγελική ΠΕ 5

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΧΑΛΑΣΤΡΑΣ

"Χλωρίδα και πανίδα στο Δέλτα του Αξιού"

Η περιβαλλοντική ομάδα του Γυμνασίου μας ασχολήθηκε με ένα **θέμα** που είναι άμεσα συνδεδεμένο με την ιστορία, την ύπαρξη και την καθημερινή ζωή των κατοίκων του τόπου μας: "**Η χλωρίδα και η πανίδα στο Δέλτα του Αξιού**".

Στόχος του προγράμματος ήταν η επαφή των μαθητών με τον υγροβιότοπο, η γνώση των χαρακτηριστικών, των προβλημάτων, αλλά και της τεράστιας αξίας του. Είναι ένας φυσικός πλούτος μεγάλης σημασίας για τον τόπο μας, τη χώρα μας αλλά και την Ευρώπη.

Τα παρακάτω αποτέλεσαν επιμέρους ενότητες που απασχόλησαν την ομάδα:

- ◆ Η περιοχή χθες και σήμερα (ιστορική εξέλιξη).
- ◆ Απόψεις των κατοίκων της περιοχής για την χλωρίδα και την πανίδα.
- ◆ Καθεστώς προστασίας του Δέλτα του Αξιού (νομοθεσία).
- ◆ Επικοινωνία με φορείς έξω από το σχολείο (Τ.Α, Συνεταιρισμούς, κ.λ.π.).
- ◆ Ανθρώπινες δραστηριότητες: α. Γεωργία β. Κτηνοτροφία γ. Αλιεία
- ◆ Μελέτη χλωρίδας-πανίδας: α. Πανίδα υγροτόπων (ασπόνδυλα, ψάρια, ερπετά, αμφίβια, πουλιά, θηλαστικά). β. Χλωρίδα (παράκτια, παρόχθια).
- ◆ Σημασία υγροβιότοπου (ενημέρωση - ψυχαγωγία - οικότουρισμός).
- ◆ Προβλήματα (μείωση νιτρορύπανσης - φυτοφάρμακα - χωματερή - κυνήγι - αμμοληψίες - υπεραλίευση - καύση βιομάζας).

Δραστηριότητες: Στα πλαίσια του προγράμματος έγιναν **επισκέψεις** στο Κέντρο Πληροφόρησης Υγροβιότοπων του Δέλτα Αξιού - Λουδία - Αλικών Κίτρους. Επιτόπου έγινε παρατήρηση της πανίδας, της χλωρίδας, μετρήσεις νερού, φωτογράφιση. Οι ομάδες επισκέφθηκαν: την Δημοτική Βιβλιοθήκη Χαλάστρας για την αναζήτηση πληροφοριών, πήραν στοιχεία από τα αρχεία του Κυνηγετικού Συλλόγου Χαλάστρας, από τα αρχεία ΤΟΕΒ Χαλάστρας.

Η αναζήτηση φωτογραφικού υλικού από το ΚΑΠΗ Χαλάστρας για την ιστορική αναδρομή στην περιοχή εντυπωσίασε τους μαθητές.

Βιώσαμε αξέχαστες στιγμές κατά τη διάρκεια της **εκδρομής** που οργανώσαμε στο Νυμφαίο - Καστοριά - Φλώρινα - Πρέσπες, όπου παρακολουθήσαμε πρόγραμμα διάρκειας 3 ωρών της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών.

Μαθητές/τριες: Λαμπρίδης Δημήτρης, Μπαντή Πηνελόπη, Μπαντή Χρυσάνθη, Μπάρμπα Μαρία Μπάρτσιου Βάσω, Μπατσιόλας Ιωάννης, Μπέγκας Αναστάσιος, Μπότα Στυλιανή, Μπουλιόπουλος Ιωάννης, Μυλωνά Νίκη,

Μυταράς Κωνσταντίνος, Ντόντη Αφροδίτη, Παπαδημητρίου Ελισάβετ, Παπαδόπουλος Βασίλης, Παπαντωνίου Αλέξανδρος, Παπαπέτρου Ηλέκτρα, Παπαπέτρου Φιλομένη, Πάσιου Ευαγγελία, Περήφανος Φώτης, Πιάρας Αθανάσιος, Πιτσιώνας Αντώνης, Πολύχρου Αικατερίνη, Σαλέπης Δημήτρης, Σάρπης Κωνσταντίνος, Στόικος Δημήτρης, Τζιαντόπουλος Κων/νος, Τραπτσιώνης Θωμάς, Τραπτσιώνης Νίκος, Τσαούσης Γιώργος, Τραψιώνης Κων/νος, Τσίμπος Κλεομένης, Τιάνη Αμαλία, Τσιάνης Θανάσης, Τυφλιώρης Βασίλης, Τυφλιώρης Δημήτρης, Φαφά Κορίνα.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Πηνελόπη Ευαγγέλου, ΠΕ5, Κων/νος Κουκουρίκης ΠΕ4

1^ο Τ.Ε.Ε. ΛΑΓΚΑΔΑ

"Η Λίμνη του Λαγκαδά: χτες - σήμερα - αύριο"

Το περιβάλλον είναι το σπίτι μας. Ένα σπίτι με άπειρες πόρτες.

Η γνώση είναι το κλειδί.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση το μέσο για την απόκτησή του.

Θεωρώντας ότι το σχολείο πρέπει να είναι ανοικτό στην κοινωνία και προβλήματά της, αποφασίσαμε την εκπόνηση ενός περιβαλλοντικού προγράμματος. Έπειτα από συζήτηση που είχαμε με τα παιδιά, καταλήξαμε στο συγκεκριμένο θέμα, γιατί έχει άμεση σχέση με την κοινωνία του Λαγκαδά. Τα παιδιά της Περιβαλλοντικής κατανόησαν πως ο μόνος τρόπος για να **προστατεύουν το περιβάλλον τους** είναι να **το γνωρίσουν καλύτερα, να το αγαπήσουν** και στη συνέχεια να προσπαθήσουν να **το βελτιώσουν**, ώστε να το

χαρούν οι ίδιοι αλλά και οι επόμενες γενιές.

Στόχοι του συγκεκριμένου προγράμματος ήταν:

- ◆ Η ευαισθητοποίηση των παιδιών για το περιβάλλον και τα προβλήματά του.
- ◆ Η γνωριμία με το περιβάλλον, η κατανόηση του οικοσυστήματος και της αλληλεξάρτησης ανθρώπου - περιβάλλοντος.
- ◆ Η απόκτηση γνώσεων με βιωματικό τρόπο, μέσα από ομαδική εργασία, ανταλλαγή απόψεων, ελεύθερη έκφραση και δημιουργία.
- ◆ Η καλλιέργεια δεξιοτήτων επικοινωνίας, μελέτης, λύσης προβλημάτων, θετικής παρέμβασης και στάσης ζωής.

Τα παιδιά εργάστηκαν για την συγκέντρωση του υλικού, αγάπησαν το περιβάλλον τους, γιατί το γνώρισαν, το κατάλαβαν και αποφάσισαν - όσο μπορούν - να το προστατεύσουν.

Η **μεθοδολογία** πάνω στην οποία στηρίχτηκαν ήταν:

1. Επιτόπια **συνέντευξη** (από τοπικούς φορείς, από τους γονείς, τους φίλους, τους συγγενείς τους, από επαγγελματίες γεωργούς, κτηνοτρόφους, βιοτέχνες κ.τ.λ.)
2. Συμπλήρωση **ερωτηματολογίου** (το ερωτηματολόγιο αναφερόταν ιδιαίτερα στους λόγους που, κατά την γνώμη των ερωτηθέντων, καταστρέφεται το περιβάλλον). Το δίλημμα που έμπαινε σε όσους συμμετείχαν στην έρευνα ήταν: "**περιβάλλον ή πλουτισμός σε βάρος του κοινωνικού συνόλου;**"
3. Συγκέντρωση **πληροφοριών** από το Internet (απ' όπου συγκέντρωσαν πληροφορίες για τους υγρότοπους, τη συνθήκη Ραμσάρ κ.τ.λ.)
4. Συγκέντρωση πληροφοριών από εφημερίδες και περιοδικά

Στο τέλος του διδακτικού έτους τα παιδιά της Περιβαλλοντικής Ομάδας τοποθέτησαν σε ειδικό χώρο του Σχολείου μια περίληψη της εργασίας τους και έδιναν πληροφοριακά στοιχεία σε όσους είχαν κάποιες απορίες.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Κούτουλα Σοφία, Καρανίκα Χριστίνα, Κωστής Γεώργιος.

"Τελικά θα προστατεύουμε μόνο ό,τι αγαπάμε.

Θα αγαπήσουμε μόνο ό,τι καταλαβαίνουμε.

Θα καταλάβουμε μόνο ό,τι διδαχθούμε."

(Μπάμπα Ντίουμ, Σενεγαλέζος ποιητής)

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ

"Λίμνες - αιώνια πηγή ζωής" (Λίμνες: Ορεστιάς και Πρέσπες)

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

Η σημασία του νερού στην εξέλιξη του πολιτισμού, οι υγρότοποι και η αξία τους για τον άνθρωπο.

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Να κατανοήσουν οι μαθητές τη σημασία του υγρού στοιχείου

- ♦ Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα περιβάλλοντος
- ♦ Να γνωρίσουν την ιστορία, τη μυθολογία και την παράδοση των περιοχών Φλώρινας και Καστοριάς.

Συνεργαστήκαμε με το Κ.Π.Ε Ελευθερίου-Κορδελιού, Κ.Π.Ε Καστοριάς, την Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, το Δήμο Καστοριάς-Τομέα Πολιτισμού και το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων και Υγροτόπων, στο οποίο οι μαθητές παρακολούθησαν ημερίδα με θέμα: "Οι Ελληνικοί Υγρότοποι"

Μεθοδολογία: Οι μαθητές χωρίστηκαν σε δύο ομάδες:

- A) Ομάδα Φλώρινας, με υποομάδες α) Ιστορικού Περιβάλλοντος Νομού Φλώρινας και β) Πρεσπών.
 Β) Ομάδα Καστοριάς, με υποομάδες: α) Ιστορικού Περιβάλλοντος Νομού Καστοριάς και β) Ορεστιάδας λίμνης.

Δραστηριότητες: Πραγματοποιήθηκε **τριήμερη εκδρομή** περιβαλλοντικού περιεχομένου στους νομούς Καστοριάς και Φλώρινας. Ειδικότερα πραγματοποιήθηκε επίσκεψη και ξενάγηση στις εγκαταστάσεις του Αρκτούρου στα χωριά Αετός και Νυμφαίο, επίσκεψη και παρακολούθηση του προγράμματος του Κέντρου Προστασίας Πρεσπών, περιήγηση και παρατήρηση της χλωρίδας και πανίδας των παραπάνω λιμνών, επίσκεψη στον Λιμναίο Οικισμό του Δισπηλιού.

Το πρόγραμμα **παρουσιάστηκε** στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του Σχολείου και εκδόθηκαν, σε συνεργασία με την υπεύθυνη της Σχολικής Βιβλιοθήκης καθηγήτριας Περπερή Μάχης, δύο τεύχη για τις παραπάνω λίμνες.

Συμμετέχοντες μαθητές και μαθήτριες: Αδαμάκη Αντωνία, Ανδρέου Αθανάσιος, Βουλγαρίδου Μαρία, Ιωαννίδου Αλεξία, Αναστασιάδου Δέσποινα, Γεωργιάδου Αλεξάνδρα, Γιουβάνας Ιωάννης, Γουμαρίδου Φιλιώ, Κωνσταντίνου Γεωργία, Ευάγγελος Βαγγέλης, Βασιλειάδης Ιωάννης, Σειταρίδου Βασιλική, Ντόρτογλου Συμέλα, Καζαντζόγλου Αντιγόνη, Ζαμπέλη Μαρία, Τάταρης Ευάγγελος, Χαριτούδη Στυλιανή, Μπαμπανάτσας Νίκος, Μπόρλη Ευαγγελία, Σουλαϊ Αουρόπα, Μαλλίνη Ιωάννα, Μπόποτα Όλγα, Νικολαΐδη Κυριακή, Νότα Ελένη, Ματζαρίδης Θεόδωρος, Τσιφτσόπουλος Κυριάκος, Ντόρτογλου Σοφούλ Συμεωνίδης Σωκράτης, Στεφανίδου Παρασκευή.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Τριανταφυλλίδου Κούλα, Μπιτσώρης Βελισσάριος.

2^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Υδροβιότοπος της λίμνης Κερκίνης"

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Να ενημερωθούμε (μαθητές/τριες και καθηγητές/τριες) γενικά για τα φυσικά οικοσυστήματα και τους υδροβιότοπους και ειδικότερα για τον υγρότοπο της λίμνης Κερκίνης.

- ◆ Να συνειδητοποιήσουμε την έντονη αλληλεπίδραση ανθρώπου - περιβάλλοντος.

- ◆ Να ευαισθητοποιηθούμε για τη λήψη μέτρων προφύλαξης και διαχείρισής τους.

Δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος:

- ◆ Αναζήτηση, άντληση, συγκέντρωση, επεξεργασία, παρουσίαση πληροφοριών για τον υγρότοπο της λίμνης Κερκίνης από τους μαθητές/τριες.

- ◆ Παρακολούθηση **ημερίδας με θέμα "Ελληνικοί Υγρότοποι"**, όπου έγινε ανταλλαγή απόψεων με τους υπευθύνους διαφόρων Περιβαλλοντικών Κέντρων, αφού προηγήθηκε εισήγηση για το ρόλο της οικοφωτογραφίας και την ευαισθησία και οικολογική συνείδηση που πρέπει να δείξει ο καθένας μας. Ταυτόχρονα έγινε επίσκεψη της έκθεσης οικοφωτογραφίας με θέμα "Πανίδα και Χλωρίδα της Λίμνης Κερκίνης".

- ◆ Πραγματοποίηση εκπαιδευτικής **εκδρομής** στη λίμνη Κερκίνη που περιελάμβανε: Επίσκεψη στο φράγμα της λίμνης στο χωριό Λιθότοπος. Ξενάγηση στο "Γραφείο Προώθησης Οικοτουρισμού - Εκθεσιακό Κέντρο Πουλιών και Φυτών". Έντονο ενδιαφέρον προκάλεσε η προθήκη με 50 είδη πουλιών, πλάβα, καλάμια και μύδια που συνθέτουν μια αντιπροσωπευτική εικόνα της ορνιθοπανίδας του υδροσυστήματος της λίμνης. Επίσης προθήκη με διάφορα αποξηραμένα είδη της χλωρίδας της περιοχής.

- ◆ Περιήγηση στις όχθες της λίμνης και παρατήρηση με τηλεσκόπιο των πτηνών της.

- ◆ Επίσκεψη στο δημοτικό ενυδρείο της Βυρώνειας όπου εκτρέφονται 27 είδη της ιχθυοπανίδας της λίμνης Κερκίνης και του ποταμού Στρυμώνα.

Πηγές άντλησης πληροφοριών για το θέμα του προγράμματος: Διαδίκτυο, εγκυκλοπαίδειες, ενημερωτικά φυλλάδια των τοπικών φορέων προστασίας της λίμνης, περιοδικά, υλικό ημερίδας.

Εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος στη σχολική κοινότητα και στην τοπική κοινωνία:

Στα πλαίσια των πολιτιστικών εκδηλώσεων του σχολείου, έγινε σύντομη **παρουσίαση** του προγράμματος.

Οι μαθήτριες: Ντζανίδου Ερνεστίνα, Ντίνα Δόμνα, Παντελίδου Αλεξάντρα, Ποργιάζη Ελένη, Σάββα Ειρήνη, Σαββίδου

Κύρα, Σαμαρά Πελαγία, Σαμψωνίδου Μαρία, Τερζή Αντωνία, Τζελέπη Δήμητρα, Τζήκα Παναγιώτα, Τουβεντζίδου Σοφία, Τσαμπούλου Χριστίνα, Τσελεμπί Μαρία, Τσίγκα Αικατερίνη, Τιμανίδου Σοφία, Τσουλφά Ειρήνη, Χατζηαντωνίου Χριστίνα, Χούφτα Μαρία, Χρυσσομάλλη Γεωργία.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Γιουβανούδη Αλεξάνδρα ΠΕ4, φυσικός, Ευαγγέλου Νίκη-Άννα ΠΕ4, φυσικός.

6^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Αειφορική διαχείριση του νερού"

Η επιλογή του θέματος έγινε με τη μέθοδο του καταιγισμού των ιδεών (brainstorm). Ακολουθήθηκε η μέθοδος project (βιωματική μάθηση - ολιστική προσέγγιση). Οι μαθητές εμπλέκονται στην πραγματικότητα που μελετάται. Αυτό δεν αφορά μόνο την παρατήρηση του φαινομένου, αλλά τη συμμετοχή σε ενέργειες που σχετίζονται με αυτό, δηλαδή στοχασμό πάνω στο θέμα και δράση. Η μάθηση δεν είναι μια πράξη θέασης. Οι μαθητές για να κατακτήσουν τη γνώση θα πρέπει να μιλούν γι' αυτό που κάνουν, να γράφουν, να το συσχετίζουν με προηγούμενες εμπειρίες τους και να το εφαρμόζουν στη καθημερινή τους ζωή.

Στόχοι του προγράμματος ήταν:

- ◆ Γνώση-ευαισθησία για τα σύγχρονα περιβαλλοντικά ζητήματα.
- ◆ Αντίληψη, αλληλεπίδραση με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- ◆ Ανάπτυξη ικανοτήτων-δεξιοτήτων για προσδιορισμό, κατανόηση προβλημάτων
- ◆ Κριτική προσέγγιση των προβλημάτων.
- ◆ Ανάδυση των κοινωνικών αξιών.
- ◆ Καλλιέργεια του συναισθηματικού - ψυχοκινητικού και γνωστικού τομέα.

Πραγματοποιήθηκαν: Παρακολούθηση του προγράμματος "Αειφορία και Νερό στην πόλη" στο Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού, **διήμερη εκδρομή** στη Φλώρινα - Πρέσπες - Νυμφαίο - Αρκτούρο.

Έγιναν πόστερς με τις δραστηριότητες της Π.Ο. στη Φλώρινα και οι μαθητές δημιούργησαν site της περιβαλλοντικής ομάδας, που θα αναρτηθεί στο: **πανελλήνιο σχολικό δίκτυο: www.sch.gr**.

Συνεργασία στα πλαίσια του προγράμματος με:

1. Το Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού
2. Την ΕΘΙΑΓΕ (κ.κ. Φραντζής Παπαδόπουλος και Αριστοτέλης Παπαδόπουλος)
3. Τη Διεύθυνση του σχολείου
4. Το Σύλλογο Γονέων - Κηδεμόνων
5. Το 15μελές Μαθητικό Συμβούλιο.

Έγινε **αξιολόγηση** της μεθόδου, των μέσων, των στόχων (σε συνδυασμό με την αρχική αξιολόγηση γνώσεων, εννοιών και αξιών) και διαμορφωτική αξιολόγηση, καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Μαθητές και μαθήτριες:

Αγαπητός Θεόδωρος,
 Ανδριάς Αθανάσιος, Αλεξίου
 Φωτεινή, Γαβριηλίδου Νένα,
 Γουρτζιλίδου Γεωργία,
 Ζαραφίδου Σταυρούλα,
 Δωδόπουλος Πασχάλης,
 Αβραμίδου Χρύσα, Ίτσιου
 Μαρία, Ιακωβίδης Θ.,

Στο Κέντρο Ενημέρωσης και Προστασίας Πρεσπών

Κοντογιώργης Παναγιώτης, Καραγκούνη Αντωνία, Καραμπάσης Βασίλειος,
 Καλμπουρτζής Τηλέμαχος, Κατσικάνης Φώτης, Κυριακίδης Αναστάσιος, Μαλάκη
 Ασπασία, Μαρτιροσιάνη Ελένη, Μουμλάτζε Γιώργος, Νάσκος Αθανάσιος, Ξάφης
 Αλέξανδρος, Οσιπίδου Αγγελική, Παπαδοπούλου Βιολέτα, Παπάζογλου Ιωάννα,
 Πετρίδης Δημ., Σταματιάδου Μαρία, Στούμπου Τσιμπεράς, Δημήτριος
 Αναστασία, Τριανταφυλλά Στεφανία, Τριανταφυλλάς Ανδρέας, Στουγιαντζίκα
 Αικατερίνη, Τσακάλης Γιώργος, Τσακαλίδης Αναστάσιος, Φυλάκης Τριαντάφυλλος,
 Χαραλαμπίδου Βασιλική, Φωτίου Παναγιώτα, Τσακαλίδης Νικόλαος,
 Χρυσοστόμου Κυριακή, Κυριακίδου Σοφία, Γιαρματζίδης Στέλιος, Σαλτσίδου
 Αντωνία, Κωνσταντινίδου Ιωάννα, Μανταρτζίδης Αλέξανδρος, Μαξιμίδου
 Μιλένα, Μαλάκη Κων/να, Ντουλαΐ Λόρενς, Γιαλαμάς Κων/νος, Ελευθεριάδης
 Δάνης, Μπογιάννη.

Καθηγητές/τριες: Πρόδρομος Μαυρουδής, φυσικός, Άννα Μάκρα, γεωλόγος.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΑΓΚΑΔΙΚΙΩΝ**"Λίμνη Κορώνεια"**

Λαμβάνοντας υπόψη την τεράστια οικολογική καταστροφή της λίμνης Κορώνειας και το σχετικό ενδιαφέρον των μαθητών/τριών του σχολείου μας γι αυτό το θέμα, ασχοληθήκαμε με τη συλλογή στοιχείων και πληροφοριών γύρω από τα αίτια της καταστροφής, τις συνέπειες και επιπτώσεις στη ζωή και στην ψυχολογία των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής της λίμνης.

Οι **στόχοι** του προγράμματός μας ήταν η συλλογή και παρουσίαση των βιωμάτων και των απόψεων των μαθητών/τριών γύρω από αυτό το δυσάρεστο οικολογικό φαινόμενο. Συγκεντρώσαμε δηλαδή υλικό και πληροφορίες για την εικόνα της λίμνης πριν και μετά την καταστροφή, ώστε να γίνει αντιληπτή απ' όλους η ανάγκη διάσωσης της.

Σύμφωνα με τη συλλογή στοιχείων των μαθητών, η περιοχή είναι ενταγμένη στα προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος της συνθήκης RAMSAR αλλά και άλλων Ευρωπαϊκών φορέων και οργανώσεων, καθώς και της Ε.Ε. Υπάρχει απόφαση του Συμβουλίου της Ε.Ε. για τη **διατήρηση των άγριων πουλιών**, που

τέθηκε σε εφαρμογή το 1981 από όλες τις χώρες που ανήκουν σ' αυτή. Η οδηγία του Συμβουλίου (24-6-82) τονίζει τη σύναψη Σύμβασης για τη διατήρηση των αποδημητικών πουλιών που ανήκουν στην άγρια πανίδα. Υπάρχουν, επίσης, οδηγίες της Ε.Ε. για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και κλωρίδας. Η Ελλάδα για την προστασία της λίμνης θέσπισε νομοθετικό διάταγμα που την κατατάσσει στους εθνικούς δρυμούς και νόμους που προωθούν την ίδρυση καταφυγίων θηραμάτων, προστασία δασών, αυτόφυτης κλωρίδας κ.τ.λ. Συγχρόνως στην προσπάθεια για αύξηση της ποσότητας του νερού της λίμνης γίνονται ή αναμένονται να τεθούν σε εφαρμογή προγράμματα όπως:

- ◆ Εκτροπή χειμάρρων Λαγκαδικίων και Σχολαρίου.
- ◆ Μείωση απωλειών λόγω αρδευτικών πρακτικών.
- ◆ Εισαγωγή νερού από τον Αλιάκμονα κατά τους χειμερινούς μήνες.
- ◆ Αξιοποίηση του βαθέως υδροφόρου ορίζοντα.

Για τη συλλογή αυτών και πολλών άλλων στοιχείων οι μαθητές/τριες μας συμβουλευτήκαν τις μαρτυρίες των κατοίκων, έντυπο υλικό περιβαλλοντικού περιεχομένου, την Τοπική Αυτοδιοίκηση και προσωπικά τους βιώματα.

Δραστηριότητες:

Κρίναμε ότι η αναζήτηση στοιχείων δεν είναι μια ψυχρή και απρόσωπη υπόθεση. Ευαισθητοποιήσαμε τους μαθητές/τριες με ασχολίες, όπως συνεντεύξεις κατοίκων και φορέων της ευρύτερης περιοχής της λίμνης και του ομώνυμου Δήμου, όπου ανήκει το σχολείο μας.

Εκπαιδευτικές επισκέψεις:

Πραγματοποιήσαμε τριήμερη επίσκεψη στον ποταμό Νέστο, στο δάσος της Δαδιάς και στο Δέλτα του Έβρου. Έγινε ξενάγηση στους μαθητές/τριες από τοπικούς φορείς σ' όλες τις παραπάνω περιοχές, στις οποίες προσπάθησαν, όσο ήταν δυνατό, να παρατηρήσουν τη κλωρίδα και την πανίδα και να διακρίνουν διαφορές ανάμεσα στα πουλιά και ζώα που διαβιούν σε λίμνες, ποταμούς και δάση. Η επιτόπια έρευνα τους ευαισθητοποίησε και τους δραστηριοποίησε ιδιαίτερα. Συνέλεξαν έντυπο υλικό για το αρχείο του σχολείου και επέστρεψαν έχοντας αποκομίσει ξεχωριστές εντυπώσεις.

Στην ομάδα συμμετείχαν **42 μαθητές και μαθήτριες.**

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Καπλάνη Ασήμω, Παπαζαρία Κλεοπάτρα.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΟΛΙΧΝΗΣ

"Λίμνες Κορώνεια - Βόλβη"

Οι μαθητές/τριες της Γ' τάξεως - σύνολο 35 - επέλεξαν για **θέμα μελέτης** τις λίμνες Κορώνεια και Βόλβη. Χωρίστηκαν σε ομάδες με τα εξής **υποθέματα:**

Ιστορία της περιοχής των λιμνών, Σημερινή κατάσταση των λιμνών, Χλωρίδα - Πανίδα, Λειτουργίες υγροτόπων και σημασία τους, Οφέλη προστατευόμενων περιοχών, Κάτοικοι και ασχολίες, Μνημεία της περιοχής, Προτάσεις για παρεμβάσεις στα προβλήματα της περιοχής.

Για τη μελέτη του θέματος οι μαθητές/τριες επισκέφτηκαν με τη συνοδεία των υπεύθυνων καθηγητών τις παρακάτω τοποθεσίες: Λίμνες Κορώνειας-Βόλβης, Άλσος Απολλωνίας, Μνημεία φύσης, Ρήχιος ποταμός με τους δύο νερόμυλους, Αγία Μαρίνα Ρεντίνας, Κάστρο Ρεντίνας, Εγνατία οδός, Βήμα Αποστόλου Παύλου και Λουτρά Απολλωνίας.

Συνεργαστήκαμε με τους φορείς:

- ◆ Κέντρο Ενημέρωσης Απολλωνίας
- ◆ Ορνιθολογική εταιρία
- ◆ Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ)

Στόχοι του προγράμματος: Επιδίωξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι να διαμορφώνει πολίτες που να ενδιαφέρονται και να ενημερώνονται για το περιβάλλον και τα σχετιζόμενα με αυτό προβλήματα. Επίσης να αποκτήσουν υπεύθυνες στάσεις, συμμετοχικές συμπεριφορές που να συμβάλλουν στην προστασία της οικολογικής ισορροπίας, της ποιότητας ζωής και της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε περιβαλλοντικά θέματα, ώστε σαν αυριανοί πολίτες να δρουν προς σωστές κατευθύνσεις και να αντιδρούν σε όποια ενέργεια υποβαθμίζει το περιβάλλον και την ποιότητα της ζωής τους. Η συνειδητοποίηση των προβλημάτων της περιοχής τους, η κριτική τους αντιμετώπιση και η απόκτηση δυνατότητας να προτείνουν λύσεις. Η εξάσκηση τους στο να εργάζονται ομαδικά και να παίρνουν πρωτοβουλίες, η απόκτηση ικανότητας συλλογής στοιχείων σχετικών με το θέμα και από αυτά να επιλέξουν τα σημαντικότερα και να παρουσιάσουν μια ολοκληρωμένη εργασία.

Επισκέψεις: Σε διήμερη εκδρομή επισκεφτήκαμε το Κέντρο Πληροφόρησης Μακρυνίτσας και το Αρχαιολογικό Μουσείο του Βόλου. Ενημερωθήκαμε για τα προγράμματα του Κέντρου. Επίσης επισκεφτήκαμε τη Λίμνη Κερκίνη και μας έγινε ενημέρωση από το Κέντρο Πληροφόρησης του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Μαθητές/τριες: Αθανασιάδου Γενοβέφα, Αλτίκη Ευγγελία, Αμπλιάμη Ζαφειρία, Ατζαμίδης Θεόδωρος, Αυγητίδου Μαργαρίτα, Βελίδου Αθανασία, Βλασακίδου Ανατολή, Γεωργακάκη Ευθυμία, Γιαλοπούλου Μαρία, Γιάννης Κωνσταντίνος, Γκούνια Ελεονόρα, Δημόεβα Αλιόνα, Δουλγερίδου Άννα, Ζαχαριάν Μαρία, Θαμνίδης Γεώργιος, Θεοφανίδου Όλγα, Ακριτίδου Ισαΐα, Αμανατίδου Ανατολή, Καλπακίδου Χρυσούλα, Μπασιρασβίλι Ταμάρι, Παπαδοπούλου Ιλόνα, Παυλίδου

Μαρία, Ραπτοπούλου Κωνσταντίνα, Σαλπικτίδου Ελευθερία, Σιδηρόπουλος Νικήτας, Σιδηρόπουλος Χαράλαμπος, Σιδηροπούλου Δάφνη, Τσανίδου Παναγιώτα, Τσέρνου Κωνσταντίνα, Χοψωνίδης Αβραάμ, Χοψωνίδου Άννα, Ρώσσιος Κωνσταντίνος, Φαχίρωβα Μαρία, Τσιρίδου Ειρήνη, Φερενίδου Ανατολή.

Υπεύθυνοι καθηγητές: Αρναούτης Αναστάσιος, Ιωαννίδης Κωνσταντίνος.

1^ο ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΣΥΚΕΩΝ

"Διαβαλκανικό Οικολογικό Πάρκο - Εθνικός Δρυμός Πρέσπας - Φλώρινας"

Κριτήρια επιλογής θέματος:

- ◆ Το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών σε θέματα περιβάλλοντος και προστασίας του.
- ◆ Κάποιοι μαθητές είχαν προηγούμενα επισκεφτεί τον υδροβιότοπο και πρότειναν το θέμα.
- ◆ Το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών για συνεργασία με μαθητικές ομάδες της περιοχής της Πρέσπας καθώς και των όμορων κρατών, στα πλαίσια του δυνατού, που ασχολούνται με παρόμοια θέματα.

Στόχοι του προγράμματος:

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές τη χρησιμότητα του Εθνικού Δρυμού.
2. Να γνωρίσουν τους υδροβιότοπους και τα χαρακτηριστικά τους.
3. Να έλθουν σε επαφή με τη φύση.
4. Να αποκτήσουν καινούργιες γνώσεις σχετικά με τη συμπεριφορά των ζώων και των υγρόβιων οργανισμών.
5. Να γνωρίσουν από κοντά τις παρεμβάσεις που έκανε ο άνθρωπος στον δρυμό και τον υδροβιότοπο.
6. Να διαπιστώσουν και να απαριθμήσουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο Εθνικό Δρυμό και τον υδροβιότοπο.
7. Να διαπιστώσουν τα προβλήματα που υπάρχουν στον υδροβιότοπο καθώς και το μέγεθος της ρύπανσης.
8. Να ευαισθητοποιηθούν σε μέτρα προστασίας του δρυμού και των υδροβιότοπων και να προτείνουν, στο μέτρο του δυνατού, μέτρα προστασίας.
9. Να γνωριστούν καλύτερα μαθητές/τριες και καθηγήτριες, σε ένα άλλο πλαίσιο συνεργασίας, διαφορετικό από το κλασσικό μοντέλο καθηγητή - μαθητή.

Διαστάσεις του θέματος:

- ◆ Η *οικολογική διάσταση* του θέματός μας και η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών.
- ◆ *Κοινωνική διάσταση:* Να έλθουν σε επαφή με τους ντόπιους της περιοχής και να διδαχτούν από τη δική τους συμπεριφορά, σε σχέση με τους υδροβιότοπους
- ◆ *Περιβαλλοντική διάσταση:* Η προστασία του περιβάλλοντος είναι υπόθεση όλων.

♦ **Οικονομική διάσταση:** Η αιφόρος ανάπτυξη της περιοχής συντελεί και στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής

Μέθοδοι υλοποίησης του προγράμματος:

♦ Χωρισμός σε ομάδες. Κάθε Παρασκευή μεσημέρι εκτός ωρών διδασκαλίας συγκεντρώνεται η πρώτη ομάδα και ασχολείται με τη σύνταξη ερωτηματολογίων, διανομή τους στους μαθητές/τριες και επεξεργασία στο υπολογιστή. Η δεύτερη ομάδα συγκεντρώνεται κάθε Κυριακή, συλλέγει πληροφορίες από περιοδικά, εφημερίδες, Διαδίκτυο και επεξεργάζεται το υλικό.

♦ Επίσκεψη στο βιότοπο της Πρέσπας, χωρισμός σε ομάδες, παιχνίδια ρόλων, ζωγραφική.

♦ Συνεντεύξεις από τους κατοίκους των παραλίμνιων χωριών για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και τα μέτρα που παίρνουν για την προστασία του περιβάλλοντος.

♦ Επεξεργασία όλου του υλικού και παρουσίαση στους μαθητές του σχολείου και τους τοπικούς φορείς.

Μαθητές/τριες: Σαρρηγιανίδου Μυροφόρα, Κοτσαμπασιδής Ιορδάνης, Χατζηγαβριήλ Έλενα, Σιταροπούλου Βενετία, Κωστοπούλου Ανθή, Μπάκαβος Αστέριος, Κωστοπούλου Όλγα, Τσιρμιράκη Αλεξάνδρα, Καλλιστράτου Αλεξάνδρα, Ρούτση Γκρέτα, Πισσανίδου Στέλλα, Πουρνάρας Δημήτρης, Οταπασίδης Παναγιώτης, Ηλιάδης Πέτρος, Μπάραλη Νικολέτα, Οταπασίδου Όλγα, Νένδος Θοδωρής, Ψούνου Παναγιώτα, Μπίλης Στράτος, Δήμου Έλσα, Κοτοπούλου Χριστίνα, Τάσσος Γιώργος, Μαύρος Γιώργος, Γιαννακάρα Γεωργία, Λαζαρίδη Χριστίνα, Καναρίδου Σοφία, Γεωργόπουλος Γιώργος, Γρηγοριάδης Γιάννης, Αγγελάκης Παναγιώτης.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Φιλίππου Ευαγγελία, Τζίκα Βασιλική

3^ο ΤΕΕ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Υδροβιότοποι, καλάμια και νούφαρα στη Μικρή Πρέσπα"

Στόχοι του προγράμματος:

♦ να ενημερωθούν οι μαθητές/τριες για τους υδροβιότοπους που προστατεύονται από την συνθήκη RAMSAR και να γνωρίσουν τους υδροβιότοπους της περιοχής των Πρεσπών.

♦ να συγκεντρώσουν πληροφορίες για την προστασία της κλωρίδας και τον τρόπο ζωής κατοίκων της Πρέσπας.

Συνεργαστήκαμε με την Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών και με τον Δήμο Πρεσπών.

Η αλληλογραφία για την αποστολή υλικού και έρευνας στους παραπάνω έγινε από τους μαθητές/τριες. Άλλες πηγές άντλησης πληροφοριών ήταν το Διαδίκτυο και άρθρα από τις εφημερίδες.

Δραστηριότητες: Στα πλαίσια του προγράμματος επισκεφθήκαμε την έκθεση φωτογραφίας για τους υδροβιότοπους που οργάνωσε ο Δήμος Νεάπολης. Επίσης πραγματοποιήσαμε στις 2 και 3 Μαρτίου **διήμερη εκδρομή** στις Πρέσπες.

Διάχυση του προγράμματος: Εκδώσαμε βιβλίο το οποίο αποστείλαμε στους φορείς που συνεργάστηκαν μαζί μας. Παρουσιάσαμε την εργασία μας στο Φεστιβάλ Παιδείας που έγινε από τον Δήμο Σταυρούπολης

Στο πρόγραμμα **συμμετείχαν οι μαθητές/τριες:** Λαζίδου Βαρβάρα, Λουκμακιά Αντιγόνη, Μαρριανός Στέλιος, Μάρκου Κική, Μαχαιρίδης Ηλίας, Μητρούλη Θωμαή, Μπέλλης Νίκος, Ορδουλίδης Γιάννης, Παπαδοπούλου Χριστίνα, Παύλου Βάσω, Πίτσιος Δάκης, Πουρουτίδου Μαρία, Χρυσοχοϊδης Νίκος, Σαββοπούλου Μαρία, Χατζαρίδης Γιάννης, Σταματιάδου Βίκυ, Χατζή Άννα, Τσιαμήτρου Σοφία, Χριστοφορίδου Λία.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Ασίκη Ελένη, Κοτινοπούλου Χαΐδω.

1^ο Τ.Ε.Ε. ΕΥΟΣΜΟΥ

"Η επίδραση της ανάπτυξης της βιομηχανίας στην ποιότητα του νερού"

Στόχοι του προγράμματός μας:

- ◆ Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες την αξία του νερού, τη συμβολή του στη δημιουργία και στην εξέλιξη της ζωής και να συνειδητοποιήσουν ότι αποτελεί έναν παγκόσμιο κοινό πόρο.
- ◆ Να κατανοήσουν την έννοια του υγρότοπου, τα δομικά του στοιχεία και τις λειτουργίες του.
- ◆ Να προσεγγίσουν βιωματικά έναν υγρότοπο.
- ◆ Να συσχετίσουν τις έννοιες που προσεγγίζονται στο πρόγραμμα με τις παρατηρήσεις τους, με γεγονότα, κείμενα και να διαπιστώσουν τη διαχρονική αλληλεξάρτηση των ανθρώπινων πολιτισμών με τα υδατικά οικοσυστήματα.
- ◆ Να εξασκηθούν στην ομαδική εργασία, στη συλλογή πληροφοριών, στη χρήση βιβλιογραφίας, σε μετρήσεις με τη χρήση διαφόρων οργάνων. Επίσης να μπορούν να ερμηνεύσουν τα αποτελέσματα των μετρήσεων σε σχέση με τις περιβαλλοντικές παραμέτρους και τις ανθρώπινες δραστηριότητες.
- ◆ Να προτείνουν τρόπους ατομικής ή συλλογικής δράσης για την προστασία των υγροτόπων.

Στα πλαίσια του προγράμματος συμμετείχαμε στο πρόγραμμα του Κ.Π.Ε. Καστοριάς "Οι δρόμοι του νερού - Η λίμνη της Καστοριάς", όπου πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω **δραστηριότητες:**

- ◆ Συζήτηση και προτάσεις για το πώς προσεγγίζουμε ένα φυσικό χώρο, πως αντιμετωπίζουμε τις καιρικές συνθήκες, κ.λ.π.

- ◆ Πεζοπορία στον παραλίμνιο δρόμο, παρατήρηση και καταγραφή της χλωρίδας και πανίδας του υγρότοπου.
- ◆ Μετρήσεις φυσικοχημικών παραμέτρων του νερού με κατάλληλα όργανα στη λίμνη και ολοκλήρωση των μετρήσεων στο εργαστήριο χημείας.
- ◆ Φωτογράφιση.
- ◆ Παρατήρηση και καταγραφή διαφόρων ανθρώπινων επεμβάσεων, παιχνίδια ρόλων.
- ◆ Επίσκεψη στον ποταμό Αλιάκμονα στο Νεστόριο, παρατήρηση και καταγραφή των διαφόρων ανθρώπινων δραστηριοτήτων που επηρεάζουν την ποιότητα του νερού, ομαδικά παιχνίδια, προσέγγιση της φύσης με τις αισθήσεις.
- ◆ Ανακοίνωση, παρουσίαση των συμπερασμάτων της εργασίας.
- ◆ Θεατρικό παιχνίδι.

Για την εκπόνηση του προγράμματός μας **συνεργαστήκαμε**: α) με την κ. Δεληγιάννη Όλγα, από την 4η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων β) τον κ. Κατζηγώγα Αθανάσιο, μηχανολόγο μηχανικό από το Μουσείο Ύδρευσης.

Πληροφορίες αντλήσαμε:

1. από το Διαδίκτυο
2. από τον ημερήσιο τύπο: Μελέτη του Α.Π.Θ. από την εφημερίδα Βραδυνή (28-2-02), ρεπορτάζ του Β. Πλάκα από την εφημερίδα Μακεδονία (2-5-02).
3. από συνεντεύξεις
4. από έντυπα (ΕΥΑΘ, Ελληνικά Πετρέλαια, Κ.Π.Ε. Καστοριάς)

Επισκεφθήκαμε:

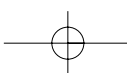
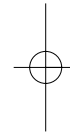
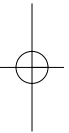
- ◆ το Κ.Π.Ε. Ελευθερίου - Κορδελιού
- ◆ το Αντλιοστάσιο Δενδροποτάμου
- ◆ το Μουσείο Ύδρευσης

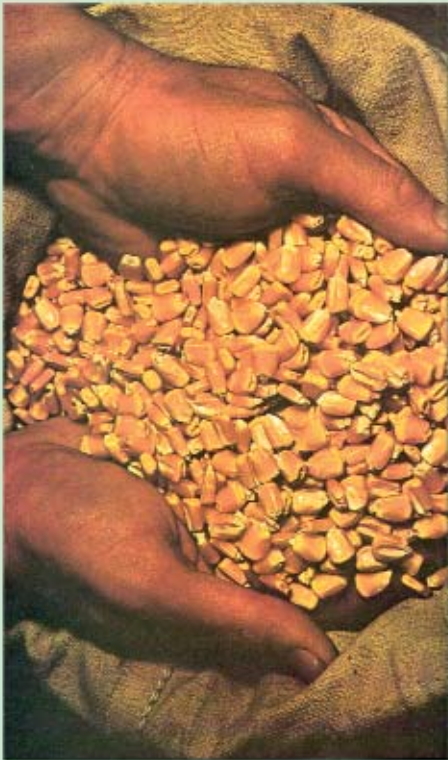
Τριήμερη εκδρομή στο Κ.Π.Ε. Καστοριάς.

Παρουσίαση του προγράμματος έγινε στο Φεστιβάλ Παιδείας του Δήμου Ευόσμου.

Στο πρόγραμμά μας συμμετείχαν **οι μαθητές/τριες**: Γαλατάς Κ., Κόκκινος Β., Μαργαριτόπουλος Κ., Μελεκίδης Δ., Μοδόπουλος Α., Μπερμπέρης Κ., Τάκης Δ., Τρούπτης Β., Φιλιππόγλου Δ., Βασιλειάδης Β., Βενετίδης Ε., Δρόσος Δ., Πανταζής Γ., Πεκλιβανίδου Σ., Σταύρου Κ., Ταρασίδου Ν., Σπυροπούλου Ε., Βακάλη Μ., Δεδούση Σ., Κασιμίδη Ε., Κοσμά Χ., Κουκουτέγου Ε., Σερεμετίδου Α.

Παιδαγωγική ομάδα: Καραγιάννη Χριστίνα, ηλεκτρολόγος, Ουζούνη Ιωάννα, ιατρικών εργαστηρίων

ΕΝΟΤΗΤΑ 6η ΓΕΩΡΓΙΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Βιολογικές Καλλιέργειες - Βιολογική καλλιέργεια της αμπέλου"

Μελετήσαμε το θέμα της βιολογικής καλλιέργειας γενικότερα και ειδικότερα της αμπέλου και των προϊόντων της στον Ελλαδικό χώρο.

Στόχοι:

- ♦ Να γνωρίσουν οι μαθητές τον τρόπο παραγωγής και επεξεργασίας προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας, να εκτιμήσουν τα οφέλη στην υγεία τους και στο περιβάλλον γενικότερα.
- ♦ Να αποκτήσουν δεξιότητες ομαδικής εργασίας, έρευνας, κριτικής σκέψης, διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης.
- ♦ Να αναλάβουν πρωτοβουλίες για ενημέρωση των μελών της οικογένειας για την υπεροχή των βιολογικών προϊόντων.

Επιλογή θέματος: Με τη μέθοδο του καταιγισμού ιδεών οι μαθητές και οι μαθήτριές μας οδηγήθηκαν στην επιλογή του θέματος, μέσα από την έκφραση της ανησυχίας τους για τα διατροφικά προβλήματα, τα οποία βιώνουν μέσα στην οικογένεια καθημερινά και τα οποία παρουσιάζουν συνεχώς τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Πορεία εργασίας: Η βιολογική καλλιέργεια σε παγκόσμιο επίπεδο έχει ξεκινήσει εδώ και αρκετές δεκαετίες και ειδικά στον ευρωπαϊκό χώρο στη δεκαετία του 80, όπου βλέπουμε τις εκτάσεις αγροκτημάτων καλλιεργούμενων με βιολογικές καλλιέργειες να δεκαπλασιάζονται.

Οι μαθητές παίρνουν πληροφορίες από παραγωγούς βιολογικών προϊόντων, κατά την επίσκεψη στη λαϊκή αγορά.

Με όλα τα διατροφικά προβλήματα αυτή την εποχή, όπως τις "τρελές" αγελάδες, τα διοξινούχα κοτόπουλα, τα ορμονούχα φρούτα, τα νιτρούχα λαχανικά, τα μολυσμένα νερά και τα μεταλλαγμένα φυτά και ζώα, αρχίσαμε να αναζητάμε την ασφάλεια των τροφών μας σε βιολογικούς τρόπους καλλιέργειας. Δημιουργήσαμε μια λίστα ερωτημάτων στις οποίες προσπαθήσαμε στη διάρκεια του προγράμματος να απαντήσουμε, είτε με επισκέψεις σε χώρους βιολογικής καλλιέργειας, εμπορίας και επεξεργασίας των προϊόντων είτε αναζητώντας πληροφορίες σε σχετικά έντυπα και από το Internet.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος

πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω **επισκέψεις**:

- ◆ Λαϊκή αγορά βιολογικών προϊόντων στο Δήμο Νεάπολης.
- ◆ Κτήμα "Βιβλία Χώρα" παραγωγής βιολογικού κρασιού στο Κοκκινοχώρι Καβάλας.
- ◆ Εργαστήριο Παρασκευής Βιολογικού Κρασιού του Χημικού Τμήματος του 2^{ου} Τ.Ε.Ε. Σταυρούπολης.
- ◆ Εταιρεία παραγωγής Βιολογικής Σταφίδας του Γ. ΓΕΩΜΠΡΕ στη Νεμέα Κορινθίας.

Από τις παραπάνω επισκέψεις καταλήξαμε σε μερικά χρήσιμα **συμπεράσματα** όπως:

- ◆ Ο τρόπος καλλιέργειας των βιολογικών προϊόντων προστατεύει το οικοσύστημα στο οποίο ζούμε.
- ◆ Δεν χρησιμοποιούνται χημικά λιπάσματα, γεωργικά φάρμακα για ραντίσματα και τα προϊόντα ελέγχονται σε όλα τα στάδια παραγωγής.
- ◆ Είναι ασφαλή για την υγεία μας, διατηρούν την φυσική γεύση και το άρωμά τους.
- ◆ Τα βιολογικά προϊόντα δεν έχουν μεγάλο μέγεθος, ομοιόμορφο σχήμα και άψογη εμφάνιση.
- ◆ Η παραγωγή ανά στρέμμα είναι πολύ μικρότερη από αυτήν της συμβατικής.
- ◆ Το κόστος παραγωγής βιολογικών προϊόντων είναι κατά πολύ υψηλότερο από αυτό των συμβατικών προϊόντων και κατ' επέκταση οι τιμές πώλησης είναι ακριβότερες.
- ◆ Η βιολογική καλλιέργεια στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμα σε πολύ πρώιμο στάδιο. Χρειάζονται μεγαλύτερες και ενιαίες εκτάσεις οι οποίες να βρίσκονται μακριά από συμβατικές καλλιέργειες για να μην επηρεάζονται από αυτές (λιπάσματα, ραντίσματα κλπ.)
- ◆ Οι καταναλωτές θα πρέπει να ελέγχουν αν υπάρχει πιστοποίηση των προϊόντων από τους εξής εγκεκριμένους οργανισμούς: Σ.Ο.Γ.Ε., Δ.Η.Ω., ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ Σ.Π.Ε.

Μαθητές/τριες: Καρύπη Αικατερίνη, Κόκοτα Δόμνα-Μαρία, Κουριδάκη Μαρία, Κριτζάκη Ειρήνη, Κωνσταντινίδου Αγάπη, Λαμπριανίδης Γεώργιος, Λιναρούδη Παναγιώτα, Μανώλας Θεόδωρος, Μαρκοπούλου Ανδρομάχη, Μαντζαρλή Μαρία, Μαντζαρλής Χρήστος, Μίγκα Αικατερίνη, Μοράικο Μόνικα, Μουρατίδης Θεόδωρος, Μπακάρογλου Αναστασία, Νοτίου Αικατερίνη, Ντίκου Κυριακή, Ορφανίδης Αβραάμ, Παναγιωτίδου Ελένη, Παπαδοπούλου Ελένη, Παπαϊωάννου Βασιλεία, Ραϊκίδου Ευστρατία, Σιδηρόπουλος Ανέστης, Στούπα Μαρία, Τζιντζής Νικόλαος, Φασουλάς Γεώργιος, Χάμπογλου Κρυσταλλία, Χαρατζίδης Γεώργιος, Χατζή Γεωργία, Χατζησάββα Παρασκευή.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Τοκμακίδης Ευθύμιος, Λεοντιάδου Αλεξάνδρα, Πέρρου Ιωσηφίνα.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΒΑΘΥΛΑΚΟΥ**"Βιολογικές Καλλιέργειες"**

"...Είναι γενικά παραδεκτό σήμερα, ότι στα προϊόντα που παράγουμε με την συμβατική γεωργία, υπάρχουν πολλά κατάλοιπα από τα χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα που χρησιμοποιούμε στις καλλιέργειες. Αυτά τα χημικά κατάλοιπα, που είναι βλαβερά για τον οργανισμό των ζώων αλλά και του ανθρώπου, περνάνε στο σώμα των ζώων και τελικά περνούν και στον οργανισμό των ανθρώπων μέσω των επιβαρημένων με χημικά κατάλοιπα φυτικών και ζωικών τροφών που καταναλώνουν. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι σε έρευνες στην Γερμανία βρέθηκε στο μητρικό γάλα το εντομοκτόνο DDT, αν και έχει απαγορευτεί η χρήση του εδώ και πολλά χρόνια. Η βιολογική γεωργία προβάλλει σαν λύση στο πρόβλημα και υπόσχεται υγιεινά και θρεπτικά προϊόντα για τα ζώα και τον άνθρωπο..."

Γι' αυτό αποφασίσαμε και εμείς στο θερμοκήπιο που φτιάξαμε να εφαρμόσουμε τη βιοκαλλιέργεια

Μαθητές/τριες: Αλεκάκης Γεώργιος, Βουκοβίνος Γεώργιος, Δαγρές Ανδρέας, Σαγρές Αντώνιος, Δρίτσα Πηνελόπη, Ζορμπάς Γεώργιος, Καζανάς Ανδρέας, Καλαϊτζής Λάμπρος, Μοράκης Ιωάννης, Τζοάνκα Μιχαΐ, Μπάκας Αναστάσιος, Μπρισιμτζής Αναστάσιος, Πανανάκης Αλέξανδρος, Παντελάκη Γεωργία, Ρουμελιώτης Νικόλαος, Σκούρτης Μιχάλης, Καραγεωργίου Βασιλεία, Κεφάλας Μάριος, Χατζηαθανασίου Ανθούλα, Χατζηνικολάου Δημήτριος, Μάμαλη Νίκη, Μανόλε Αλίνα-Ραμόνα, Χονδρουδάκης Αναστάσιος,

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Δήμου Νικόλαος, γεωλόγος, Δεμίρη Ευγενία, μαθηματικός.

1^ο Τ.Ε.Ε. ΛΑΓΚΑΔΑ

"Συστηματική καταγραφή των αγροτουριστικών δράσεων στην ευρύτερη περιοχή Λαγκαδά. Δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη"

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Να αποκτήσουν οι μαθητές γενικές γνώσεις για τον αγροτουρισμό και τις αγροτουριστικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στην περιοχή τους.
- ◆ Να αντιληφθούν τα οφέλη που προκύπτουν από την ανάπτυξη αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, παράλληλα με την παραγωγή και προώθηση βιολογικών τοπικών προϊόντων.
- ◆ Να ενημερωθούν γενικότερα για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που όχι μόνο δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον, αλλά και συμβάλλουν στην ποιοτική του αναβάθμιση.
- ◆ Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα οικολογικά (βιολογική γεωργία-κτηνοτροφία, που μπορούν να συμβάλλουν και στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού, αγροτουριστικοί οικισμοί)
- ◆ Να έρθουν σε μια πιο ουσιαστική επαφή με τον τόπο τους, να τον γνωρίσουν καλύτερα και να τον αγαπήσουν.
- ◆ Να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες μέσα από την επαφή τους με διάφορους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.
- ◆ Να αναπτύξουν συνεργατικές ικανότητες και ομαδικό πνεύμα.

Δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος:

Χωρισμός των μαθητών σε **ομάδες** και καταμερισμός εργασίας. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει δράση, προκειμένου να πραγματοποιηθούν τα εξής:

1. Να συλλεχθούν και να καταγραφούν πληροφορίες σχετικές με τα χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής (έκταση, πληθυσμός, παραγωγικές δραστηριότητες, πολιτιστικές δραστηριότητες), καθώς και στοιχεία σχετικά με το φυσικό περιβάλλον και τις υποδομές των τόπων προέλευσης των μαθητών.
2. Πραγματοποιήθηκαν ακόμη **επισκέψεις - ενημερώσεις** σε Κ.Π.Ε., οργανισμούς, συνεταιρισμούς, δημοτικές επιχειρήσεις, κοινότητες, αγροκτήματα και αγροτουριστικές μονάδες.
3. Καταγράφηκαν συνεντεύξεις από τοπικούς παράγοντες, αρμόδιους για το θέμα.
4. Συντάχθηκαν 2 ερωτηματολόγια με θέματα: α) τα Λουτρά Λαγκαδά και β) τοπικές γιορτές (θρησκευτικές γιορτές τοπικών αγίων και πανηγύρια, γιορτές τοπικών προϊόντων, π.χ. κρασιού, κερασιού, καρυδιού, κ.λ.π.) και πολιτιστικές δραστηριότητες των χωριών προέλευσης των μαθητών της Α', Β' και Γ' τάξης, καταγράφηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας. (στατιστικοί πίνακες, χρονολογική ταξινόμηση των γιορτών για την εκπόνηση ημερολογίου)
5. Φωτογραφήθηκαν χώροι, δραστηριότητες, πρόσωπα σχετικά με το θέμα.

6. Συγκεντρώθηκαν έντυπα, άρθρα, φωτογραφίες, βίντεο, κάρτες κ.λ.π. που να αναφέρονται στην ιστορία, παράδοση, πολιτιστικές εκδηλώσεις, φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

7. Μελετήθηκαν κάποια άρθρα με θέμα τον αγροτουρισμό και συζητήθηκαν από όλους τους μαθητές. Στη συνέχεια έγιναν αφορμή για παραγωγή λόγου στη μορφή μικρών βιωματικών κειμένων, με θέμα τον αγροτουρισμό.

8. Έγινε **παρουσίαση** του προγράμματος στο αμφιθέατρο του σχολείου με παράλληλη έκθεση φωτογραφίας.

9. Γράφτηκαν άρθρα για τη σχολική εφημερίδα και για την τοπική εφημερίδα του Λαγκαδά.

Συνεργασίες στα πλαίσια του προγράμματος:

- ◆ Δήμος Λαγκαδά
- ◆ Δημοτική Επιχείρηση εκμετάλλευσης ιαματικών πηγών Λαγκαδά
- ◆ Δήμος Βερτίσκου
- ◆ Κ.Π.Ε. Μακρινίτσας
- ◆ Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Πορταριάς
- ◆ Οινοποιείο - Βιολογικοί αμπελώνες Μπαμπατζιμόπουλου, Όσσα
- ◆ Αγρόκτημα κ. Κουτσιμανή, Σοχός
- ◆ Τοπικοί πολιτιστικοί σύλλογοι

Πηγές άντλησης πληροφοριών για το θέμα του προγράμματος:

1. Διαδίκτυο
2. "Αγροτουρισμός και ανάπτυξη", Τ.Ε.Ε., Β' τάξη Α' κύκλου, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΥΠ.Ε.Π.Θ
3. "Περιβάλλον και Γεωργία",
4. Τύπος, έντυπα (π.χ. ενημερωτικά τεύχη για τον αγροτουρισμό του Υπουργείου Γεωργίας, άρθρα δημοσιευμένα σε εφημερίδες και περιοδικά)
Συνεντεύξεις από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.

Επισκέψεις ενημερωτικές στα πλαίσια του προγράμματος:

1. Επίσκεψη όλων των συμμετεχόντων μαθητών/τριων στο Κ.Π.Ε Μακρινίτσας Πηλίου με διανυκτέρευση στον Ξενώνα της Μέριμνας.
2. Επίσκεψη στο "Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Ιστορίας Πηλίου" της Μακρινίτσας.
3. Επίσκεψη στο Γυναικείο Αγροτουριστικό Συνεταιρισμό Πορταριάς Πηλίου.
4. Επίσκεψη της Π.Ο. και αντιπροσωπείας μαθητών/τριων στο Δήμο Λαγκαδά.
5. Επίσκεψη τριμελούς ομάδας στα Λουτρά Λαγκαδά.
6. Επίσκεψη ολιγομελούς ομάδας στην Όσσα: περιήγηση στους δρόμους του χωριού, επίσκεψη στις δυο εκκλησίες, φωτογράφιση σπιτιών, συνάντηση με το δήμαρχο Βερτίσκου, κ. Ασλανίδη, επίσκεψη στους βιολογικούς αμπελώνες και στο οινοποιείο του κ. Μπαμπατζιμόπουλου. Ξεnáγηση και λεπτομερής ενημέρωση για τις οικολογικές καλλιέργειες από τον οινοπαραγωγό.
7. Επίσκεψη της Π.Ο. και ολιγομελούς ομάδας μαθητών στο αγρόκτημα του

συμβολαιογράφου κ. Κουτσιμανή, στο Σοχό. Ξενάγηση στο λαογραφικό μουσείο του κ. Κουτσιμανή και στον υπαίθριο χώρο του αγροκτήματος. Αναλυτική παρουσίαση από τον συμβολαιογράφο της ιστορίας, της παράδοσης αλλά και των παραγωγικών δραστηριοτήτων του Δήμου Σοχού.

8. Επίσκεψη 3 μαθητών στο αγρόκτημα Ζιώγα στο Λευκοχώρι, όπου λειτουργεί αγροτουριστική μονάδα (ιππικός τουρισμός). Ενημέρωση στα μέλη της ομάδας.

Εκδρομές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος: Στο ΚΠΕ Μακρινίτσας Πηλίου.

Εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος: **παρουσίαση** του προγράμματος στη σχολική κοινότητα, έκθεση φωτογραφίας και εργασιών των μαθητών.

Στην περιοχή μας, που εκτείνεται ΒΑ της Θεσσαλονίκης, υπάρχουν δυνατότητες για "ανάπτυξη αγροτουριστικών δράσεων" που εντάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- ◆ Ιαματικός τουρισμός ή τουρισμός υγείας (Λαγκαδάς, Βόλβη)
- ◆ Ιππικός τουρισμός (Δρυμός, Λητή, Λευκοχώρι)
- ◆ Ορειβατικός - χειμερινός τουρισμός (Βερτίσκος) -δρόμοι του κρασιού (Όσσα, Βερτίσκος)
- ◆ Φυσιολατρικός - περιηγητικός τουρισμός (Όσσα, Βερτίσκος, Πέντε Βρύσες, Σοχός, Βόλβη, άλση Λαγυνών, Μελισσοχωρίου, κ.ά.)
- ◆ Πολιτιστικός τουρισμός: *μεγάλη προσφορά πολιτιστικών εκδηλώσεων και λαϊκών δρώμενων*, όπως τα Αναστενάρια στο Λαγκαδά, καρναβαλικές εκδηλώσεις στο Σοχό, λαϊκές ιπποδρομίες στη Λητή, *σημαντικά δείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής* (Όσσα), *έργα λαϊκής τέχνης* (λαογραφικό μουσείο Λητής, ιδιωτικές συλλογές), *αρχαιολογικό ενδιαφέρον* (κάστρο Ρεντίνας), *αμπελοοινική παράδοση* (Όσσα), *πλούσια κουζίνα* με ποικιλία παραδοσιακών εδεσμάτων (Πέντε Βρύσες).

Η τουριστική αξιοποίηση των φυσικών πόρων αλλά και της πλούσιας παράδοσης της περιοχής θα είναι δυνατή μόνο:

- ◆ με τη δημιουργία βασικών έργων υποδομής, στα οποία η περιοχή υστερεί, όπως: ξενώνες, αθλητικά κέντρα για την προώθηση του αθλητικού τουρισμού, αναπαλαιώσεις, ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων κ.λ.π.
- ◆ με την ανάσχεση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης της περιοχής, όπως περιβαλλοντική αποκατάσταση της λίμνης Κορώνειας, απομάκρυνση ΧΥΤΑ.

Μαθητές/τριες: Α' πλ: Μπιτάρης Πασχάλης, Παπασιλέκα Αθανασία, Στρούμπου Μαρία, Τανακίδου Φωτεινή, Ράβναλη Μαρία, Μπιτσάνης Κώστας. Β' πλ.: Λιβέρης Χρήστος, Μπάμπαλας Παύλος, Ποριάζης Αλέξανδρος, Σεμερτζής Γεώργιος, Σταυρούσης Παναγιώτης, Τολιοπούλου Δουκαΐνη Μαρία, Τσουκαλά

Χαρούλα. Γ' πλ: Καραγκιόζη Αικατερίνη Γ'οικ-διοκ.: Ηλιάκης Δημήτρης, Καρβνούδη Μαρία, Λιούτα Ματίνα, Μπακρατσά Ελένη, Μωράτη Ζωή, Πεταλούδης Λάζαρος, Τζιάκας Σωτήρης, Φράγκου Σοφία, Χαλκίδου Αντωνία, Χουβαρδά Αδριάννα, Χονδρογιάννης Κων/νος.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Πουτούρογλου Καλλιόπη, ΠΕ2, Ζωσιμάδης Απόστολος, ΠΕ19.

3^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

"Αρωματικά - Φαρμακευτικά Φυτά της περιοχής του Βερτίσκου"

Το ενδιαφέρον για τη χρήση αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών (ολόκληρα φυτά ή τμήματά τους) ξεκίνησε από αρχαιότατων χρόνων μέσα από την παρατήρηση. Η χρήση τους σχετίζεται με την διατροφή, την υγεία, τον καλλωπισμό του σώματος, τον αρωματισμό του χώρου. Αλλά και σήμερα, πάρα πολλοί άνθρωποι καταφεύγουν στο "φαρμακείο" της φύσης προκειμένου να λύσουν προβλήματα υγείας ή να δώσουν νοστιμιά στα φαγητά τους ή να βελτιώσουν τον ερωτισμό τους (αρωματοθεραπεία).

Αυτό το ενδιαφέρον εκδηλώθηκε από τους μαθητές μας οι οποίοι με τους καθηγητές αποτέλεσαν την περιβαλλοντική ομάδα. Στις συζητήσεις που έγιναν η πιο κοντινή περιοχή που είχε ενδιαφέρον, ως προς τον πλούτο των φυτών, ήταν η περιοχή Βερτίσκου, που προτάθηκε από την κα. Οξυνούδη. Αφορμή ήταν ένα τοπικό φυτό με εξαιρετικό ενδιαφέρον, ο τοπικός "Φλιόρος" (Σαμπούκος ή Ζαμπούκος ή Κουφοξυλιά).

Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς οι ομάδες εργασίας ασχολήθηκαν με τα παρακάτω αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά:

Αγριμονιά-φωνόχορτο-ασπροζάκι (*Agrimonia eupatoria*), Αγριομολόχα (*Malva silvestris*), Αγριοράδικο-πικραλίδα (*Taraxacum officinalis*), Αγριομενεξές-ίον το εύοσμον (*Viola odorata*), Αγριοπανσές (*Viola tricolor*), Αγριοφράουλα (*Fragaria vesca*), Αχιλλέα η χιλιοφύλλος (*Achillea millefolium*), Αγριοτριανταφυλλιά - κυνορροδή (*Rosa canina*), Αγριοδύσμος (*Mentha longifolia*), Βάτος-βασιλιά-βατομουριά (*Rubus fruticosus*), Γλυστρίδα-αντράκλα (*Portulaca oleracea*), Καλεντούλα (*Calendula officinalis*), Καρυδιά (*Juglans regia*), Καστανιά (*Castanea sativa*), Κολχικό (*Colchicum autumnale*), Κενταύριο το γαλάζιο (*Centaurea cyanus*), Παπαρούνα (*Papaver rhoeas*), Πικραγγουριά (*Ecballium elaterium*), Προύνα-τσιπουρνιά (*Prunus spinosa*), Ρίγανη (*Origanum vulgare*), Σπαθόχορτο (*Hypericum perforatum*), Τρικοκιά-μουρτζιά (*Crataegus oxyacantha*), Τσάι του βουνού (*Sideritis roeseri*), Τσουκνίδα (*Urtica sp.*), Φλαμουριά (*Tilia sp.*), Φλιόρος-Σαμπούκος-Ζαμπούκος-Κουφοξυλιά-Αφροξυλιά (*Sambucus nigra*), Φλώμος-Σπλώνος-Ζωχαδοβότανο-Κολιαντρούδα-Γλώσσα (*Verbascum sp.*), Φτελιά-Πτελέα-Καραγάτσι (*Ulmus campestris*), Φτέρη-Πολυπόδι (*Pteridium aquilinum*), Χαμομήλι

(*Matricaria chamomila*).

Στους μαθητές ανατέθηκε η **βιβλιογραφική διερεύνηση του θέματος**.

Στην ολομέλεια της περιβαλλοντικής ομάδας έγινε συζήτηση για το υλικό που συγκεντρώθηκε. Μετά τις απαραίτητες διορθώσεις, έγινε η δακτυλογράφηση της εργασίας.

Ακολούθησε η **επίσκεψη** στην περιοχή του Βερτίσκου. Αν και ο καιρός δεν μας βοήθησε (το χιόνι σκέπασε τα πάντα!), ωστόσο πραγματοποιήθηκε συνάντηση με τους κατοίκους του χωριού και καταγράφηκαν διάφορες συνταγές. Την

πρώτη ημέρα της επίσκεψης έγινε **συλλογή κάποιων φυτών**, η οποία και ολοκληρώθηκε εντός του Μαΐου. Η εργασία ολοκληρώθηκε με την **φωτογράφιση** όλων των φυτών που βρέθηκαν.

Μαθητές/τριες: Αναγνωστοπούλου Μαρία, Γαλάνη Μαρία, Δράκος Γεώργιος, Καραχάλιος Αθανάσιος, Κοτσαπαρασίδου Αρχοντία, Κουλιάκη Γεωργία, Λεωνίδου Μαρία, Μιχαηλίδου Δέσποινα, Μπάσια Ζωή, Παλιοβάρκα Ελευθερία, Πασολάρη Μαρία, Παπαδοπούλου Χαρούλα, Παπαναστασίου Τασούλα, Παυλίδου Μένη, Πεταλωτή Ειρήνη, Σακινίδου Ευθυμία

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Ιωάννου Αικατερίνη, Οξυνούδη Αθανασία, Αντωνιάδης Χρήστος

3^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

"Μεταλλαγμένα προϊόντα και περιβάλλον"

Τα **μεταλλαγμένα προϊόντα** ή σωστότερα προϊόντα που προέρχονται από **γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς** είναι ένα θέμα που απασχολεί όλους και ιδιαίτερα τους οικολόγους και περιβαλλοντολόγους στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως.

Αφορμή για να ασχοληθούμε με αυτό το θέμα στάθηκε δημοσίευμα σε μηνιαίο περιοδικό που παρουσιάστηκε στην ομάδα και που αναφερόταν σε πειραματικές καλλιέργειες μεταλλαγμένων στην Ελλάδα. Η πιθανότητα να γίνει η χώρα μας τόπος καλλιέργειας μεταλλαγμένων προϊόντων έκανε την ομάδα να αποφασίσει ομόφωνα να ασχοληθούμε με αυτό το θέμα.

Στόχος: Η ενημέρωση των μαθητών/τριων για τα γενετικά τροποποιημένα προϊόντα και η ευαισθητοποίησή τους.

Μεθοδολογία: Τα παιδιά χωρίστηκαν σε **ομάδες** και συλλέξανε, επεξεργάστηκαν και παρουσίασαν υλικό με τα εξής **υποθέματα:**

- ◆ Γενετική τροποποίηση, γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί, αίτια για τα οποία δημιουργήθηκαν.
- ◆ Επιπτώσεις των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο φυσικό περιβάλλον, στο ανθρώπινο περιβάλλον, στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον.
- ◆ Τα μεταλλαγμένα προϊόντα στον κόσμο, στην Ευρώπη, στην Ελλάδα.
- ◆ Αντιμετώπιση του προβλήματος συλλογικά σε εθνικό και τοπικό επίπεδο αλλά και ατομικά.
- ◆ Εναλλακτική λύση η βιολογική γεωργία.

Δραστηριότητες:

- ◆ **Επισκεφθήκαμε** την έκθεση AGROTICA στη Δ.Ε.Θ. και την Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης, απ' όπου πήραμε και ενημερωτικά φυλλάδια σχετικά με το θέμα.
- ◆ Καλέσαμε τον καθηγητή Γεωπονίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ελευθεροχωρινό και **παρακολουθήσαμε διάλεξη** του με θέμα τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς.
- ◆ Επισκεφθήκαμε τον "Αρκτούρο" στο Νυμφαίο, και την "Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών" στις Πρέσπες για να δούμε τις καταστροφές που προκαλεί ο άνθρωπος στο φυσικό περιβάλλον με τις αλόγιστες ενέργειές του.
- ◆ Στο τέλος συνθέσαμε το υλικό σε μια **εργασία**.
- ◆ Τα παιδιά κατασκεύασαν αφίσες σχετικές με τα μεταλλαγμένα προϊόντα, που προσπαθούν να ευαισθητοποιήσουν τον αναγνώστη και οι οποίες αναρτήθηκαν σε ειδικό χώρο του σχολείου μας. Επίσης κυκλοφόρησαν και καταλόγους με "καθαρά προϊόντα" που προμηθεύτηκαν από την Greenpeace και τον ημερήσιο τύπο.

Για την **υλοποίηση** του προγράμματος **εργάστηκαν οι μαθητές/τριες** της Α' τάξης του Β' Κύκλου του Τομέα Υγείας πρόνοιας από το Τμήμα Φυσιοθεραπείας:

Αμοιρίδου Αναστασία, Αραμπατζή Δουκένη, Βαχαρέλης Γιώργος, Βερβέρας Σταύρος, Βεργίδου Στέλλα, Εσέρογλου Μαρία, Καλίνη Ζωή, Καμπαρμάκης Ηλίας, Καπαλή Δήμητρα, Καρακώστα Ελένη, Καρόκη Κατερίνα, Κυριακός Χρήστος, Νικολαΐδου Ελένη, Τζουρνόπουλος Χάρης.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Περτσινίδου Ευθαλία ΠΕ18, Ντέμκας Ευάγγελος ΠΕ18

3ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Έδαφος: Μητέρα Ζωής"

Το έδαφος, ως χώρος ανάπτυξης των φυτών από τα οποία τρέφονται τα ζώα και ο άνθρωπος, αποτελεί τη βάση διατροφής του πλανήτη μας. Τα φυτά δίνουν

επιπλέον στον άνθρωπο, τις πρώτες ύλες για ρουχισμό, ξυλεία για οικοδομές και καύσιμα. Οι οικοδομές και οι δρόμοι και όλες οι κατασκευές των ανθρώπων στηρίζονται στο έδαφος. Το έδαφος είναι η βάση του ανθρώπινου πολιτισμού, είναι η μήτρα της ζωής. Σε αυτή τη βάση, εκπονήθηκε το συγκεκριμένο πρόγραμμα Π.Ε. σε δύο συνεχείς σχολικές χρονιές με την ίδια Περιβαλλοντική Ομάδα. Στην αρχή έγινε η **προσέγγιση του θέματος** από ιστορική πλευρά. Στη συνέχεια, έγινε η πρώτη γνωριμία με το έδαφος, τα συστατικά του, τη δομή του, τις λειτουργίες του, τα είδη εδαφών. Έγινε κατανοητή η διαδικασία της αποικοδόμησης και ο ρόλος των αποικοδομητών. Τονίστηκε **ο ρόλος της ανακύκλωσης** γενικά και της διαχείρισης των απορριμμάτων (στην υποενότητα με τίτλο "ανακύκλωση: τίποτε δεν είναι για πέταμα").

Στην πορεία, μελετήθηκαν οι βιογεωχημικοί κύκλοι και οι επιδράσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο έδαφος. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στο φαινόμενο της διάβρωσης και στα μέτρα προστασίας του εδάφους από τη διάβρωση και τη ρύπανση. Αναφέρθηκαν οι τρόποι καλλιέργειας, οι συνέπειες από τη χημική γεωργία, οι εναλλακτικές μορφές γεωργίας, όπως είναι η βιολογική ή αειφορική γεωργία, η βιολογική ζωοτροφία.

Στην υποενότητα "έδαφος και δάσος" μελετήθηκε το δάσος ως οικοσύστημα, ο ρόλος του στην προστασία του εδάφους και οι συνέπειες από μία πυρκαγιά.

Ακόμη, οι μαθητές διερεύνησαν τις άλλες χρήσεις του εδάφους, π.χ. στην αρχιτεκτονική (πλινθοκατασκευές), στην κεραμική τέχνη, στην ιατρική (πηλοθεραπεία) στην αρχαιολογία, αφού το έδαφος αποτελεί το θησαυροφυλάκιο ανεκτίμητων ευρημάτων ακόμη και ολόκληρων πόλεων (Βεργίνα, Φαιστός, Κνωσός, Πομπηία κ.λ.π.) που βρέθηκαν μέσα του.

Τέλος, διερευνήθηκαν οι υποενότητες "έδαφος και πολιτισμός", "έδαφος και πόλεμος", "έδαφος και θερμαλισμός", "έδαφος και βιώσιμη ανάπτυξη" και τονίστηκαν ιδιαίτερα οι έννοιες της αειφορίας και της βιωσιμότητας και διαμορφώθηκαν οι τελικές προτάσεις.

Δραστηριότητες: Σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν πολλές εξορμήσεις σε ασύλιο της περιοχής του σχολείου, όπου οι μαθητές με τη βοήθεια των φύλλων εργασίας που τους δίνονταν σε κάθε ενότητα συγκέντρωναν στοιχεία και υλικό για τα πειράματά τους ή για να κάνουν κολάζ. Έγιναν διάφορες **επισκέψεις**, όπως στη Αμερικάνικη Γεωργική Σχολή, στον ΧΥΤΑ, έκθεση AGROTICA, δάσος Σέιχ Σου, Κ.Π.Ε. Αρναίας και Νάουσας, στα Λουτρά Πόζαρ Πέλλας και στον Βερτίσκο.

Διάχυση του προγράμματος: Ομάδα, μαθητών με τη συμμετοχή των τεσσάρων σχολικών φυλάκων, ανέλαβαν πρωτοβουλία για **ανακύκλωση χαρτιού και αλουμινίου** που συγκεντρώνονταν από τους μαθητές του Γυμνασίου και του συστεγαζόμενου δημοτικού σχολείου.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς, έγινε η **παρουσίαση του προγράμματος** στο

χώρο του σχολείου. Υπήρχε μία πλουσιότερη έκθεση από κολάζ. Είχε προηγηθεί κι ένας διαγωνισμός ζωγραφικής, με θέμα: "Έδαφος: Μητέρα Ζωής" στον οποίο συμμετείχαν μαθητές της Α' και Β' τάξης του σχολείου μας. Η έκθεση όλων των έργων και η βράβευση των καλύτερων από αυτά έγινε στην

τελική εκδήλωση.

Η αξιολόγηση του προγράμματος έγινε με ερωτηματολόγια στην αρχή και στο τέλος του προγράμματος.

Συμμετείχαν οι **μαθητές/τριες**: Αθανασιάδης Αναστάσιος, Αμπασιδίου Ελένη, Αμπασιδίου Ζωή, Βούστικας Γιάννης, Βούστικας Κώστας, Γκρατσάρης Νικόλας, Δανιήλ Δημήτρης, Ζωγράφου Ελένη, Ζωγράφου Θεανώ, Θεοδουλίδου Ελπίδα, Καραγιώργης Νικόλας, Καραγκιοζίδης Γιάννης, Καραθανάση Ειρήνη, Καρατζά Αναστασία, Καρκανέβατος Οδυσσεάς, Μουτσόλλι Ιωάννης, Προκοπίου Μαρία, Ποτζανίδης Στάθης, Στράντζαλη Όλγα, Σκούφης Δημήτριος, Χαρίτης Δαυίδ, Χατζηθεολόγου Κωνσταντίνα, Καλαϊτζίδης Χρήστος, Λαζαρίδου Ολυμπία, Παπακωνσταντίνου Κυράννα, Σαρίγκολη Σταυρούλα, Τερζόγλου Γεώργιος, Τσολακίδης Σπύρος, Φυντά Χρυσούλα, Χριστοφορίδου Ειρήνη.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Σαρακινίδου Σ., μαθηματικός, Τάντσιου Π., φυσικής αγωγής.

Στην ολοκλήρωση του προγράμματος σημαντική ήταν η συμβολή της υπεύθυνης της σχολικής βιβλιοθήκης κας Συργιάννη και της καθηγήτριας των καλλιτεχνικών κας Κορδάτου.

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Το ψωμί ως βασικό είδος διατροφής διαχρονικά"

Ο περσινός μας περίπατος στα μονοπάτια του παρελθόντος με σκοπό την αναζήτηση πληροφοριών για τη διατροφή των προγόνων μας οδήγησε να επιλέξουμε και το φετινό μας θέμα. Το ψωμί φαινόταν να είναι βασικό στοιχείο της διατροφής του Έλληνα από αρχαιότατων χρόνων.

Η μάνα Γη, που η καλλιέργειά της σηματοδοτεί για τον άνθρωπο τη μετάβαση από τη νομαδική ζωή στην αγροτική και στη μόνιμη εγκατάσταση, πρόσφερε την πρώτη ύλη για την παρασκευή του ψωμιού: τα σιτηρά. Στο γοητευτικό συμβολισμό της μυθολογίας μας η αρχέγονη Γαία έδωσε τη θέση της στην απόγονό της Δήμητρα, θεά του Δωδεκάθεου, προστάτιδα της γεωργίας, που ευλόγησε με το όνομά της τα αγαπημένα της φυτά, τα δημητριακά.

Ο Χριστιανισμός βρήκε τον άρτο και τον ευλόγησε κι αυτός με το χέρι του Χριστού. Ο άρτος ο "επιούσιος" της προσευχής μας απέκτησε σημαντικότερο ρόλο στη λατρεία ως πρόσφορο, ως αντίδωρο και κατ' εξοχή ως ο μετουσιωμένος σε σώμα Θεού άρτος της Θείας Ευχαριστίας.

Στη λαϊκή μας παράδοση ο άρτος συνοδεύει όλες τις σημαντικές στιγμές του χρόνου και της ζωής μας: είναι λαμπροκουλούρα τη Λαμπρή, χριστόψωμο τα Χριστούγεννα, λαγάνα την Καθαρά Δευτέρα, ψωμί και νερό στη νηστεία, κουλούρα γαμπριάτικη στο γάμο. Ακόμη και ο θάνατος έχει το δικό του "άρτο" με το ψωμί που διαβάζουμε για τους δικούς μας που έφυγαν.

Στη νεοελληνική μας γλώσσα το ψωμί σημαίνει όχι μόνο το βασικό είδος διατροφής αλλά και τη διατροφή την ίδια, το βιοπορισμό, τη ζωή: "είπαμε το ψωμί ψωμάκι", "δεν έχει ψωμί πια", "έφαγε ψωμί από μένα", "έχει μπόλικα ψωμιά να φάει", "έφαγε τα ψωμιά του".

Ακόμη περισσότερο το ψωμί ξεπερνά το υλικό πεδίο και συχνά γίνεται συνώνυμο της φιλοξενίας, των κοινών βιωμάτων, της φιλίας: "έφαγε ψωμί στο σπίτι μας", "φάγαμε μαζί ψωμί και αλάτι", "δε θα προδώσω το ψωμί που έφαγα". Στο γνωστό σύνθημα των κοινωνικών αγώνων του λαού μας "ψωμί-παιδεία-ελευθερία" βρίσκουμε το ψωμί (σύμβολο διεκδίκησης αξιοπρεπούς επιβίωσης) αδελφωμένο με την παιδεία (πνευματική τροφή) και την ελευθερία (ανθρώπινη καταξίωση). Το ψωμί ως τρόφιμο διατηρεί και σήμερα σημαντικό ρόλο στη διατροφή του Έλληνα. Ίσως όχι τον πρώτο, όπως στους δύσκολους καιρούς που λέγαμε το "ψωμί ψωμάκι". Στην καταναλωτική μας εποχή, όπου συχνά το ουσιώδες καλύπτεται από το επουσιώδες και όπου κινδυνεύουμε σ' όλους του τομείς να χάσουμε το κέντρο της ζήτησης μας, το ψωμί επιβιώνει σε πείσμα των διάφορων πολυτελών κέικ και κρουασάν και μπισκότων. Το τραπέζι μας αλίμονο αν δεν έχει ψωμί!

Αν ξεχάσουμε το ψωμί, πώς θα φάμε; Μπορεί το κλασικό ελληνικό ψωμοτύρι να αντικαταστάθηκε απ' το σάντουιτς ή το τoστ, όμως τι πειράζει; Το ψωμί είναι πάντα παρόν. Και σε πόσους τύπους! ...Ψωμί να θες!

Είναι αλήθεια ότι στην τρελή αιχμή τους οι απισχναντικές δίαιτες πήγαν να το αποπέμψουν στο "πυρ το εξώτερον", όμως σήμερα γιατροί και διαιτολόγοι το ευλογούν ως **απαραίτητο στοιχείο υγιεινής και ισορροπημένης** και - γιατί όχι - πιο μοδάτης **διατροφής**.

Μεγάλο μέρος του **υλικού** για την πραγματοποίηση της εργασίας καθώς και των φωτογραφιών που πλαισιώνουν την εργασία μας και την **παρουσίασή** της στο χώρο του σχολείου αντλήθηκαν από την **επίσκεψη** των μαθητών της Περιβαλλοντικής Ομάδας στο φεστιβάλ "Φρέσκο Ψωμί και Φρέσκο Γάλα", που πραγματοποιήθηκε στην Αποθήκη του Λιμανιού στις 7-2-2003. Τη μουσική επένδυση της παρουσίασης με αποσπάσματα γνωστών τραγουδιών που περιέχουν τη λέξη ψωμί επιμελήθηκε ο πατέρας ενός μαθητή, οι φόρμες των

αρτοποιών ήταν προσφορά του πατέρα μαθητή μας.

Μαθητές/τριες: Καλαϊτζίδης Βλαδίμηρος, Καρυπίδου Όλγα, Κατερτσίδου Χριστίνα, Κεραμιδά Ευδοξία, Κοτζακεχαγιά Παρασκευή, Κουρούτος Αθανάσιος, Κυπριανίδου Σοφία, Κοσμίδης Ορέστης, Λάτσου Χριστίνα, Λιάκος Αλέξης, Μουρατίδης Παναγιώτης, Μούτσιανου Σοφία, Μπούρας Βασίλης, Παναγιωτάτος Γιάννης, Παπαδόπουλος Αχιλλέας, Παπαδοπούλου Ελένη, Παπανικολάου Βαγγέλης, Καμπαγεώργης Αλέξης.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Κατσούλη Βασιλική, Μπουντώνα Αλεξάνδρα

2^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Φυτά μεγάλης καλλιέργειας Βιολογική Παραγωγή - Το ψωμί στο τραπέζι μας"

Η επιλογή του θέματος έγινε μετά από συζήτηση με τους μαθητές για τις διατροφικές τους συνήθειες.

Οι στόχοι του προγράμματος ήταν:

1. Ανάπτυξη κριτικού πνεύματος.
2. Προαγωγή και ανταλλαγή γνώσης μεταξύ των μαθητών.
3. Διαμόρφωση ενιαίας συνείδησης στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών θεμάτων.
4. Συμμετοχή των μαθητών σε παραγωγικές διαδικασίες.
5. Ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος.
6. Πολλαπλασιασμός και ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών σε περιβαλλοντικά θέματα με χρήσεις της νέας τηλεπικοινωνιακής τεχνολογίας.
7. Δημιουργία κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού

Πορεία υλοποίησης του προγράμματος:

- ♦ *Θεωρητική τεκμηρίωση:* Άντληση πληροφοριακού υλικού από βιβλιοθήκες και από το Διαδίκτυο
- ♦ *Πρακτική εξάσκηση:* Επισκέψεις σε χώρους βιοκαλλιεργητών - παραγωγών - κέντρων προώθησης βιολογικών προϊόντων - Agrotica - Έκθεση Τροφίμων και Ποτών (Δ.Ε.Θ.)
- ♦ Ενημέρωση - συμμετοχή στη καλλιεργητική διαδικασία φυτών μεγάλης καλλιέργειας - συμμετοχή στη παραγωγική διαδικασία αλεύρων και στη παραγωγική διαδικασία διαφόρων τύπων αρτοσκευασμάτων.
- ♦ *Εφαρμογή:* Ποιοτικός έλεγχος διαφόρων τύπων αλεύρων στο Χημικό Εργαστήριο
- ♦ Παρασκευή αρτοσκευασμάτων στο Χημικό εργαστήριο του σχολείου.

Μεθοδολογία: Στην υλοποίηση του σχεδίου εφαρμόστηκε η μέθοδος Project

Αποτελέσματα:

1. Συγκεντρώθηκαν πληροφορίες για τη βιολογική καλλιέργεια - αειφορική ανάπτυξη.
2. Έγινε παραγωγή αλεύρων και διαφόρων τύπων αρτοσκευασμάτων.
3. Καταγράφηκαν εμπειρίες.
4. Συγκεντρώθηκε φωτογραφικό υλικό, video, slides από όλα τα στάδια της εργασίας.
5. Παρασκευάστηκαν διάφορων τύπων αρτοσκευάσματα.
6. Αποκτήθηκε εμπειρία στην διαδικασία εργαστηριακών ελέγχων ποιότητας .

Συμπεράσματα:

- ◆ Η ανταπόκριση των μαθητών σε όλα τα στάδια της εργασίας υπήρξε ικανοποιητική
- ◆ Νέες έννοιες όπως: αειφορία, βιώσιμη ανάπτυξη, περιβαλλοντική φόρτιση αντιμετωπίστηκαν με μεγάλο ενδιαφέρον.
- ◆ Έγινε σαφής η ανάγκη για επιστροφή στους φυσικούς τρόπους διατροφής και στη μη εξαντλητική χρήση της γης για την παραγωγή αγροτικών προϊόντων
- ◆ Η εφαρμογή των μεθόδων παραγωγής από τους ίδιους τους μαθητές/τριες σε συγκεκριμένους χώρους καθιστά ισχυρότερη τόσο την επαφή τους με την φύση όσο και την ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος.

Δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος:

- ◆ Επίσκεψη της ομάδας στην Αμερικανική Γεωργική Σχολή και ενημέρωση από την Γεωπόνο κυρία Βεατρίκη Βιντερστάϊν για τη **Βιολογική Γεωργία**.
- ◆ Επίσκεψη στον Πετρόμυλο με την επωνυμία "ΑΒΕΡΗΣ". Δόθηκε η δυνατότητα στην ομάδα να ενημερωθεί για τον διαφορετικό τρόπο παραγωγής αλεύρων και για την θέση τους στην υγιεινή διατροφή.

Μια βιωματική άσκηση της ομάδας ήταν η συμμετοχή της στην παρασκευή διαφόρων παραδοσιακών αρτοσκευασμάτων στο "αρτοποιείο" που "φιλοξενήθηκε" στα πλαίσια του Φεστιβάλ για το Ψωμί και το Γάλα στην Αποθήκη Γ΄ στο Λιμάνι.

Στα πλαίσια του προγράμματος πραγματοποιήσαμε εκπαιδευτική **εκδρομή** στη Λίμνη Κερκίνη.

Ψάξαμε με στοργή στο παρελθόν, ανασύραμε από την παράδοση γεύσεις που αγνοούσαμε παντελώς την ύπαρξή τους. Ζυμώσαμε, ψήσαμε και "φιλέψαμε" μικρούς φίλους/ες που επισκέφθηκαν το σχολείο μας, προκειμένου να ενημερωθούν για τα βιολογικά προϊόντα. Προσφέραμε τα παρασκευάσματα μας στους μαθητές/τριες των σχολείων της περιοχής στα πλαίσια του Φεστιβάλ Παιδείας του Δήμου

Πλάθω κουλουράκια με τα δύο χεράκια!

Σταυρούπολης.

Μαθητές/τριες: *Α΄ Χημικών Εργαστηριακών Εφαρμογών:* Αθανασιάδης Αθανάσιος, Αυγερινίδου Ευθυμία, Διαμάντη Μαρία, Εσέρογλου Άννα, Κωνσταντινίδου Αναστασία, Καρακούδης Χρήστος. *Β΄ Κομμωτικής - Αισθητικής:* Δημητριάδου Ζαχαρένια, Μελικίδου Αλιόνα, Παπαδοπούλου Χρυσούλα Παρασκευοπούλου Ελίνα, Σκουντούρογλου Κυριακή, Τσακίριδου Μαρία, Τσίτσου Σοφία, Χρηστίδου Παρασκευή.

Β΄ Οικονομίας & Διοίκησης. Τμήμα Γραμματέων: Αγγελόπουλος Γεώργιος, Αγγέλου Βαγγέλης, Άντρια Ανθή, Δέλλιου Μαρία, Ιακωβίδης Νικόλαος, Παπαδόπουλος Δημήτρης, Σίμου Αικατερίνη, Τσάντσας Γραμμένος

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Γάντζου Μαρία, τεχνολόγος τροφίμων, Αυγερίδου Φωτεινή, γαλλικής γλώσσας, Καρακόλη Βασιλική, οικονομίας και διοίκησης.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7η ΕΝΕΡΓΕΙΑ

1^ο Τ.Ε.Ε. ΣΥΚΕΩΝ**"Εξοικονόμηση Ενέργειας"**

Κριτήρια επιλογής του θέματος: το ενδιαφέρον των μαθητών/τριων για το θέμα που σχετίζεται με την ειδικότητά τους.

Στόχοι προγράμματος:

- ◆ Κατανόηση της ανάγκης περιορισμού της σπατάλης ενέργειας (περιβαλλοντικές επιπτώσεις)
- ◆ Μελέτη ήπιων μορφών ενέργειας
- ◆ Εφαρμογές ήπιων μορφών ενέργειας
- ◆ Άλλοι τρόποι εξοικονόμησης ενέργειας

Δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος:

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος έγιναν τα εξής:

- ◆ οι μαθητές/τριες ενημερώθηκαν για τις προηγούμενες περιβαλλοντικές εργασίες μαθητών του σχολείου, ώστε και η τωρινή εργασία να αποτελεί συνέχεια των προηγούμενων.
- ◆ Κάποιοι μαθητές/τριες ανέλαβαν το τμήμα της ενημέρωσης μέσω του Διαδικτύου όπου βρήκαμε πολλά στοιχεία για **εφαρμογές ήπιων μορφών ενέργειας** - ιδιαίτερα στην κατοικία - και κυρίως για την ηλιακή και τη γεωθερμία. Από εκεί συλλέξαμε και τις καλύτερες εικόνες με εφαρμογές.
- ◆ Κάποιοι άλλοι ανέλαβαν τη μελέτη των σχετικών εντύπων και την παρουσίασή τους στους υπόλοιπους. Αυτό το τμήμα διερεύνησε κυρίως το θέμα "εξοικονόμηση ενέργειας από παραδοσιακές πηγές" (φωτισμός, θέρμανση με καύσιμα) και πώς αυτές μπορούν να ελεγχθούν και να γίνουν αποδοτικότερες.
- ◆ Έγινε η τελική παρουσίαση στο MS-PowerPoint.

Πηγές άντλησης πληροφοριών για το θέμα του προγράμματος: περιοδικά: Ηλεκτρολόγος, Θερμοδραυλικός, Οικολογία, Μαστορέματα, Focus, Popular Science. Κυριακάτικος Τύπος, Ενημερωτικά φυλλάδια εταιριών, Εγχειρίδια εγκατεστημένων συστημάτων, Δικτυακές Τοποθεσίες.

Ενημερωτικές **επισκέψεις - εκδρομές** στα πλαίσια του προγράμματος: HELEX-PO, SIEMENS, PHILIPS.

Εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος στη σχολική κοινότητα - στην τοπική κοινωνία: το σχολείο μας μαζί με το Δήμο Συκεών διοργάνωσε ημερίδα, όπου παρουσιάσαμε το πρόγραμμα.

Σύντομη **αξιολόγηση** του προγράμματος: Η πορεία του προγράμματος κρίθηκε ικανοποιητική και σ' αυτό συνετέλεσε η ιδιαίτερη ενσασόληση των μαθητών με τον Η/Υ και το Διαδίκτυο. Μερικοί μάλιστα έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εξοικονόμηση ενέργειας και στη δική τους κατοικία κι έτσι απέκτησαν γνώσεις που μπορεί να εφαρμόσουν στο μέλλον.

Μέθοδοι αξιολόγησης: Το κυριότερο εργαλείο μας για την αξιολόγηση της επιτυχίας του προγράμματος ήταν η αυτοαξιολόγηση των μαθητών με χρήση του χάρτη εννοιών στην αρχή και το τέλος του προγράμματος.

Συμμετέχοντες μαθητές: Μηναιίδης Μαρίνος, Μυρωδικός Παναγιώτης, Μπαζιάκος Μιχάλης, Μαλιούσης Δημήτριος, Δαλάκουρας Ιωάννης, Πάλλας Χρυσοβαλάντης, Τσιτσάνης Ηλίας, Κυριακόπουλος Γεώργιος, Σωτηριάδης Νίκος, Τσούκας Στέργιος, Κιουρτσόγλου Μιχαήλ, Στεφορίδης Στέφανος, Παπαδόπουλος Δημήτριος, Παπαϊγνατίου Δημήτριος, Σαμοϊλίδης Σίμος, Κυριακίδης Ευάγγελος, Χάλμπας Αθανάσιος.

Υπεύθυνοι καθηγητές: Τσαπράκας Δημήτριος, φυσικός Ρ/Η, Μυρόβαλης Σωτήριος, ηλεκτρονικός

1^ο Τ.Ε.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Εξοικονόμηση Ενέργειας στο Σχολικό Χώρο"

Στην Ελλάδα υπάρχουν πάνω από 15.000 σχολικά κτίρια. Η κατανάλωση ενέργειας που αντιστοιχεί στο σύνολο των σχολικών κτιρίων είναι πάνω από 270 εκατομμύρια κιλοβατώρες το χρόνο. Με σωστές ρυθμίσεις και επεμβάσεις μπορεί να γίνει οικονομία κατά 30%.

Στόχοι:

- ◆ Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες τρόπους εξοικονόμησης ενέργειας.
- ◆ Να αναπτύξουν ομαδικό πνεύμα συνεργασίας και να μάθουν να λειτουργούν υπεύθυνα.
- ◆ Να εξασκηθούν στην έρευνα, συλλογή πληροφοριών.
- ◆ Να γνωρίσουν δυνατότητες και πεδία εφαρμογής νέων τεχνολογιών.
- ◆ Να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της αλόγιστης κατανάλωσης ενεργειακών αποθεμάτων.
- ◆ Να μπορούν προτείνουν τρόπους διαρρύθμισης και λειτουργίας στο χώρο του σχολείου, ώστε να επιτυγχάνεται μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας.
- ◆ Να μάθουν να δραστηριοποιούνται ενεργά πάνω σε περιβαλλοντικά θέματα.
- ◆ Ως ειδικοί επαγγελματίες να επιλέγουν εφαρμογές που εξασφαλίζουν εξοικονό-

μηση ενέργειας.

Διαστάσεις του θέματος: Η εξοικονόμηση ενέργειας που μπορεί να γίνει στο σχολικό χώρο έχει διάσταση εθνική και παγκόσμια, όσον αφορά στην οικονομία ενός κράτους, τους φυσικούς πόρους καθώς και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Μέθοδοι υλοποίησης του προγράμματος:

1. Project με μελέτη πεδίου.
2. Επισκόπηση πεδίου.
3. Ομάδες εργασίας. Χωρισμός και κατανομή αρμοδιοτήτων.
4. Αναζήτηση στοιχείων στο Διαδίκτυο, βιβλία και αλλού. Συγκέντρωση του υλικού, ταξινόμηση, αξιολόγηση, συνάντηση για εξαγωγή συμπερασμάτων.
5. Διάχυση των αποτελεσμάτων. Σχεδιασμός αφίσας, υπόδειξη λύσεων.

Μέθοδοι αξιολόγησης:

- ♦ *Αρχική αξιολόγηση:* Αυτοαξιολόγηση με έρευνα δράσης με τη μέθοδο VEE Heuristic του Ahlberg και με μεθοδολογικό εργαλείο αρχικό χάρτη εννοιών για να αναδειχθούν οι αρχικές ιδέες και γνώσεις των μαθητών/τριων σχετικά με το θέμα.
- ♦ *Διαμορφωτική αξιολόγηση:* Επίτευξη των στόχων κατά τη διάρκεια δράσης του προγράμματος.
- ♦ *Τελική αξιολόγηση:* Αυτοαξιολόγηση με τελικό χάρτη εννοιών με τη μέθοδο VEE Heuristic του Ahlberg.

Δραστηριότητες: Καταγραφή των απωλειών, φωτογράφιση σημείων του σχολικού συγκροτήματος, υπόδειξη λύσεων, μελέτη τεχνικοοικονομικού κόστους και απόδοσης των προτεινόμενων λύσεων.

Μαθητές/τριες: Ιμριτζίδης Αναστάσιος, Κουνατίδου Κατερίνα, Μπαμπάλας Αθανάσιος, Παπαδοπούλου Ελένη, Κουλτούκης Ανέστης, Μιχαηλίδου Ιωάννα, Λαβασάς Ηλίας, Γενήσαρλη Καλλιόπη, Αργυράκης Αντώνιος, Αντωντζίκη Βασιλική, Κατανάκης Στυλιανός, Βασιλείου Άννα, Κιουρτσής Στέφανος, Σεφερίδου Αφροδίτη, Γριβόπουλος Ιορδάνης, Νούλη Χριστίνα, Λούσης Νικόλαος, Ανθυμίδου Βασιλική, Χούκλιας Στυλιανός, Λαμπρίδου Βίκυ

Καθηγητές/τριες: Γκούβη Αικατερίνη, Νικολακούδης Ακύλας

1^ο Τ.Ε.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την χρήση κάρβουνου (λιγνίτη) στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας"

Για την Ελλάδα η σημαντικότερη μορφή ενέργειας για παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος παραμένει ο λιγνίτης (κάρβουνο) που εξορύσσεται στην περιοχή της Κοζάνης για την Βόρειο Ελλάδα και στην Μεγαλόπολη για την Πελοπόννησο. Η παραγωγή αυτή δεν είναι και τόσο αθώα όσο έχει παρουσιαστεί τα τελευταία χρόνια. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εξόρυξη και από την καύση του

λιγνίτη έχουν προκαλέσει αλλοιώσεις και βλάβες στην περιοχή.

Στόχοι του προγράμματος:

1. Να αναπτύξουν οι μαθητές/τριες ομαδικό πνεύμα συνεργασίας και να μάθουν να λειτουργούν υπεύθυνα.
2. Να εξασκηθούν στην έρευνα, συλλογή πληροφοριών και εφαρμογή των νέων τεχνολογιών.
3. Να γίνει ευρύτερα γνωστή η σπουδαιότητα και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της αλόγιστης κατανάλωσης ενεργειακών αποθεμάτων με ιδιαίτερα ρυπογόνο τρόπο.
4. Να δημιουργηθεί γέφυρα συνεργασίας σχολικών μονάδων και φορέων για περιβαλλοντική επαγρύπνηση.
5. Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες τις περιβαλλοντικές συνέπειες και επιπτώσεις της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος από κάρβουνο.
6. Να φανεί ότι το σχολείο δεν δίνει στείρα γνώση, αλλά, μέσα από συλλογική προσπάθεια, αναδεικνύει και τις περιβαλλοντικές ευαισθησίες και τους κινδύνους που μας περιβάλλουν.
7. Να ενεργοποιηθεί η δημιουργικότητα των συνεργαζομένων μέσα από την προβολή και τον έπαινο.
8. Να μάθουν οι μαθητές/τριες να δραστηριοποιούνται ενεργά πάνω σε περιβαλλοντικά θέματα.

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

1. Η επιλογή του θέματος έγινε έπειτα από επίσκεψη του τμήματος ηλεκτρολόγων στα ορυχεία εξόρυξης και σταθμούς παραγωγής στην περιοχή της Κοζάνης.
2. Λόγω της γενικότερης τάσης για απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, π.χ. φυσικό αέριο.
3. Μελέτη άρθρου τοπικής εφημερίδας και σύγκριση φωτογραφιών παλαιότερων εποχών με το σήμερα.
4. Προβολή βιντεοκασέτας του ΚΑΠΕ (Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας).

Μέθοδοι υλοποίησης του προγράμματος:

- ◆ Project με μελέτη πεδίου.
- ◆ Επισκόπηση Πεδίου. Ομάδες εργασίας. Χωρισμός ομάδων για κατανομή αρμοδιοτήτων ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους. Ανατίθενται ομαδικές αλλά και ατομικές εργασίες. Συντάσσονται ερωτηματολόγια. Επίσκεψη.
- ◆ Αναζήτηση στοιχείων σε Διαδίκτυο, βιβλία, έντυπα κ.α. Συγκέντρωση υλικού έρευνας, ταξινόμηση, αξιολόγηση, συνάντηση προς εξαγωγή συμπερασμάτων - αποτελεσμάτων έρευνας.
- ◆ Διάχυση αποτελεσμάτων, έκδοση αφίσας, φυλλάδιου, βιντεοκασέτας. Φωτογραφικό υλικό.

Δράσεις:

- ◆ Συγκέντρωση πληροφοριών μέσω Διαδικτύου.
- ◆ Ερωτηματολόγια σε κατοίκους - εργαζομένους στις εγκαταστάσεις. Φωτογράφιση των περιοχών.
- ◆ Καύση λιγνίτη, εξαγωγή θερμογόνου δύναμης - μετρήσεις καυσαερίων και αιωρούμενων σωματιδίων καύσης.
- ◆ Διάχυση, προβολή αποτελεσμάτων - συμπερασμάτων, έκθεση φωτογραφιών, αφίσας, φυλλάδιου.

Μέθοδοι αξιολόγησης:

1. *Αρχική αξιολόγηση:* Αυτοαξιολόγηση με την μέθοδο VEE Heuristic του Ahlbergh και μεθοδολογικό εργαλείο αρχικό χάρτη εννοιών για να αναδειχθούν οι αρχικές ιδέες και γνώσεις των μαθητών σχετικά με το θέμα.
2. *Διαμορφωτική αξιολόγηση:* Την επίτευξη των στόχων κατά την διάρκεια δράσης του προγράμματος.
3. *Τελική αξιολόγηση:* Αυτοαξιολόγηση με τελικό χάρτη εννοιών με την μέθοδο VEE Heuristic του Ahlbergh.

Χρονοδιάγραμμα - συνοπτική περιγραφή δραστηριοτήτων:

- ◆ Επιλογή θέματος. Καταγραφή απόψεων - ιδεών για επεξεργασία του θέματος.
- ◆ Καθορισμός αρμοδιοτήτων - ενεργειών - χωρισμός ομάδων εργασίας.
- ◆ Συλλογή πληροφοριών.
- ◆ Συγκέντρωση υλικού, ταξινόμηση.
- ◆ Εξαγωγή συμπερασμάτων - αποτελεσμάτων. Υλοποίηση παραδοτέων.
- ◆ Διάχυση - προβολή αποτελεσμάτων. Παρουσίαση προγράμματος. Τελική αξιολόγηση.

Μαθητές: Αζάς Ιωάννης, Κέρτσιος Δημήτριος, Δαμιανίδης Κυριάκος, Καλλίπογλου Δημήτριος, Κιαμα Ένταρ, Λουμπονιάς Κωνσταντίνος, Μαστοράκης Γεώργιος, Ματεντζίδης Ευθύμιος, Μητσάκης Χρήστος, Μωραΐτης Δημήτριος, Ντομουκτσής Παύλος, Παπαδημητρίου Χρήστος, Τσάρας Νικόλας, Τσομπάνος Αλέξανδρος, Χανιωτάκης Εμμανουήλ, Μελισσόπουλος Κωνσταντίνος.

Υπεύθυνοι καθηγητές: Νικολακούδης Ακύλας, Χρησιτίδης Χρήστος.

1^ο Τ.Ε.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Ραδιενέργεια: ένας αόρατος κίνδυνος για το περιβάλλον"

Συνοπτική περιγραφή περιεχομένου προγράμματος:

- ◆ Επιπτώσεις της ραδιενέργειας στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία.
- ◆ Πυρηνικά ατυχήματα: παροδικές και μόνιμες επιπτώσεις σε στεριά (έδαφος - υπέδαφος), αέρα και θάλασσα.

Στόχοι του προγράμματος:

1. Οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν, να κατανοήσουν και να αποκτήσουν επίγνωση των κινδύνων από την ραδιενέργεια.
2. Να ευαισθητοποιηθούν επάνω στα μεγάλα περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργούνται κυρίως, από τις κατά καιρούς διαρροές στο περιβάλλον, αλλά και από τα ραδιενεργά κατάλοιπα.
3. Να ασχοληθούν με πρωτογενή έρευνα, δηλαδή να αναζητήσουν πηγές πληροφόρησης πάνω στο αντικείμενο της εργασίας και να συλλέξουν στοιχεία.
4. Να αναγνωρίσουν τα υπέρ και τα κατά από την χρήση τηςσχάσης ως πηγής ενέργειας.
5. Να μάθουν να παρατηρούν, να μετρούν, να χρησιμοποιούν όργανα και να καταγράφουν δεδομένα.
6. Να αποκτήσουν τέλος την διάθεση να είναι ενεργοί και ευαισθητοποιημένοι πολίτες σε θέματα περιβάλλοντος.

Μέθοδοι υλοποίησης του προγράμματος:

- 1) Project με μελέτη πεδίου 2) επισκόπηση πεδίου με επιτόπου μετρήσεις 3) ομάδες εργασίας 4) αναζήτηση στοιχείων μέσω Διαδικτύου, βιβλίων, εντύπων εποχής

Δράσεις:

- ◆ Πληροφορίες πάνω στην μεθοδολογία μετρήσεων με χρήση μετρητή Geiger
- ◆ Μετρήσεις ραδιενέργειας (γ-ακτινοβολία) εδάφους
- ◆ Χρήση Διαδικτύου για άντληση πληροφοριών και σύγκριση των αποτελεσμάτων
- ◆ Επισκέψεις σε ιατρικές βιβλιοθήκες για την επίδραση της ραδιενέργειας στην υγεία των ανθρώπων
- ◆ Παιχνίδι ρόλων υπέρ και κατά της χρήσης πυρηνικής ενέργειας και τα επακόλουθα αυτών
- ◆ Δημιουργία εντύπου, διαφανειών, CDrom.

Ίδου ο χρόνος που χρειάζεται το περιβάλλον για να αφομοιώσει τα σκουπίδια μας:

Πετρέλαιο: από μερικές μέρες έως 10 χρόνια, Λάδια Μηχανής: 5-10 χρόνια, Χαρτί από καραμέλες: 6 μήνες, Πλαστικές σακούλες: 100 χρόνια!, Χαρτί με παραφίνη: 1 χρόνο, Πάνες μωρών: 5 χρόνια, Χαρτομάνδηλα: 2 μήνες, Κουτάκια

από αλουμίνιο: **3-8 χρόνια**, Πυρηνικά απόβλητα: **από 300 χρόνια (για ραδιενεργά ρούχα) μέχρι εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια (για το πλουτώνιο)**, Φλούδες από πορτοκάλι: **3-6 μήνες**, Αποτοίγαρα με φίλτρο: **6 μήνες**, Κουτιά κονσέρβας από λευκοσίδηρο: **2-5 χρόνια**.

Συμμετέχοντες μαθητές: Αλτιπάρης Κων/νος, Αποστόλου Δημήτριος, Αρναούτης Δημήτριος, Γεωργίου Δημήτριος, Δημητριάδης Ηλίας, Καμπούρης Αλέξανδρος, Καρυπίδης Μανώλης, Κασιδερόπουλος Γεώργιος, Ιμιρτζίδης Αναστάσιος, Κωνσταντινίδης Μανασσής, Κώττας Γεώργιος, Μανουσάρωβ Αλιόσα, Μαύρος Μάριος, Μαυρουδόπουλος Διονύσιος, Μπούτιος Χρυσοβαλάντης, Πολόσκα Έριν, Τσάγκος Βασίλειος, Τσιγκιάουρ Δήμος.

Υπεύθυνοι καθηγητές: Ασημακόπουλος Θωμάς, ηλεκτρολόγος, Χρηστίδης Χρήστος ηλεκτρολόγος.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8η

ΠΑΡΑΔΟΣΗ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΖΑΓΚΛΙΒΕΡΙΟΥ**"Γευστικό οδοιπορικό στα μονοπάτια της παράδοσης
του Δήμου Καλινδοίων, αναζητώντας ξεχασμένες γεύσεις"****Κριτήρια επιλογής του θέματος:**

- ◆ Η πολυπολιτισμική σύνθεση του πληθυσμού του Δήμου Καλινδοίων (ντόπιοι, πρόσφυγες, Θρακιώτες, Σαρακατσάνοι, Πόντιοι κ.α.).
- ◆ Η λαϊκή σοφία και ο πολιτισμός που εμπεριέχονται μέσα στις τοπικές παραδοσιακές γεύσεις.
- ◆ Η άγνοια των παιδιών για την πολύτιμη συμβολή της παραδοσιακής μεσογειακής κουζίνας στην σωματική και πνευματική τους ανάπτυξη.
- ◆ Οι σύγχρονες διατροφικές συνήθειες του "μοντέρνου" ανθρώπου που εξαντλούνται στα Fast-Foods και τα προμαγειρεμένα φαγητά.

Στόχοι του προγράμματος:

Μέσα από την αναζήτηση παραδοσιακών συνταγών θα δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές/τριες:

- ◆ να οδηγηθούν στο γευστικό παρελθόν της παράδοσής τους.
- ◆ να γνωρίσουν τις διατροφικές συνήθειες των προγόνων τους, να συγκρίνουν το χθες με το σήμερα, να κατανοήσουν την ωφελιμότητα της παραδοσιακής κουζίνας.
- ◆ να καταλάβουν τη σημασία της αρμονικής σχέσης ανθρώπου και φύσης.
- ◆ να διερευνήσουν τη δυνατότητα των αγροτουριστικών προγραμμάτων.

Δραστηριότητες:

1. **Καταγραφή** των γνώσεων των παιδιών πάνω στην πληθυσμιακή σύνθεση του δήμου Καλινδοίων και των παραδοσιακών διατροφικών συνηθειών με την συμπλήρωση ερωτηματολογίου.
2. Πρόσκληση στο χώρο του σχολείου του ιατρού κ. Σαμαρά Μάριου - παθολόγου Κ.Υ. Ζαγκλιβερίου - ο οποίος ενημέρωσε τους μαθητές/τριες για την θεραπευτική αξία της παραδοσιακής διατροφής.
3. **Επίσκεψη** στον αγροτουριστικό συνεταιρισμό γυναικών Καλαμωτούς. Όλα τα παιδιά γνώρισαν τις δραστηριότητες των μελών του συλλόγου πάνω στην παραγωγή και προώθηση παραδοσιακών προϊόντων και συμμετείχαν στη παρασκευή ποντιακών εδεσμάτων (περέκ)
4. Πραγματοποίηση **διήμερης εκπαιδευτικής εκδρομής** στο Παρανεόστι Δράμας, όπου λειτουργεί επίσης Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών, παρασκευής και προώθησης παραδοσιακών προϊόντων. Κατά την διάρκεια της εκδρομής επισκεφθήκαμε και τον οίνοποιητικό όμιλο του Νίκου Λαζαρίδη στο Δροσερό Δράμας, όπου τα παιδιά ξεναγήθηκαν στις εγκαταστάσεις των εργοστασίων και ενημερώθηκαν για την διαδικασία παρασκευής κρασιού.

5. Ακολούθησαν επισκέψεις σε σπίτια δημοτών μας Ποντίων, ντόπιων, Μικρασιατών, Σαρακατσαναίων, στην καταγωγή, όπου τα παιδιά παρακολούθησαν και συμμετείχαν στην παρασκευή παραδοσιακών φαγητών.

6. Επίσκεψη στα Πετροκέρασα, στο σύλλογο γυναικών και στο λαογραφικό μουσείο, όπου φιλοξενούνται πολλά μαγειρικά σκεύη παλιότερης εποχής.

7. **Συγκέντρωση και καταγραφή συνταγών** απ' όλες τις πληθυσμιακές ομάδες, από τις οποίες 60 περίπου περιλαμβάνονται στο τεύχος μας.

8. **Βιντεοσκόπηση** όλων των **δραστηριοτήτων**, φωτογραφικό υλικό και έκδοση τεύχους. Επανελέγχος των γνώσεων των παιδιών πάνω στο αρχικό ερωτηματολόγιο - εντυπώσεις - συμπεράσματα.

9. **Πραγματοποίηση εκδήλωσης** στις 16 Μαΐου στο χώρο του Σχολείου, όπου παρουσιάστηκε η εργασία μας, έγινε προβολή βίντεο και ακολούθησε μπουφές με παραδοσιακά εδέσματα.

Μαθητές/τριες: Αθανασιάδης Νικόλαος, Βουβού Στυλιανή, Γκουλούσιου Αναστασία, Κουτράκη Παναγιώτα, Λιμαράκη Κατερίνα, Λιάπη Μηδία, Λιούτσι Ραφαήλ, Μπηγινά Μάγδα, Μπίσμπα Αφροδίτη, Πανανοπούλου Ελένη, Πλιάτσκα Γεωργία, Ραφαέλα Ελένη, Σαμάνη Γεωργία, Σιαρλής Δήμος, Τσάτσος Αθανάσιος, Φιδάνης Σταύρος, Φώτης Γεώργιος, Λούρδα Ελευθερία, Σελεμίδου Σοφία.

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Κονταργύρη Μαρία.

1^ο Τ.Ε.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Παραδοσιακές γεύσεις - γλυκά του κουταλιού"

Στα πλαίσια των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης οι καθηγήτριες του 1^{ου} Τ.Ε.Ε. Νεάπολης, Δημητρίου Πηνελόπη και Μιχελάκη Δέσποινα, σε συνεργασία με τους μαθητές/τριες τους αποφάσισαν να ασχοληθούν με ένα θέμα που αφορά στην παραδοσιακή κουζίνα και ιδιαίτερα στα γλυκά του κουταλιού, μια ιστορία που κατά κάποιο τρόπο ανήκει πια στο παρελθόν και παρόλο που μοιάζει φαινομενικά ασήμαντη, είναι ουσιαστικά πολύτιμη, μια και παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές δομές των χρόνων στους οποίους αναφέρεται.

Η γαστριμαργική τέχνη που εξελίχθηκε παράλληλα με την ύπαρξη των θρησκειών, των καθεστώτων, των κοινωνικών τάξεων και των επαγγελμάτων έχει πολύτιμα πράγματα να διδάξει στους σύγχρονους νέους σε σχέση με την κουλτούρα, τις συνθήκες, την ζωή και τις παραδόσεις του λαού καθώς και σε

σχέση με την δικιά τους ευθύνη στην διατήρηση αυτής της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Στόχοι του προγράμματος ήταν:

- ◆ να διερευνηθούν οι επιλογές και προτιμήσεις των νέων σε σχέση με ένα προϊόν της γαστριμαργικής τέχνης που θεωρείται πια ξεπερασμένο.
- ◆ να μελετηθούν οι αλλαγές που προέκυψαν στις διατροφικές συνήθειες της ελληνικής οικογένειας σε σχέση με το όξι και τόσο μακρινό παρελθόν καθώς και τα πλαίσια των πολιτισμικών ορίων που επέτρεψαν την ενεργό ή αδρανή παρουσία των συγκεκριμένων παρασκευασμάτων.
- ◆ να γνωρίσουν οι μαθητές παραδοσιακές μεθόδους διατροφής και παραγωγής τροφών.
- ◆ να γνωρίσουν υγιεινούς τρόπους διατροφής.

Μεθοδολογία:

1. Μέθοδος project
2. Βιβλιογραφική διερεύνηση
3. Συνεντεύξεις
4. Παρατήρηση πεδίου

Μέσα από το πρόγραμμα "γλυκά του κουταλιού" οι μαθητές/τριες αλλά και οι καθηγήτριες που συντόνισαν το πρόγραμμα, ανέτρεξαν σε παλιές συνταγές και σύγχρονα συνταγολόγια, συγκέντρωσαν στοιχεία για τον τρόπο επεξεργασίας των προϊόντων από συγγενικά και φιλικά πρόσωπα φορείς της υπέροχης αυτής παράδοσης, έμαθαν πολλά για την κουλτούρα και τις συνήθειες των γιαγιάδων που αντιστέκονται με πείσμα στις ξενόφερτες συνήθειες του fast-food και συνειδητοποίησαν γιατί πρέπει να εκτιμούν γεύσεις που θεωρούνται παρωχημένες μεν, αλλά εντούτοις κατέχουν εξέχουσα θέση και θεωρούνται "in" από το *delivery system* της εποχής μας.

Η **έρευνα** που έγινε σε σχέση με τα υλικά και τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται από την ελληνική κουζίνα για την παρασκευή των γλυκών του κουταλιού αλλά και ο τρόπος επεξεργασίας τους μας έμαθε πολλά για την ποιότητα και την υγιεινή των παρασκευασμάτων αυτών και μας έδωσε την ευκαιρία να δοκιμάσουμε και πρακτικά τις ικανότητές μας στον τομέα αυτό.

Στο τελικό στάδιο αυτής της ενδιαφέρουσας εργασίας, που έφερε στο φως το σπίτι με την βερικοκιά και την κερασιά στην αυλή, την μυρωδιά της κανέλας και της αρμπάρόριζας, το δίσκο με το άσπρο κέντημα και το δροσερό νερό στο γυάλινο ποτήρι και τις νοσταλγικές συνήθειες της κοινωνίας της Ανατολής που καρτερικά περιμένει να δέσει το σιρόπι πάνω από τη φωτιά, φροντίσαμε για την σύνταξη ενός ερωτηματολογίου του οποίου τα αποτελέσματα έχουν αρκετό ενδιαφέρον για κάποιον που ενδιαφέρεται να μάθει για τις σκέψεις και τις προτιμήσεις των νέων γύρω από το θέμα αυτό.

Τα **αποτελέσματα** της εργασίας μας, - θεωρητικά (αλλά και πρακτικά!) - τα

παρουσιάσαμε στα πλαίσια των εκδηλώσεων του "Φεστιβάλ Παιδείας" του Δήμου Νεάπολης.

Οι μαθητές/τριες: Αλμπαντοπούλου Δέσποινα, Αποστολίδου Ευανθία, Βαϊνάς Κωνσταντίνος, Γιαννάκης Αθανάσιος, Διακάκη Σταματία, Δίγκας Κωνσταντίνος, Ζάρα Χρυσούλα, Ισαακίδης Γεράσιμος, Κλέπκος Κωνσταντίνος, Κυριαζάκος Αριστοτέλης, Λαζαρίδου Σοφία, Μαλλιάρη Στυλιανή, Παυλίδου Γεωργία, Σολακίδου Ολυμπία, Στεφανίδου Ελισάβετ, Τερσινίδου Ναταλία και Τσέμτση Μαρία.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Δημητρίου Πηνελόπη, Μικελάκη Δέσποινα, Κ. Ταμουτσέλη.

2^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Τουρισμός και Ελληνικό παραδοσιακό κρασί"

Κριτήρια επιλογής θέματος:

- ♦ Η επιλογή του θέματος έγινε μετά από πρόταση των μαθητών/τριων. Ο λόγος που πρότειναν το συγκεκριμένο θέμα ήταν αφενός η σχέση του με την ειδικότητα την οποία έχουν επιλέξει και αφετέρου η κατεξοχήν τουριστική χώρα που ζούνε.
- ♦ Θεωρήθηκε από τους μαθητές αρκετά ενδιαφέρον θέμα και σύγχρονο, μια που οι διατροφικές μας συνήθειες αλλά και τα φυσικά κάλλη της χώρας μας είναι πόλος έλξης τουριστών.

Οι στόχοι του προγράμματος ήταν:

1. να μάθουν τα παιδιά να συνεργάζονται, να ανταλλάσσουν σκέψεις, απόψεις, να χρησιμοποιούν το διάλογο και επίσης να τεκμηριώνουν με επιχειρηματολογία όσα υποστηρίζουν.
2. να αναζητούν στοιχεία σε εξειδικευμένα περιοδικά, άρθρα.
3. να γνωρίσουν άμεσα αυτό που λέγεται καλλιέργεια - συγκομιδή - επεξεργασία - τελικό προϊόν και τις επιδράσεις του στην προβολή της χώρας ευρύτερα.
4. να προσεγγίσουν διαθεματικά τη γνώση και με βιωματικό τρόπο.

Μεθοδολογία:

Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος **project**. Εργάστηκαν σε ομάδες. Κάθε ομάδα παρουσίασε τα στοιχεία που βρήκε και κατόπιν έγινε συζήτηση - ανάλυση - σύνθεση πάνω σε αυτά. Ένα άλλο βασικό στοιχείο σ' όλη τη διαδικασία του προγράμματος ήταν ότι επισκέφθηκαν καλλιεργητές - οινοποιίες καθώς και ενδεικτικά κάποια εστιατόρια. Επίσης επισκέφθηκαν

κάβες ποτών για να ανακαλύψουν τόσο τις προτιμήσεις και απαιτήσεις των τουριστών - καταναλωτών αλλά επίσης και το πόσο γνωρίζουν το συνδυασμό των διαφόρων τοπικών κρασιών που υπάρχουν με τα διάφορα ελληνικά παραδοσιακά εδέσματα.

Δραστηριότητες:

Στο πλαίσιο του προγράμματος πραγματοποιήσαμε:

- ♦ **εκδρομή** στο οινοποιείο "Μπουτάρη", όπου οι μαθητές ξεναγήθηκαν σε όλους τους χώρους του οινοποιείου. Ακόμη παρακολούθησαν σχετικό βίντεο με τα τοπικά κρασιά της περιοχής και τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν στην διάθεσή τους στην αγορά αλλά και τις προτιμήσεις των τουριστών.
- ♦ στο κτήμα "Πόρτο Καρράς" σε μια κατεξοχήν τουριστική περιοχή αλλά ταυτόχρονα και με ισχυρές παραδόσεις. Εδώ η ομάδα είχε την ευκαιρία να γνωρίσει τους τοπικούς οίνους της περιοχής, αλλά και τις ευρύτερες προτιμήσεις των τουριστών που επισκέπτονται τη περιοχή.

Μαθητές/τριες: Καπουσουζή Έφη, Χατζή Χριστίνα, Παπότη Στυλιανή, Παπαθανασίου Χριστίνα, Παπαδοπούλου Στέλλα, Τσουκαλά Μικαέλα, Ροχάτσοβα Μαρία, Τζεβελακοπούλου Αναστασία, Δαλκίτσης Κυριάκος, Μπαρμπούτης Απόστολος, Διαμάντη Μαρία, Αθανασιάδης Αθανάσιος, Καρακούδης Χρήστος, Εσέρογλου Άννα, Κωνσταντινίδου Αναστασία.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Κοψαχείλης Στέλιος, Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, Ταρλαντάς Κωνσταντίνος, μαθηματικός, Βλαχοπούλου Έφη, αγγλικής γλώσσας.

2^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Παραδοσιακά ποτά - το Τσίπουρο "

Στόχοι του προγράμματος:

- ♦ Να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές/τριες για τις παραδοσιακές αγροτικές καλλιέργειες και τα παραδοσιακά ποτά, όπως είναι το τσίπουρο.
- ♦ Να γνωρίσουν την πρώτη ύλη από την οποία προέρχεται το τσίπουρο και από την οποία παράγονται επίσης πολλά άλλα χρήσιμα προϊόντα.
- ♦ Να διακρίνουν το πλέον ανώδυνο φυσικό απόσταγμα από τα ξενόφερτα σκληρά ποτά.
- ♦ Να έλθουν σε επαφή τα παιδιά μιας πόλης με την ύπαιθρο, να παρακολουθήσουν μια πραγματική ιεροτελεστία, όπως είναι η απόσταξη των στέμφυλων και να κάνουν γνωστά στις κοινωνικές ομάδες που ανήκουν (οικογένεια, φίλους, χώρο εργασίας) τα παραδοσιακά μας προϊόντα.
- ♦ Να συνειδητοποιήσουν ότι καταναλώνοντας ένα ελληνικό προϊόν ενισχύουμε την ελληνική οικονομία, ότι δίνουμε δουλειά στον αγροτικό κόσμο.

♦ Να κατανοήσουν ότι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είναι και δική τους υπόθεση, διότι πρέπει να το κληροδοτήσουν στους απογόνους τους.

Δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος:

1. Συλλογή στοιχείων από ομάδες μαθητών/τριων και υπευθύνων καθηγητών από το Διαδίκτυο, εγκυκλοπαίδειες, περιοδικά κ.λ.π.
2. Συνεργασία με το ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού
3. Επίσκεψη το μήνα Νοέμβριο σε παραδοσιακό αποστακτήριο (ρακοκάζανο) στον Κολινδρό Πιερίας, για ενημέρωση και παρακολούθηση της απόσταξης του τσίπουρου, από όπου προμηθευτήκαμε και τσίπουρο.
4. Κατάρτιση ερωτηματολογίου που διανεμήθηκε σε 40 άτομα και των δύο φύλων. Από αυτή την έρευνα προέκυψε ότι το 87% των ατόμων πίνει τσίπουρο στο σπίτι, αλλά και στις εξόδους με παρέα, το 43% ξεκινάει το φαγητό με τσίπουρο και συνεχίζει με ρετσίνα, το 58% το πίνει με πάγο, το 90% το συνοδεύει με μεζέ, το 63% καταναλώνει χύμα τσίπουρο και το 77% ξεκίνησε να το καταναλώνει στην ηλικία των 20-30 χρόνων.

Εκδρομές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος: Εκδρομή τριήμερη στην Καστοριά - Φλώρινα - Αμύνταιο. Στην περιοχή του Αμυνταίου, μεταθήκαμε σε αμπελώνες όπου παρακολουθήσαμε το κλάδεμα και την λίπανση της αμπέλου και επισκεφθήκαμε τον τοπικό συνεταιρισμό εμφιαλωμένων παραδοσιακών ποτών.

Εκδηλώσεις δημοσιοποίησης του προγράμματος στη σχολική κοινότητα - τοπική κοινωνία:

Παρουσίαση του προγράμματος στο σχολείο τον Φεβρουάριο (σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε μαζί με το τμήμα Ξενοδόχων και Χημικών), όπου έγινε και "γευσιγνωσία" του δικού μας τσίπουρου, που χαρακτηρίστηκε ως "εξαιρετικό" από τους αρμόδιους γευσιγνώστες (κ. Μπαμπατζιμόπουλο και μέλη της Οινολογικής Εταιρίας Ελλάδος).

Δεξίωση παρατέθηκε στο γραφείο του συλλόγου των καθηγητών και με τη συνοδεία των απαραίτητων ορεκτικών οι συνάδελφοι γεύθηκαν το μοναδικό, καθαρά ελληνικό, προϊόν.

Σύντομη **αξιολόγηση** του προγράμματος:

♦ Αυτοαξιολόγηση: Απέκτησαν οι μαθητές/τριες νέες γνώσεις που προστέθηκαν στον χάρτη εννοιών και που αφορούν στη φύση και την ελληνική παράδοση.

♦ Έμαθαν να συνεργάζονται, να ανταλλάσσουν ιδέες, να χρησιμοποιούν παραγωγικά τον ελεύθερο χρόνο τους, ασχολούμενοι με τη συλλογή στοιχείων - πληροφοριών.

♦ Γνώρισαν την διαδικασία, σε κάθετη μορφή (καλλιέργεια, εργασία, επεξεργασία, παραγωγή, κατανάλωση) της

παραγωγής ενός τελικού αγαθού που είναι το τσίπουρο, συνδυάζοντας την με τις γνώσεις των οικονομικών, αφού παρακολουθούν τον τομέα Οικονομίας και Διοίκησης.

Μαθητές/τριες: Μυλωνόπουλος Κων/νος, Νικολαΐδης Αχιλλέας, Οικονομίδου Αλίσσα, Οσιπίδου Ντιάνα, Πατούχου Ευτέρπη, Ποϊράζης Σωτήρης, Πουρπουλάκη Μαριάνθη, Ταμιά Τασούλα, Τσιριοπούλου Γεωργία, Τσιφτελίδου Θεοδώρα, Τσολακίδου Κατερίνα, Νάνου Χρυσούλα.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Δούναβης Σωτήριος, μαθηματικός, Πανάγου Ελένη, οικονομολόγος

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΦΙΛΥΡΟΥ

"Η Ελληνική κλωρίδα: Προσφορά σε φάρμακα και φυσικά καλλυντικά."

Στόχοι του προγράμματός μας:

- ◆ Να γνωρίσουν οι μαθητές την ελληνική κλωρίδα και την χρησιμοποίησή της στην κατασκευή φυσικών καλλυντικών.
- ◆ Να μάθουν να αξιολογούν τις πληροφορίες που συλλέγουν και να ασκηθούν στη σύνθεση νέου κειμένου με τρόπο δημιουργικό και συμμετοχικό.
- ◆ Να ευαισθητοποιηθούν στο θέμα του περιβάλλοντός τους.
- ◆ Να αναπτύξουν σχέσεις συνεργασίας μεταξύ τους καθώς και με τους μαθητές της άλλης περιβαλλοντικής ομάδας του σχολείου, οι οποίοι ασχολήθηκαν με το πρόγραμμα της διαμόρφωσης του χώρου της σχολικής αυλής.

Μέθοδος: Επιδείχτηκαν στα παιδιά φωτογραφίες και άρθρα εφημερίδων και περιοδικών σχετικά με το θέμα. Ακολούθησαν ερωτήσεις, συζητήσεις και συνεντεύξεις. Έγινε η σύσταση της Περιβαλλοντικής Ομάδας και η διαίρεσή της σε υποομάδες. Προτάθηκε μια αρχική λίστα φυτών και δέντρων, η οποία συμπληρώθηκε από τα ίδια τα παιδιά. Οι μαθητές ενθουσιάστηκαν με την ιδέα να πειραματιστούν και παρασκευάσουν οι ίδιοι φυσικά καλλυντικά. Επίσης μελετήσαμε το θέμα μας μέσα από τις παραδόσεις, τη μυθολογία, τη λογοτεχνία και την τέχνη.

Δραστηριότητες: Οι μαθητές **συνέλεξαν πληροφορίες για τα φυτά και τα δέντρα της ελληνικής κλωρίδας και διαπίστωσαν πως το θέμα της προσφοράς της φύσης έχει όχι μόνο τοπική αλλά και παγκόσμια διάσταση.** Τον Φεβρουάριο συναντηθήκαμε με τα παιδιά της άλλης περιβαλλοντικής ομάδας του σχολείου και αποφασίστηκε η **συνεργασία των δύο ομάδων.** Αποτέλεσμα της συνεργασίας αυτής ήταν και ένα **βιβλιαράκι** με τις εργασίες των παιδιών των δύο ομάδων, με φωτογραφικό υλικό, συνταγές για βότανα και φυσικά καλλυντικά. Επίσης **παρασκευάσαμε** μάσκες ομορφιάς, γαλακτώματα και λοσιόν με απλά, αγνά

προϊόντα της φύσης. Οποσδήποτε όμως το θέμα της προσφοράς της φύσης γενικά και ειδικότερα της ελληνικής κλωρίδας δεν τελειώνει εδώ. Αποφασίσαμε να εξετάσουμε το θέμα σε παγκόσμια διάσταση στο μέλλον. Οι μαθητές απέκτησαν γνώσεις, έγραψαν κείμενα, έκαναν πειράματα, συνεργάστηκαν μεταξύ τους και φύτεψαν λουλούδια στην αυλή του σχολείου. Στις 16 Μαΐου οργανώσαμε **έκθεση** στο σχολείο μας με πόστερ, φωτογραφίες και εργασίες και των δύο περιβαλλοντικών ομάδων.

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα τον συνάδελφο γεωπόνο κ. Σκυλίτση Σταύρο για τη βιβλιογραφία που μας πρότεινε. Και φυσικά τα παιδιά που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, είτε ανήκαν στην Περιβαλλοντική Ομάδα είτε ήταν βοηθητικά μέλη.

Οι **μαθητές/τριες** της ομάδας μας από τη **Β' και Γ' τάξη**:

Γαβριηλίδου Ελευθερία, Γρηγοριάδου Αντιγόνη, Μεταλλίδου Όλγα, Ρέρας Αλέξης, Σαχπαζίδου Ματίνα, Σιδηροπούλου Κυριακή, Τσαμκουσίδου Βάσω, Τσότρα Ιωάννα, Χατζηθεοδώρου Γεωργία, Βυζαρέλης Δημήτρης, Ιωαννίδης Γιώργος, Καζαντζίδης Σάββας, Κώνστα Κρυσταλλία, Νικολαΐδης Σάββας, Παγίδης Ιωάννης, Σαμουργκανίδου Αλμπίνα, Σπένδας Γιώργος, Σισμανίδης Σταύρος, Ταβλαρίδης Γιώργος, Τράγκας Βασίλειος.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΟΛΧΙΚΟΥ

"Τα ήθη και τα έθιμα του Κολχικού"

Οι μαθητές/τριες της Γ' Γυμνασίου στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης επέλεξαν να ασχοληθούν με τα ήθη και τα έθιμα του τόπου τους. Υπάρχουν πολλές παραδόσεις και στα τρία χωριά από τα οποία κατάγονται οι μαθητές του σχολείου μας - του Κολχικού, της Ανάληψης και του Ευαγγελισμού - παραδόσεις που θέλησαν να τις γνωρίσουν για να τις διατηρήσουν και να τις κάνουν γνωστές και σε άλλους ανθρώπους. Για το σκοπό αυτό εργάστηκαν ολόκληρη τη φετινή σχολική χρονιά 2002-2003, κυρίως με **συνεντεύξεις** των παππούδων τους και **παρουσίασαν ήθη και έθιμα** των Ποντίων, των Σαρακατσάνων και των ντόπιων κατοίκων.

Η εργασία που εκπόνησαν οι μαθητές περιλαμβάνει πληροφορίες για θέματα που αφορούν:

- ◆ την ιστορία του Κολχικού και του Ευαγγελισμού.
- ◆ ποντιακά και σαρακατσάνικα έθιμα για τη γέννηση και τη βάφτιση.

- ◆ Χριστουγεννιάτικα έθιμα των ντόπιων κατοίκων του Κολχικού και των Ποντίων.
- ◆ ονομαστούς σαρακατσάνικους και ποντιακούς χορούς.
- ◆ το θρύλο της Ανάληψης για τον παλιό τους μύλο.
- ◆ Ήθη και έθιμα του Ευαγγελισμού, παραδοσιακά φαγητά, αξιοθέατα του χωριού και το πανηγύρι του Αγίου Λαζάρου.

Η εργασία περιλαμβάνει επίσης φωτογραφίες του Κολχικού, των πολιτιστικών συλλόγων του χωριού και της παραδοσιακής ποντιακής στολής.

Στα πλαίσια της **παρουσίασης της εργασίας** τους τα παιδιά χόρεψαν παραδοσιακούς ποντιακούς και σαρακατσάνικους χορούς σε ειδική εκδήλωση στο σχολείο.

Οι **μαθητές/τριες** που συνεργάστηκαν στο πρόγραμμα είναι οι εξής: Αβέστα Σοφία, Βάρσος Δημήτριος, Βάρσου Αθηνά, Γκιουζέλη Ευγενία, Δαργινάκης Αδάμ, Κεπίδου Σοφία, Κόλτσος Βασίλειος, Μικούδη Γεωργία, Μπαλδιμιτζής Χρίστος, Μπέζαρης Αναστάσιος, Μωυσίδου Μαρία, Παναγιωτίδου Ελένη, Παπαδόπουλος Τιμόθεος, Ρούντου Πηνελόπη, Σιγγιρίδου Χριστίνα, Ιωαννίδης Κυριάκος, Στεργίου Κωνσταντίνα, Σωτηριάδης Χαράλαμπος.

Υπεύθυνοι καθηγητές/τριες: Χριστοφορίδου Α. Δέσποινα, Σοροπλίδης Παναγιώτης.

2^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Μικρασιατική Καταστροφή, Ποντιακές συνταγές"

Την χρονιά αυτή η περιβαλλοντική μας ομάδα έστρεψε το ενδιαφέρον της στο θέμα "Ποντιακές συνταγές - Μικρασιατική Καταστροφή". Αφορμή στάθηκαν τα 80 χρόνια που γιορτάσαμε φέτος από την Μικρασιατική Καταστροφή αλλά και το γεγονός ότι το σχολείο μας ανήκει σε μία περιοχή της Θεσσαλονίκης όπου κατοικούν πολλοί Πόντιοι πρόσφυγες ή απόγονοι προσφύγων του 1923. Απ' αυτούς τους τελευταίους αλλά και από δικά μας συγγενικά ή φιλικά πρόσωπα συγκεντρώσαμε τις συνταγές που μας ενδιαφέρουν. Πιστεύουμε ότι οι συνταγές αποτελούν μία μόνο πτυχή του Ποντιακού πολιτισμού, ίσως την πιο απλή και αφανή. Είναι ωστόσο και η πιο αυθεντική έκφραση της καθημερινότητας του λαού μας. Αυτή την καθημερινότητα θελήσαμε να γνωρίσουμε δίπλα στα μεγάλα κατορθώματα του Ποντιακού Ελληνισμού για να αφουγκραστούμε το ρυθμό της ζωής, τον παλμό της ζωντανίας του. Με την μικρή αυτή παρουσίαση φιλοδοξούμε να ανοίξουμε όχι μόνο την όρεξή σας αλλά και το παραθύρι της Ελλάδας που βλέπει ανατολικά και να σας δώσουμε μια γεύση από την Ρωμιοσύνη του Πόντου, γεύση πολιτισμού και ζωής.

Συνοπτική περιγραφή των δραστηριοτήτων:

Μετά την έγκριση του προγράμματος συγκεντρώθηκε η Π.Ο. του σχολείου μας για το χωρισμό σε ομάδες με σκοπό τη συλλογή παραδοσιακών συνταγών και ιστορικών στοιχείων των προγόνων μας. Συγκεντρώσαμε τις συνταγές και ετοιμάσαμε το πρόγραμμα της εκδρομής μας. Την Πέμπτη 20 Μαρτίου 2003 αναχωρήσαμε από το σχολείο μας για την εκπαιδευτική μας εκδρομή και οι δύο ομάδες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του 1ου και 2ου Γυμνασίου Σταυρούπολης. **Επισκεφτήκαμε** το Λαογραφικό -Ιστορικό Μουσείο και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Κοζάνης, Την Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά και τελευταίος σταθμός ήταν το χιονοδρομικό κέντρο στο Σέλι.

Συνεργαστήκαμε με τον Σύλλογο Ποντίων Σταυρούπολης "Ακρίτες του Πόντου" για την ετοιμασία της **παρουσίασης** του προγράμματος που πραγματοποιήθηκε στις 16 Μαΐου, για να τιμήσουμε την γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού (19η Μαΐου). Το πρόγραμμα μας περιελάμβανε:

- ◆ Αναφορά στον ποντιακό Ελληνισμό μέσα από διηγήσεις και χρονογραφήματα που τα παρουσίασαν οι μαθητές της Περιβαλλοντικής Ομάδας.
- ◆ Τραγούδι (Η Ρωμανία πάρθεν) και ποντιακού χορούς.
- ◆ Η εκδήλωση έκλεισε με "μπουφέ" ποντιακών παρασκευασμάτων.

Τελευταία μας δραστηριότητα ήταν η **έκδοση** τεύχους με τη συλλογή ποντιακών φαγητών και φωτογραφιών από τις δραστηριότητές μας.

Μαθητές/τριες: Αδαλής Απόστολος, Βουτσάς Σταύρος, Βαγενά Πασχαλία, Γραμματικού Αικατερίνη, Βούζιου Παρασκευή, Ηλιάδης Χρήστος, Θεοδουλίδης Θεοχάρης, Μπίσμπα Αγορίτσα, Κατσιούδη Χριστίνα, Μπουτιέρου Σταυρούλα, Καρακική Κωσταντίνα, Νικολάκης Στέφανος, Κορελίδης Χρήστος, Παπαβασιλείου Δημήτριος, Κωστανάκη Κυριακή, Περισανίδου Σοφία, Λαζαρίδου Ελπίδα, Ποδάρας Θεόδωρος, Λέτσιος Δημήτριος, Σπανουδάκη Δήμητρα, Μπεκιάρης Θεόδωρος, Χάνδρος Αντώνιος, Μουζακίτου Αναστασία, Λεβεντίδης Αργύρης, Μαλαμίδου Πολυξένη, Μπλανά Σοφία.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Χωματά Ευγενία, Βλουτή Καλλιόπη.

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Παραδοσιακές συνταγές του Πόντου".

Μετά την έγκριση του προγράμματος συγκεντρώθηκε η Περιβαλλοντική Ομάδα του σχολείου μας για το χωρισμό σε ομάδες με σκοπό τη συλλογή παραδοσιακών συνταγών και ιστορικών στοιχείων των προγόνων μας. Πριν από τα Χριστούγεννα επισκεφθήκαμε το γηροκομείο "Βασιλειάδα" στο Λαγκαδά, όπου παρουσιάσαμε Χριστουγεννιάτικο πρόγραμμα και πήραμε συνεντεύξεις από τους παππούδες του ιδρύματος. Στην επόμενη συνάντησή μας είχαμε ενημέρωση από τον κ. Ταξίδη. Συναντηθήκαμε και πάλι για να ετοιμάσουμε την εκδρομή μας στο Λαογραφικό Μουσείο Κοζάνης και την Παναγία Σουμελά, την οποία και πραγματοποιήσαμε. Στη συνέχεια ετοιμάσαμε το πρόγραμμα για την ημερίδα της περιβαλλοντικής ομάδας. Επισκεφθήκαμε τον συνεταιρισμό "Άγιος Αντώνιος" Θεσσαλονίκης. Στις 16 Μαΐου 2003, παρουσιάσαμε την εργασία της Περιβαλλοντικής Ομάδας με θέμα: "Παραδοσιακές συνταγές του Πόντου".

Αναφερθήκαμε στον ποντιακό Ελληνισμό, για να τιμήσουμε τη γενοκτονία των Ποντίων (19 Μαΐου) μέσα από διηγήσεις, ποιήματα και χρονογραφήματα που παρουσίασαν οι μαθητές της Περιβαλλοντικής Ομάδας. Ο μαθητής Μωυσιάδης Γιώργος τραγούδησε παίζοντας τη λύρα του το τραγούδι "Η Ρωμανία πάρθεν" και στη συνέχεια είχαμε ποντιακούς χορούς με παραδοσιακές στολές. Η εκδήλωση έκλεισε με μπουφέ ποντιακών παρασκευασμάτων κι αναψυκτικών, που παρέθεσε η Π.Ο. στους καθηγητές και σε όλα τα παιδιά του σχολείου. Η τελευταία μας δραστηριότητα είναι η έκδοση τευχιδίου με τις συλλογές ποντιακών συνταγών και τις φωτογραφίες από τις δραστηριότητές μας.

Μαθητές/τριες: Άγγου Ιωάννα, Αναγνωστάκη Άρτεμις, Βλαχάβα Ειρήνη, Γεωργιάδης Άγγελος, Ουγκρανίδου Ανθούλα, Παντελοπούλου Κων/να, Πέτικα Ευαγγελία, Σαββίδης Βασίλειος, Γεωργούλης Νικόλαος, Σιγγιρίδης Χρόνης, Γκαντιτζικίδου Δάφνη, Στερνιώτου Αναστασία, Ζαΐρη Νεκταρία, Τιτοπούλου Άννα, Ζαφειριάδης Στυλιανός, Τομπουλίδου Χριστίνα, Ζέλκα Ελένη, Τσάτσος Χρήστος, Θεοδωρούδη Πελαγία, Τσερτσίδης Βασίλειος, Κεμεντζετζίδου Στυλιανή, Τσιαντίρης Χρυσοβαλάντης, Κούκου Αναστασία, Φειδάκης Αριστοτέλης, Λαμπριανίδου Όλγα, Φλούλη Μαριαλένα, Μαρκοπούλου Μαρία, Φωτιάδης Γεώργιος, Μωυσιάδης Γιώργος, Ναϊσίδου Σοφία, Ντομούζη Ιωάννα.

Υπεύθυνες καθηγήτριες:

Ελευθεριάδου Κυριακή,
Κορδάτου Αθηνά

5^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Παραδοσιακοί Οικισμοί: Η αρχιτεκτονική και αισθητική μας κληρονομιά"

Ο ενθουσιασμός των μαθητών/τριων από την επίσκεψή τους στα Αμπελάκια και στα Ζαγοροχώρια την προηγούμενη εκπαιδευτική χρονιά μας ώθησε να ασχοληθούμε με τα παραδοσιακά κτίσματα.

Στόχος του προγράμματος ήταν:

- ♦ να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες οικισμούς, πόλεις και περιοχές που έχουν στοιχεία παραδοσιακά στα κτίσματά τους.
- ♦ Να καταλάβουν γιατί πρέπει να προστατεύσουμε και να διατηρήσουμε την πολιτισμική μας κληρονομιά και παράδοση.
- ♦ Να ενημερωθούν, να συγκρίνουν, να προβληματισθούν για τη χρήση τυποποιημένων οικοδομικών υλικών και αρχιτεκτονικού ύφους, που έχουν καταστρέψει και ισοπεδώσει τον χαρακτήρα των πόλεών μας και έχουν δημιουργήσει μια τυποποιημένη μονοτονία.
- ♦ Και βέβαια να βελτιωθεί η αισθητική τους.

Μεθοδολογία: Οι μαθητές χωρίστηκαν σε **ομάδες** και **ασχολήθηκαν με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική** οικισμών κυρίως της Βόρειας Ελλάδας, Θεσσαλίας και Ηπείρου, αρχιτεκτονικό ύφος που αναπτύχθηκε κατά τους μεταβυζαντινούς χρόνους.

Ιδιαίτερα ασχοληθήκαμε με τα **αρχοντικά** κυρίως του 18ου αιώνα και την φρουριακή, πυργοειδή κατασκευή και τα υλικά τους, όπως αυτά στο Πήλιο, στα Αμπελάκια, στην Καστοριά, στη Σιάτιστα κ.α., καθώς και τα αστικά αρχοντικά του 19ου αιώνα, όπως στην Άνω Πόλη Θεσ/νίκης. Η ομάδα πραγματοποίησε **επισκέψεις** στο **Νυμφαίο της Φλώρινας** - με τις πέτρινες κατασκευές και τις έντονα επικλινείς στέγες λόγω του χιονιού, και στην **Καστοριά** - όπου ανηφορήσαμε στα στενά δρομάκια στο Ντολτσό και το Απόζαρι και **φωτογραφήσαμε** δεκάδες αρχοντικά, άλλα αναστηλωμένα και φροντισμένα και άλλα αφημένα στην τύχη τους και έτοιμα να καταρρεύσουν. **Ξεναγηθήκαμε** στο εσωτερικό του αρχοντικού του Νεράτζη Αϊβάζη όπου στεγάζεται το Λαογραφικό Μουσείο της Καστοριάς καθώς στο Βυζαντινό Μουσείο, όπου επίσης ενημερωθήκαμε για τους τρόπους και τις τεχνικές αιογράφησης των εικόνων. Είδαμε και φωτογραφήσαμε πλήθος βυζαντινών και μεταβυζαντινών ναών στην Καστοριά, καθώς και στην περιοχή των Πρεσπών και συγκεκριμένα στον **Άγιο Αχίλλειο**. Επίσης επισκεφθήκαμε τα χωριά του Πηλίου με την χαρακτηριστική πηλιορείτικη αρχιτεκτονική. Ξεναγηθήκαμε στο αρχοντικό Γ. Κόντου στην Ανακασιά, με τις τοιχογραφίες του Θεόφιλου, καθώς και στο αρχοντικό Τοπάλη στη Μακρινίτσα, που λειτουργεί ως Κέντρο Ιστορίας και Λαογραφίας του Πηλίου.

Φυσικά επισκεφθήκαμε τη Ζαγορά με τα αρχοντικά και τα περίφημα ξυλόγλυπτα τέμπλα στους ναούς, τις Μηλίες, τη Βυζίτσα με το πλήθος των αρχοντικών - που τα περισσότερα έχουν αναπαλαιωθεί υποδειγματικά και λειτουργούν ως ξενώνες, το Λαύκο με τα πέτρινα σπίτια και τα τεράστια κυπαρίσσια στην αυλή της εκκλησίας που είναι και υπαίθριο μουσείο γλυπτικής. Εκείνο όμως που μας συγκίνησε περισσότερο ήταν το ενδιαφέρον και η ζεστασιά των κατοίκων στο απομονωμένο Τρίκερι - όπου είχαμε συνεννοηθεί από πριν με το δήμαρχο και μας ξενάγησαν στα **πυργόσπιτα** του ναυτικού αυτού χωριού. Η περιήγησή μας στη Μαγνησία τελείωσε με επίσκεψη στο σπίτι του σπουδαίου λαογράφου μας Κίτσου Μακρή, κατοικία με έντονα στοιχεία πηλιορείτικης οικοδομίας, στην πόλη του Βόλου, όπου μας ξενάγησε στις συλλογές του και στη βιβλιοθήκη του η καταπληκτική 85χρονη Κυβέλη, η σύντροφος της ζωής του.

Περιβαλλοντική ομάδα: Αναστασιάδου Αργυρώ, Βαρουκτσή Γαριφαλιά, Βοσκοπούλου Μαρία, Γιακαμόζη Αρχοντία, Γκέλης Μιχάλης, Δεσπούδη Γεωργία, Θεοδοσιάδου Μαρία, Καραμπάσης Παναγιώτης, Κασακόγιας Βασίλης, Κρίτσας Στέλιος, Λιάκος Οδυσσέας, Μαρίνος Ανδρέας, Μουλογιάννη Στεφανία, Ξενίδου Μαρία, Παπαδοπούλου Ελισάβετ, Πάρτογλου Αγγελική, Πατέλα Γεωργία, Σίνκος Πασχάλης, Τέκα Βασιλική, Τζάγκας Δημήτρης, Τσαβδαρίδου Μαρία, Τσακτάνη Μαρία, Τσακουρίδου Ιωάννα, Τσιόγκα Ίριδα, Φενέρη Μαριάννα, Χινιτίδου Χριστίνα, Χρηστακίδου Αιμιλία, Χρυσοστομίδου Θεοδώρα.

Συντονίστρια προγράμματος: Ποζάνη Ευγενία.

Οι φωτογραφίες είναι
απο πρόγραμμα Π.Ε.
του 1ου Τ.Ε.Ε.
Πολίχνης

ΕΝΟΤΗΤΑ 9η ΔΙΑΦΟΡΑ

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΥΚΕΩΝ

"Το θεατρικό παιχνίδι ως μέσο έκφρασης περιβαλλοντικών προβληματισμών για τη νεολαία"

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές σε θέματα περιβαλλοντικά μέσα από το θεατρικό παιχνίδι.
- ◆ Να αποκτήσουν ικανότητες στην αναζήτηση πληροφοριών, στην αξιολόγησή τους, στη γραπτή και προφορική έκφραση.
- ◆ Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους.
- ◆ Να γίνουν ικανοί ώστε να λαμβάνουν αποφάσεις.
- ◆ Να αναδείξουν ικανότητες και ταλέντα.
- ◆ Να συγκρίνουν, να παρατηρήσουν, να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές, να ταξινομήσουν πληροφορίες.
- ◆ Να αποκτήσουν πνεύμα ομαδικότητας και δεξιότητες συλλογικής εργασίας.

Συνεργάτες: Οι συνεργάτες μας ήταν άνθρωποι του θεάτρου και του κινηματογράφου, όπως οι ηθοποιοί του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδας, σκηνοθέτες, μουσικοί, σκηνογράφοι, φροντιστές, κ.α.

Μεθοδολογία:

- ◆ Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος αποσαφήνισης ιδεών με παιχνίδι ρόλων. Οι μαθητές αναλαμβάνουν ρόλους, και μέσα από το θεατρικό παιχνίδι καταλήγουν σε δημιουργικές και πρωτοποριακές δημιουργίες.
- ◆ Κινητοποίηση και χρήση των πέντε αισθήσεων - παρατήρηση.

Πορεία προγράμματος:

1. Χωρισμός σε ομάδες.
2. Επιλογή θεμάτων για δραματοποίηση
3. Χρήση της μεθόδου αποσαφήνισης ιδεών με παιχνίδι ρόλων
4. Συνεντεύξεις από ειδικούς (σκηνοθέτη - ηθοποιό - μουσικό)

Δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν:

1. Παρακολούθηση εκπαιδευτικού προγράμματος για παιδιά με τίτλο "Σας έχουμε στην μπούκα... συνέχεια", στο Βασιλικό Θέατρο και στη σκηνή "Μελίνα Μερκούρη". Το πρόγραμμα ήταν πολύ ενδιαφέρον και περιλάμβανε ξενάγηση στα παρασκήνια, καθώς και ένα θεατρικό δρώμενο.
2. Παρακολούθηση θεατρικής παράστασης με τίτλο "Ο καλός άνθρωπος του Σετσουάν" στο θέατρο της Μονής Λαζαριστών.
3. Στο περίπου 2 της Δ.Ε.Θ., στις μέρες έκφρασης και δημιουργίας του Κ.Θ.Β.Ε., παρακολουθήσαμε την έκθεση ενδυματολογίας και σκηνογραφίας.

Πολύτιμη υπήρξε η βοήθεια της μητέρας της μαθήτριάς μου Χουρσούτογλου Νίκης, κας. Ευαγγελίδου Μαρίας, αισθητικού, η οποία αφιλοκερδώς

προσφέρθηκε να μας βοηθήσει παρουσιάζοντας τα 4 είδη του maquillage θεάτρου.

Τρόποι διάχυσης των αποτελεσμάτων στην τοπική κοινωνία: Έκθεση φωτογραφικού υλικού στο χώρο πολλαπλών χρήσεων του σχολείου. Ταυτόχρονα προβάλαμε σε γιγαντοοθόνη video από τη **διήμερη εκδρομή** μας στα Γρεβενά και την ορειβασία μας στο όρος Όρλιακας.

Περιβαλλοντική ομάδα: Αμοιρίδου Βαγγελίτσα, Αφεντούλη Ηρώ, Γεωργιάδου Μόνικα, Δαρκίνη Παναγιώτα, Ζαμπάκη Παναγιώτα, Ιωαννίδης Βασίλειος, Ιωαννίδου Δέσποινα, Κάρτσιου Άλκηστις, Κουσουρή Αναστασία, Μαργαρίτης Κωνσταντίνος, Μαυρομάτης Πέτρος, Μαύρου Ευλαμπία, Μπαχτσεβανόπουλος Δημήτριος, Μπερτζενισβίλι Ντιάνα, Μπούζγου Αμαλία, Μυτώνας Δημήτριος, Νεοιανλή Χριστίνα, Ντασούδη Ελισάβετ, Ντόλκου Βασιλική, Χουρσούτογλου Νίκη.

Συντονίστρια προγράμματος: Καλλιόπη Πιγγελίδου.

2^ο Ε.Λ. ΝΕΑΠΟΛΗΣ

"Φαγιούμ, Αγιογραφία, Μάσκα Θεάτρου"

Στόχοι:

1. Η σύνδεση του σχολείου με τα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης, μέσα από την οργάνωση έκθεσης στο χώρο του σχολείου.
2. Η συνεργασία της σχολικής κοινότητας και της τοπικής αυτοδιοίκησης για τη βελτίωση του σχολικού χώρου, ώστε να μπορεί να φιλοξενεί περιοδικά εκθέσεις καλλιτεχνών.
3. Η μελέτη του θέματος της έκθεσης και η δραματοποίησή του από τους μαθητές, ώστε να γίνει κτήμα των μαθητών/τριων και να αξιοποιηθεί για διδασκαλία σε διάφορες γνωστικές περιοχές του αναλυτικού προγράμματος.

Φαγιούμ: Το περιβάλλον της Αιγύπτου και συγκεκριμένα η περιοχή Φαγιούμ (μια πόλη κοντά στο Νείλο) άφησε στην ιστορία της τέχνης ένα σημαντικό υπαινιγμό για τις μεταφυσικές ανησυχίες των ανθρώπων.

Πορτρέτα στα πρόσωπα ταριχευμένων νεκρών, εκεί που η συνέχεια της ζωής

θεωρείται δεδομένη, αποτέλεσαν μαρτυρίες για το θρησκευτικό, το κοινωνικό και το πολιτιστικό υπόβαθρο μιας εποχής που πέρασε από την ειδωλολατρία στο Χριστιανισμό.

"Τα πρόσωπα του Φαγιούμ αποτέλεσαν την προδρομική διάσταση των αγιογραφικών προσώπων, ενώ η αδιάλειπτη μαρτυρία τους εκφράζεται στις μάσκες της Αρχαίας Τραγωδίας από ζωγράφους όπως ο Γ. Τσαρούχης..." έτσι άρχισε η παρουσίαση της Περιβαλλοντικής Ομάδας και συνέχισαν:

Αγιογραφία:

♦ ...Η κατ' εικόνα Θεού δημιουργία του ανθρώπου ανέδειξε το πρόσωπο ως ιδιαίτερη παρουσία και αποτύπωσε στην αγιογραφική παράσταση μορφές υπερβατικές σε χρόνο "διαθέσιμο" εις τους "αιώνες των αιώνων".

Μάσκα Θεάτρου, το "προσωπείο" του ηθοποιού:

♦ Το "προσωπείο" του ηθοποιού, "κατασκευασμένο άδειο" από τον σκευοποιό γεμίζει από το βλέμμα του τραγικού προσώπου, που του δίνει υπόσταση η έκφραση του "προσωπείου". Το άψυχο της υποκριτικής μάσκας "ζει" μέσα από τον λόγο της υπαρξιακής ή της μεταφυσικής ανησυχίας του αρχαίου δράματος.

♦ Τη "μάσκα" και το "προσωπείο" παρουσίασαν με **χορό τραγικό** οι μαθήτριες Ποζατζίδου Ελισάβετ και Πετμεζά Πένυ (οι χορευτικές φιγούρες ήταν δικής τους σύνθεση, όπως και η μουσική επιλογή).

Την μεγαλύτερη τιμή γνώρισε το πρόγραμμα μας από την **επίσκεψη του Οικουμενικού Πατριάρχη** κ.κ Βαρθολομαίου, ο οποίος υποστήριξε πως "τέτοιοι δρόμοι ανοίγουν τη προοπτική του ορίζοντα των μαθητών"

Υπεύθυνοι/ες του προγράμματος: Μικελάκη Δ., θεολόγος, Ρόζος Α., φυσικός, Παπαδοπούλου Π., μαθηματικός.

Συνεργάστηκαν: Αργυρού Σ., φιλόλογος, Καραμάρκος Ν. και η υπεύθυνη Π.Ε. Κ. Ταμουτσέλη

"Πορτρέτα Φαγιούμ και Αγιογραφίες", εξέθεσε ο Ιορδάνης Χουδαμάς, γραφίστας που εργάζεται σε εφημερίδες και περιοδικά της Θεσσαλονίκης και η συνεργασία του οποίου ζητήθηκε για το σκοπό αυτό.

Στα **θεατρικά δρώμενα** συνεργαστήκαμε με τη Θεατρική Ομάδα του Πολιτιστικού Συλλόγου της Δ.Ε.Η., υπό την σκηνοθετική καθοδήγηση του κ. Γιώτη Βασιλειάδη.

2ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Κομμωτική φιλική προς το περιβάλλον"

Σκοπός του προγράμματος ήταν η ανάπτυξη ενός προβληματισμού ανάμεσα στους μαθητές/μαθήτριες σχετικά με το πρόβλημα της ρύπανσης του περιβάλλοντος από τα χημικά παρασκευάσματα που χρησιμοποιούνται στην κομμωτική.

Στόχοι:

- ◆ να γνωρίσουν παραδοσιακούς τρόπους παραγωγής καλλυντικών
- ◆ να αναζητήσουν στο επαγγελματικό τους πεδίο λύσεις όσο το δυνατόν πιο φιλικές προς το περιβάλλον, με τη χρήση εναλλακτικών προϊόντων κομμωτικής
- ◆ να αποκτήσουν δεξιότητες έρευνας, ομαδικής εργασίας

Μεθοδολογία:

1. Χωρισμός σε ομάδες και συγκέντρωση πληροφοριών για προϊόντα φυτικής προέλευσης τα οποία μπορούν να αντικαταστήσουν επάξια προϊόντα χημικής προέλευσης.
2. Έρευνα για την προέλευση και την τοξικότητα χημικών προϊόντων που είναι ευρείας κατανάλωσης και υπάρχουν σε κάθε σπίτι (λακ, γαλάκτωμα μαλλιών, μάσκες κ.ά.).

Αξιολόγηση: Οι μαθητές/τριες παρουσίασαν σημαντική μεταστροφή στην επιλογή προϊόντων φυτικής προέλευσης για τις εργαστηριακές τους ασκήσεις.

Παιδαγωγική Ομάδα: Μπαλτά Περιστέρα, Ντότη Αγγελική, Ραπτοπούλου Μαρία, Γρούλιου Κυριακή.

Μαθήτριες και μαθητές της Γ' τάξης του Τομέα Κομμωτικής: Αρεϊάν Ρόζα, Αρχοντίδου Αθηνά, Δρακάκη Ευαγγελία, Καμπαδαΐδου Δέσποινα, Κάσια Δήμητρα, Κλέοντα Στέλλα, Κοσέογλου Παναγιώτης, Κουρτιάν Σαρκίς, Μαρτιροσιάν Λίλη, Μπαλιδά Λία, Μπανίκα Αθηνά, Παπαδοπούλου Ευγενία, Σακαλή Μαρία, Σωτήρα Στέλλα, Χαρατζόγλου Δέσποινα, Χορτοκονίδου Παναγιώτα.

1^ο Τ.Ε.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ**" Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Διαδίκτυο".**

Είναι ευρέως γνωστό ότι το Διαδίκτυο είναι μέσο προβολής και πληροφόρησης. Είναι γνωστό επίσης το πλήθος των πληροφοριών που μπορούν να αντλήσουν οι ενδιαφερόμενοι για οποιοδήποτε θέμα και σκοπό.

Στόχος του προγράμματός μας ήταν:

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες το πλήθος των περιβαλλοντικών προβλημάτων που απασχολούν κυβερνήσεις, περιβαλλοντικές οργανώσεις, επιχειρήσεις και την κοινωνία γενικά.
2. Τις λύσεις που προτείνονται για κάθε είδους περιβαλλοντικό πρόβλημα και τις δράσεις.
3. Να αντλήσουν κάποια στοιχεία για τη περιβαλλοντική νομοθεσία που ισχύει.

Τα περιβαλλοντικά θέματα έχουν τοπική και παγκόσμια διάσταση. Έτσι υπήρχε η δυνατότητα επίσκεψης σε ιστοσελίδες οργανισμών και επιχειρήσεων της χώρας μας αλλά και άλλων χωρών. Στις πρώτες συνεδρίες έγινε η **ενημέρωση** της ομάδας για το θέμα, τη διαδικασία και τον τρόπο υλοποίησης. Σε επόμενη

συνεδρία έγινε μια γενική περιήγηση σε ιστοσελίδες με περιβαλλοντικά θέματα. Αποφασίσαμε να επιλέξουμε δύο ή τρεις τομείς, όπου θα επικεντρωνόταν το ενδιαφέρον μας και εννοείται ότι με την ίδια μεθοδολογία θα μπορούσε ο κάθε μαθητής να ασχοληθεί και με κάποιο άλλο τομέα.

Αποφασίστηκε να ασχοληθούμε με τον τομέα της **ανακύκλωσης** και ιδιαίτερα με την **ανακύκλωση υπολογιστών και καταλυτών**.

Ένας άλλος τομέας διερεύνησης ήταν οι **ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** και ειδικά τα **φωτοβολταϊκά συστήματα**.

Ο τρίτος τομέας ήταν η περιβαλλοντική νομοθεσία.

Στο πλαίσιο της έρευνας για το πρώτο θέμα έπρεπε να βρούμε το πρόβλημα, πως αντιμετωπίζεται, ποιες επιχειρήσεις ασχολούνται στην Ελλάδα και το εξωτερικό, αν υπάρχουν οικονομικά αποτελέσματα από την αντιμετώπιση του προβλήματος και πώς αντιμετωπίζεται από την υπάρχουσα νομοθεσία. Σχετικά με το δεύτερο θέμα, γνωρίσαμε όλες τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και εμβαθύνουμε στα φωτοβολταϊκά συστήματα. Έπρεπε να βρούμε αν χρησιμοποιούνται αυτά τα συστήματα, αν είναι αποτελεσματικά, πού παράγονται και την οικονομική διάσταση του θέματος. Στο τελευταίο θέμα έπρεπε να αναζητήσουν τους νόμους που αφορούν την **περιβαλλοντική νομοθεσία**.

Πιστεύουμε ότι οι στόχοι του προγράμματος επιτεύχθηκαν. Πρώτα, γιατί οι μαθητές/τριες γνώρισαν το πλήθος των περιβαλλοντικών θεμάτων που πρέπει να μας απασχολεί και δεύτερο πρότειναν λύσεις για κάθε περιβαλλοντικό πρόβλημα. Κάποιοι δε μαθητές διείδαν μέσω αυτών των θεμάτων και το **πεδίο επιχειρηματικής δράσης** που μπορεί να τους ενδιαφέρει στο μέλλον. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν οι **μαθητές/τριες** της Β' τάξης του τμήματος Πληροφορικής.

Καθηγητές/τριες: Τασούδης Κωνσταντίνος ΠΕ9, Τσισμαλίδου Αλεξάνδρα ΠΕ3

5^ο Τ.Ε.Ε. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Ανακύκλωση Η/Υ και Περιφερειακών"

Στόχοι του προγράμματος:

- ◆ Να γνωρίσουν οι μαθητές το πρόβλημα της διάθεσης των ηλεκτρονικών αποβλήτων.
- ◆ Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα ανακύκλωσης και να δραστηριοποιηθούν, όσον αφορά το περιβάλλον και την ανακύκλωση.
- ◆ Να συμβάλει με τη βιώσιμη **διαχείριση των ηλεκτρονικών αποβλήτων**, ώστε να μειωθεί η ποσότητα των αποβλήτων από "άχρηστες" ηλεκτρονικές συσκευές (ηλεκτρονικούς υπολογιστές και περιφερειακά τους).
- ◆ Να συμβάλει στην κατανόηση της ανάγκης να παραταθεί ο χρόνος ζωής όσων

υπολογιστών μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν - αφού επισκευασθούν ή αναβαθμισθούν - και, όταν κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό, να ανακυκλωθούν εξαρτήματα και υλικά, ώστε να μην καταλήγουν στα "άχρηστα", σαν σκουπίδια.

♦ Να αποκτήσουν οι μαθητές του σχολείου μας καλύτερη γνώση του hardware και δεξιότητες αποσυναρμολόγησης και συναρμολόγησης Η/Υ και των περιφερειακών τους.

Ηλεκτρονικοί υπολογιστές και "περιφερειακά" τους από σχολεία της ευρύτερης περιοχής της πόλης της Θεσσαλονίκης συλλέγονται και μεταφέρονται από τους μαθητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα σε κατάλληλο χώρο-εργαστήριο του 5^{ου} Τ.Ε.Ε. Σταυρούπολης. Το υλικό αυτό εξετάζεται από μαθητές του τομέα Ηλεκτρονικών του 5^{ου} Τ.Ε.Ε. Σταυρούπολης, οι οποίοι κρίνουν αν μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί. Όσοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και περιφερειακά τους μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν αναβαθμίζονται και είναι έτοιμοι προς διάθεση. Κάποια τμήματα των χρησιμοποιημένων ηλεκτρονικών υπολογιστών αξιοποιούνται στο πρόγραμμα για την επισκευή και αναβάθμιση άλλων, ενώ κομμάτια και υλικά που δεν μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν, θα διατίθενται σε μονάδες για να ανακυκλωθούν.

Στόχος του προγράμματος για την επόμενη σχολική χρονιά είναι η συλλογή Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και "περιφερειακών" εκτός των σχολείων και από εταιρείες και ιδρύματα της πόλης μας. Επίσης η **συνεργασία** με τον τοπικό Δήμο Σταυρούπολης και με την Οικολογική Εταιρία Ανακύκλωσης για την **προώθηση του υλικού προς τελική ανακύκλωση**.

Το πρόγραμμα υλοποιείται από τους **μαθητές** του Τομέα Ηλεκτρονικών του 5^{ου} Τ.Ε.Ε. Σταυρούπολης. Καθοριστική ήταν η συμμετοχή των παρακάτω μαθητών: Δούκα Οδυσσέα, Κουτσούροβ Ντέμη, Ναπολέοντα Νικόλαου, Σαχπάζη Αρχιμήδη, Σερομπιάν Γεώργιου, Τσίτσου Ελευθέριου.

Υπεύθυνος καθηγητής: Όμηρος Χ. Χαραλαμπίδης.